

รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการสื่อสาร
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการสื่อสาร
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย"

ของ พิรญา รัตนจันทร์วงศ์

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสาร

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชลธิศ ดาราวงษ์)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติมา ชาญวิชัย)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ดร.รัฐพล ไชยรัตน์)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนาวลัย ดาดี)

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.กรรองกาญจน์ ชูทิพย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัด เชียงราย
ผู้วิจัย	พีรญา รัตนจันทวงศ์
ประธานที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติมา ชาญวิชัย
กรรมการที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ ปร.ด. การสื่อสาร, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565
คำสำคัญ	

Title COMMUNICATION MODEL FOR DEVELOPMENT OF
CHIANGRAI YOUNG SMART FARMER

Author Peeraya Rattanachanwong

Advisor Associate Professor Kittima Chanvichai, Ph.D.

Co-Advisor Assistant Professor Atchara Sriphan, Ph.D.

Academic Paper Ph.D. Dissertation in Communication - (Type 2.1), Naresuan
University, 2022

Keywords

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้จากความเมตตาและความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. กิตติมา ชาญวิชัย ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้โอกาส ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ และให้การสนับสนุน นับตั้งแต่วันแรกที่ได้รับศิษย์คนนี้เป็นเด็กในที่ปรึกษา

ขอขอบพระคุณ ความห่วงใย เอาใจใส่ จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวเนื่อง คอยส่งสัญญาณเตือนทุกครั้งเมื่อผู้วิจัยหายไป

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ชลธิศ ดาราวงษ์ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในฐานะ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ดร.รัฐพล ไชยรัตน์และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนาวลัย ดาดี ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน ที่ให้คำแนะนำที่มีค่า จนทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์

วิทยานิพนธ์นี้จะสำเร็จไม่ได้หากขาดเบื้องหลังที่สำคัญ คือ คณาจารย์ทั้งในและนอกสถาบัน เพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนอีกหลายรุ่นที่ได้เรียนด้วยกัน เจ้าหน้าที่คณะ กัลยาณมิตรทุกท่าน รวมถึงการให้ความร่วมมือและมิตรภาพที่ดีจากผู้ให้ข้อมูลทุกท่านในทุกครั้งที่ลงพื้นที่ ตลอดจนทุนสนับสนุนการศึกษาจาก มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้วิจัยขอขอบคุณแรงใจและความรัก จากแม่ น้องก้าน เฮีย ตุ่ม คุณป้า และคุณหมี่ ที่คอยสนับสนุนและให้กำลังใจในทุกขณะที่ได้เดินบนเส้นทางนี้

สุดท้ายนี้ขอระลึกในพระคุณองค์สมเด็จพระนเรศวรที่ได้ให้มาเล่าเรียนบนผืนดินแห่งนี้อีกครั้ง

พีรญา รัตนจันทร์วงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
ประกาศคุุณูปการ	จ
สารบัญ	ฉ
ตาราง	ณ
ภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. คำถามการวิจัย	6
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
4. ขอบเขตของงานวิจัย.....	6
5. นิยามศัพท์เฉพาะ	8
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
1. การพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer).....	10
2. แนวคิดรูปแบบการสื่อสาร (Communication Model)	23
3. แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกร	37
4. บริบทของเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงราย	71
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	78

6. กรอบการวิจัย.....	89
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	90
วิธีการดำเนินงานวิจัย (Research design).....	90
บทที่ 4 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดเชียงราย.....	100
สภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย.....	100
ตอนที่ 1 องค์ประกอบการสื่อสารและรูปแบบการสื่อสารการจัดอบรมโครงการ พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย.....	101
ตอนที่ 2 การเรียนรู้แบบนำตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่.....	164
การเชื่อมโยงเครือข่ายกับภายนอก.....	194
บทที่ 5 รูปแบบการสื่อสารการเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัด เชียงราย.....	200
5.1 คุณลักษณะและบทบาทของผู้สื่อสาร.....	202
5.2 คุณลักษณะของเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่.....	207
5.3 การใช้สื่อและสารเพื่อใช้ในโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่.....	209
บทที่ 6 บทสรุป.....	216
6.1 สรุปผลการวิจัย.....	216
วัตถุประสงค์ข้อ 1 สภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดเชียงราย.....	216
วัตถุประสงค์ข้อ 2 รูปแบบการสื่อสารการเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกร ปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย.....	227
6.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	231

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย	246
บรรณานุกรม	248
ประวัติผู้วิจัย	256

ตาราง

หน้า

ตาราง 1 จำนวนผู้เข้าร่วมและจำนวนผู้ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย.....	77
ตาราง 2 สารที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรจากผู้ส่งสารหลัก ผู้ส่งสารรอง และผู้ส่งสารภายนอก.....	119
ตาราง 3 สารที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตรจากผู้ส่งสารหลัก ผู้ส่งสารรอง และผู้ส่งสารภายนอก.....	120
ตาราง 4 รูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารหลัก กับ ผู้ส่งสารรอง ผู้ส่งสารภายนอกและผู้รับสาร.....	163
ตาราง 5 สื่อที่ใช้ในการเรียนรู้แบบนำตนเอง.....	183
ตาราง 6 เปรียบเทียบคุณลักษณะนักส่งเสริมการเกษตร.....	231
ตาราง 7 เปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของนักส่งเสริมการเกษตร.....	233

ภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แนวคิดการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer.....	16
ภาพ 2 รูปแบบการสื่อสารของ Shannon และ Weaver.....	28
ภาพ 3 รูปแบบการสื่อสารของ Harold D. Lasswell.....	28
ภาพ 4 รูปแบบการสื่อสารของ Berlo.....	29
ภาพ 5 รูปแบบการสื่อสารของ Schramm.....	30
ภาพ 6 รูปแบบการสื่อสารของ Defleur.....	31
ภาพ 7 รูปแบบการสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์ตอบสนอง.....	32
ภาพ 8 แผนที่จังหวัดเชียงราย.....	71
ภาพ 9 ตราประจำจังหวัดเชียงราย.....	73
ภาพ 10 พิกัดแผนที่ฟาร์มของเกษตรกรรุ่นใหม่ ใน Chiang Rai Young Farmer Maps....	105
ภาพ 11 ตัวอย่างการประเมินตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ก่อนอบรมก่อนอบรมและหลัง อบรม.....	105
ภาพ 12 แนวคิดการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer.....	106
ภาพ 13 ชาวประชาสัมพันธ์และสื่อประชาสัมพันธ์ งาน D.I.Y. Kaset Market แสดงเนื้อหา เกี่ยวกับการสาธิตการทำเกษตรแนวใหม่และ แปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรจากเกษตรกรรุ่น ใหม่.....	131
ภาพ 14 สื่อมวลชนนำเสนอข่าวการจัดงานลงบนเว็บไซต์.....	131
ภาพ 15 สื่อประชาสัมพันธ์การรับสมัคร.....	132
ภาพ 16 หนังสือเชิญประชุม.....	138
ภาพ 17 การลงข่าวประชาสัมพันธ์การกิจกรรมโครงการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตร.....	139

ภาพ 18 สื่อประชาสัมพันธ์เชิญชวนร่วมงาน YOUNG SMART FARMER CR 10 ปี	139
ภาพ 19 ตราสัญลักษณ์เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย.....	140
ภาพ 20 สื่อจัดทำเพื่อกิจกรรมพิเศษ	140
ภาพ 21 การสื่อสารแบบไม่ทางการด้วยไลน์กลุ่มสื่อสารระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่.....	141
ภาพ 22 การซื้อไลน์กลุ่มเพื่อสอบถามเกี่ยวกับการแมลง	142
ภาพ 23 ภาพกิจกรรมความเคลื่อนไหวของเกษตรกรปรับเปลี่ยนรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย	143
ภาพ 24 ภาพข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรบนสื่อเฟซบุ๊ก.....	143
ภาพ 25 ไลน์กลุ่ม YSF Chiang Rai การสื่อสารแบบทางการระหว่างนักวิชาการเกษตรฯ กับ YSF	154
ภาพ 26 ไลน์กลุ่ม YSF Chiang Rai การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ	156
ภาพ 27 ไลน์กลุ่ม YSF Chiang Rai การสื่อสารระหว่างนักวิชาการเกษตรกับเกษตรกรรุ่น ใหม่	157
ภาพ 28 ทิศทางการสื่อสารแบบทางเดียวและแบบสองทาง	158
ภาพ 29 การติดต่อสื่อสารในกลุ่มไลน์ ให้สมาชิกโหวตแบบสื่อ	186
ภาพ 30 การติดต่อสื่อสารในกลุ่มไลน์ แจ้งข่าวสารจากกรมส่งเสริมการเกษตร.....	187
ภาพ 31 การติดต่อสื่อสารในกลุ่มไลน์ ประกาศขายสินค้า	187
ภาพ 32 การประชุมสัญจร ของชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย.....	188
ภาพ 33 รูปแบบการสื่อสารแบบทุกช่องทางของชมรม Young Smart Farmer จังหวัด เชียงราย	189
ภาพ 34 คณะทำงานเพื่อเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย ร่วมผลิตและแสดงคลิปวิดีโอ	193
ภาพ 35 ศึกษาดูงานสวนส้มโอของเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเพชรบูรณ์	195

ภาพ 36 การจัดแสดงนิทรรศการสินค้าทางการเกษตรของสำนักงานส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตรที่ 1 จังหวัดชัยนาท ในงานเวทีเครือข่าย Young Smart Farmer ระดับประเทศ.....	196
ภาพ 37 ภาพการติดต่อสื่อสารของเครือข่ายชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย	198
ภาพ 38 สภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่	199
ภาพ 39 กระบวนการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่.....	200
ภาพ 40 คุณลักษณะบทบาทของผู้ส่งสารที่เหมาะสมต่อการเป็นผู้พัฒนาเกษตรกร ปราดเปรื่องรุ่นใหม่	206
ภาพ 41 คุณลักษณะของเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่.....	209
ภาพ 42 รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย	215
ภาพ 43 รูปแบบการสื่อสารแบบทุกช่องทางของชมรม Young Smart Farmer จังหวัด เชียงราย	224
ภาพ 44 สภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่	226
ภาพ 45 คุณลักษณะบทบาทของผู้ส่งสารที่เหมาะสมต่อการเป็นผู้พัฒนาเกษตรกร ปราดเปรื่องรุ่นใหม่	228
ภาพ 46 คุณลักษณะของเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่.....	229
ภาพ 47 รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย	230

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เกษตรกรรมเป็นหนึ่งในอาชีพหลักของประเทศไทย เห็นได้จากในปี พ.ศ.2565 จำนวนของผู้ที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมถึง 12.60 ล้านคน จากจำนวนผู้มีงานทำทั้งหมด 38.64 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 32.6 หรือร้อยละ 19 ของประชากรทั้งประเทศ 66.2 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) จะเห็นได้ว่าภาคการเกษตรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก เพราะภาคการเกษตรเป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงชาวโลก ก่อให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารเป็นฐานวัตถุดิบ ให้กับภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ สร้างรายได้ให้กับประเทศ รวมทั้งยังเป็นวิถีชีวิต แหล่งภูมิปัญญา และวัฒนธรรมที่สืบสานมาจน การพัฒนาภาคเกษตรให้ยั่งยืนจึงถือเป็นหัวใจของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภาคเกษตรเป็นภาคการผลิตหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งจากบริบทภายในและภายนอกประเทศด้วย และต้องเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอาหารซึ่งมีการแข่งขันค่อนข้างสูงมากขึ้น เกษตรกรเป็นกลุ่มอาชีพหลักที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยให้ความสนใจ ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของเกษตรกรตลอดมา ภาคเกษตรไทยยังมีปัญหาที่สำคัญหลายประการที่ต้องดำเนินการปรับปรุง ทั้งในด้านประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ยังไม่เพียงพอและการขาดปัจจัยการผลิตและโครงสร้างพื้นฐานอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ประเด็นปัญหาที่สำคัญ 2 ประการ คือ อายุขัยเฉลี่ยของเกษตรกรที่เพิ่มสูงขึ้นและจำนวนผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีจำนวนลดลง ทำให้ไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และเทคโนโลยีด้านการเกษตร รวมถึงการดำเนินการตามนโยบายของภาครัฐได้อย่างรวดเร็วซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565) เมื่อแรงงานภาคเกษตรของไทยมีอายุมากขึ้นและมีจำนวนน้อยลง ปัญหาที่ตามมา คือ ประสิทธิภาพการผลิตในอนาคตลดลง อันเนื่องจากปัญหาสุขภาพของแรงงานและข้อจำกัดในการที่จะเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต รวมถึงความสามารถในการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาล ด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหาร ที่จะยกระดับการผลิตให้ได้ มาตรฐานและการเป็นครัวโลกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในภาคการผลิต ทำให้ต้องมีการตื่นตัวทั้งในการสร้างและพัฒนาแรงงานไทยในภาคเกษตรที่ขาดหายไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

จากสถานการณ์ต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรทั้งทางตรงและ

ทางอ้อม และเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายในการพัฒนาภาคการเกษตร ประเทศไทยให้ความสำคัญแก่การส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาภาคการเกษตรและเกษตรกร ตามที่ปรากฏในแผนยุทธศาสตร์หลักของชาติ 4 แผนหลัก ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579), ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570), ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) และยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตรระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) โดยมีความเชื่อมโยงระหว่างแผนยุทธศาสตร์ต่างๆ มุ่งเน้นพัฒนาภาคเกษตรไทยให้คนในภาคเกษตรกร ใ้มีรายได้สูงและอยู่ได้อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) เน้นเกษตรคุณภาพสูงและความหลากหลายของสินค้าเกษตร ขับเคลื่อนการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลิตภาพการผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่า สามารถพัฒนาต่อยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อรักษาฐานรายได้เดิมและสร้างฐานอนาคตใหม่ที่สร้างรายได้สูง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) มีแนวทางการพัฒนาศักยภาพคนในภาคเกษตร มุ่งเน้นให้ “เกษตรกร” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน มุ่งเน้นการพัฒนาและปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของเกษตรกรสู่การเกษตรสมัยใหม่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร พัฒนาทักษะของเกษตรกรในการเป็นผู้ประกอบการสามารถตัดสินใจและวางแผนการผลิตเชื่อมโยงกับการตลาดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรและความสามารถในการแข่งขันด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรม เสริมสร้างเกษตรกรให้มีความรู้และมีทักษะในการทำธุรกิจ พัฒนาและปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของเกษตรกรสู่การเกษตรสมัยใหม่ ผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงมีการปรับโครงสร้างให้มีผลิตภาพและผลตอบแทนสูงเกษตรกรเข้าถึงช่องทางการตลาดที่หลากหลาย พร้อมกับประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร รักษาความสมดุลของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) มุ่งในการแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้ เอื้อต่อการพัฒนาภาคการเกษตรในระยะยาว ปรับเปลี่ยนภาคการเกษตร พัฒนาเกษตรกรให้มีความรอบรู้ทุกด้านเป็นเกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer) อย่างแท้จริง เพื่อให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้ มีความมั่นคงและภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืน พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร พัฒนาระบบการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานรองรับความต้องการของตลาด สามารถเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยและเพิ่มมูลค่าสินค้า เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็งและสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแข่งขันภาคการเกษตร

ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน (คณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์, 2565)

นอกจากนั้นในยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตรระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ยังมีแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2565-2569 มุ่งเน้นการเสริมสร้างองค์ความรู้สมัยใหม่และพัฒนาทักษะให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตร การผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพและมีแนวโน้มเติบโตที่ดีในอนาคต เพื่อยกระดับความสามารถไปเป็น Smart Farmer ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อย และยกระดับสถาบันเกษตรกร (สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกร) ให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร (Startup) และSMEs เกษตร ตลอดจนการเพิ่มบทบาทเกษตรกรสูงวัยทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ และภูมิปัญญาด้านการเกษตรให้กับคนรุ่นหลัง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565)

จากแผนยุทธศาสตร์หลักที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรมาสู่ภาคปฏิบัติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีนโยบายปฏิรูปการเกษตรของประเทศไทย (ปี 2566 – 2570) เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศโดยกำหนดโครงการหลัก (Flagship Project) จำนวน 8 โครงการ เพื่อดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง โครงการผลิตเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) เป็น 1 ใน 8 โครงการสำคัญ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุและสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีองค์ความรู้ที่ทันสมัยและสามารถทำการเกษตรอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลก มีแนวคิดสร้างสรรค์ สามารถพึ่งพาตนเองได้ และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการบริหารจัดการการเกษตร เป็นที่พึ่งแก่เพื่อนเกษตรกร เป็นผู้นำทางการเกษตร 4.0 ในท้องถิ่น และเป็นผู้สร้างแรงจูงใจ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพการเกษตรให้แก่เยาวชน เกษตรกร และบุคคลทั่วไป ทำให้ภาคการเกษตรเกิดความก้าวหน้า ขยายผลการพัฒนาไปสู่เกษตรกรรายอื่น ตลอดจนเป็นผู้สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรและองค์กรเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ชุมชนเติบโตทางเศรษฐกิจจากฐานการเกษตรได้ (คณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์, 2565)

การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ดำเนินการโดยยึดหลักการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยตัวเกษตรกรเอง เน้นการให้ความสำคัญกับการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยมีเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงและนำผลที่ได้จากการจัดกระบวนการเรียนรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่กับที่

เลี้ยง ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าหรือแบบเฉพาะกิจจากประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้านหรือบุคคลต้นแบบ รวมถึงการเรียนรู้จากการศึกษาดูงาน การลงมือฝึกปฏิบัติจริง การเรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศและสื่อออนไลน์ มีการบริหารจัดการการเกษตรด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ความคิดสร้างสรรค์ภายใต้นวัตกรรมใหม่ๆ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ เน้นในกระบวนการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงองค์ความรู้ เทคโนโลยีและกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงการตลาด เพื่อการรวมกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาตนเองเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) นำไปสู่การเป็นผู้นำด้านการเกษตรในอนาคต ตลอดจนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อก้าวสู่การเป็นผู้นำทางการเกษตรและสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในท้องถิ่น ระดับประเทศและต่างประเทศ

ตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา กรมส่งเสริมการเกษตรจัดโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ขึ้นทั่วประเทศ กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีอายุ 17-45 ปี และเริ่มต้นทำการเกษตร มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำการเกษตร ต้องการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิต ปัจจุบันกรมส่งเสริมการเกษตรได้ผลิตเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ขึ้นทั่วประเทศแล้ว 18,215 ราย (ศูนย์ข่าวกรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) โครงการโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ฯ มีเป้าหมายรับเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าร่วม จังหวัด ๆ ละ 40 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ 35 รายและเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ที่ได้รับการอบรมไปแล้วอีก 5 ราย ช่วยเป็นพี่เลี้ยงในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าร่วมโครงการ

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่ฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง ตามแผนพัฒนาภาคเหนือ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 เป็นจังหวัดที่เหมาะสมกับการพัฒนาแหล่งผลิตอาหารสินค้าเกษตร สร้างมูลค่าเพิ่มภายใต้แนวคิดเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ นอกจากนั้นเชียงรายยังเป็น 1 ใน 10 จังหวัดของเขตเศรษฐกิจพิเศษทั่วประเทศ เป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ มีพื้นที่บริเวณชายแดนเชื่อมต่อกับประเทศ เมียนมาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีด่านศุลกากร 3 แห่ง ได้แก่ ด่านเชียงของ ด่านเชียงแสน และด่านแม่สาย เชียงรายจึงเป็นจังหวัดที่เอื้อแก่การทำเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างครบวงจร และเส้นทางการค้าเชื่อมต่อรถไฟลาว-จีนเชื่อมโอกาสทางเศรษฐกิจ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566, ออนไลน์)

อย่างไรก็ตามการทำเกษตรไม่ใช่เรื่องง่ายที่ทุกคนจะประสบความสำเร็จเสมอไป การสร้างเกษตรกร รุ่นใหม่เข้าสู่การทำเกษตรต้องเริ่มจากมีใจรักและความตั้งใจเป็นพื้นฐาน เกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายให้ความสนใจกับโครงการขับเคลื่อนเกษตรกรรุ่นใหม่ นอกจากเข้าร่วมโครงการ

พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ทุกปีของภาครัฐแล้ว เกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายให้ความสนใจกับโครงการต่างๆ ของภาคเอกชน อาทิ โครงการฝึกอบรม การจัดประกวดกระบวนกรพัฒนานวัตกรรม การสรรหาเกษตรกรต้นแบบที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำเกษตรกรยุคใหม่มีความคิดสร้างสรรค์

ปัจจุบันเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายมีผู้ผ่านการเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น เกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ตั้งแต่ ปีพ.ศ.2557 ถึง พ.ศ.2565 แล้วจำนวนทั้งสิ้น 362 คน นอกจากนั้นผู้ที่ผ่านการอบรมโครงการแล้วยังคงติดต่อสื่อสารกันเป็นประจำและมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งอย่างเป็นรูปธรรมขึ้นมา ซึ่งเป็นจุดเด่นของกลุ่มเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่เชียงราย (Chiang-rai Young Smart Farmer) เป็นจังหวัดแรกของภาคเหนือตอนบนที่ได้สร้างกลุ่มและรวมตัวกันดำเนินงานภายใต้แนวความคิดของชมรมที่ว่า “เพื่อนช่วยเพื่อน เราไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง”

ชมรม Young Smart Farmer Chiang-Rai จัดทะเบียนโดยมีเกษตรกรจังหวัดเป็นผู้รับรอง กำหนดกฎระเบียบข้อบังคับแก่ผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มและการให้ผลประโยชน์กับสมาชิกในกลุ่ม มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของกลุ่มอย่างชัดเจน และมีการหมุนเวียนผู้ทำหน้าที่ตามบทบาทต่างๆ ด้วยการเลือกจากสมาชิกในกลุ่มขึ้นทุกปี ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานงานของกลุ่มเป็นไปอย่างราบรื่นและโปร่งใส และ มีการจัดกิจกรรมการประชุมทุกๆ 2 เดือน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวางแผนการดำเนินงานต่างๆ ของกลุ่ม ร่วมกันวางแผนพัฒนาช่องทางการสื่อสารระหว่างเกษตรกรและผู้ซื้อ และ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลสินค้าและผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อใหม่ รวมถึงการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อจำหน่ายสินค้า เพราะเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายมีผลผลิตและผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตรที่มีความหลากหลาย นอกจากนี้แล้วเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายยังทำงานเพื่อสังคม เช่น การถ่ายทอดความรู้แก่กลุ่มเกษตรกรและประชาชนทั่วไปที่สนใจ

อย่างไรก็ตามการจะเป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ตามคุณสมบัติที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้ตั้งไว้ 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ 2) มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ 3) มีการบริหารจัดการผลผลิตและตลาด 4) มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้า 5) มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม และ 6) มีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร การเป็นเกษตรกรที่มีขีดความสามารถด้านการเกษตร สามารถทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหารจัดการและการตลาดสินค้าเกษตร จนเป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่นและสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับได้นั้น ต้องอาศัยการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการเกษตร เพราะการสื่อสารเป็นส่วนเชื่อมระหว่างแหล่งวิทยากรกับเกษตรกร ที่เข้ามายกระดับความรู้ความเข้าใจ ให้ข้อมูลแก่เกษตรกรในการเสริมสร้าง

ความเข้าใจสภาพการณ์ต่างๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อถ่ายทอด แลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ความคิด ทักษะคติและประสบการณ์

อีกทั้งการสื่อสารยังช่วยสร้างบรรยากาศของการพัฒนาจากผู้ส่งสาร/ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน ที่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเอาวิทยาการเหล่านั้นมาใช้ปฏิบัติ อันได้แก่ ความคิดใหม่ หรือวิธีปฏิบัติใหม่ ผนวกกับการถ่ายทอดความรู้ผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและการใช้ สื่อผสม ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อใหม่ สื่อเฉพาะกิจ สื่อกิจกรรม และเครือข่ายการสื่อสาร เพื่อสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นผู้ที่มีความสนใจและยอมรับนวัตกรรม เพื่อก้าวไปสู่การเป็นผู้นำทางการเกษตรอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจว่ากระบวนการสื่อสารใดที่สร้างและช่วยพัฒนาให้เกษตรกรรุ่นใหม่ ของจังหวัดเชียงรายกลายเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ปราดเปรื่องของจังหวัดเชียงราย เพื่อนำไปสู่การทำ เกษตรกรรมที่เน้นสมดุลระหว่างการทำการเกษตร สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยการสื่อสารที่ก่อให้เกิด ระบบการเรียนรู้ในมิติต่างๆ ของการพัฒนาการเกษตร นำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการสื่อสารทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ผู้ส่งสาร เนื้อหาสาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร นำมาสร้างเป็นรูปแบบการสื่อสาร เพื่อที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย (Chiang-rai Young Smart Farmer) ต่อไป

2. คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงรายเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการสื่อสารการเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ในจังหวัด เชียงรายเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อสร้างรูปแบบการสื่อสารการเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ จังหวัดเชียงราย

4. ขอบเขตของงานวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) ขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 คือ ศึกษาสภาพปัจจุบันของ เกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงราย ตามองค์ประกอบของการสื่อสาร 4 ด้าน (McQuail, Denis,

2010; Littlejohn, Stephen W. and Foss, Karen A., 2008; Morreale, Sherwyn P Spitzberg and Brian H., 2007; Miller, Katherine, 2002) ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (Sender), สาร (Message), ช่องทางการสื่อสาร (Channel), และผู้รับสาร (Receiver)

2) ขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 คือ สร้างรูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงราย

4.2 ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนกันยายน 2564 ถึงเดือนพฤษภาคม 2566

4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และเกษตรกรปราดเปรื่อง รุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ในจังหวัดเชียงราย ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

4.4 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 ประเภท คือ ผู้ส่งสาร และผู้รับสาร

1) กลุ่มผู้ส่งสาร แบ่งออกเป็นผู้ส่งสารหลักและผู้ส่งสารรอง

(1) กลุ่มผู้ส่งสารหลัก ได้แก่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย

(2) กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่ผ่านการเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) รุ่นปี พ.ศ. 2557-2563 ที่ได้รับใบประกาศการกรมส่งเสริมการเกษตรเรียบร้อยแล้ว

(3) ผู้ส่งสารภายนอกโครงการ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ/นักวิชาการ/บุคลากรที่มีความรู้ด้านการเกษตรและสาขาที่เกี่ยวข้อง และปราชญ์ด้านการเกษตร/เกษตรกรปราดเปรื่อง/เกษตรกรต้นแบบ

2) กลุ่มผู้รับสาร ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer รุ่นปี พ.ศ.2564-2565 และกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่ไม่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer)

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

โครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) หมายถึง โครงการของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดขึ้นครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ทั้ง 77 จังหวัด มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีขีดความสามารถด้านการเกษตร สามารถทดแทนเกษตรกรสูงอายุและสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม และจะต้องมีศักยภาพสามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหาร การจัดการ และการตลาดสินค้าเกษตร จนเป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับ กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาจังหวัดละ 40 คน คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีอายุ 17-45 ปี และเริ่มต้นทำการเกษตร มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำการเกษตร ต้องการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิต

เกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Farmer) หมายถึง คือ เกษตรกรในโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ที่มีอายุระหว่าง 17 - 45 ปี และเริ่มต้นทำการเกษตร ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับ กรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว ทำการเกษตรอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรในเขตจังหวัดเชียงรายทั้ง 18 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองเชียงราย, อำเภอแม่สาย, อำเภอเชียงของ, อำเภอแม่สรวย, อำเภอเวียงป่าเป้า, อำเภอพญาเม็งราย, อำเภอเทิง, อำเภอเวียงแก่น, อำเภอป่าแดด, อำเภอขุนตาล, อำเภอพาน, อำเภอแม่ฟ้าหลวง, อำเภอเวียงชัย, อำเภอแม่ลาว, อำเภอแม่จัน, อำเภอเวียงเชียงรุ้ง, อำเภอเชียงแสนและอำเภอดอยหลวง

เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) หมายถึง เกษตรกรรุ่นใหม่ในโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ที่เข้าร่วมโครงการในปี พ.ศ. 2557- 2563 ที่มีอายุ 17- 45 ปี และเริ่มต้นทำการเกษตร โดยต้องผ่านการประเมิน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ 2) มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ 3) มีการบริหารจัดการผลผลิตและตลาด 4) มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้า 5) มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม และ 6) มีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร

รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกร (Communication Model for Development for Farmer) หมายถึง โครงสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการสื่อสารทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร และรูปแบบการสื่อสาร เพื่อใช้วิเคราะห์วิธีการเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์ทางการสื่อสาร พฤติกรรมทางการสื่อสาร และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย และสามารถอธิบายกระบวนการสื่อสารในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ของจังหวัดเชียงรายได้

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ไปสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ให้แก่

6.1 ประโยชน์ในด้านวิชาการ

1) นักการสื่อสาร ได้เข้าใจการใช้การสื่อสารในรูปแบบต่างๆ การเลือกใช้สาร ช่องทางการสื่อสารต่างๆ ผลของการสื่อสาร ตลอดจนเข้าใจในบริบทของการสื่อสาร เพื่อนำไปเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ ความเชื่อ คุณค่า ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรม ในการเปลี่ยนเกษตรกรรมรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่

2) นักการสื่อสารได้ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการสื่อสารผ่านการเรียนรู้โดยมีผู้เรียนรู้เป็นศูนย์กลางทั้งในระดับปัจเจกและระดับกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่

3) นักการสื่อสาร นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกรได้รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเป็น

เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ นำไปใช้เป็นองค์ความรู้ด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการเกษตรที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่และสามารถนำองค์ความรู้นั้นไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 ได้ประโยชน์ในด้านปฏิบัติการ

1) เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถนำรูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ จากงานวิจัยนี้ไปใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านการเกษตร นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหารจัดการและการตลาดสินค้าเกษตร มีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นผู้นำทางการเกษตรได้

2) เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง การถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทั้งภายในกลุ่มและนอกกลุ่ม มีการเชื่อมโยงเครือข่ายและเป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่นได้

3) กรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ไปปรับใช้กับเกษตรกรรุ่นใหม่รุ่นต่อไป เพื่อสร้างเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กรมส่งเสริมการเกษตรต้องการได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องรูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่
 - 1.1 โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่
 - 1.2 แนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง
2. แนวคิดรูปแบบการสื่อสาร
 - 2.1 แนวคิดการสร้างและการพัฒนารูปแบบ
 - 2.2 รูปแบบการสื่อสาร
 - 2.3 องค์ประกอบของการสื่อสาร
3. แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกร
 - 3.1 แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนา
 - 3.2 แนวคิดการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเกษตร
 - 3.3 แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
4. บริบทของเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงราย
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบการวิจัย

1. การพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer)

1.1 โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

“การสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่” เป็นการเสนอทางเลือกเชิงนโยบาย ที่จะเพิ่มคนที่มีทักษะการปรับตัวเข้าสู่สังคมเกษตรให้มากขึ้น เป็นเกษตรกรที่นอกจากจะสามารถปรับตัวเองได้เท่าทันสถานการณ์ได้แล้ว ยังต้องสามารถพัฒนาสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอีกด้วย เพื่อช่วยกันปรับโครงสร้างฐานความรู้ของเกษตรกรส่วนใหญ่ โดยถือเป็นเกษตรกรอีกกลุ่มหนึ่งที่เพิ่มเติมในท้องถิ่นก็ได้ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2556 ,ออนไลน์)

เกษตรกรรุ่นใหม่นี้ยังต้องทำหน้าที่เชื่อมโยงความรู้ทางวิชาการ เชื่อมโยงข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ไปสู่การวิเคราะห์และช่วยกันสร้างทางเลือกใหม่ๆ ให้กับท้องถิ่น ที่สำคัญต้องเชื่อมโยง

เกษตรกรในกลุ่มที่ยากต่อการปรับตัวด้วยตนเอง ให้สามารถปรับตัวได้ ภายใต้การทำงานร่วมกับผู้นำ การเปลี่ยนแปลงหรือเกษตรกรรุ่นใหม่ อีกนัยหนึ่งถือเป็นการพัฒนาเกษตรกรให้เป็นนักส่งเสริม การเกษตรและส่งเสริมการเรียนรู้ไปพร้อมกัน ภายใต้โครงสร้างและแนวคิดการทำงานใหม่นี้ เมื่อ ภาครัฐโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้ความสำคัญกับการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ

จากสถานการณ์ต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีมีการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรทั้งทางตรงและ ทางอ้อม และเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายในการพัฒนาภาคการเกษตร ประเทศไทยให้ความสำคัญ แก่การส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาภาคการเกษตรและเกษตรกร ตามที่ปรากฏในแผนยุทธศาสตร์ หลักของชาติ 4 แผนหลัก ได้แก่

- 1) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)
- 2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)
- 3) ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)
- 4) ยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตรระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)

โดยมีสาระสำคัญมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องด้านเกษตรดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ที่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตรอยู่ใน ยุทธศาสตร์ ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งเน้นพัฒนาภาคเกษตรไทยให้คนในภาคเกษตรกรที่มีกว่า 25 ล้านคน หรือร้อยละ 38 ให้มีรายได้สูงและอยู่ได้อย่างยั่งยืน สามารถผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรใน เหว้โลกด้วยพื้นฐานทางพืชเกษตรเขตร้อน และข้อได้เปรียบด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่ สามารถพัฒนาต่อยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นเกษตรคุณภาพสูง และ ขับเคลื่อนการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลิตภาพการผลิตทั้งเชิง ปริมาณและมูลค่า และความหลากหลายของสินค้าเกษตร เพื่อรักษาฐานรายได้เดิมและสร้างฐาน อนาคตใหม่ที่สร้างรายได้สูง ทั้งเกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตร อัจฉริยะ ที่นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาเป็นฟาร์มอัจฉริยะ (Smart farm) ที่ใช้ ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การแปรรูปสินค้าเกษตรขั้นสูง ปรับใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการส่งออกผลิตผลทางการเกษตรพรีเมียมสู่ตลาดโลก (คณะกรรมการ ยุทธศาสตร์ชาติสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) มีแนวทางการพัฒนาศักยภาพคนในภาคเกษตร มุ่งเน้นให้ “เกษตรกร” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพคนมนุษย์

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ให้ความสำคัญกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน มุ่งเน้นการพัฒนาและปรับเปลี่ยนกระบวนการของเกษตรกรสู่การเกษตรสมัยใหม่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร พัฒนาทักษะของเกษตรกรในการเป็นผู้ประกอบการสามารถตัดสินใจและวางแผนการผลิตเชื่อมโยงกับการตลาดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรและความสามารถในการแข่งขันด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม เสริมสร้างเกษตรกรให้มีความรู้และมีทักษะในการทำธุรกิจ ผลผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงมีการปรับโครงสร้างให้มีผลิตภาพและผลตอบแทนสูงเกษตรกรเข้าถึงช่องทางการตลาดที่หลากหลายพัฒนาและปรับเปลี่ยนกระบวนการของเกษตรกรสู่การเกษตรสมัยใหม่ พร้อมกับประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร รักษาความสมดุลของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม พร้อมกับประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร รักษาความสมดุลของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

3) ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) มุ่งในการแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้เอื้อต่อการพัฒนาภาคการเกษตรในระยะยาว เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “เกษตรกรรมมั่นคงภาคการเกษตรมั่งคั่ง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน” โดยมีแนวทางไปสู่เป้าหมาย คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ปรับเปลี่ยนภาคการเกษตรพัฒนาเกษตรกรให้มีความรอบรู้ทุกด้านเป็นเกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer) อย่างแท้จริงเพื่อให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้ มีความมั่นคงและภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืนให้เห็นผลในทางปฏิบัติโดยเฉพาะการทำเกษตรแบบผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรรวมทั้งพัฒนาศักยภาพของ

เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร พัฒนากระบวนการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานรองรับความต้องการของตลาด สามารถเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยและเพิ่มมูลค่าสินค้า เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็งและสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนมุ่งเน้นไปที่การดูแลเรื่องทรัพยากรดินให้มีความอุดมสมบูรณ์เป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานในการผลิตทางการเกษตรที่ดีต่อไป ควบคู่กับการส่งเสริมการทำเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้นด้วย (คณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์, 2560)

4) ยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตรระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและยกระดับสู่มาตรฐานสากล

ด้วยงานวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตร

แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2560-2564 มีจุดมุ่งเน้นที่สำคัญ คือ การใช้เครื่องมือส่งเสริมการเกษตรในการดำเนินงาน มองภาพการทำงานที่เชื่อมโยงกัน ทั้งในมิติของ พื้นที่ - คน - สินค้า เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตาม เป้าหมายของงานส่งเสริมการเกษตร คือ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรได้รับการพัฒนา ให้เป็น Smart Farmer และ Smart Group และพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้เป็น Smart Product อันจะส่งผลต่อเนื่องให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ และสินค้าเกษตรมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน สามารถแข่งขันได้ นำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ “กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นองค์กรที่มุ่งมั่นในการส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรอยู่ดีมีสุข อย่างยั่งยืน” (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

นอกจากแผนยุทธศาสตร์หลักทั้ง 4 แล้ว ยังมีโมเดลขับเคลื่อนไทยแลนด์ 4.0 ที่ให้ความสำคัญกับภาคการเกษตร คาดหวังให้เป็นเกษตร 4.0 โดยผันตัวเองจากเกษตรกรผู้ผลิตมาเป็นผู้ประกอบการทางการเกษตรสมัยใหม่ (Smart Farmer) มีการบริหารจัดการที่ดี ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี สามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตรจากการแปรรูป

จากแผนหลักของชาติทั้ง 4 แผน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้มีนโยบายปฏิบัติการเกษตรของประเทศไทย เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศ ที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุ

วัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในด้านการพัฒนา ทั้งประโยชน์ในการบริหารจัดการด้านการเกษตรและประโยชน์เพื่อเกษตรกร ที่จะได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป โดยตั้งปี 2555 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดการพัฒนาเกษตรกรสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer) เป็นนโยบายที่ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะต้องดำเนินการ ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรได้ดำเนินการตามนโยบายมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรทุกคนได้รับการพัฒนาเป็นเกษตรกรที่มีความพร้อมรับกับสถานการณ์ด้านการเกษตรที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรไทยมีความพร้อม มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพการเกษตร จึงได้กำหนดคุณสมบัติของเกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer) หมายถึง บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร มีความรอบรู้ในระบบการผลิตด้านการเกษตรแต่ละสาขา มีความสามารถในการวิเคราะห์เชื่อมโยงและการบริหารจัดการการผลิตและการตลาด โดยใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ คำนึงถึงคุณภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภค สังคมและสิ่งแวดล้อม และถือเป็นเป้าหมายในการพัฒนาเกษตรกร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

กรมส่งเสริมการเกษตร (2561) ได้ดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลในเรื่องการดูแลลูกหลานของเกษตรกร โดยการพัฒนาและสร้างคนรุ่นใหม่เข้าสู่เกษตรยุคใหม่ ผลิตเกษตรกรและชาวนารุ่นใหม่ให้เรียนรู้เรื่องเทคโนโลยี การใช้เครื่องมือ การบริหารจัดการและขับเคลื่อนชุมชน โดยมุ่งหวังให้คนรุ่นใหม่จบภาคการเกษตร มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการเกษตรทั้งระบบ เพื่อความยั่งยืนในการประกอบอาชีพการเกษตร การพึ่งพาตนเอง และการแข่งขันทางการค้าในอนาคต นอกจากนี้ความสามารถของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่หันมาทำการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนจาก “ทำมากได้น้อย” เป็น “ทำน้อยได้มาก” สอดคล้องกับโมเดล “Thailand 4.0” ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) และการเกษตรแม่นยำสูง (Precision Farming) มีการใช้วิทยาการความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา แล้วต่อยอดเป็น กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ (Food, Agriculture & Bio-Tech) ซึ่งเป็น platform ในการสร้าง New Startups ด้านเทคโนโลยีการเกษตร การเปลี่ยนสินค้าเกษตรให้เป็นอาหารสุขภาพหรือผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่มีมูลค่าสูง ตลอดจนการใช้ ICT เพื่อการพัฒนา Digital Market ทั้งนี้ Young Smart Farmer จำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และได้รับการสนับสนุนและพัฒนาจากทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา รวมถึงองค์กรอิสระต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ดำเนินงานสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่มาตั้งแต่ ปี 2551 มุ่งเน้นการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรเป็นรายบุคคลในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหารจัดการธุรกิจ และการใช้ระบบสารสนเทศ ต่อมาในปี 2557 มีการดำเนินงานตามนโยบาย

พัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ซึ่งมีการแบ่งช่วงอายุของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ คือ อายุ 17 – 45 ปี จึงยกระดับการพัฒนาเกษตรกร รุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer หากในการดำเนินจริงตั้งแต่ปี 2551 – 2557 ได้พบข้อจำกัดหลายประการ อาทิเช่น มุ่งเน้นการฝึกอบรมอย่างเดียว เจ้าหน้าที่เป็นผู้กำหนดหลักสูตร เกษตรกรที่คุ้นชินกับการฝึกอบรมแบบเดิมต้องใช้เวลาในการปรับแนวคิดและวิธีการเรียนรู้ และศักยภาพของเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ไม่เท่ากัน ไม่สามารถพัฒนาในรูปแบบเดียวกันได้ทั้งหมด

ในปี 2558 จนถึงปัจจุบันจึงเริ่มรูปแบบการพัฒนาโดยให้เกษตรกรออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นให้เกษตรกรเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายโดยธรรมชาติ สามารถปรับการเรียนรู้ได้ตลอดตามความต้องการและความเหมาะสม มีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร มีศูนย์กลางการทำงานของเครือข่ายเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ในพื้นที่ มีเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ปีก่อนๆช่วยเป็นที่เลี้ยงในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย โดยให้เกษตรกรเป็น “ศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง” และมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็น “ผู้จัดการเรียนรู้” มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีความสามารถด้านการเกษตรทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด จนเป็นเกษตรกรมืออาชีพที่เป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับ ขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรและองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง และดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนทำให้ชุมชนเติบโตทางเศรษฐกิจจากฐานการเกษตรได้

โครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ทดแทนเกษตรกรที่มีอายุมากขึ้นและมีจำนวนลดลง
- 2) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ให้สามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดสินค้าเกษตรได้อย่างผู้ประกอบการเกษตร
- 3) เพื่อสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่และหน่วยงานภาคีเครือข่ายในทุกระดับ สนับสนุนการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการมืออาชีพ
- 4) เพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่ Smart Farmer Core team ระดับเขตและจังหวัด ให้มีความพร้อมในบทบาทของผู้จัดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาเกษตรกร

- 5) เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้ยกระดับเป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) มีศักยภาพทั้งทางด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด
 - 6) เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่ม Smart Farmer และ Young Smart Farmer
 - 7) เพื่อสร้างเครือข่าย ขยายผล Smart Farmer ต้นแบบ ที่เป็นต้นแบบการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง ให้แก่เพื่อนเกษตรกรได้
- โดยมีแนวคิดในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อังภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 แนวคิดการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer
ที่มา: Young Smart Farmer อนาคตและทิศทางภาคเกษตรไทย. 2565

การจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเน้นให้เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้จัดการเรียนรู้ มี ขั้นตอน 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการปรับกระบวนการทัศนและแนวคิด การสร้างแรงจูงใจ การจัดทำแผนที่กิจกรรม(แผนการผลิต/การตลาด) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ตนเองเพื่อค้นหาความต้องการด้านวิชาการและเทคโนโลยีของเกษตรกรรุ่นใหม่ และจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพ (แผนการเรียนรู้) รวมทั้งเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ และจัดทำช่องทางการเรียนรู้และการติดต่อสื่อสาร

ระยะที่ 2 และ 3 เจ้าหน้าที่และพี่เลี้ยงช่วยปรับการเรียนรู้ โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อรายงานการเรียนรู้ และประสานงานเชื่อมโยงแหล่งความรู้ที่เหมาะสม เช่น การอบรม/สัมมนาเพิ่มเติม การพูดคุยแลกเปลี่ยนหรือแนะนำแหล่งเรียนรู้ แหล่งวิชาการและเทคโนโลยี ทั้งนี้ สามารถดำเนินกิจกรรม ในระยะนี้ได้ตามความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่

ระหว่างระยะที่ 1,2 และ 3 เกษตรกรรุ่นใหม่จะเรียนรู้ตามแผนและความต้องการของตนเอง เช่น เรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่กับพี่เลี้ยง ประชาชนชาวบ้าน หรือบุคคลต้นแบบ เรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศและสื่อออนไลน์ เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มและเครือข่าย

ระยะที่ 4 เจ้าหน้าที่และพี่เลี้ยงจัดเวทีนำเสนอผลงานจากการเรียนรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อเชื่อมโยงเครือข่าย ให้เกษตรกรรุ่นใหม่วางแผนอนาคต สรุปและประเมินผลการเรียนรู้ รวมถึงประเมินคุณสมบัติ Young Smart Farmer

จากขั้นตอนการเข้าร่วมโครงการทั้ง 4 ระยะ นำมาซึ่งการเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ต้องมีกระบวนการพัฒนาหลักดังนี้

การจัดทำแผนชีวิต เป็นการปรับกระบวนการทัศน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่และสร้างแรงจูงใจในการทำการเกษตร โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความสามารถด้านการเกษตรทดแทนเกษตรกรรุ่นเก่า และใช้ระบบแนวคิดแบบใหม่ในการปฏิบัติกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่การผลิต การตลาด ไปจนถึงการบริหารจัดการธุรกิจเกษตรทั้งนี้ มีการใช้ “แผนที่กิจกรรม” ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีต้นแบบมาจากเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ภาคตะวันตก ใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ตนเอง เพื่อค้นหาความต้องการด้านวิชาการและเทคโนโลยี รวมถึงเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต/การตลาดกับเพื่อนเกษตรกรด้วย

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบผสมผสานเกษตรกรรุ่นใหม่กับพี่เลี้ยง ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าหรือแบบเฉพาะกิจจากประสบการณ์ของประชาชนชาวบ้าน หรือบุคคลต้นแบบ รวมถึงการเรียนรู้จากการศึกษาดูงาน การลงมือฝึกปฏิบัติจริง การเรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศและสื่อออนไลน์ เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มและเครือข่ายและเรียนรู้กับหน่วยงานวิชาการเฉพาะด้าน

การเชื่อมโยงเครือข่าย เป็นการเน้นหนักในกระบวนการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงการตลาด เพื่อการรวมกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาตนเองเป็น Young Smart Farmer นำไปสู่การเป็นผู้นำด้านการเกษตรในอนาคต ตลอดจนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

การประเมินศักยภาพ หลังจากกระบวนการพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่จะได้รับการประเมินคุณสมบัติ Young Smart Farmer ประกอบด้วย มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ มีความสามารถในการ

เข้าถึงแหล่งข้อมูลและใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการได้ มีความรู้และเข้าใจในการบริหารจัดการผลผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร ตลอดจนมีการสรุปผลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประเมินผลจากการเรียนรู้และวางแผนการพัฒนาในอนาคต

ผู้ที่ผ่านกระบวนการเป็น Young Smart Farmer แล้วจะมีคุณลักษณะโดดเด่นในเรื่องมีทักษะทางด้านวิชาการและการปฏิบัติด้านเทคโนโลยี เป็นผู้นำด้านการเกษตร สามารถพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐาน ตรงตามความต้องการและปลอดภัยต่อผู้บริโภค มีการบริหารจัดการการผลิตและธุรกิจการเกษตร จนทำให้ชุมชนเติบโตทางเศรษฐกิจจากฐานการเกษตรได้ และเกิดการพัฒนาเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง สามารถใช้เทคโนโลยีและบริหารจัดการทรัพยากรที่ดิน แรงงาน ทุน ตลอดจนการเพาะปลูกและแปรรูปสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค อยู่บนพื้นฐานการใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์ใช้กับนวัตกรรมสมัยใหม่เพื่อยกระดับผลิตภัณฑการเกษตรให้มีคุณภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีทักษะความเป็นเกษตรกรมืออาชีพ สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และนำมาใช้ในการบริหารจัดการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เปลี่ยนการเกษตรแบบดั้งเดิมสู่เกษตรสมัยใหม่ รู้จักการวางแผนธุรกิจ ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสร้างการตลาดนำการผลิต พร้อมทั้งแบ่งปันบทเรียนและถ่ายทอดประสบการณ์แก่เกษตรกรทั่วไป

จากโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ของกรมส่งเสริมการเกษตรจะเห็นได้ว่า การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อกลายเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ สิ่งที่สำคัญในปัจจุบันไม่ใช่แหล่งที่มาของความรู้ หรือ แหล่งที่จะใช้ในการค้นหาความรู้แต่จะเป็นความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละคน ยึดหลักการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่โดยตัวเกษตรกรเอง ให้มีความสำคัญกับการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยมีเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงและนำผลที่ได้จากการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง แนวคิดใหม่ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ แหล่งข้อมูลที่ไม่จำกัด เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องเป็นผู้ค้นหาแสวงหา และสร้างความรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ที่เหมาะสม การที่จะพัฒนาบุคคลได้ต้องสร้างให้คนมีความต้องการที่จะเรียนรู้ก่อน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบไม่มีวันสิ้นสุด ด้วยการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองและจากประสบการณ์

1.2 แนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed Learning)

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learning) เป็นวิธีการเรียนรู้แบบหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายหลัก การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การสร้างองค์ความรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed Learning) ต้องเกิดจากการที่ผู้เรียนสมัครใจเรียนรู้ ไม่มีการบังคับ วินัยและความรับผิดชอบ จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย รู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ผู้เรียนรับผิดชอบในการวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล ความก้าวหน้าของการเรียนของตนเอง เป็นลักษณะซึ่งผู้เรียนทุกคนมีอยู่ในขณะที่อยู่ในสถานการณ์การเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้และทักษะที่เกิดจากการเรียนจากสถานการณ์หนึ่งไปยังอีกสถานการณ์หนึ่งได้นำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและคงทน

การเรียนรู้แบบนำตนเอง เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีกลุ่มมานุษยนิยม ซึ่งมีความเชื่อเรื่องความเป็นอิสระและความเป็นตัวของตัวเองของมนุษย์ ดังที่มีผู้กล่าวไว้ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับความดี มีความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง สามารถหาทางเลือกของตนเอง มีศักยภาพและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างไม่มีขีดจำกัด มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (Elias and Merriam, 1980 อ้างถึงใน Hiemstra and Brockett, 1994) การเรียนรู้แบบนำตนเองใช้หลักการทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่ (Andragogy) โดยถือว่าผู้เรียนมีความต้องการเป็นตัวของตัวเอง และในขณะเดียวกันต้องการให้ผู้อื่นเห็นว่าเขาเป็นตัวของตัวเองด้วย ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนรับผิดชอบต่อตัวเอง

การสร้างองค์ความรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed Learning) ต้องเกิดจากการที่ผู้เรียนสมัครใจเรียนรู้ ไม่มีการบังคับ วินัยและความรับผิดชอบ จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย รู้จักการแสวงหาความรู้ที่มีความหมาย รู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและคงทน การเรียนรู้ บนเครือข่าย คอมพิวเตอร์ เป็น ช่องทางในการถ่ายทอด เนื้อหา เป็นเครื่องมือ ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และเป็นเครื่องมือ ในการสร้าง องค์ความรู้มีบทบาทในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน ใฝ่รู้ตลอด เวลา พัฒนา ทักษะ กระบวนการคิด อีกทั้งยังพัฒนา ความมีวินัยในตนเอง และ การรับรู้ความสามารถของตนเอง

ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Knowles (1980) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบนำตนเองเป็นกระบวนการที่บุคคลมีความคิดริเริ่มในการวินิจฉัยความต้องการการเรียนรู้ การวางแผนการเรียน การแสวงหาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียน โดยจะได้รับหรือไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นก็ตาม การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นลักษณะทางบุคลิกภาพของบุคคลที่ส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้

และสามารถพัฒนาได้สูงสุดเมื่อผู้เรียนได้อยู่ในสภาพการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของตัวผู้เรียน สามารถถ่ายโอนการเรียนรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนจากสถานการณ์หนึ่งไปยังอีกสถานการณ์หนึ่งได้กระบวนการการพัฒนาตนเอง

Knowles (1975, pp. 14-17) กล่าวถึง การเรียนรู้แบบนำตนเอง ว่ามีความสำคัญ 4 ประการ คือ

1) บุคคลที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มของตนเองจะเรียนได้มากกว่า ดีกว่าบุคคลที่เป็นเพียงผู้รับหรือรอให้ผู้สอนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ บุคคลที่เรียนรู้ด้วยตนเอง จะเรียนอย่างตั้งใจ มีจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจสูง สามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีกว่า และยาวนานกว่าบุคคลที่รอรับการสอนแต่อย่างเดียว

2) การเรียนรู้แบบนำตนเอง มีความสอดคล้องกับกระบวนการทางธรรมชาติของจิตวิทยาพัฒนาการ เมื่อแรกเกิดบุคคลต้องพึ่งผู้อื่น จำเป็นต้องมีบิดามารดา ปกป้องและตัดสินใจแทน แต่เมื่อบุคคลเติบโตขึ้นมีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นจะค่อย ๆ พัฒนานตนเองไปสู่ความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งผู้อื่น ไม่ต้องอยู่ ภายใต้การควบคุมหรือกำกับของผู้อื่นจะมีความเป็นตัวของตัวเองเพิ่มขึ้น สามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง และชี้นำตนเองได้

3) มีนวัตกรรมทางการศึกษาเพิ่มขึ้นมาก เช่น มีหลักสูตรใหม่ ห้องเรียนแบบเปิด ศูนย์วิทยบริการ การศึกษาอย่างอิสระ โปรแกรมการเรียน ที่จุดสำหรับบุคคล ภายนอก การศึกษาระบบมหาวิทยาลัยเปิด เป็นต้น รูปแบบของนวัตกรรมเหล่านี้ล้วนแต่เป็น ความรับผิดชอบ ของผู้เรียนที่จะต้อง เริ่มจากการริเริ่ม การเรียนรู้ด้วยตนเอง

4) ความเปลี่ยนแปลงของโลกหลาย ๆ ด้านอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ในการศึกษา ได้แก่

(1) ความรู้ต่าง ๆ ที่มนุษย์เรียนรู้ และสะสมไว้จะค่อย ๆ ล้าสมัยและหมดไปภายในเวลา 10 ปี หรือน้อย ดังนั้นจึงต้องพัฒนาทักษะดังกล่าวเมื่อบุคคลจบการศึกษาไปแล้วก็ยังสามารถแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ใหม่เท่าทันโลก

(2) ความหมายของ "การเรียนรู้" หมายถึง การที่ผู้เรียนเริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน เช่น เรียนรู้จากบิดา มารดา เพื่อน ครู สถาบันต่าง ๆ หรือจากสื่อมวลชน เป็นต้น นั่นก็คือ การเรียนรู้จะเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต และบุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

(3) การเรียนรู้ด้วยตนเอง จะไม่จำกัดอายุผู้เรียน ผู้เรียนมีโอกาที่จะตัดสินใจเลือกเรียนตามความสนใจ และความต้องการที่จะเรียนรู้ ผู้เรียนที่อยู่ในวัยเยาว์ควรเน้นทักษะ การเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อจะได้ใช้ทักษะนี้ในการแสวงหาความรู้ให้ทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก

Knowles (1975, pp. 40-47) ได้อธิบายถึง องค์ประกอบที่สำคัญใน การเรียนรู้แบบนำตนเอง ไว้ดังนี้ ดังนี้คือ 1) การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง 2) กำหนดเป้าหมาย 3) การออกแบบวางแผนการ

เรียนรู้ 4) ดำเนินการเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการ 5) การประเมินผลกระบวนการในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการที่ผู้เรียนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเองโดย ดำเนินการ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง หรือ การค้นหาตัวตนที่แท้จริงและประเมินคุณค่าของตนเอง คือ การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับตนเองด้วยการเปิดใจ ค้นหาสิ่งที่ตัวเองคิดว่าตัวเองเป็น อาจเริ่มจากการทบทวนเกี่ยวกับตนเองทั้งด้านกายภาพและด้านจิตใจ ค้นหาจุดอ่อนเขาจำกัดของตัวเองในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งจุดเด่นสิ่งที่ภาคภูมิใจ นอกจากนั้นควรรับฟังความเห็นจากผู้อื่นให้หลากหลายเพื่อสะท้อนความเป็นตัวตนที่อาจแตกต่างจากสิ่งที่ตัวเองคิด การประเมินคุณค่าของตนเองมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ความชอบในความเป็นตัวตนของตนเอง การประเมินคุณสมบัติด้านต่างๆ ว่ามีมากน้อยและเหมาะสมเพียงใด การประเมินในคุณค่าของตนเองเป็นจุดเริ่มต้นและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสื่อสารและพฤติกรรมส่วนบุคคลของคนแต่ละคน เมื่อเรามีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตัวเองเราจะเชื่อในความสามารถของตนเองและมีความมั่นใจในการสื่อสารความรู้สึกภูมิใจในคุณค่าของตนเอง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถและตระหนักในคุณค่าของตนเองที่จะช่วยให้เราทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) กำหนดเป้าหมายและวางแผนการพัฒนาตนเอง จะเป็นตัวชักนำให้ปฏิบัติไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่ง มีแรงจูงใจในสิ่งที่จะทำ ส่งผลต่อการแสดงออกทางทัศนคติและพฤติกรรมต่ออาชีพเกษตรกรของเกษตรกรรุ่นใหม่ เกิดจากการก่อตัวของทัศนคติที่สะสมไว้เป็นความคิดและความรู้สึก จนสามารถแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา

3) การออกแบบวางแผนการเรียนรู้ หลังจากกำหนดสิ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นแล้ว ควรมีการกำหนดเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง แสวงหาทางเลือกต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการนั้นๆ และกำหนดแนวทางในการเปลี่ยนแปลง ในเรื่องดังกล่าวอย่างชัดเจนโดยพยายามหาคนที่ไว้วางใจให้การสนับสนุนเพื่อให้เกิดความสำเร็จในสิ่งที่ตั้งเป้าหมายไว้

4) การดำเนินการเรียนรู้ เป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าที่มีความสำคัญ ต่อการศึกษาในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ได้แก่ ประสบการณ์เรียนแต่ละด้านที่จัดให้ ผู้เรียนรู้ สามารถแสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมาย ความหมายและความสำเร็จจากประสบการณ์นั้นๆ เข้าถึงแหล่งวิทยาการที่หลากหลาย แหล่งวิทยาการ จากทั้งสื่อออนไลน์ และสื่อออฟไลน์ การจัดกิจกรรม ซึ่งผู้เรียนรู้ต้องศึกษาค้นคว้าจากสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

5) การประเมินผล ช่วยให้ผู้เรียนรู้ทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเองเป็นอย่างดี การประเมินผลจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งขั้นตอนในการประเมินผล ตรวจสอบและประเมินผลการเรียนรู้ของตนจากการปฏิบัติ การทดลอง และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การประเมินผลจะเกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทัศนคติ และค่านิยม

ความหมายของการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed Learning) สามารถสรุปได้เป็น 2 แนวทาง คือ การเรียนรู้ในลักษณะเป็นรายบุคคลและการเรียนรู้เป็นกลุ่ม ดังนี้ 1) การเรียนด้วยการนำตนเองเป็นรายบุคคล หมายถึง กระบวนการที่ผู้เรียนมีความริเริ่ม ในการเรียนรู้โดยการวินิจฉัยความต้องการการเรียนรู้ของตนเอง วางแผนการเรียนรู้แสวงหาวิธีเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้และประเมินผล การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้ 2) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองแบบกลุ่ม ผู้ริเริ่มด้วยตนเองตามความสนใจ กำหนดเป้าหมาย วางแผนในการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ สามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองและประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มระหว่างเพื่อน ครูผู้สอนหรือบุคคลอื่นๆ ก็ได้

ดิกสัน (Dixon, 1992) อธิบายว่า การเรียนรู้แบบนำตนเอง เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ของตนเอง ตั้งเป้าหมายในการเรียน แสวงหาผู้สนับสนุน แหล่งความรู้ สื่อการศึกษาที่ใช้ในการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ทั้งนี้ผู้เรียนอาจได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นด้วยก็ได้

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เกิดขึ้นจากการเริ่มต้นของผู้เรียนเองเป็นสำคัญ (Learner's Initiative) โดยกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการนำตนเอง ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1) การบริหารจัดการด้วยตนเอง โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง วางแผนการเรียน เรียนตามแผนที่วางไว้ และประเมินผลการเรียนของตนเองอย่างต่อเนื่อง

2) การตัดสินใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดว่าต้องการที่จะเรียนรู้อะไร ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเรียนและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

3) การควบคุมตนเองในการเรียนรู้ให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้ทักษะและประสบการณ์ต่างๆ

ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

จากการศึกษาความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learning) สามารถสรุปได้ เป็น 2 แนวทาง คือ การเรียนรู้ในลักษณะเป็นรายบุคคลและการเรียนรู้เป็นกลุ่ม ดังนี้

1) การเรียนด้วยการนำตนเองเป็นรายบุคคลหมายถึง กระบวนการที่ผู้เรียนมีความริเริ่ม ในการเรียนรู้โดยการวินิจฉัยความต้องการการเรียนรู้ของตนเอง วางแผนการเรียนรู้ แสวงหาวิธีเรียนรู้และ แหล่งการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้ (Knowles, 1975; Griffin, 1983)

2) การเรียนด้วยการนำตนเองเป็นกลุ่ม เป็นแนวคิดที่ขยายขอบเขตเป็นการเรียนรู้จากรายบุคคลออกมาเป็นกลุ่ม โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่มด้วยตนเองตามความสนใจ กำหนดเป้าหมาย วางแผนในการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ สามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ

ตนเองและประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มระหว่างเพื่อน ครูผู้สอนหรือบุคคลอื่นๆ ก็ได้ (Skager, 1978; Areglado, Bradley & Lane, 1996)

จากความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองดังกล่าว จะเห็นว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เป็นรายบุคคล และการจัดการเรียนรู้เป็นกลุ่ม โดยสามารถเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนหรือผู้รู้ก็ได้ลักษณะของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจภายในของผู้เรียน ผู้เรียนมีความต้องการเรียนรู้ด้วยความสมัครใจ และมีความรับผิดชอบทั้งนี้ทุกคนจึงมีศักยภาพและความสามารถในการเรียนรู้การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มจากการวินิจฉัยความต้องการของตนเองว่าต้องการที่จะเรียนรู้ในเรื่องใด มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงวางแผนการเรียนรู้ เรียนรู้ตามแผนที่วางไว้ และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนอาจเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนหรือบุคคลต้นแบบก็ได้ ในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

2. แนวคิดรูปแบบการสื่อสาร (Communication Model)

2.1 แนวคิดการสร้างและการพัฒนารูปแบบ (Model)

2.1.1 รูปแบบ (Model)

คำว่า Model นักวิชาการได้แปลไว้หลากหลายตาม เช่น โมเดล รูปแบบ แบบจำลอง ตัวแบบ ซึ่งทุกคำเหล่านี้มีนิยาม ความหมายว่า โครงสร้างความสัมพันธ์ของ ส่วนประกอบ/ตัวแปร/หลักการ/แนวคิด/ฟังก์ชันต่างๆ ที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (ในงานวิจัยนี้จะใช้คำว่า “รูปแบบ”)

ชัยวิชิต เขียรชนะ (2560, หน้า 2) กล่าวว่า การสร้าง หมายถึง การริเริ่มดำเนินการสิ่งที่ศึกษาใหม่ไม่มีความซ้ำซ้อนกับสิ่งที่มีมาก่อน ส่วนคำว่า การพัฒนา หมายถึง การนำสิ่งที่จะศึกษาที่มีอยู่แล้วมาดำเนินการปรับปรุงหรือแก้ไขให้มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้มีประโยชน์และทันสมัยมากยิ่งขึ้นซึ่งคำสองคำนี้ในบางครั้งถึงต้องเขียนต่อเนื่องกัน เพราะมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน การสร้างและการพัฒนาโมเดลนั้นเกิดจากการที่มีปรากฏการณ์ไม่ว่าจะเป็นทางธรรมชาติหรือทางสังคมซึ่งปรากฏการณ์นั้นเกิดความแปรปรวน เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยมีความน่าสนใจ มีอิทธิพลต่อสิ่งอื่นๆ ตามมาทำให้มนุษย์ต้องการที่จะเสาะแสวงหาความจริงในปรากฏการณ์นั้นว่ามี ส่วนประกอบ/องค์ประกอบตัวแปร/หลักการ/แนวคิด/ฟังก์ชันอะไรบ้าง มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร สอดคล้องการสภาพความเป็นจริงหรือไม่หรือนำไปใช้แล้วสามารถอธิบายทำนายควบคุมปรากฏการณ์ได้มากน้อยแค่ไหน ซึ่งลักษณะที่เป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ของส่วนประกอบ/ ตัวแปร/หลักการ/

แนวคิด/ฟังก์ชันต่างๆ ที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ลักษณะที่กล่าวมาเป็นสิ่งที่เรียกว่า “รูปแบบ” จึงเป็นที่มาของการเสาะแสวงหาคำตอบโดยกรรมวิธีการสร้างและการพัฒนารูปแบบขึ้น ถ้าจะอธิบายถึงแนวคิดการสร้างและการพัฒนารูปแบบ จะมีอยู่ 2 แนวคิดหลักๆ คือแนวคิดของการค้นหารูปแบบและแนวคิดการนำรูปแบบไป ทดสอบ/ทดลอง/พิสูจน์ซึ่งนักวิจัยบางท่านอาจจะเลือกทำอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองแนวคิดก็ได้ โดยแนวคิดแรก คือ การค้นหารูปแบบนั้น จะมีลักษณะของการศึกษาสภาพปรากฏการณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานอันสำคัญ แล้วนำไปสู่การวิเคราะห์และการสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปของรูปแบบตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น หรือเรียกว่าได้ รูปแบบสมมติฐาน ส่วนแนวคิดที่สอง คือ การนำรูปแบบอาจจะเป็นลักษณะรูปแบบที่ได้จากการสร้างหรือพัฒนาจากแนวคิดแรก หรือ เป็นรูปแบบที่มีอยู่แล้วมาพิสูจน์, ตรวจสอบ, หรือทดลอง เพื่อสรุปผลการใช้รูปแบบ อันจะนำไปสู่การได้คำตอบของการนำรูปแบบไปใช้ว่าสามารถปฏิบัติได้จริงตามปรากฏการณ์นั้นๆ หรืออาจจะนำไปสู่ การปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนารูปแบบต่อไป

กระบวนการวิจัยรูปแบบ (Model) จากแนวคิดการสร้างและการพัฒนารูปแบบที่มีลักษณะของสภาพปรากฏการณ์การวิเคราะห์ การสังเคราะห์รูปแบบ ข้อสรุปรูปแบบตามสมมติฐาน การตรวจสอบรูปแบบนำมาสู่กระบวนการวิจัยรูปแบบ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ศึกษาสภาพปรากฏการณ์สร้างหรือพัฒนารูปแบบ ประเมินการสร้างและพัฒนารูปแบบ

ขั้นตอนที่ 1. ศึกษาสภาพปรากฏการณ์ แนวคิดของการศึกษาสภาพปรากฏการณ์ เพื่อให้ได้ซึ่งสารสนเทศของบริบทสิ่งที่ศึกษาทั้งในอดีตที่ผ่านมาจนถึงสภาพปัจจุบันอันนำไปสู่การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปของการสร้าง/พัฒนารูปแบบสำหรับแนวคิดการศึกษาสภาพปรากฏการณ์มีดังนี้ ศึกษาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย การศึกษาเฉพาะรายกรณี (Case Study) หรือ พหุกรณี (Multi-Case Study)หรือบางครั้งอาจมีการนำแนวคิดเชิงพื้นที่มาผสมผสาน เช่น พหุพื้นที่ พหุกรณี (Multi-Site Multi-Case Study) การศึกษาในลักษณะวิเคราะห์จากเอกสาร หลักฐานข้อมูลที่มีอยู่แล้ว และการศึกษาสภาพปรากฏการณ์แบบเทียบ ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลที่ได้มาจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างหรือพัฒนารูปแบบ แนวคิดการสร้างรูปแบบเป็นลักษณะของตัวแบบที่ได้ถูกคิดค้นขึ้นมาใหม่โดยที่ไม่เคยปรากฏพบมาก่อน ส่วนการพัฒนารูปแบบเป็นลักษณะของ ตัวแบบที่เคยปรากฏพบมาก่อน แล้วได้มีการกระทำปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติมส่วนที่เป็นจุดอ่อนเป็นข้อจำกัดเพื่อให้เท่าทันต่อสภาพที่เป็นอยู่จริง ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของการสร้างและการพัฒนารูปแบบฐานรากที่สำคัญของการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ คือ ต้องมีข้อมูลสารสนเทศที่มีความเหมาะสม ถูกต้องและเพียงพอเพื่อที่จะได้นำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นรูปแบบที่เรียกว่า รูปแบบสมมติฐาน (Hypothesis Model) ซึ่งรูปแบบสมมติฐานนี้ต้องอาศัยข้อมูลเพื่อกำหนดส่วนประกอบ/ตัวแปร/หลักการ/

แนวคิด/ ฟังก์ชันต่างๆ พร้อมทั้งสร้างความสัมพันธ์หรือ จัดลำดับก่อนหลังอันจะนำไปสู่การอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินการสร้าง/พัฒนารูปแบบเมื่อได้ทำการสร้างหรือพัฒนารูปแบบแล้ว การที่จะได้ข้อมูลสะท้อนกลับเกี่ยวกับลักษณะรูปแบบนั้นๆ ว่ามีจุดเด่น-จุดด้อยอย่างไร ลักษณะรูปแบบเป็นอย่างไร พร้อมทั้งจะนำไปใช้หรือไม่อย่างไร ซึ่งจำเป็นต้องทำการประเมินซึ่งการประเมินเป็นกลไกในการพิจารณาตัดสินและพัฒนาคุณค่า (ชัยวิชิต เขียรชนะ, 2553) โดยคุณค่าในงานที่กล่าวมานี้ คือ รูปแบบการออกแบบประเมินสามารถนำแนวคิดของ Joint Committee on Standard of Educational Evaluation (1994) มาประยุกต์ใช้ในการประเมินโมเดลประกอบด้วยมาตรฐาน 4 ด้านคือ มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (Utility) มาตรฐาน ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety) และมาตรฐานด้านความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy) แต่ในลักษณะการ ประเมินการสร้างและการพัฒนารูปแบบนั้นเนื่องจากขั้นตอนนี้ยังไม่ได้ทำการทดลองใช้หรือทดสอบรูปแบบ บทบาทการประเมินจึงเป็นเพียงการประเมินพื้นฐาน เพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติการนำไปใช้ส่วนใหญ่จะประยุกต์ใช้เพียงแค่ 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ และมาตรฐานด้านความเหมาะสม

2.2 รูปแบบการสื่อสาร (Communication Model)

ความหมายของ “การสื่อสาร” มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Communication” เป็นคำที่มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า “COMMUNIS” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “COMMONESS” คือ ร่วมกันหรือคล้ายคลึงกัน ดังนั้นถ้าแปลตามรากศัพท์เดิม ย่อมหมายถึง กิจกรรมที่มุ่งสร้างความ ร่วมกันหรือคล้ายคลึงกันให้เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง นั่นคือ มีความเข้าใจความหมายที่ตรงกัน กล่าวอีกนัยหนึ่ง การสื่อสารเป็นความพยายามของมนุษย์ที่ต้องการถ่ายทอด (Transmit), เพื่อ แลกเปลี่ยน (Share), ข่าวสาร (Information), ความคิด (Ideas) และทัศนคติ (Attitude) ระหว่างกัน แลกความหมายตรงกัน เป็นการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน (Mutual Understanding) นอกจากนี้นักวิชาการด้านการสื่อสารในยุคแรกๆ ต่างนิยามความหมายของการสื่อสารให้กระ จ่างชัด กระนั้นการให้ความหมายของแต่ละคนยังมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย อย่างเช่น การนิยาม ของ C. Osgood, C. Shannon และ W. Weaver ที่ให้ความสำคัญที่อิทธิพลหรือผลของการสื่อสาร มากกว่าที่จะเน้นที่การถ่ายทอดสิ่งใดๆ การนิยามที่เน้นถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์หรือแนวคิดของ W. Schramm มุ่งไปที่การเข้าใจร่วมกันต่อเครื่องหมายที่แสดงข่าวสาร (Information Sign) และเน้น กิจกรรมหรือพฤติกรรมของมนุษย์อันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยมีสาระสำคัญอยู่ที่ การแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน

การนิยามความหมายที่หลากหลาย ต่างมุมมองของนักวิชาการในช่วงกลางศตวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้การให้คำจำกัดความค่อนข้างมีมาก เนื่องจากเป็นลักษณะเชิงนามธรรม ส่งผลให้ Dance

(1970) นักวิชาการด้านการสื่อสารได้รวบรวมนิยามทางการสื่อสารที่ปรากฏในขณะนั้น เฉพาะที่มีความหมายแตกต่างกันได้ถึง 126 คำนิยาม และได้สรุปออกเป็นคำหลัก โดยเขาได้พบว่ามีคุณลักษณะ 3 ประการที่บ่งชี้ถึงคุณสมบัติของการสื่อสารประกอบด้วย

มิติแรก คุณสมบัติของการสื่อสาร เป็นขั้นตอนที่สามารถสังเกตเห็น (level of observation) ในประเด็นนี้การสื่อสารถูกจัดเป็นกระบวนการเชื่อมโยงถึงกันและกันแม้จะไม่ต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลที่ว่า การสื่อสารของบุคคล 2 ฝ่ายอาจจะอยู่ห่างไกลคนละมุมโลกแต่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ โดยอุปกรณ์การสื่อสาร ได้แก่ โทรศัพท์ โทรเลข วิทยุ ฯลฯ

มิติที่สอง ให้ความสำคัญที่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ (Intentionality) กล่าวคือ การสื่อสารในแต่ละครั้งย่อมมีจุดมุ่งหมายในการรับและการส่งแ่งอยู่ด้วยเสมอ

มิติที่สาม ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจ (Judgment) ว่าการให้คำจำกัดความถึง การสื่อสารควรเป็นการสื่อสารที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงความคิดของผู้คนเท่านั้นหรือไม่

นอกจากนี้ Wood (1996) ได้อ้างอิงการศึกษาของ Dance พร้อมทั้งนำแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารมานิยามใหม่ว่า การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบอันอยู่ในตัวของปัจเจกบุคคลอันจะใช้ในการติดต่อปฏิสัมพันธ์ (Interact) ซึ่งจะอยู่ในรูปของสัญลักษณ์และการตีความหมาย โดยแบ่งลักษณะสำคัญของการสื่อสารออกเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย

1. การสื่อสารเป็นรูปแบบของกระบวนการ (Process) มีลักษณะของการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง
2. การสื่อสารต้องอยู่ในลักษณะของระบบ (Systemic) เนื่องจากส่วนต่างๆ ของการสื่อสารจะเกี่ยวข้องและส่งผลซึ่งกันและกัน
3. การสื่อสารเป็นเรื่องของสัญลักษณ์ (Symbols) ที่ใช้ในการติดต่อซึ่งกันและกัน
4. การสื่อสารจะเกี่ยวข้องกับการสร้างความหมาย (Meanings) ที่ใช้ในการติดต่อซึ่งจัดเป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสาร

นักวิชาการสื่อสารไทย พัชรี เขยจรรรยา, เมตตา วิวัฒน์านุกูล และถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ (2538) ได้สรุปนิยามการสื่อสารไว้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ การสื่อสารเป็นเรื่องของพฤติกรรม (Act) หรือกระบวนการ (Process), การสื่อสารจะต้องกระทำขึ้นอย่างตั้งใจ และการสื่อสารกระทำโดยผ่านภาษา (Language) ประกอบด้วย วจนภาษา (Verbal Language) และอวจนภาษา (Non Verbal Language)

ปรมะ สตะเวทิน (2529, หน้า 14) กล่าวว่า “การสื่อสาร คือ กระบวนการของการถ่ายทอดสาร (Message) จากบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร (Source) ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า ผู้รับสาร (Receiver) โดยผ่านสื่อ (Channel)”

สวณิต ยมาภัย (2526, หน้า 12) ในนิยามการสื่อสารไวว่า “การสื่อสาร หมายถึง การติดต่อกันระหว่างมนุษย์เพื่อทำให้รับรู้เรื่องราวอันมีความหมายร่วมกันและเกิดการตอบสนองต่อกัน” และเกศินี จุฑาวิจิตร (2548, หน้า 4) ได้สรุปค่านิยามของการสื่อสารไวว่า “การสื่อสาร เป็นกระบวนการที่มีความเคลื่อนไหวและเป็นการกระทำอย่างต่อเนื่องในการส่งและรับสารระหว่าง ผู้ส่งสารกับผู้รับสารโดยผ่านสื่อต่างๆ อย่างมีวัตถุประสงค์ชัดเจน

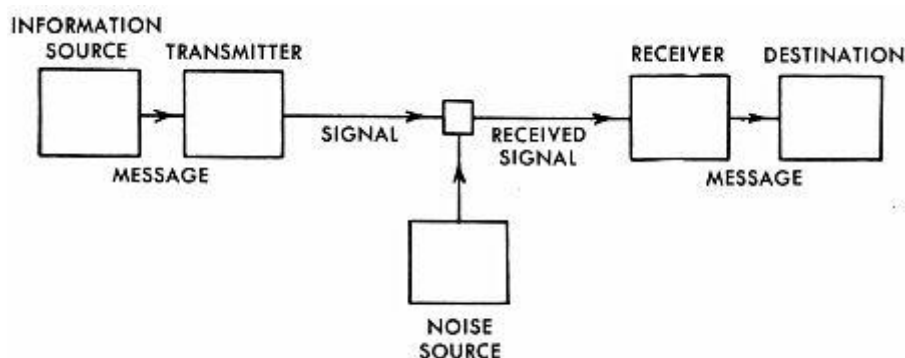
จากนิยามต่างๆ ข้างต้น ความหมาย คุณลักษณะ และรูปแบบของการสื่อสารที่กล่าวมาข้างต้น คือพฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์ที่ใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม และแสดงให้เห็นถึงมิติของการสื่อสารของมนุษย์ (กิติมา สุรสุนธิ, 2557, หน้า 5-6) ในลักษณะที่ต่างต่างกันไปที่ปรากฏอยู่ในสังคม เช่น การสื่อสารในลักษณะของการส่งถ่ายข้อมูล (Transaction Nature) การสื่อสารในลักษณะของความสัมพันธ์ (Affective Nature) การสื่อสารเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อกับความเป็นบุคคล (Personal Nature) และการสื่อสารในแง่ของการเป็นเครื่องมือ (Instrument Nature) ทำให้สามารถเป็นแนวทางสำคัญที่จะนำไปใช้ในการสกัดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการสื่อสารว่าควรมีลักษณะคล้ายคลึงกับลักษณะการสื่อสารดังที่กล่าวมาข้างต้น

ประเภทของรูปแบบสื่อสาร (ภัสวาลี นิติเกษตรสุนทร, 2557, หน้า 46-57) แบ่งออกได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ รูปแบบการสื่อสารแบบเส้นตรงทางเดียว (Linear model of Communication), รูปแบบการสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive model of Communication) และรูปแบบการสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์ตอบสนอง (Transactional model of communication) เพื่อแสดงให้เห็นกระบวนการทางการสื่อสารที่แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบต่างๆ ทางการสื่อสารว่ามีการทำงานในลักษณะของการประสานสัมพันธ์กันอย่างไร

1) รูปแบบการสื่อสารแบบเส้นตรงทางเดียว (Linear Model of Communication) การสื่อสารลักษณะดังกล่าวจัดเป็น การสื่อสารแบบเอกวิถี (One-way Communication) หรือการสื่อสารแบบทิศทางเดียว (One Directional Communication) ซึ่งเน้นบทบาทของผู้ส่งสารในการใช้สารเพื่อสร้างอิทธิพลเหนือผู้รับสารเป็นสำคัญ และไม่เน้นปฏิริยาตอบกลับและการตอบสนองของผู้รับสาร ดังรูปแบบต่อไปนี้

รูปแบบการสื่อสารของ Shannon และ Weaver (Shannon Weaver Model) C. Shannon และ W. Weaver (1949, p.53) ได้สร้างแบบจำลอง การสื่อสารขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นแบบจำลองที่รู้จักกันแพร่หลายในวงการสื่อสารยุคเริ่มต้นในชื่อว่า แบบจำลองการสื่อสารเชิงทฤษฎีคณิตศาสตร์ (The Mathematical Theory of Communication) ที่ชื่อเป็นแบบนี้เพราะผู้คิดค้นแบบจำลองที่ชื่อว่า Shannon เป็นนักคำนวณด้านวิศวกรรมไฟฟ้า โดยเขาคิดค้นขึ้นเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในงานด้าน การสื่อสารทางโทรศัพท์ในประเด็นที่ว่า การติดต่อสื่อสารประเภทใดจึงจะทำให้จำนวนของสัญญาณมีได้มากที่สุด และสัญญาณที่ถ่ายทอดไปจะถูกทำลายโดยสิ่งรบกวนมากน้อย

เพียงไรนับแต่เริ่มส่งสัญญาณไปจนถึงผู้รับ เป็นแบบจำลองกระบวนการสื่อสารทางเดียวในเชิงเส้นตรง คือ ถือว่าการสื่อสารเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารเพียงฝ่ายเดียว

ภาพ 2 รูปแบบการสื่อสารของ Shannon และ Weaver

รูปแบบการสื่อสารของ Lasswell (Lasswell's Communication Model) Harold D. Lasswell (1948, p 62) นักวิชาการรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้เสนอรูปแบบการสื่อสารขึ้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อปี ค.ศ. 1948 เป็นการเริ่มต้นอธิบายกระบวนการสื่อสารเชิงพฤติกรรม เป็นการศึกษาปฏิบัติการระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร เนื้อหาข่าวสารชนิดของสื่อ และผลที่เกิดจากการกระทำการสื่อสาร โดยเสนอวิธีที่สะดวกที่จะอธิบายการกระทำการสื่อสารก็คือ การตอบคำถามต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

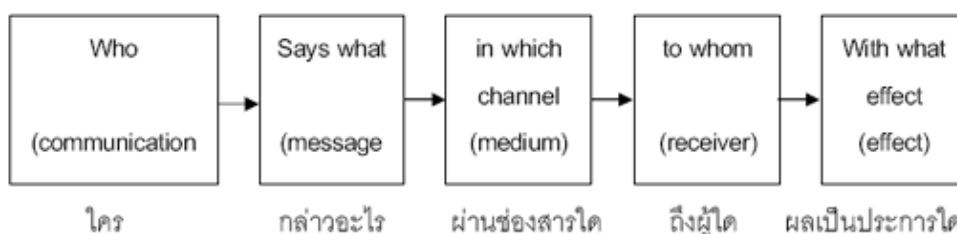
ใคร (who)

กล่าวอะไร (says what)

ผ่านช่องทางใด (in which channel)

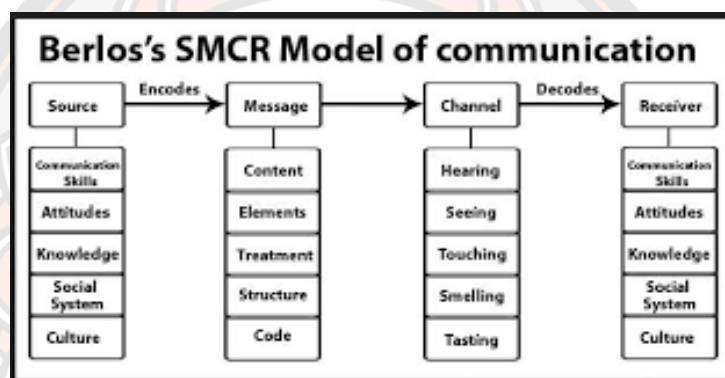
ถึงใคร (to whom)

เกิดผลอะไร (with what effect)

ภาพ 3 รูปแบบการสื่อสารของ Harold D. Lasswell

รูปแบบการสื่อสารของ Berlo (Berlo's SMCR Model) David K. Berlo (1960, p.57) เขียนตำราชื่อว่า "The Process of Communication" ในปี ค.ศ.1960 อธิบายคุณลักษณะและปัจจัยกระบวนการสื่อสารประกอบด้วยส่วนประกอบพื้นฐานสำคัญ 6 ประการ คือ แหล่งสาร (communication source) ผู้เข้ารหัส (encoder) สาร (message) ช่องทาง (channel) ผู้ถอดรหัส (decoder) และผู้รับสาร (communication receiver) นำมาเสนอเป็นกระบวนการของการติดต่อสื่อสารไว้ในลักษณะรูปแบบจำลอง S M C R Model ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร และได้แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบการสื่อสารและรายละเอียดกับคุณลักษณะที่มีความสำคัญต่อขีดความสามารถของผู้ส่งและผู้รับที่จะทำให้การสื่อความหมายนั้นได้ผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด

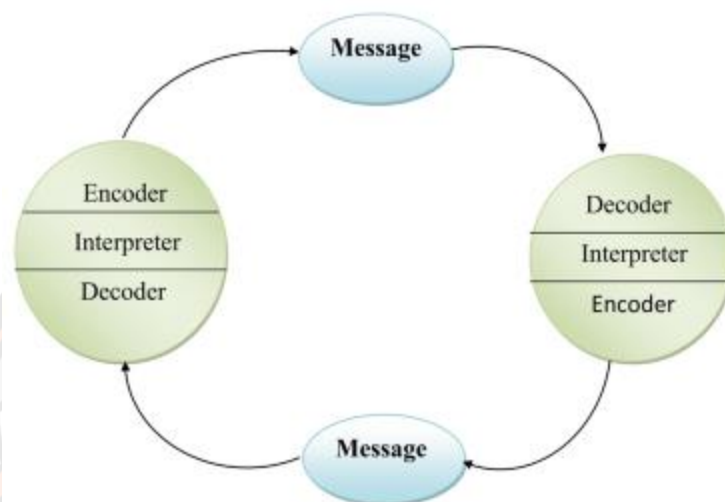

ภาพ 4 รูปแบบการสื่อสารของ Berlo

2) รูปแบบการสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive Model of Communication) กระบวนการสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สื่อสารเน้นการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกัน แทนที่การส่งสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารเพียงฝ่ายเดียว เพื่อให้เกิดการสร้างความหมายและความเข้าใจระหว่างกัน องค์ประกอบที่เพิ่มจากแบบจำลองกระบวนการสื่อสารเชิงเส้น ได้แก่ ปฏิกริยาตอบกลับระหว่างกัน ทำให้กระบวนการสื่อสารแบบบุคคลวิถี ซึ่งช่วยให้ผู้ส่งสารทราบถึงความสอดคล้องต้องกันระหว่างข่าวสารที่ตั้งใจส่งกับข่าวสารที่ผู้รับได้รับ ซึ่งหมายถึงประสิทธิผลของการสื่อสาร

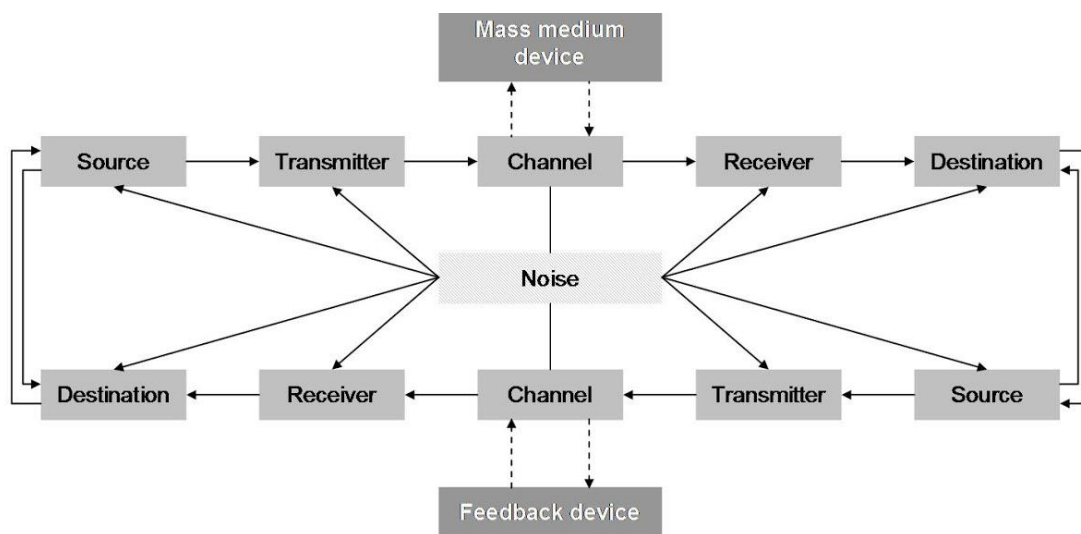
รูปแบบการสื่อสารของ Schramm (Schramm Model) Schramm (1949, p.68) ได้นำแนวความคิดของ Osgood มาเพิ่มเติมแนวคิดเกี่ยวกับกลไกการทำงานของเครื่องจักรหรือเทคนิคมาปรับใช้กับการอธิบายกระบวนการสื่อสารของมนุษย์ที่มองภาพการสื่อสารด้านการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารมากขึ้น เมื่อผู้ส่งสารเข้ารหัสสาร (Encoder) ส่งข้อมูลข่าวสาร (Message) ไปยังผู้รับสาร (Decoder) จากนั้นผู้รับสารก็จะตีความ (Interpret) ทำความ

เข้าใจกับสารที่ได้รับ ซึ่งผู้รับสารก็จะเกิดความรู้สึกความคิดเห็นต่อสารหรือที่เรียกว่า ปฏิกริยาตอบกลับ (Feedback) ส่งกลับมายังผู้ส่งสารโดยที่ขั้นตอนนี้ผู้ส่งสารก็จะเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ส่งสารกลายเป็นผู้รับสารที่ต้องทำการถอดรหัสหรือรับปฏิกริยาตอบกลับนั้น จากนั้นก็จะทำการตีความปฏิกริยาตอบกลับนั้น

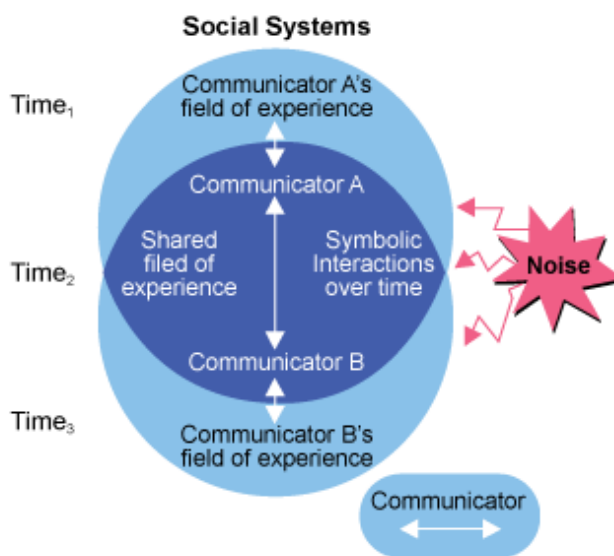
ภาพ 5 รูปแบบการสื่อสารของ Schramm

รูปแบบการสื่อสารของ Defleur (Defleur, 1960, p.71) Defleur ปรับปรุงมาจากรูปแบบการสื่อสารของ Shannon และ Weaver เน้นว่าในกระบวนการสื่อสารนั้นข้อมูลข่าวสารจะถูกเรียบเรียงออกมาเป็นข้อความโดยผ่านเครื่องส่ง (Transmitter) และตัวแปลความหมายออกมาเป็นข้อมูล จากนั้นข้อมูลก็จะถูกส่งผ่านไปยังช่องทาง (Channel) อันได้แก่สื่อมวลชนต่างๆ (Mass Medium Device) ไปยังผู้รับสารหรือเครื่องทำการแปลความหมายออกมาเป็นสาร (Message) และถูกส่งต่อไปยังจุดหมายปลายทาง Defleur ได้เพิ่มปฏิกริยาย้อนกลับ (Feedback) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่แสดงถึงการตอบสนองจากผู้รับสาร และจะทำให้แหล่งสารหรือผู้ส่งสาร (Source) ได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการสื่อสารและจะสามารถนำมาปรับปรุงวิธีการการสื่อสารให้ประสบผลสำเร็จมากขึ้น

ภาพ 6 รูปแบบการสื่อสารของ Defleur

3) รูปแบบการสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์ตอบสนอง (Transactional Model of Communication) แบบจำลองลักษณะนี้อธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สลับซับซ้อนของกระบวนการสื่อสาร ซึ่งต่างมีปฏิสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน คู่สื่อสารต่างทำหน้าที่เป็นทั้งผู้เข้ารหัสสารและถอดรหัสสารในเวลาเดียวกันและต่อเนื่องกันไป ต่างมีอิทธิพลต่อกันในด้านต่าง ๆ ซึ่งแสดงถึงลักษณะของการสื่อสารแบบหลายทิศทาง (Multi-directional Communication) เป็นการอธิบายกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคลและการสื่อสารกลุ่มของคนในบริบททางสังคม (Social Context), บริบททางวัฒนธรรม (Cultural Context) และบริบททางความสัมพันธ์ (Relational Context) โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยแห่งความหลากหลายของมนุษย์ เช่น ทางการกายภาพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สังคม จิตวิทยา อารมณ์ เป็นต้น ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบลักษณะนี้ส่งผลให้การสื่อสารเป็นกระบวนการ”

ภาพ 7 รูปแบบการสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์ตอบสนอง

จากรูปแบบพื้นฐานทางการสื่อสาร เป็นแผนภาพที่ใช้อธิบายตั้งแต่การสื่อสารอย่างง่าย ๆ ไปจนถึงซับซ้อน อธิบายปัจจัยในตัวคน ความสัมพันธ์ของคนกับสังคมหรือสิ่งแวดล้อม หรือมองอิทธิพลของสังคมต่อการกระทำการสื่อสารของคน แต่อย่างไรก็ตามรูปแบบแต่ละแบบก็มีจุดมุ่งหมายในการอธิบายกระบวนการสื่อสารที่แตกต่างกันเพราะรูปแบบคือ คำอธิบายตัวทฤษฎีโดยพยายามทำให้ง่ายและสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ สามารถกำหนดทางเลือกของการคาดคะเนพฤติกรรม หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในอนาคตได้ นอกจากนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ได้ เป็นคำอธิบายของกระบวนการสื่อสารโดยทั่วๆ ไปได้ โดยไม่ได้เจาะจงว่าเป็นกระบวนการสื่อสารประเภทใด แต่สิ่งหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึงก็คือว่า แต่ละทฤษฎีหรือแบบจำลองนั้นไม่สามารถจะอธิบายกระบวนการสื่อสารทั้งหมดได้อย่างสมบูรณ์ แต่ต้องอาศัยทฤษฎีหลาย ๆ ทฤษฎีมาช่วยอธิบายเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นนอกจากนี้สิ่งที่สำคัญอีกประการที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการสื่อสารคือ องค์ประกอบของการสื่อสารที่จะเข้าสร้างความชัดเจนในแง่ของกระบวนการที่ส่งผลต่อการเกิดการสื่อสาร

2.3 องค์ประกอบของการสื่อสาร (Communication Elements)

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของมนุษย์ จะเป็นแนวทางที่สำคัญในอันจะช่วยให้ทราบถึงกระบวนการสื่อสารที่ต้องการค้นหาเพื่อนำใช้ในการสร้างรูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ในงานวิจัยครั้งนี้

องค์ประกอบทางการสื่อสารในยุคแรกๆ มีการจำแนกออกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก เช่นงานเขียนของ Berlo เรื่อง THE Process of Communication เมื่อปี 1960

ได้สร้างแบบจำลองการสื่อสารที่รู้จักกันในนาม SMCR Model ที่ย่อมาจาก Source (ผู้ส่งสาร) Message (สาร) Chanel (ช่องทางการสื่อสาร) และ Receiver (ผู้รับสาร) อันจัดเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการสื่อสาร ต่อมาในปี 1966 Defleur ได้ระบุว่าจะองค์ประกอบในกระบวนการสื่อสารมวลชนมีทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ ได้แก่ แหล่งสาร (Source) ผู้ส่ง (Transmitter) สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร (Channel) ผู้รับสาร (Receiver) ปลายทาง (Destination) สิ่งรบกวน (Noise) และการสื่อสารกลับ (Feedback)

จะเห็นได้ว่าจำนวนองค์ประกอบของการสื่อสารได้มีการเพิ่มเติมและแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ดังเช่น หนังสือ Nonverbal Behavior in Interpersonal Relations ผลงานของ V. Richmond, J. McCroskey และ M. Hickson (2011) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของการสื่อสาร ว่ามีองค์ประกอบด้านการสื่อสาร 8 องค์ประกอบ ดังนี้

ผู้ส่งสาร (Source) คือ บุคคลผู้ผลิตสาร (Message) มีหน้าที่ 3 ประการ ได้แก่ กำหนดเนื้อหาสารที่ใช้การสื่อสารแต่ละครั้ง, เข้ารหัสความหมายลงไปในสารเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจได้ และส่งเนื้อหาดังกล่าวไปยังผู้รับสาร โดยส่วนใหญ่แล้วผู้ส่งสารมักเป็นบุคคลที่ก่อกำเนิดสารนั้น แต่บางครั้งผู้ส่งสารอาจไม่ใช่ผู้ทำให้เกิดเนื้อหาสาร ยกตัวอย่างเช่น การรายงานข่าวของนักข่าวซึ่งเหตุการณ์ที่รายงานนั้นเกิดขึ้นจากแหล่งข่าวมิใช่ผู้สื่อข่าว

สาร (Message) อาจอยู่ในรูปของ วจนภาษา (Verbal Language) และอวจนภาษา (Non-Verbal Language) ที่ไปกระตุ้นให้เกิดการตีความหมายในใจผู้รับสาร

ช่องทางการสื่อสาร (Chanel) เป็นตัวที่ถ่ายทอดหรือส่งผ่านเนื้อหาจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ช่องทางอาจอยู่ในรูปแบบของคลื่นเสียง คลื่นแสง รวมไปถึงการรับรู้ได้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ ความสำคัญของช่องทางอยู่ที่การทำหน้าที่ส่งต่อสารไปกำหนดผลลัพธ์อันเกิดจากการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร ดังนั้นผู้ส่งสารควรกำหนดว่าจะใช้ช่องทางใดที่จะส่งสารไปถึงผู้รับสาร

ผู้รับสาร (Receiver) คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการให้รับเนื้อหาสาร แต่มีอาจรับประกันได้ว่า ผู้รับสารแต่ละครั้งจะเป็นผู้รับสารเป้าหมายที่ผู้ส่งสารตั้งใจไว้หรือไม่ เช่น การโฆษณาที่อาจล้มเหลวเนื่องจากไม่มีใครสนใจ

สำหรับการสื่อสารระหว่างบุคคล ผู้รับสารจะถูกตั้งเป้าหมายไว้ 3 ประการ คือ รับเนื้อหาสารที่ส่งมาจากผู้ส่งสาร, ถอดความสารแล้วตีความหมาย และมีการตอบสนองตนเองต่อเนื้อหาสาร การเข้ารหัส (Encoding) เป็นขั้นตอนของการถ่ายทอดความคิด (Idea) ลงไปในเนื้อหาสาร หลังจากนั้นจะทำการส่งสารนั้นไปสู่ผู้รับสาร โดยมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างสรรค์สาร, การพัฒนาสารให้เป็นที่น่าสนใจของผู้รับสารและการถ่ายทอดสารดังกล่าวไปยังผู้รับสาร

การถอดรหัส (Decoding) เป็นขั้นตอนที่มาถึงผู้รับสารนำสารไปตีความหมายว่าเป็นอย่างไร มีกระบวนการทำงาน 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นแรก ผู้รับสารที่ส่งมาจากผู้ส่งสาร ขั้นที่สอง หาข้อสรุปถึงความตั้งใจที่ผู้ส่งสารส่งมาถึง ขั้นที่สาม ประเมินสาระของสารถึงความหมายต่อผู้รับสาร ขั้นตอนที่สุดท้าย ผู้รับสารนำสิ่งที่ตีความได้มากำหนดรูปแบบที่จะตอบโต้กับผู้ส่งสาร

ปฏิกิริยาโต้กลับ (Feedback) เป็นสิ่งที่ผู้รับสารตอบโต้กลับไปยังผู้ส่งสาร หลังจากที่ได้เห็น ได้ยิน พร้อมทั้งตีความ และประเมินสาระที่ผู้ส่งสารส่งมาให้ตนเอง หรืออาจกล่าวได้ว่าปฏิกิริยาโต้กลับเป็นการหมุนรอบสับเปลี่ยนระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

เสียงรบกวน (Noise) เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งของการสื่อสารที่มักเข้ามาสอดแทรกและรบกวน กระบวนการรับ-ส่งสาร ซึ่งอาจเกิดจากสิ่งแวดล้อมภายใน (เช่น ความกังวลใจ ความเบื่อหน่าย ง่วงนอน เป็นต้น) และภายนอกตัวผู้ส่งสารและผู้รับสาร ได้แก่ เสียงดัง เสียงรบกวนนอกห้อง เป็นต้น

สำหรับองค์ประกอบการสื่อสารในงานสารสนเทศนั้นสามารถจำแนกปัจจัยการสื่อสารในสถาบันบริการสารสนเทศ เป็น 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ บุคคลหรือผู้ส่งสาร (communicator) สาร (message) ช่องทางการสื่อสาร (channel) บริบททางการสื่อสาร (context) และการป้อนกลับ (feedback)

บุคคล/ผู้ส่งสาร บุคคลเป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญของกระบวนการสื่อสาร ผู้สื่อสารอาจจะเป็นคนคนเดียว สงคนขึ้นไป หรือบุคคลหนึ่งกลุ่มหรือสองกลุ่มขึ้นไป ที่ทำหน้าที่ส่งสารหรือเข้ารหัสสาร และรับสารหรือถอดรหัสสารสลับกันไปในสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งใครจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่หลักขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิ เป้าหมายของการสื่อสาร บุคลิกนิสัยของบุคคลผู้ส่งสาร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บทบาทและสถานภาพของบุคคล และบริบทการสื่อสาร ซึ่งผู้ส่งสารสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท ได้แก่ ผู้ส่งสารและผู้รับสาร

1) ผู้ส่งสาร คือ บุคคลหรือกลุ่มคนที่เป็นผู้ริเริ่มหรือเริ่มต้นส่งสารออกไปให้อีกบุคคลหนึ่งจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ หรือเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ส่งสารผ่านช่องทางหนึ่งไปยังผู้รับสาร เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งจากผู้รับสาร

2) ผู้รับสาร คือ ผู้ที่รับสารจากบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลหนึ่ง เมื่อได้รับสารจะเกิดการตีความและการตอบสนองจะโดยตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจก็ตาม และส่งปฏิกิริยาตอบสนองกลับไปยังผู้ส่งสาร ซึ่งการป้อนกลับไปนั้น ผู้รับสารสามารถจะเปลี่ยนสถานภาพเป็นผู้ส่งสารและผู้ส่งสารเดิมก็จะกลับเป็นผู้รับสาร ซึ่งหากยังมีการถ่ายทอดสารอย่างต่อเนื่องคู่สื่อสารทั้งสองฝ่ายก็จะทำหน้าที่ผู้ส่งสารหรือผู้รับสารสลับกันไปจึงอาจเรียกผู้ส่งสารว่าเป็นคู่สื่อสาร

องค์ประกอบสำคัญในตัวบุคคลผู้สื่อสารที่มีอิทธิพลต่อผลสำเร็จของการสื่อสาร ได้แก่ กรอบแห่งการอ้างอิง (frame of reference) ซึ่งเป็นตัวกรองสารที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ หรือ

กระบวนการเลือกรับสารและการตีความสารของบุคคล ซึ่งกรอบดังกล่าวมี 4 องค์ประกอบย่อย 4 ประการ

- ปัจจัยกายภาพ เช่น รูปร่างหน้าตา การแต่งกาย ลักษณะและความสมบูรณ์ของร่างกาย ฯลฯ
- ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ เช่น อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ ฯลฯ
- ปัจจัยทางสังคมวิทยา เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ บทบาทและสถานภาพของบุคคล ฯลฯ
- ปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น ทักษะคิด ค่านิยม ความเชื่อ ความสนใจ ความคาดหวัง ความต้องการ อารมณ์ รูปแบบการดำเนินชีวิต ฯลฯ

ในบริบทของสถาบันบริการสารสนเทศบุคคลในกระบวนการสื่อสารประกอบด้วย บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ ซึ่งทำหน้าที่ต่าง ๆ กัน ผู้รับใช้บริการซึ่งจะมีความแตกต่างกันตามลักษณะของหน่วยงาน ผู้บริหารซึ่งควบคุมดูแลการบริหารงานของสถาบันบริการสารสนเทศให้เป็นไปตามเป้าหมายหลักขององค์กร นอกจากนี้ยังรวมถึงชุมชนที่สถาบันบริการสารสนเทศตั้งอยู่และต้องมีหน้าที่ในการขยายบริการออกไปให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนด้วยเช่นกัน

สาร เป็นสิ่งที่ผู้ส่งสารใช้สื่อความหมายให้แก่ผู้รับสารได้รับรู้ถึงความคิด ทักษะคิด และความรู้สึกต่างๆ ของตน ซึ่งรวมถึงปฏิกิริยาตอบกลับในรูปของสัญญาณ (signals) หรือสัญลักษณ์ (symbols) อาจเป็นคำพูด ตัวหนังสือ รูป เครื่องหมายหรือการทำทางต่างๆ โดยทั่วไปสารก็คือภาษาที่แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ วจนภาษาและอวจนภาษา

วจนภาษา คือ ภาษาที่ใช้ถ้อยคำหรืออักษรในการถ่ายทอดโดยการพูด-การฟัง การอ่าน-การเขียน การใช้วจนภาษาสำหรับผู้ส่งสารคือการพูดและการเขียน ส่วนทักษะของผู้รับสารคือการฟังและการอ่าน

อวจนภาษา หรือภาษาที่ไม่ใช้ถ้อยคำ ซึ่งมนุษย์รับสารเชิงอวจนจะผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า การสื่อสารด้วยอวจนภาษาสามารถจำแนกตามพฤติกรรมที่ถ่ายทอดสารได้

ช่องทางการสื่อสาร เป็นตัวกลางหรือสื่อที่ช่วยในการนำส่งสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ช่องทางเป็นทางหรือพาหะระหว่างทางการสื่อสาร ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นช่องทางที่เป็นสื่อเทคโนโลยี ช่องทางของการสื่อสารระหว่างบุคคล ช่องทางการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการหรือเป็นทางการ

ช่องทางที่เป็นสื่อทางเทคโนโลยี เป็นช่องทางที่อาศัยเทคโนโลยีเป็นตัวกลางนำพาสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร เช่น คลื่นแสง คลื่นเสียง วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ช่องทางของการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นช่องทางที่อาศัยพาหะนำสารทางธรรมชาติ โดยมีบุคคลเป็นผู้ถ่ายทอดสารไปสู่ประสาทการรับรู้ของมนุษย์ แบ่งเป็น 2 ช่องทางใหญ่ๆ ดังนี้ ช่องทางการสื่อสารโดยการได้ยิน เป็นการพูดคุยกันแบบเห็นหน้า และการพูดกันแบบไม่เห็นหน้า เช่น การเจรจา การสัมภาษณ์ และการใช้โทรศัพท์ เป็นต้น และช่องทางการสื่อสารโดยการเห็น เป็นการส่ง

ข่าวสารโดยการเห็นหรือการอ่าน เช่น การเขียน จดหมาย การเขียนบันทึก ตลอดจนการสื่อสารผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์โดยระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ช่องทางการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการและเป็นทางการ เป็นช่องทางการสื่อสารที่เกิดขึ้นในลักษณะโครงข่ายการสื่อสารที่บุคคลใช้ในการส่งผ่านหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน โดยมีลักษณะที่แตกต่าง ดังนี้ ช่องทางการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ เป็นช่องทางการสื่อสารที่เกิดขึ้นในการสื่อสารระหว่างบุคคล ที่คู่สื่อสารซึ่งมีความสนใจหรือจุดมุ่งหมายเดียวกันสร้างขึ้น โดยผู้ที่อยู่ร่วมในช่องทางการสื่อสารจะมีความรู้สึกเป็นอิสระในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน บนพื้นฐานความต้องการส่วนบุคคล เป็นช่องทางข่าวสารที่แพร่กระจายอยู่ในช่องทางจะมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการหรือไม่ได้พิสูจน์ และผู้ที่เกี่ยวข้องในช่องทางนี้จะมีอัตราการถ่ายทอดสารระหว่างกันไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากบทบาทของผู้ส่งสารในกลุ่มจะไม่เท่ากัน หรือบางครั้งอาจเกิดจากลักษณะทางกายภาพ และช่องทางการสื่อสารแบบเป็นทางการ เป็นช่องทางการสื่อสารเกิดขึ้นจากกฎ ระเบียบหรือข้อบังคับที่มีการจัดระเบียบอย่างดี มีเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่จะทำตามหน้าที่ตามบทบาทที่ระบุไว้อย่างชัดเจน มีกระบวนการซึ่งวางรากฐานอย่างดีและสามารถดำเนินต่อไปไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงบุคคลที่ทำหน้าที่สื่อสาร ในองค์การช่องทางนี้ทำหน้าที่ในการตรวจสอบรายงานจากแหล่งต่างๆ เป็นแบบแผนในองค์การซึ่งเป็นไปได้จากผังการแบ่งงานตามอำนาจและตำแหน่งของบุคลากรในองค์การ ส่วนช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางการในสังคมทั่วไปคือการสื่อสารผ่านสื่อมวลชน เนื่องจากสามารถจะระบุแหล่งสารและผู้รับผิดชอบได้ชัดเจน สารสนเทศที่ถูกแพร่กระจายด้วยช่องทางนี้เป็นสารสนเทศที่เป็นทางการและมักเป็นสารสนเทศที่ได้มีการพิสูจน์แล้วว่าจะมีความถูกต้องและเชื่อถือได้

บริบทการสื่อสาร คำว่า บริบทของการสื่อสาร หมายถึง สภาพแวดล้อม (environment) ของการสื่อสารอันเป็นสิ่งที่ต่างๆ รอบตัวผู้สื่อสารนอกเหนือจากองค์ประกอบอื่น ๆ ในกระบวนการสื่อสาร ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่สถานที่ เวลา โอกาส เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดรอบตัว ไม่ว่าจะเป็เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในหรือภายนอกสถานที่ และบรรยากาศการสื่อสาร

การป้อนกลับ เป็นปฏิกริยาตอบกลับหรือปฏิกริยาตอบสนองที่เกิดขึ้นในการสื่อสารสองทางระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารที่มีต่อสารที่ส่งมา โดยเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าผู้ส่งสารบรรลุเป้าหมายของการสื่อสารหรือไม่ หากยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ผู้ส่งสารสามารถปรับปรุงการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารได้

การป้อนกลับนั้นเป็นการส่งสารของผู้รับสารกลับไปยังผู้ส่งสารเมื่อได้ตีความหมายของสารที่ตนได้รับมาแล้วปฏิกริยาตอบกลับเป็นปัจจัยสำคัญเพราะการตีความหมายของสารในกระบวนการสื่อสารนั้นมีได้อยู่ที่ตัวสารแต่อยู่ที่การตีความ ซึ่งผู้รับสารสามารถส่งกลับไปด้วยวจนภาษาหรืออวจนภาษาก็ได้ และปฏิกริยานั้นอาจเกิดขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้ การแสดงออกนั้นอาจจะเป็นการตอบสนองในทางบวกหรือทางลบก็ได้ และแสดงออกมาโดยตรงหรือโดยอ้อมโดยทันทีหรือไม่ก็ได้

นอกจากนี้ Gamble และ Gamble (1996) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของการสื่อสารมีทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

บุคคล (People) เนื่องจากการสื่อสารเป็นกิจกรรมที่มนุษย์จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่มย่อย รวมไปถึงการสื่อสารสาธารณะ และการสื่อสารมวลชนล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องการเผชิญหน้าของบุคคล 2 ฝ่าย ได้แก่ ผู้รับสารและผู้ส่งสาร

สาร (Messages) คือ เรื่องราว เนื้อหา สาระ ที่เป็นแบบวัจนภาษา และอวัจนภาษาที่ใช้ส่งระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

ช่องทางการสื่อสาร (Channel) เป็นตัวกลางที่ถ่ายทอดหรือส่งผลผ่านเนื้อหาสาระและข้อมูลต่างๆจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร

เสียงรบกวน (Noise) เป็นตัวทำลายหรือรบกวนการรับ-ส่งสารของผู้ส่งและผู้รับสาร

บริบทของการสื่อสาร (Context of communication) คือ สภาพแวดล้อมของการสื่อสาร ที่มีเงื่อนไขของสถานที่และเวลาเข้ามาเป็นส่วนประกอบสำคัญ อันส่งผลโดยตรงต่อการสื่อสาร บริบทของการสื่อสารสามารถแบ่งเป็น 5 ด้านได้แก่ บริบททางประวัติศาสตร์ (Historical Context), บริบททางจิตวิทยา (Psychological Context) บริบททางกายภาพ (Physical Context), บริบททางวัฒนธรรม (Cultural Context) และบริบททางสังคม (Social Context)

ปฏิกริยาโต้กลับ (Feedback) เป็นเรื่อง que ผู้รับสารส่งเนื้อหาสาร ที่อาจอยู่ในรูปแบบวัจนภาษา หรือ อวัจนภาษาย้อนกลับไปหาผู้ส่งสาร

ผลที่เกิดจากการสื่อสาร (Effect) ในขณะที่ทำการสื่อสารกันนั้น ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความนึกถึง ไปจนถึงการแสดงออก สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลจากการสื่อสารทั้งสิ้น

จากแนวคิดดังกล่าวเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการสื่อสาร ทำให้ได้องค์ประกอบหลักที่จะนำมาใช้เป็้องค์ประกอบตั้งต้นในงานวิจัยนี้ทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Sender), สาร (Messages), ช่องทางการสื่อสาร (Channel) และ ผู้รับสาร(Receiver)

3. แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกร

3.1 แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Development Communication)

วิรัช วิรัชนิการวรรณ (2550: 42-43) ให้ความหมายการพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปทิศทางที่ดีกว่าเดิมเพื่อใหประชาชนหรือชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความ เจริญก้าวหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นได้มีการกำหนดไว้ก่อนและครอบคลุมทั้งด้านวัตถุและ ด้านจิตใจ หรืออาจแบ่งเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง นอกจากนี้แล้ว การพัฒนาในแง่ ที่เป็นกระบวนการ (process) จะประกอบด้วยหลายขั้นตอน (stages) ที่มีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยง (relation or

linkage) และสอดคล้องกัน การพัฒนายังเป็นกระบวนการต่อเนื่อง (continuing process) คือ หลังจากดำเนินกิจกรรมพัฒนากิจกรรมหนึ่งผ่านไปแล้ว ก็จะนำไปสู่การเริ่มดำเนินกิจกรรม พัฒนากิจกรรมอื่นๆ ไปอีก

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ (2550: 8-15) สรุปแนวความคิดของการพัฒนา 4 ประการ คือ

ประการที่ 1 การพัฒนาในความหมายเกี่ยวกับการวางแผน การพัฒนาหมายถึง กระบวนการเคลื่อนย้ายจาก “การด้อยพัฒนา (under development)” ให้หลุดพ้นจากความยากจน ซึ่งจะแสวงหาและบรรลุถึงได้อย่างแท้จริงโดยวิธี “การวางแผนเพื่อการพัฒนา” (planning for development)” กล่าวคือ การพัฒนาเป็นการปรับปรุงเงื่อนไขที่ไม่พึงปรารถนาต่างๆ ในระบบสังคม เงื่อนไขซึ่งทำให้ภาวะการด้อยพัฒนาเป็นอยู่ตลอดไปในขณะที่การวางแผนเป็นการคั่นหาระบบที่ประสานงานกันขึ้นมาตามหลักการแห่งเหตุและผลเป็นระบบของมาตรการทางนโยบายซึ่งสามารถทำให้เกิดการพัฒนา การพัฒนาจึงเป็นการวางแผนเพื่อหามาตรการให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยากที่ไม่พึงปรารถนา

ประการที่ 2 การพัฒนาในความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติ การพัฒนาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการชักชวนหรือกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นความพยายามที่ตั้งใจกระทำเพื่อเปลี่ยนโครงสร้างสังคมของประชากรเป้าหมายโดยโครงการที่วางขึ้นเพื่อให้บุคลากรเฉพาะชุดหนึ่งปฏิบัติภารกิจให้บรรลุผลตามเป้าหมายด้วยกลวิธีการทำงานพัฒนาต่างๆ และโครงการดังกล่าวต้องเกี่ยวข้องกับขนาดของหน่วยสังคมเป้าหมาย แม้ว่าประชาชนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มจะได้รับผลจากการพัฒนาแต่โดยทั่วไปแล้วโครงการพัฒนามักจะมุ่งถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อสังคมโดยรวม จะเห็นได้ว่าตามนัยดังกล่าวการพัฒนาครอบคลุมแนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติการเพื่อ เปลี่ยนแปลงสังคมตามแผนการและโครงการที่กำหนดขึ้น

ประการที่ 3 การพัฒนาในความหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยี การพัฒนามีลักษณะของการปฏิบัติที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตและการแข่งขันชั้นทางสังคม ฉะนั้นการพัฒนาจึงครอบคลุมไม่เพียงแต่การปรับตัวในระบบสังคม แต่ยังครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งสังคมไปสู่รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งของรูปแบบอื่น บนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงนี้คือการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ และเทคโนโลยีของระบบอุตสาหกรรมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งเป็นผลตามมา การพัฒนาจึงเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงสังคมประเพณีนิยมหรือสังคมหัวเลี้ยวหัวต่อ (ช่วงเปลี่ยนผ่าน) ไปเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยนักคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมทางเทคนิค

ประการที่ 4 สมมติฐานของการพัฒนา อย่างไรก็ตามการพัฒนานอกจากจะมีความหมายดังกล่าวมาแล้วยังมีความหมายในลักษณะต่างๆ กันไปอีก

การสื่อสารเพื่อการพัฒนา Servaes (1996) ได้สรุปลักษณะสำคัญ ๆ ของการพัฒนาที่เขาเรียกว่า Multiciplity Paradigm เอาไว้ดังนี้

1) เนื่องจากประเทศทั้งหลายในโลกนี้จำเป็นต้องพึ่งพากัน ไม่นานทางใดก็ทางหนึ่ง ดังนั้น ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกจึงน่าจะเป็นสาเหตุร่วมกันในการอธิบายความด้อยพัฒนาของประเทศหนึ่ง ๆ

2) การศึกษาเรื่องการพัฒนาจำเป็นต้องศึกษาการพัฒนาของประเทศหนึ่ง ๆ ในท่ามกลางบริบทของสังคมโลก ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศศูนย์กลางกับประเทศรอบนอก หรือความสัมพันธ์ภายในของแต่ละประเทศ

3) แนวทางการสื่อสารเพื่อพัฒนานั้น ควรจะให้ความสนใจกับ “เนื้อหา” ของการพัฒนาให้มากขึ้นแทนที่จะสนใจแต่ “รูปแบบ” สูตรสำเร็จของการพัฒนา

4) ไม่มีแบบจำลองสากลสำหรับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา แต่ละสังคมต้องพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาสำหรับตัวเองขึ้นมาเอง

Rogers (2003) ได้นำเสนอคุณลักษณะสำคัญ ๆ ของการพัฒนาที่ค่อนข้างคำนึงถึงมิติของการเมืองในความหมายของการจัดสรรและกระจายอำนาจที่มาจากแหล่งต่าง ๆ ของสังคม ดังนี้

1) ต้องมีการกระจายข่าวสารข้อมูล และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสังคมอย่างเสมอภาคยุติธรรม

2) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการพัฒนาตนเอง ทั้งในระดับการวางแผนและการดำเนินการ

3) ดังนั้นการวางแผนการพัฒนาต้องมีลักษณะกระจายอำนาจ (decentralization) และต้องเน้น การนำเอาทรัพยากรจากท้องถิ่นมาใช้ในกระบวนการพัฒนา

4) ต้องมีการประสานวัฒนธรรม - ประเพณีเข้ากับระบบสมัยใหม่ เพราะฉะนั้น “ความทันสมัย” ต้องหมายถึงการผนวกประสานทั้งความคิดใหม่และเก่าเข้าด้วยกันโดยในแต่ละท้องถิ่นจะต้องมีความแตกต่างกันออกไป

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Development Communication) กาญจนา แก้วเทพ (2548: 30-31) ได้แบ่งแนวคิดที่มีการเผยแพร่โดยแบ่งออกเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคแรก (ช่วงทศวรรษ 1950) เป็นการพัฒนาโดยมุ่งเน้นการใช้สื่อมวลชนในการสร้างความทันสมัยมาช่วยทำให้สังคมไทยทันสมัยและอาศัยความเชื่อในพลังอำนาจของสื่อ (Powerful Media) ในยุคที่สอง (ช่วงทศวรรษ 1970) มุ่งเน้นแนวคิดที่ว่าการศึกษาในยุคแรกเป็นตัวการสำคัญทำให้ประเทศที่ด้อยพัฒนาต้องพึ่งพาประเทศที่พัฒนาแล้วและยุคที่สาม (ช่วงทศวรรษ 1980) ซึ่งเป็นแนวคิดที่สืบมาจนถึงปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ให้ความสำคัญกับชุมชนในระดับท้องถิ่น (Localization) พื้นที่หลักในการพัฒนาคือ ชุมชน หรือท้องถิ่น และมุ่งเน้นการสื่อสารโดยอาศัยการบูรณาการสื่อหลายประเภท

ความหมายและความสำคัญของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

Wibur Schramm (1964 อ้างถึงในณรงค์ สมพงษ์, 2543: 17) การสื่อสารในการพัฒนา เป็นการสื่อสารที่มีบทบาทในการเฝ้าฝายหรือบทบาทในการเสนอข่าวสาร บทบาทในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจและบทบาทในการสอน การสื่อสารจะทำหน้าที่เหมือนกระจกสะท้อนภาพให้เห็นความต้องการของประชาชน ประชาชนเองก็จะทราบข่าวสารการพัฒนาประเทศได้อย่างทันเหตุการณ์และเวลา และยังมีส่วนช่วยในการยกระดับประชาชนเกิดการร่วมแรง ร่วมใจและเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาด้วย

นอกจากนี้ยังมีนักวิจัยอีกหลายท่านได้ให้ความหมายของ “การสื่อสารเพื่อการพัฒนา” ดังนี้

Quebral (1975:2, อ้างถึงใน Clayton Vollan and Jim Simmons, 1985: 50) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของการสื่อสารประยุกต์ กระบวนการถ่ายทอดไปสู่คนหมู่มาก (Mass) เพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ มีความเท่าเทียมกันของสังคมและเป็นการเติมเต็มศักยภาพของบุคคลด้วย

เกศินี จุฑาวิจิตร (2542: 86) กล่าวว่า การสื่อสารเพื่อการพัฒนา คือการที่ประชาชนต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสารทุกขั้นตอน โดยมีใช่เป็นเพียงแต่ผู้รับสารเท่านั้น

ณรงค์ สมพงษ์ (2543: 17) กล่าวถึง การสื่อสารและการพัฒนาว่ามีส่วนเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน หรือการพัฒนาด้านการสื่อสารและการพัฒนาสังคมต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

พนม คลีฉายา (2549: 1) กล่าวว่า การสื่อสารพัฒนาการ เป็นการใช้การสื่อสารเพื่อเป้าหมายการพัฒนา มุ่งเน้นการใช้การสื่อสารเพื่อก่อให้เกิดการสร้าง ปรับเปลี่ยน รักษาความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมของบุคคล เพื่อเป็นไปในทิศทางที่มุ่งหวัง อันนำไปสู่การพัฒนาบุคคล กลุ่มชุมชน สังคมและประเทศ

สุรสิทธิ์ วิทยาวิฑู (2549: 153) กล่าวว่า การสื่อสารเพื่อการพัฒนา หมายถึง กานำเอาสื่อสารทุกรูปแบบมาช่วยส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาประเทศ ได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ประมะ สตะเวทิน (2546:149) ยังได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการพัฒนา สังคมว่า ในขณะที่ประเทศกำลังดำเนินการพัฒนาหรือในขณะที่กระบวนการพัฒนาสังคมหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม (Social Change Process) กำลังดำเนินไปนั้น หน้าที่ที่สำคัญของการสื่อสารในสังคม ก็คือ หน้าที่ในการให้ข่าว (Information Function) หน้าที่ในการชักจูงใจ (Persuasive Function) และหน้าที่ในการให้ความรู้ (Education Function) ให้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม (Complement) สนับสนุน (Facilitate) และขยาย (Extend) งานพัฒนา (Development Activities) การสื่อสารในลักษณะนี้ เรียกว่า การสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Development Communication) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การให้ข่าวสาร (Information Function)

การสื่อสารเป็นการให้ข่าวสารแก่ประชาชนในลักษณะที่สร้างบรรยากาศแห่งการพัฒนาด้วยการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาประชาชนให้มากขึ้น สารของข่าวสารที่เสนอ ได้แก่ วิธีของสังคมที่พัฒนาโครงการพัฒนาต่างๆ ระบบการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประเทศตนเองและประเทศที่พัฒนา เป้าหมายและปัญหาของการพัฒนา การเสนอข่าวสารในลักษณะนี้เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความสนใจในการพัฒนา

2) การชักจูงใจ (Persuasive Function)

การสื่อสารในประเทศที่กำลังพัฒนา มีส่วนในการชักจูงใจให้ประชาชนเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนและเข้าร่วมในโครงการพัฒนาอย่างจริงจังด้วยการแสดงความคิดเห็นสนับสนุนโครงการพัฒนาของรัฐบาลและชี้แนะการตัดสินใจของประชาชน ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่ประชาชนและสังคมโดยส่วนรวมจะได้รับจากการพัฒนา

3) การให้ความรู้ (Education Function)

การสื่อสารในประเทศที่กำลังพัฒนามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ในการให้ความรู้ต่างๆ แก่ประชาชนเพื่อปรับตัวเองให้เข้ากับการพัฒนาสังคมได้ โดยการให้ความรู้แก่ประชาชนทั้งในเรื่องของการอ่านออกเขียนได้ การปรับปรุงการกินอยู่ และการประกอบอาชีพ

ในช่วงเวลาแห่งยุคสมัยของการแสวงหาคำนิยามใหม่และบทบาทใหม่ ๆ ของการสื่อสารในการพัฒนา มีนักวิชาการมากมายหลายท่านที่ได้นำเสนอความหมายใหม่และบทบาทใหม่ดังกล่าว ดังนี้

ทัศนะของ Singhal และ Rogers (1989 อ้างอิงใน กาญจนานันท์, 2548) ได้กล่าวอย่างชัดเจนว่าการกำหนดบทบาทของการสื่อสารในการพัฒนานั้นจะเป็นไปอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับคำนิยามของ “การพัฒนา” นั่นเอง ดังนั้นเมื่อเราได้เห็นการเปลี่ยนแปลงคำนิยามของการพัฒนาที่อยู่ใน Dominant Paradigm ที่เน้นเรื่องปริมาณของอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มาเป็นเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชน หรือการแบ่งสรรความเจริญอย่างยุติธรรมใน Alternative Paradigm บทบาทของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ก็จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย จากการสื่อสารแบบเดิมที่มีลักษณะจากบนสู่ล่าง เป็นการสื่อสารทางเดียว และถูกวางแผนมาจากส่วนกลางมาเป็นการสื่อสารแบบล่างขึ้นบน หรือการสื่อสารในแนวระนาบเป็นการสื่อสารสองทางและเป็นการสื่อสารที่วางแผนมาจากท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน

ทัศนะของ D. McQuail (1983 อ้างอิงใน กาญจนานันท์, 2548) ได้ประมวลคุณลักษณะสำคัญ ๆ ของการสื่อสารที่จะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาแนวใหม่ เช่น มีลักษณะหลากหลาย (Multicity) เป็นการสื่อสารขนาดเล็ก (Smallness of Scale), สร้างและใช้อยู่ในท้องถิ่นเอง (Locality), ไม่มีลักษณะแข็งตัว ยืดหยุ่นได้ ไม่เป็นสถาบัน (Deinstitutionalisation), มี

การแลกเปลี่ยนบทบาทระหว่างผู้ส่งสารผู้รับสาร (Interchange of Sender - receiver roles), เน้นการสื่อสารแนวนอนในทุกระดับของสังคม (Horizontal communication)

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้คำว่านิยาม เป้าหมาย ปรัชญาและวิธีการของการพัฒนาในกระบวนการทัศน์ใหม่ จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และมีผลทำให้บทบาทของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการทัศน์ใหม่นี้ ก็ไม่ได้ปฏิเสธความสำคัญและบทบาทของการสื่อสารที่มีต่อการพัฒนา หากทว่าอาจจะต้องเป็น “การสื่อสารอีกแบบหนึ่งที่ไม่เหมือนเดิม” (Another communication) และการสื่อสารแบบนี้จะต้องถูกกำหนดให้มีบทบาทใหม่ที่ต่างไปจากเดิมอีกด้วย

ทัศนะของ Somavia (อ้างอิงใน กาญจนาก้าวเทพ, 2548) ตอบคำถามที่ว่า “การสื่อสารอีกแบบหนึ่งที่ไม่เหมือนเดิม” นั้นควรมีลักษณะเป็นอย่างไร เราอาจจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่การปรับเปลี่ยนค่านิยมของการสื่อสารเสียใหม่ ดังเช่น Somavia (1977, 1981 อ้างอิงใน กาญจนาก้าวเทพ, 2548) ได้ประมวลค่านิยมใหม่ของการสื่อสารอีกแบบหนึ่งๆ เอาไว้ดังนี้

1) การสื่อสารเป็นความต้องการอย่างหนึ่งของมนุษย์ (Communication is a human need) ในขณะที่สังคมมีความต้องการด้านต่าง ๆ เช่น สุขภาพ อาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา งาน ฯลฯ จำเป็นต้องตระหนักว่า “การสื่อสาร” ก็เป็นความต้องการที่จำเป็นอันจะขาดเสียมิได้ของบุคคลและสังคมเช่นกัน และประชาชนจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการนี้ สิทธิที่จะได้รับและได้ส่งข่าวสารข้อมูล จึงเป็นสิทธิพื้นฐานประการหนึ่งของมนุษย์ทุกคน

2) การสื่อสารเป็นสิทธิอย่างหนึ่งของชุมชน (Communication is a delegated right) สังคม/ชุมชนแต่ละแห่งต้องมีสิทธิในการจัดการระบบและงานด้านการสื่อสารภายในชุมชนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจและประวัติศาสตร์ของชุมชน และเนื่องจากชุมชนแต่ละแห่งต่างมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การจัดการสื่อสารในแต่ละแห่งจึงไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน การมีส่วนร่วม (Participation) และโอกาสที่จะมีการเข้าถึง (Accessibility) การสื่อสารของชุมชน

3) การสื่อสารเป็นส่วนหน้าหนึ่งของกระบวนการศึกษา (Communication is a facet of education process) ความรับผิดชอบทางสังคมของสื่อที่มีต่องานด้านศึกษานั้นมีขอบเขตกว้างขวาง อันที่จริงหลังจากที่ประชาชนศึกษาจบจากระบบโรงเรียนแล้ว สื่อมวลชนก็ดูเหมือนจะเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดที่ทำหน้าที่ทำให้การศึกษาและอบรมปะทะประชาชน ประชาชนอาจจะได้รับหรือถูกปิดกั้นข่าวสารจากสื่อ นอกจากนั้นสื่อยังทำหน้าที่ตีความ โน้มน้าว ชี้แนะและอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งถือเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการศึกษาทั้งนั้น

4) งานการสื่อสารต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิและหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ (Communication Task involves rights and obligations) เนื่องจากสื่อมีสิทธิให้บริการด้านข่าวสารต่าง ๆ ทางสังคม

แต่เนื่องจากการมีสิทธินั้นจะต้องควบคู่มากับหน้าที่ความรับผิดชอบอยู่เสมอ ดังนั้นการปฏิบัติงานของสื่อจึงต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตความรับผิดชอบด้านกฎหมายและกฎเกณฑ์ของสังคม

นอกจากนี้นักวิชาการไทย กาญจนา แก้วเทพ (2548) เสนอว่า การสื่อสารเพื่อการพัฒนา หรือ “นิเทศศาสตร์พัฒนาการ” เป็นลูกผสมระหว่าง “การพัฒนา” และ “การสื่อสาร” ทั้งนี้ นับตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา แนวคิดเรื่องการพัฒนาและการสื่อสารเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก คำว่า การสื่อสารอาจมีความหมายได้หลายแบบ การนิยามการสื่อสารอย่างไร ก็จะมีผลไปยังปฏิบัติการที่ตามมา เช่น ถ้านิยามว่าการสื่อสารคือการถ่ายทอดสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ก็จะทำให้ความสำคัญกับการส่งและการรับสารดังเช่น แบบจำลอง S-M-C-R เชิงเส้นหรือแบบจำลองเชิงถ่ายทอดที่ดูเหมือนว่าผู้ส่งสารมีความสำคัญกว่าผู้รับสาร ในการนำไปใช้ก็จะมองว่าประชาชนคือกลุ่มผู้รับสารที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาเป็นกลุ่มคนที่ยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อม ขาดจิตสำนึกจึงต้องผลิตเนื้อหาสารผ่านสื่อที่ไปถึงประชาชนจำนวนมาก และหวังว่าจะโน้มน้าวให้ประชาชนผู้รับสารเปลี่ยนไปตามความประสงค์ของผู้ส่งสาร ซึ่งมักเป็นผู้ทรงภูมิหรือมีสถานภาพเหนือกว่า เช่น มีความรู้มากกว่า การใช้การสื่อสารแบบนี้เท่ากับมองการสื่อสารในฐานะที่เป็น “เครื่องมือ” สำคัญ ดังนั้นการสื่อสารเพื่อการพัฒนาจึงต้องเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน

แนวคิดใหม่เรื่อง “การสื่อสารเพื่อการพัฒนา” ที่มีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทั้งการพัฒนาและการสื่อสาร ซึ่งมีคุณลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้

1) การเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารจากรูปแบบการสื่อสารเชิงถ่ายทอดที่มีเป้าหมายเพื่อโน้มน้าวชักจูง มีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว และถือเอาผู้ส่งสารเป็นตัวตั้ง ได้เสนอแบบจำลองใหม่คือ แบบจำลองเชิงพิธีกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างความหมาย สร้างอารมณ์ความรู้สึกร่วม เป็นการสื่อสารสองทาง และไม่มีใครผูกขาดเป็นผู้รับ/ผู้ส่งอยู่ตลอดเวลา

2) การเปลี่ยนทิศทางของการสื่อสาร การสื่อสารเพื่อพัฒนารูปแบบเดิมมีทิศทางจากบนลงล่าง (top-down flow) ที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา คือ จากเจ้าหน้าที่สู่ประชาชน แต่กระบวนทัศน์การสื่อสารเพื่อพัฒนาแบบใหม่เป็นการสื่อสารจากล่างขึ้นบน (bottom-up flow)

3) การเปลี่ยนแกนของการสื่อสาร ในกระบวนทัศน์เดิม แกนของการสื่อสารจะมีลักษณะเป็นแนวดิ่ง (vertical) แต่ในกระบวนทัศน์แบบใหม่ จะเน้นแกนการสื่อสารระหว่างประชาชนด้วยกัน (horizontal) ดังนั้นเมื่อหมู่บ้านใดทำสำเร็จจะมีการแลกเปลี่ยนดูงานในระหว่างหมู่บ้านประชาชน

4) การเปลี่ยนแปลงจากการสื่อสารจากศูนย์กลางสู่การสื่อสารแบบเครือข่าย การสื่อสารแบบเดิมที่เน้นการวางแผนจากส่วนกลาง แต่ในการสื่อสารเพื่อพัฒนาแบบใหม่ จะไม่มีใครเป็นศูนย์กลาง ทุกหน่วยทุกกลุ่มของการพัฒนาจะเป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร ผู้ผลิตสื่อและผู้ใช้สื่อจะมีลักษณะเป็นเครือข่ายการสื่อสารที่มีรูปแบบกระจายตัวอยู่ทั่วไป

5) การเปลี่ยนทัศนคติใหม่ต่อผู้รับสาร แบบจำลองการพัฒนาแบบเดิมมองว่าประชาชนนั้นว่างเปล่า และต้องถ่ายทอดความเข้าใจเรื่องการพัฒนาออกไปให้ซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติด้านการสื่อสารที่ต้องถ่ายทอดความรู้จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร เนื่องจากผู้รับสารถูกมองว่าเป็นเพียง “ผู้คอยรอรับสาร” (passive) แต่ในแบบจำลองใหม่ในด้านการพัฒนาก็เชื่อว่ามีภูมิปัญญาบางอย่างดำรงอยู่ในหมู่ประชาชนเช่นเดียวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่เชื่อว่าประชาชน/ผู้รับสารนั้นมีลักษณะ “เชิงรุก” (active) ดังนั้นผู้รับสารไม่เพียงแค่ “เปิดรับ” สารเท่านั้น หากแต่ยังมีการตรวจสอบ การเลือกใช้ รวมทั้งการแสวงหาข่าวสารอีกด้วย (information seeker)

6) นิยามใหม่ของการสื่อสาร ในทัศนคติเดิมการสื่อสารมักถูกมองแยกขาดจากโครงสร้างเศรษฐกิจ/สังคม/การเมือง แต่ในทัศนคติใหม่จะพิจารณาว่าการสื่อสารเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ/การเมือง/สังคม-วัฒนธรรม โดยตรง ตัวอย่างเช่นผู้ที่มีเศรษฐกิจดีกว่าอาจมีโอกาสเข้าถึงข่าวสารมากกว่า ในทางกลับกัน ผู้ที่มีข่าวสารมากกว่าก็จะย้อนกลับมาดำรงรักษาอำนาจทางเศรษฐกิจ/การเมือง อีกต่อไป

นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2548) ยังนำเสนอให้เห็นถึงกลยุทธ์ใหม่ของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา โดยเสนอว่า รูปแบบใหม่ๆ ของการสื่อสารเพื่อพัฒนาสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์การสื่อสารที่อยู่เบื้องหลังดังนี้

1) จากกลยุทธ์ “โน้มน้าว” สู่ “การสร้างใจร่วม” เบื้องหลังรูปแบบการสื่อสารเพื่อพัฒนาใหม่ๆ เช่น การจัดเวทีเสวนา การจัดเวทีเสวนา การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเครือข่ายการเรียนรู้ การทำประชาพิจารณ์การสรุปถอดบทเรียนร่วมกัน การทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม การคืนข้อมูลชุมชน ฯลฯ สะท้อนให้เห็นว่า กลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้นั้น มีใช้การโน้มน้าวแล้ว แต่เป็นการมุ่งสร้างความเข้าใจร่วมกันมากกว่า

2) จากกลยุทธ์ “แทนที่” สู่ “การปรับปรุง” จากกระบวนทัศน์เดิมที่มองว่า “ของใหม่มีแต่ดีทั้งหมด ส่วนของเดิมนั้นมีแต่ข้อเสียทั้งหมด ” ดังนั้น จึงต้องนำของใหม่เข้ามาทดแทน แต่ในกระบวนทัศน์ใหม่จะมองว่า ทั้งของเก่าและของใหม่ต่างมีข้อดีและข้อด้อยทั้งคู่ จึงควรเลือกข้อดีทั้งจากของเก่าและของใหม่มาปรับประสาน (articulation)

3) จากกลยุทธ์ที่เน้น “ปัจเจก” มาสู่ “กลุ่ม/ชุมชน” จากกระบวนทัศน์เดิมที่เน้นการสร้างผลกระทบ (impact study) ที่หน่วยระดับปัจเจก เนื่องจากความเชื่อที่ว่า ถ้าค่อยๆ เปลี่ยนแปลงทีละคน ทำยที่สุดก็จะเปลี่ยนแปลงทั้งสังคมกระบวนทัศน์ใหม่เห็นว่า ชีวิตของคนทั้งโลกที่สามนั้นมีได้แตกแยกเป็นปัจเจก ทว่าบุคคลยังมีความสัมพันธ์เชื่อมร้อยอยู่กับสังคม เช่น เครือญาติ พ่อแม่ เพื่อนบ้าน เพื่อสนิท ชุมชน ฯลฯ ดังนั้นหน่วยของการศึกษาจึงควรเป็นชุมชน

4) การขยาย “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ในกระบวนทัศน์เดิมนั้นจะเน้นแต่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เป็นบุคลากรของภาครัฐ แต่ผลที่เกิดขึ้นพิสูจน์แล้วว่า เจ้าหน้าที่รัฐเป็นสื่อบุคคลที่มี

ประสิทธิภาพน้อยกว่าที่คิด ดังนั้น “ผู้ส่งสาร” จึงไม่จำเป็นต้องจำกัดวงอยู่ในภาครัฐเท่านั้น หากแต่ต้องขยายออกไปถึงผู้นำชุมชนที่มีอยู่มากมายหลายประเภท ทั้งทางโลกและทางธรรม

5) จากกลยุทธ์ “การวางแผนจากส่วนกลาง” สู่อำนาจมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนทัศน์ใหม่ของการพัฒนา การสื่อสารเพื่อการพัฒนาจึงต้องเปลี่ยนจากการวางแผนจากส่วนกลางไปสู่การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

ดังนั้น แนวคิดเรื่อง “การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม” (participatory communication) จึงถูกนำมาใช้เป็นแนวคิดหลัก โดยมีความหมายอยู่ 2 นัย คือ

นัยที่ 1 การใช้การสื่อสารเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในชีวิตสาธารณะ

นัยที่ 2 การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารเอง ซึ่งในระดับทฤษฎีสามารถทำได้ 3 ระดับ คือ ระดับเป็นผู้ฟังที่ active และมีปฏิริยาป้อนกลับ ระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิต และระดับการวางแผนนโยบายและการวางแผนการใช้สื่อ

อย่างไรก็ดี แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนี้มีที่มาจากหลากหลายเหตุผล ประการแรกคือการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของการสื่อสาร (sense of belonging) และประการที่สองคือการสร้างหลักประกันว่าการสื่อสารนั้นจะยังคงทำหน้าที่เพื่อสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชนได้อีกชั้นหนึ่งด้วย แม้รู้ว่าการมีส่วนร่วมมีคุณประโยชน์มากมาย แต่ในทางปฏิบัติกลับมีคำถามว่า จะต้องทำอย่างไรจึงจะเกิดการมีส่วนร่วมได้ ทั้งนี้เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารนั้นมีตัวแปรเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ประเภทของสื่อ หากเป็นสื่อที่กลุ่ม/ชุมชนคุ้นเคย ก็จะเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่าย หรืออาจขึ้นอยู่กับความซ้ำซ้อนของสื่อแต่ละประเภท เป็นต้น

6) กลยุทธ์การใช้ “สื่อ” ให้มากกว่า “สื่อ” กลยุทธ์นี้ได้แก่การเปิดเสรีของนิยามของคำว่า “สื่อ” ซึ่งแต่เดิมเคยจำกัดอยู่เฉพาะแต่สื่อมวลชน แต่อันที่จริงแล้ว “สื่อ” ยังหมายรวมถึงสื่อประเภทอื่นๆ เช่น สื่อพื้นบ้าน สื่อบุคคล เป็นต้น นอกจากนั้น คำว่า “สื่อ” ควรขยายขอบข่ายออกมาถึงคำว่า “ช่องทาง” (channel) ซึ่งหมายถึงพื้นที่ วาระโอกาส เพื่อจะใช้ทุกช่องทางที่สามารถสร้างการสื่อสารได้ เช่น ร้านกาแฟ ริมบ่อน้ำ กิจกรรมพานักเรียนไปเดินป่า ประเพณีทอดผ้าป่าข้าง เป็นต้น

7) จาก “สื่อเดียว” สู่อำนาจ “สื่อผสม” จากคำถามที่ว่าสื่อประเภทใดทรงพลานุภาพมากกว่ากัน ผลจากการวิจัยพบว่า สื่อตัวเดียวไม่สามารถทำหน้าที่ได้ตลอดทั้งกระบวนการพัฒนา หากแต่ต้องมีการประสานใช้สื่อหลายๆ ประเภทตามจังหวะ/ขั้นตอน

8) จากกลยุทธ์ “การใช้สื่อ” ไปสู่ “กลยุทธ์เรื่องสาร” เนื่องจากในแวดวงนิเทศศาสตร์เอง ความเชื่อเรื่องพลังอำนาจของตัวสื่อได้ค่อยๆ ถูกโยกคลอน และเพิ่มน้ำหนักความสนใจเรื่อง “สาร” มากขึ้น นับตั้งแต่การคัดเลือกสรร (message selection) การออกแบบสาร (message design) การนำเสนอสาร (message delivery) และเนื้อหาสารมิได้มีเพียง “ตัวเนื้อหาสาระ” เท่านั้น หากยังมี “ความหมาย” (meaning) แบบต่างๆ แฝงอยู่ภายใน แนวทางการศึกษาเรื่องสารจึงเริ่มเปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาเชิง “ปริมาตร” เช่น ความถี่ในการเปิดรับ มาสู่การวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การอ่าน ความหมายของถ้อยคำ ภาพ สัญลักษณ์ต่างๆ รวมทั้งการต่อสู้ช่วงชิงความหมายต่างๆ

9) กลยุทธ์การผสมสาร นอกจากกลยุทธ์การ “ผสมสื่อ” เมื่อหันมาให้ความสำคัญกับสาร ก็มีความสนใจเรื่อง “การผสมสาร” ตามมาด้วย ทั้งนี้ การผสมสารเคยมีการนำไปใช้ในกรณีของการนำสื่อพื้นบ้านมาใช้ในการพัฒนา เช่น การนำเนื้อหาสารณสุขไปผสมในเนื้อหาการแสดงค่าวซอ หนังตะลุง ฯลฯ ส่วนแนวคิดใหม่อีกแนวหนึ่งของการผสมสารก็คือ แนวคิดเรื่อง “สาระบันเทิง” (edutainment) ซึ่งเป็นการนำเนื้อหาที่มีสาระมาผสมกับความบันเทิง อย่างไรก็ตามของการผสมสารก็เช่นเดียวกับการผสมสื่อ คือ จะต้องผสมสารอย่างไรจึงได้ผลดี

3.2 แนวคิดการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเกษตร

การเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศที่กำลังพัฒนาประชาชนเหล่านี้มีความด้อยหลายด้านทั้งในด้านความรู้หนังสือ การใช้วิธีการทำมาหากินที่ล้าสมัยให้ผลผลิตต่ำ ด้านความรู้ในเรื่องการตลาดและขาดข่าวสาร การสื่อสารจึงมีความสำคัญที่ถูกนำมาใช้เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ในภาพรวมของการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเกษตร ผู้ส่งสารจะมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ข้อมูลข่าวสารให้ความรู้และการชักจูงใจเกษตรกร เพื่อการนำไปสู่การพัฒนาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการสื่อสารจะถูกนำมาใช้ในการพัฒนาการเกษตร ดังนี้ คือ เพื่อยกระดับความรู้ความเข้าใจและความสามารถเกี่ยวกับระบบการเกษตรให้กับเกษตรกร

1) เพื่อเปิดโลกทัศน์ของเกษตรกรทำให้เกษตรกรสามารถเรียนรู้เท่าทันการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการเกษตรในประเด็นต่างๆ ได้อย่างทันท่วงที

2) เพื่อเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชน

3) เพื่อกระตุ้นและสนับสนุนให้เกษตรกรมีความสามารถในการผลิต โดยการช่วยให้เกษตรกรได้มองเห็นความสามารถที่ซ่อนอยู่ในตัวที่สมควรนำออกมาใช้เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรมที่ตนเองดำรงอยู่

4) เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกวิธี และนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการในการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเกษตรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดมักนิยมใช้สื่อต่อไปนี้

1) สื่อสารมวลชนจะรายงานเฉพาะเจาะลึกในประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการผลิตและรายงานราคาผลผลิต สภาพดินฟ้าอากาศ เป็นต้น

2) สื่อกิจกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นการประชุม การสัมมนา การฝึกอบรมเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นใดประเด็นหนึ่งเฉพาะ การศึกษาดูงานเพื่อให้เกษตรกรสามารถที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) สื่อบุคคล เป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรต่างๆ โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การส่งข้อมูลข่าวสารผ่านการสาธิต ผ่านผู้เชี่ยวชาญ ผ่านกลุ่ม เพื่อน และการประชุมร่วมกันในกลุ่มของตนเอง แต่ก็พบปัญหาว่าสื่อบุคคลหรือนักส่งเสริมการเกษตรมักขาดประสิทธิภาพ เพราะขาดทักษะการสอน ขาดเครื่องมืออุปกรณ์ในการ สื่อสาร ขาดทักษะเกี่ยวกับการสื่อสาร ขาดเอกสารเผยแพร่ เป็นต้น

4) สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ การใช้ฐานข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ฐานข้อมูลระบบนำฐานข้อมูลระบบดิน ฯลฯ เพื่อให้เกษตรกรนำข้อมูลและความรู้ที่เกี่ยวข้องไปใช้ในการบริหารจัดการระบบการผลิตของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากการสื่อสารข้อมูลข่าวสารแล้วสิ่งสำคัญของตัวเกษตรกรเองยังต้องอาศัยการเรียนรู้เพื่อพาตนเองไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพทางการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, หน้า 25-26) อธิบายถึงปัจจัยสำคัญของการเรียนรู้ว่า ประกอบด้วย

1) ตัวผู้เรียน (Learner) หมายถึง เกษตรกร องค์กรเกษตรกร วิชากิจชุมชนและ เครือข่าย จะต้องไม่ปิดตัวเองสำหรับการเรียนรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาสู่การพัฒนาสมาชิกและองค์กรซึ่งเกษตรกร กลุ่มและองค์กรจะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าจะเรียนรู้อะไร มีเป้าหมายเพื่ออะไร แหล่งเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และวิธีการประเมินความก้าวหน้าการเรียนรู้ของเกษตรกร กลุ่มและ องค์กร ซึ่งสามารถทำได้ด้วยตนเองหรือขอความร่วมมือช่วยเหลือจากผู้อื่น

2) สิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่เป็นตัวกระตุ้น (Stimulus Situation) หมายถึง สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เข้ามากระทบและทำให้เกิดการอยากเรียนรู้ซึ่งอาจเป็นสถานการณ์ที่พบเห็น หรือได้รับรู้ เทคโนโลยีเป็นประโยชน์หรือนำ มาปรับประยุกต์ใช้กับกิจกรรมที่ทำอยู่ ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่างๆ

3) ปฏิกริยาตอบสนอง (Response) หมายถึง ปฏิกริยาของเกษตรกร กลุ่มหรือองค์กรที่ได้จากการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม จนทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และประสบการณ์เดิมเพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้กับเกษตรกรกลุ่มหรือองค์กร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, หน้า 26-27) กล่าวถึง ประเภทของการเรียนรู้ขององค์กร มี 3 ประเภท ดังนี้

1) การเรียนรู้เชิงปรับตัว เกิดขึ้นเมื่อตัวบุคคล ทีมหรือองค์กร ได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์ ที่กระทำไปโดยอาศัยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นหลักรูปแบบไปสู่การประเมินผลและสู่การพิจารณาไตร่ตรองเพื่อ จัดการกับปัญหาความยากลำบาก

2) การเรียนรู้เชิงคาดการณ์ เกิดขึ้นเมื่อกลุ่มหรือองค์กรคาดการณ์ถึงอนาคตในหลากหลาย รูปแบบ โดยพยายามหลีกเลี่ยงผลลัพธ์และประสบการณ์ในทางลบด้วยการระบุโอกาสที่ดีที่สุด ในอนาคตพร้อมๆ กับการค้นหาหนทางที่จะบรรลุผลสำเร็จให้ได้ทำให้เราสามารถรับมือกับ สถานการณ์ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้เชิงรุกและสร้างสรรค์

3) การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาจริงๆ เน้นไปที่ แสวงหา ความรู้จริงและดำเนินการตามหนทางของการแก้ปัญหาให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งเป็นวิธีเชิงการเรียนรู้วิธี หนึ่งทำให้เกษตรกรและองค์กรสามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น ทั้งยังสามารถประเมินและแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เป็นอย่างดี โดยนำเอาการสร้างและการตั้งคำถามใหม่ๆ เกี่ยวกับความรู้ที่มีอยู่ และการพิจารณา ไตร่ตรองเกี่ยวกับการกระทำที่เกิดขึ้นทั้งระหว่างหน้าและหลังการแก้ปัญหารวมเข้าด้วยกัน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, หน้า 3) ให้ความหมายกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่างๆ ที่ช่วยให้เกษตรกรเกิดการ เรียนรู้ เกิดความรู้และความเข้าใจในสิ่งต่างๆ

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556 : 75) กล่าวว่า หลักการสร้างกระบวนการเรียนรู้สำหรับนัก ส่งเสริมการเกษตรจะใช้วิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้หลัก ๆ 3 วิธี คือ

1) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกร เช่น การจัดประชุมกลุ่มย่อย จัด ประชุมสัมมนา หรือจัดเวทีเปิดการเรียนรู้

2) การพาเกษตรกรไปศึกษาดูงานกลุ่ม หรือองค์กรที่ประสบผลสำเร็จ

3) การจัดฝึกอบรมตามความสนใจของเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556 : 3-5) ได้ให้ความหมาย กระบวนการเรียนรู้ที่ยึดเกษตรกร เป็นศูนย์กลาง หมายถึง การดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมใน กระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอนตั้งแต่การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และการประเมินผลการ จัดการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองหรือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเกษตรกร

ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง มีลักษณะดังนี้

1) เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต เพราะเกษตรกรจำเป็นต้องเรียนรู้เสมอเพื่อพัฒนา ชีวิตจิตใจของตนเอง

2) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ทั้งการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ วางแผนในการ แก้ไขปัญหา และพัฒนา ดำเนินการตามแผนรวมถึงประเมินผลเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

3) เป็นกระบวนการที่เกษตรกรใช้ในการสร้างความเข้าใจหรือการสร้างความหมายของสิ่งต่างๆ ให้แก่ตนเอง ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้มิใช่เป็นเพียงการรับข้อมูลหรือประสบการณ์เท่านั้น แต่เป็นกระบวนการของการจัดการและใช้ประโยชน์จากข้อมูลและประสบการณ์

4) เป็นกระบวนการทางสังคม เนื่องจากเกษตรกรอยู่ในสังคมที่มีการปฏิสัมพันธ์กัน ตลอดเวลา การพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยน จึงสามารถกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ขยายมุมมองและ ขอบเขตของความรู้ ซึ่งเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา สถานที่ ทั้งในครอบครัว ชุมชน และในแปลง ฯลฯ

5) เป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต บริบทสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของเกษตรกร

6) เป็นกระบวนการสร้างความเปลี่ยนแปลง โดยกระตุ้นให้เกษตรกรสนใจ แสวงหาความรู้ เกิดความใฝ่รู้ เรียนรู้ รวมทั้งไม่ตัดสินสิ่งต่างๆ จากปรากฏการณ์ที่เห็นก่อนที่จะคิด ใคร่ครวญถึงสาเหตุ ที่มาที่ไป และปัจจัยเงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อเกษตรกรสามารถสร้างความรู้ ขึ้นใช้เอง ได้ ค้นพบสิ่งที่เป็นความจริงด้วยตนเอง จะสามารถคิดด้วยความรู้สึกอิสระโดยปราศจาก ความกลัว (เกิดปัญญา) และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก คือการเปลี่ยนแปลง ภายใน ได้แก่ ปริมาณความรู้ ความคิด ทักษะคติ ค่านิยม จิตสำนึก เป็นต้น ส่วนการเปลี่ยนแปลง ภายนอกได้แก่ พฤติกรรม ทักษะ และความชำนาญ เป็นต้น

บำเพ็ญ เขียวหวาน (2557, หน้า 4) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะต้องตอบสนองปัญหา ความต้องการของผู้เรียนได้มีการร่วมคิด ร่วมออกแบบ ร่วมจัดการขับเคลื่อนร่วมเป็นเจ้าของ ร่วมทบทวน ร่วมติดตาม ร่วมกำกับ โดยมุ่งให้เกิดผลกับเขาเป็นหลัก การจัดการเรียนรู้ เป็นการผสมผสาน 5 สิ่งด้วยกัน คือ วิธีการ รูปแบบ ช่องทางเรียนรู้, คน ทีม หน่วยงานขับเคลื่อน, ความรู้ด้านต่างๆ ที่เรียน, ทรัพยากรที่ใช้และแผนงานหรือโครงการ

ในขณะที่การเรียนรู้ด้วยกิจกรรม จะมีจุดเน้นการให้ความสำคัญที่ตัวผู้เรียนเป็นอันดับแรก (ไม่เน้นเฉพาะความสำเร็จของงาน) การเรียนรู้ด้วยตนเองและกลุ่ม การมีส่วนร่วมจากกิจกรรมเป็นสื่อ การสร้างให้มีบรรยากาศที่ดี รู้จักให้ตั้งคำถาม สร้างเงื่อนไขให้คิด มีข้อสรุปหลากหลาย และสามารถขยายผลถึงกิจกรรมเรื่องอื่นๆ ได้ต่อไป

วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของเกษตรกร โดยการเรียนรู้ ผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งสื่อที่ใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) สื่อประเภทวัสดุอุปกรณ์ เช่นวัสดุกราฟิก (ประกอบด้วยแผนภูมิ แผนสถิติ ไปสเตอร์ ภาพถ่ายการ์ตูน และภาพพลิก) ป้ายนิเทศ สมุดภาพ หุ่นจำลอง และตัวอย่างของจริง เป็นต้น

2) สื่อกิจกรรม เช่น การปฏิบัติจริง การจัดเวทีชุมชน การสาธิต การจัดนิทรรศการ การจัดทัศนศึกษา การประกวด และการรณรงค์ เป็นต้น สื่อกิจกรรมที่นิยมใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรมีดังนี้

(1) การปฏิบัติจริง เป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากประสบการณ์ในงานที่ดำเนินการอยู่ โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงให้ ความสำคัญกับประเด็นที่เกษตรกรเห็นว่าเป็นปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงานให้บรรลุ เป้าหมาย โดยเริ่มจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ประสบปัญหาเดียวกัน ร่วมกันค้นหาวิธีการ แก้ปัญหาสำคัญบางอย่างที่เกิดขึ้น ด้วยการทำความเข้าใจในกิจกรรมตลอดทั้งกระบวนการ การระบุ ปัญหา ตั้งคำถาม ค้นหาแนวทางแก้ไข แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ ร่วมกันไปทดลองปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา

(2) การจัดเวทีกลุ่ม/ชุมชน เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนซึ่งต้องเริ่มจากสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ เรียนรู้จากภายนอกชุมชนและนำมาปรับปรุงประยุกต์ใช้ในชุมชน การจัดเวทีชุมชน เพื่อให้เกษตรกรสามารถเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลในการพัฒนาการเกษตรของกลุ่มหรือชุมชน ซึ่งต้องมีการจัดอย่างต่อเนื่อง โดยมีแกนนำของกลุ่ม/ชุมชน

(3) การศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบ เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้แก่ชุมชน โดยให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่ที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนา เป็นการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ระหว่างเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเดียวกัน ทำให้ผู้พูดและผู้ฟังได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง จากการได้เห็นตัวอย่างของจริง อาจเป็นการศึกษาดูงานภายในชุมชนหรือการศึกษาดูงานภายนอกชุมชน แล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชุมชนตนเอง การจัดการเรียนรู้ประเภทนี้ เน้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการแสดงออก และเกษตรกรสามารถรับสื่อต่างๆ ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งทางหูและตา โดยนำสื่อทั้งประเภทวัสดุอุปกรณ์และประเภทกิจกรรมมาจัดให้ประสมกลมกลืนกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้

การเรียนรู้ในแต่ละวัยมีความแตกต่างกัน กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่พ้นวัยเรียนไปแล้ว ทำให้ต้องมีนำหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มาใช้เพื่อให้เข้าถึงวัยนี้ได้เหมาะสม มีลักษณะดังนี้

1) พิจารณาและให้ความสำคัญกับแรงจูงใจในการเรียน (Motivation to learn) นั่นคือบุคคลจะเรียนรู้ได้ดี ถ้าหากมีความต้องการในการเรียนสิ่งนั้น ๆ

2) สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Learning Environment) ต้องมีความสะดวกสบายเหมาะสมตลอดจนได้รับความไว้วางใจและการให้เกียรติผู้เรียน (Trust and Respect)

3) ควรคำนึงถึง ความต้องการในการเรียนของแต่ละบุคคล และรูปแบบของการเรียนรู้ (Learning Style) ที่มีความหลากหลาย

4) ต้องคำนึงถึง ความรู้เดิมและประสบการณ์ (Experience) อันมีคุณค่า

5) ควรได้พิจารณาถึงการดูแลและให้ความสำคัญกับเนื้อหาและกิจกรรมในการเรียนรู้ (Learning Content and Activities)

6) ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาที่สอดคล้องกับความจริง (Realistic Problems) และนำ การเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา

7) ต้องให้การเอาใจใส่กับการมีส่วนร่วมทั้งทางด้านสติปัญญาและทางด้านร่างกาย ในการ จัดกิจกรรมเรียนรู้

8) ควรให้มีเวลาพอเพียงในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ข้อมูลใหม่ ๆ การฝึกทักษะ ใหม่ ๆ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

9) ให้โอกาสในการฝึกภาคปฏิบัติจนเกิดผลดีหรือการนำความรู้ไปประยุกต์

10) ให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพ หรือ สมรรถภาพในการเรียนรู้ จนกระทั่งเขาได้เห็นถึง ความก้าวหน้าว่า สามารถบรรลุเป้าหมายได้

11) บุคคลจะเชื่อมั่นในความรู้ที่เกิดจากตนเองมากกว่าคนอื่นบอก

12) บุคคลจะยอมรับความคิดและพฤติกรรมใหม่ เมื่อบุคคลนั้นยอมรับว่า เป็นสมาชิกของ สังคมและสื่อสารตกลงถึงความคาดหวังและบทบาทใหม่ร่วมกัน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ เพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง กรม ส่งเสริมการเกษตรได้ระบุไว้ดังนี้

1) การเปิดโอกาสให้เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้จะเกิดได้ดี โดยการจัดจัดกระบวนการที่เปิด โอกาสให้เกษตรกรได้เรียนรู้ ได้คิดจากหลากหลายวิธีการทั้งจากสื่อ การลงมือ ปฏิบัติจริง และที่ สำคัญ คือ มีการสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน

2) ความแตกต่างของเกษตรกร คำนึงถึงแตกต่างระหว่างเกษตรกรในด้าน ความสามารถ ระหว่างสติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมของร่างกาย จิตใจ และสร้างโอกาสให้เกษตรกรเกิดการ เรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

3) เนื้อหาสาระ การเรียนรู้มีความสอดคล้องกับวัย ความถนัดและความสนใจของเกษตรกร

4) แหล่งเรียนรู้ มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพียงพอที่จะทำ ให้เกษตรกรได้ใช้เป็นแหล่ง ค้นคว้าหาความรู้ตามความถนัดและความสนใจ

5) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกร มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูลห่วงใย มี กิจกรรมร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดความคิดไปสู่การแก้ปัญหา ร่วมกัน

6) ความเชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้กับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่ง เกษตรกรสามารถนำผลการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์จริง

2) ช่องทางการเผยแพร่นวัตกรรม เป็นกระบวนการในการเผยแพร่ “สาร” ซึ่ง คือ เนื้อหาที่เกี่ยวกับนวัตกรรมได้ถูกส่งผ่านจากแหล่งสารหรือผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยผ่านช่องทางการสื่อสาร ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมบางประการของผู้รับสาร ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ คือสิ่งที่ขนส่งสารหรือพาหะของสาร เป็นเครื่องมือหรือ วิธีการที่สารไหลจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร

เกณฑ์ในการเลือกใช้สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร มีดังนี้

(1) มีสื่ออะไรให้เลือกใช้บ้าง

(2) มีงบประมาณมากน้อยเพียงใด ผู้ส่งสารจะถูกจำกัดการเลือก โดยเงินหรืองบประมาณ เพราะสื่อแต่ละชนิดมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานแตกต่างกันไป

(3) ความนิยมของผู้ส่งสาร ผู้ส่งสารบางคนอาจมีความผูกพันหรือนิยมที่จะใช้สื่อชนิดใดชนิดหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น เลือกใช้สถานีโทรทัศน์ช่องหนึ่งมากกว่าช่องอื่นๆ เพราะมีความพอใจในพิธีกรเจ้าหน้าที่หรือรายการของสถานีนั้น

(4) สื่อใดเข้าถึงประชาชนมากที่สุดโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด ใน การสื่อสารโดยอาศัยสื่อมวลชนเพื่อให้สารไปถึงคนจำนวนมากนั้น ผู้ส่งสารจะต้องคำนึงถึง สมรรถนะในการเข้าถึงคนจำนวนมากโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดด้วย

(5) สื่อใดมีอิทธิพลมากที่สุด เป็นการพิจารณาดูอิทธิพลของสื่อแต่ละชนิดว่า สื่อใดมีอิทธิพลมากกว่ากันและสื่อใดมีอิทธิพลมากที่สุด ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สถานที่และผู้รับสาร

(6) สื่อใดมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารมากที่สุด ผู้ส่งสารอาจมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ให้ความรู้ ให้ข่าวสาร ให้ความบันเทิงหรือชักจูงใจ ผู้ส่งสารต้องพิจารณาว่า สื่อใดเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของตนมากที่สุด

(7) สื่อใดเหมาะสมกับเนื้อหามากที่สุด เนื้อหาของสารก็มีส่วนที่ผู้ส่งสารจะสามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกใช้สื่อของตนได้ เนื้อหาของสารประเภทหนึ่ง อาจต้องใช้สื่อประเภทหนึ่งในขณะที่เนื้อหาของสารอีกประเภทหนึ่ง สามารถใช้สื่ออีกประเภทหนึ่ง หรือประเภทอื่นๆ ได้ดีกว่า

4) สมาชิกภายในระบบสังคม หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่เป็นทางการ สมาชิกในองค์กรหรือในระบบสังคมย่อย ซึ่งสมาชิกจะรวมตัวกันเพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน หรือเพื่อที่จะกระทำการใดที่มีเป้าหมายร่วมกัน ระบบสังคมในการศึกษา เกี่ยวกับการเผยแพร่นวัตกรรม อาจหมายถึง กลุ่มเกษตรกรในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง กลุ่มองค์กร ธุรกิจในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มนักศึกษา เป็นต้น

แนวความคิดของโรเจอร์เกี่ยวกับกระบวนการทำให้คนทันสมัย สรุปว่าสื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนล้าหลังกลายเป็นคนสมัยใหม่ และสื่อมวลชนมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงค่านิยมทัศนคติ และพฤติกรรมของคน บุคคลที่มีการศึกษาสามารถอ่านออกเขียนได้ เป็นที่เคารพนับถือทาง

สังคม มีอายุพอสมควร และมีการติดต่อกับสังคมภายนอก มักรับฟัง ข่าวสารจากสื่อมวลชน และสื่อมวลชนนี้เองมีผลทำให้บุคคลมีคุณลักษณะเชิงคนสมัยใหม่ คือ สามารถรวมบทบาทของคนอื่นได้ กล้าตัดสินใจรับแนวความคิดใหม่ มีความรู้ทางการเมือง มีความต้องการประสบความสำเร็จ และทะเยอทะยานในด้านการศึกษาและอาชีพ แต่หากไม่เปิดรับ สื่อสารมวลชนแล้ว อาจเปลี่ยนสภาพเป็นคนสมัยใหม่ได้ช้าหรือไม่เปลี่ยนแปลงเลยก็ได้

ยุคแนวคิดการพึ่งพิง แนวคิดนี้ถือกำเนิดขึ้นมาเพื่อต่อต้านการพัฒนาแบบทำให้ทันสมัย แต่เมื่อวิเคราะห์อย่างละเอียดแล้ว พบว่า แนวคิดการพัฒนาทั้งสองนี้แทบไม่มีความ แตกต่างกันเลย ทั้งสองแนวคิดนี้คงเน้นการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจ และยังคงใช้มิติเชิงปริมาณเป็นแนวทางหลักในการศึกษา เช่นเดียวกับแนวคิดเรื่องการสื่อสารเพื่อพัฒนาที่ยังคง เป็นรูปแบบการสื่อสารแบบทางเดียว และมีลักษณะจากบนลงล่าง ทฤษฎีที่นำมาใช้ในยุคนี้นี้ คือ ทฤษฎีการพัฒนาแบบพึ่งพา เป็นทฤษฎีการสื่อสารที่เกิดขึ้นในชนกลุ่มประเทศโลกที่สาม ซึ่งไม่เห็นด้วยกับรูปแบบการพัฒนาประเทศตามแนวคิดที่ยึดหลักให้ประเทศตะวันตกเป็นต้นแบบ แล้วให้ประเทศด้อยพัฒนาอื่นต้องเปลี่ยนแปลงด้วยการทำตาม ประเทศเหล่านั้น โดยเสนอว่าการพัฒนาควรยึดหลักความหลากหลายที่เหมาะสมของประเทศต่างๆ และเน้นในบริบทและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนผู้รับบริการข่าวสาร รวมทั้งการ ระดมสรรพกำลังเพื่อให้ประชาชนที่ด้อยโอกาสในสังคมได้มีอำนาจอย่างแท้จริงในทุกระดับของสังคม และในช่วงนี้ได้มีวิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมอย่างขนานใหญ่ เป็นสังคมสารสนเทศหรือสังคมข่าวสาร

ยุคแนวคิดทางเลือก จุดเริ่มต้นของแนวคิดนี้เชื่อว่าไม่มีสูตรสำเร็จเพียงสูตรเดียวในการพัฒนาที่สามารถใช้ได้ผลในทุกสังคม เป้าหมายการพัฒนาถูกกำหนดมาจากสังคมแต่ละแห่ง ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีลักษณะที่เป็นสากล ในยุคนี้ได้มีการนำเสนอคุณลักษณะสำคัญของแนวคิดการพัฒนาที่ค่อนข้างคำนึงถึงมิติของการเมืองในความหมายของการจัดสรรและกระจายอำนาจมากขึ้น โดยเน้นให้มีการกระจายข่าวสารข้อมูลและผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเสมอภาค ยุติธรรม รวมทั้งการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการพัฒนาตนเอง ทั้งใน ระดับการวางแผน และการดำเนินการ การสื่อสารในระยะนี้จึงมีบทบาทยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น เป้าหมายหลักของการพัฒนา สื่อมวลชนจึงเป็นช่องทางที่มีบทบาทในการเอื้อให้เกิดบรรยากาศ การแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันละกัน ในสังคม เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางหรือหลายๆทาง ทฤษฎีการสื่อสารที่นำมาใช้ในยุคนี้นี้ ได้แก่ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารเพื่อการพัฒนา การหลอมรวมกันของการสื่อสาร เป็นต้น

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารเพื่อการพัฒนา เน้นให้เห็นว่าในทุกขั้นตอนของการพัฒนาควรเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดนโยบายและขั้นตอน การปฏิบัติ ประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการสื่อสาร แนวคิดนี้ได้นำไปสู่การจัดทำแผนและกำหนดกลยุทธ์เพื่อการ

พัฒนาในระดับปฏิบัติในประเทศต่างๆ อย่างแพร่หลาย ปัจจุบันโครงการพัฒนาต่างๆ ในชนบทจะใช้ กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยอาศัยเครือข่ายการ สื่อสารและข่าวสารเข้าไปช่วย ทฤษฎีใหม่ในยุค ICT : การหลอมรวมกันของการสื่อสารเป็นทฤษฎีการ สื่อสารที่ Rogers and Kincaid, (1980) เสนอว่า การพัฒนาควรเน้นกระบวนการแบ่งปันข่าวสารซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมให้เกิดขึ้น โดยการเปลี่ยนจากสื่อหลัก ซึ่งได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ สิ่งพิมพ์ มาเป็นสื่อใหม่ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ และสื่อที่อาศัยเทคโนโลยีโทรคมนาคม เช่น ดาวเทียม สายเคเบิลใยแก้ว โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น และมีการบูรณาการสื่อเก่าเข้ากับสื่อใหม่ทาง อินเทอร์เน็ต จะทำให้เกิดผลดี คือ มีการบูรณาการสื่อต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย และมีการไหลของข้อมูลข่าวสารทุกทิศทาง ขจัดอุปสรรคเรื่องเวลาและระยะทาง ทำให้เกิดความรวดเร็วในการส่งและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทำให้เกิดเสรีภาพในการแสดง ความเห็นและแนวคิด อันหลากหลาย เพิ่มโอกาสให้สาธารณชนและชุมชนได้มีอำนาจในการ บริหารจัดการและควบคุมชะตาชีวิตของตนเอง โดยตนเอง และเพื่อตนเองมากขึ้น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมเชิงบวก

การจัดการความรู้มักจะวางอยู่บนพื้นฐานของศาสตร์ด้านการบริหารและการจัดการเชิงธุรกิจ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญกว่าจะนำความรู้ที่มีอยู่อย่าง เป็นนระบบและกระจัดกระจายในสังคมมีวิเคราะห์ สังเกตและจัดหมวดหมู่เพื่อเป็นองค์ความรู้ที่สามารถทำให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่

แต่การพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนจำเป็นต้องสร้างและพัฒนาความคิดเชิงระบบกับบุคคล และสังคม เพื่อให้บุคคลจะได้มีศักยภาพเพียงพอที่จะคิดสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ และสามารถนำองค์ความรู้นั้นๆ ไปใช้เพื่อการพัฒนาให้เกิดสังคมที่น่าอยู่ต่อไปได้ การพัฒนาต้องทำความเข้าใจในบริบทสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นการวัดขีดความสามารถในการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มแล้ว ทูทางปัญญา และทุนทางสังคมวัฒนธรรมก็เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาด้วยเช่นกัน

สังคมแห่งการพัฒนาให้ความสำคัญกับคนในฐานะที่เป็นผู้แสดงทางสังคม (Social Actors) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะนำการเปลี่ยนแปลงที่ดีมาสู่คุณภาพชีวิตของบุคคลและสภาพแวดล้อมทางสังคม

กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนา ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1) ขั้นการกำหนดความหมาย (Define) ได้แก่ การกำหนดชนิดและประเภทของความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนา (Core Competency) ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับความหลากหลาย (Diversity) อัตลักษณ์ (Identity) และความแตกต่าง (Differences) ของความรู้ที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น

2) การสร้างสรรค์ (Create)

- 3) การเสาะหาและการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบระเบียบ เช่น การศึกษาดูงาน
- 4) การแบ่งปัน เช่น การแลกเปลี่ยน บอกเล่า เผยแพร่ กระจายถ่ายโอนความรู้
- 5) การนำความรู้ไปใช้

เครื่องมือที่สำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือ การเป็นเครือข่าย ในรูปของการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการโดยอาศัยความพึงพอใจ ความสนใจ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การแบ่งปันผลประโยชน์ และการมีพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกันของสมาชิก โดยมุ่งเน้นให้คนในชุมชนได้รวมกันแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์และปัญญา บนพื้นฐานของการให้เกียรติเคารพและนับถือซึ่งกันและกัน ใช้การแสดงออกและการติดต่อสื่อสารกันหลากหลายรูปแบบ โดยไม่ได้ยึดโยงอยู่กับความเป็นชุมชนในทางมิติทางกายภาพหรือการปกครอง

การมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการสื่อสารที่ใช้ในการพัฒนามีความแตกต่างจากการสื่อสารปกติที่ใช้ในชีวิตประจำวัน กล่าวคือ เป็นการสื่อสารที่มุ่งเน้นการก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในองค์กรรวม เพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมพลังในการขับเคลื่อนสังคมไปในทิศทางที่พึงประสงค์

การสื่อสารที่บุคคลใช้ในสังคมนั้นมีความซับซ้อน ทับซ้อน หลากหลายลักษณะ และประกอบด้วยสัญลักษณ์มากมายที่แสดงถึงตัวตน วิถีคิด อารมณ์ความรู้สึก ประสบการณ์ที่เคยได้รับจากการพัฒนา รวมทั้งการรับรู้และระบบความคิดที่มีต่อปรากฏการณ์สังคม ต่อบุคคลรอบข้าง และต่อนวัตกรรมการพัฒนา เช่น การปลูกข้าวสำหรับชาวนาไทยไม่ได้เป็นเพียงอาชีพ แต่เป็นจารีตและวิถีชีวิตที่ชุมชนชาวนาปฏิบัติกันมาชั่วลูกชั่วหลาน

หากพิจารณาจากแนวคิดทฤษฎีที่ได้นำมาใช้มาใช้ในการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ด้วยการใช้กระบวนทัศน์ Dependency Paradigm ซึ่งล้วนเป็นการสื่อสารทางเดียว หรือ การสื่อสารแบบบนลงล่าง (Top to Down) ผลลัพธ์ที่ได้ประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายมีความเสื่อมทรุดทั้งด้านเศรษฐกิจ-การเมือง-สังคม สิ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนานั้นไม่ประสบความสำเร็จ น่าจะเนื่องมาจากการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือ อาจจะเนื่องมาจากการพัฒนาในแบบที่มีใช้สิ่งที่ประชาชนต้องการ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวคิดพัฒนาใหม่โดยเน้นที่ตัวประชาชนนั่นเอง ด้วยการใช้แนวทางเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)

3.3 แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการกิจการใดๆ ให้ประสบความสำเร็จ การพัฒนาในยุคที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาที่เน้นหนักในด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทำให้การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เพื่อผลประโยชน์ทางการผลิต ทางธุรกิจ จนเกิน

ขอบเขต ทำให้ทรัพยากรเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว การมีส่วนร่วมเป็นวิธีที่จะระดมประชาชนให้มีบทบาทในการพัฒนาได้ดีที่สุด

นักวิชาการทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ได้ให้ความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วม” ไว้ ดังนี้

Arnstien (1969) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยไม่มีบทบาทอะไรเลย ย่อมไม่ได้ผล การมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพนั้น ผู้เข้าร่วมจะต้องรู้จักใช้อำนาจและสามารถควบคุมกิจกรรมนั้นได้จึงจะทำให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ

William Erwin (1976) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง

Cohen & Uphoff (1981) การมีส่วนร่วม หมายถึง สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ การมีส่วนร่วมโดยทั่วไปในขั้นตอนการตัดสินใจไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจได้เพียงอย่างเดียว ยังใช้ตัดสินใจควบคู่ไปกับขั้นตอนการปฏิบัติการด้วยการตัดสินใจยังเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์ และการประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาด้วย จะเห็นว่าการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องเกือบโดยตรงกับการปฏิบัติ แต่ก็เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วย โดยที่ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจแล้วทั้งสิ้น นอกจากนี้ก็ยังมีผลสะท้อนกลับจากการประเมินผลและการปฏิบัติการกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย

United Nations (1981) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่างๆ ได้แก่ ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ ด้วยความเต็มใจ

Putti (1987) การมีส่วนร่วม หมายถึง พื้นฐานของกิจกรรมต่างๆ ที่จะส่งผลให้การบริหารจัดการมีลักษณะกว้าง ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้การมีส่วนร่วมขยายไปสู่การปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ

นิคม ผัดแสน (2540) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ให้ประชาชนได้คิดค้นแนวทางขึ้นเอง เป็นผู้กำหนดการตัดสินใจ คิดค้นปัญหา และการดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ เช่น แสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ

อุทัย บุญประเสริฐ (2542) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจกรรมใดๆ ให้ความช่วยเหลือและมีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อประชาชน

พีระ พรนวม (2544) การมีส่วนร่วม หมายถึง เป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาความต้องการร่วมกัน ในการตัดสินใจร่วมกัน วางแผนดำเนินงานหรือแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ดำเนินการหรือปฏิบัติงานร่วมกัน ตลอดจนรับรู้ผลดี เสีย จนเกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน

สมยศ นาวิการ (2545) การมีส่วนร่วมหมายถึงกระบวนการของการให้ผู้บังคับบัญชาได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ (Participative Management) เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล PM ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหาร

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น

จิราภรณ์ ศรีคำ (2547) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลที่มีความสนใจหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องเดียวกันเข้ามาร่วมกัน เพื่อปฏิบัติภารกิจ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินงาน การรับทราบผลการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล หรือร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตกลงกันไว้

จินตนา สุกจรรย์ (2549) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมวางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน

ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์ (2550) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทร่วมในกิจกรรมทุกประการตามกำลังความสามารถของสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกัน นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สัญญา เคนาภูมิ (2551) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามโครงการ ร่วมติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจะต้องมาจากความสมัครใจ พึงพอใจ และได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากชุมชนโดยส่วนรวมร่วมกัน

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล โดยเริ่มจาก 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุ และความต้อการ 2) มีส่วนร่วมในการวางแผน 3) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 5) มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล 6) มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

โดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนร่วมมือกันการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกันเป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาคนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานเพื่อพัฒนาหรือใช้ความคิดสร้างสรรค์ และ ความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในการแก้ปัญหาของชุมชนและพัฒนางานในกลุ่มให้มีความโปร่งใสและให้มีประสิทธิภาพยิ่งๆ ขึ้น

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวคิดที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดการมีส่วนร่วมและแนวคิดการสื่อสาร ดังนั้นในการที่จะทำความเข้าใจการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมได้นั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจทั้งแนวคิดการมีส่วนร่วมและแนวคิดการสื่อสาร ในที่นี้จะยึดความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วมตามคำนิยามของสหประชาชาติ (1983) ที่กล่าวว่าการมีส่วนร่วม (participation) คือ กิจกรรมที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน ซึ่งประชาชนจะต้องระบุปัญหาและความต้องการขั้นปฏิบัติการ ขั้นประเมินผล ตลอดจนขั้นการบำรุงรักษา ในส่วนของคำว่า การสื่อสาร (Communication) นั้นมีผู้ที่ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ในที่นี้จะขอสรุปว่า การสื่อสาร คือกระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสาร เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่ส่งสารผ่านสื่อหรือช่องทางต่าง ๆ ไปยังผู้รับสารเพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใด (อัจฉรา ศรีพันธ์, 2554)

เป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

1. เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง เช่น การนำเอาภูมิปัญญาของชาวบ้านเผยแพร่ในวงกว้าง
2. เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่ เข้ามามีส่วนร่วม และเพื่อให้เห็นคุณค่า ความคิด และความเชื่อของเขา ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการนำเอาแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาเผยแพร่ในวงกว้าง และคนทั่วไปให้การยอมรับผ่านการแสดงทัศนะผ่านสื่อ ก็จะทำให้ชุมชนมีความมั่นใจในคุณค่าของตนเอง
3. เพื่อพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่ เคยคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ซับซ้อนได้ การเข้ามาร่วมฝึกอบรมการผลิตสื่อจะพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่า พวกเขาสามารถจะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้หากมีโอกาส
4. เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืนมุมมองและทัศนะของตนเอง
5. เพื่อชุมชนได้แสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะของชุมชน
6. ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่อาจจะเกิดจากการริเริ่มของบางส่วนของชุมชน หรือจากชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะช่วยยกระดับความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชนหรือชุมชนอื่น ๆ

เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เราต้องยอมรับว่า ผลจากการใช้แนวคิดการพัฒนาแบบบนลงล่างนั้น ไม่เพียงแต่ไม่ได้ผลตามที่คาดหวังเอาไว้เท่านั้น หากยังก่อให้เกิดความ สูญเสียในเชิงภูมิปัญญา วัฒนธรรมของชุมชน กล่าวคือ ชาวบ้านจะเกิดวัฒนธรรมแห่งการพึ่งพาการรอคอยความช่วยเหลือจากภายนอก และไม่เชื่อมั่นว่าตนเองจะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยความสามารถของตนเอง

7. เนื่องจากเนื้อหาของการสื่อสารชุมชนนั้น จะเน้นเรื่องราวที่มีสาระประโยชน์ต่อชีวิตของชุมชนเอง ดังนั้นสื่อประเภทนี้จึงช่วยเพิ่มสัดส่วนของการสร้างสื่อที่มีสาระให้แก่ชุมชนให้มีปริมาณมากขึ้นเพื่อถ่วงดุลกับการสื่อสารที่มุ่งเน้นแต่ความบันเทิงและการหลีกเลี่ยงปัญหา (Escapist) ที่จากสื่อมวลชนกระแสหลัก

แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม มีแนวคิดและสาระสำคัญดังปรากฏในการประชุมขององค์การยูเนสโก ณ กรุงเบลเกรด ประเทศยูโกสลาเวีย ปี ค.ศ.1977 ได้กำหนดสาระและแนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ 3 ประการ ดังนี้ Servaes, et al. (1996 อ้างอิงใน อัจฉรา ศรีพันธ์, 2554)

1) การเข้าถึงสื่อ (Access) สิทธิในการเข้าถึงสื่อในการให้บริการแก่ชุมชน รวมทั้งสิทธิ ในการเลือกรับรายการหรือการมีส่วนร่วมในการเข้าไปจัดการรายการในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ตน อีกทั้งต้องมีช่องทางให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นต่อรายการต่าง ๆ และกาญจนา แก้วเทพ (2543) ได้กล่าวถึง การเข้าถึงสื่อ (Accessibility) เพิ่มเติมว่าอาจจำแนกได้เป็นหลายมิติดังนี้

(1) การเข้าถึงในด้านกายภาพ (Physical Accessibility) เช่น ชาวบ้านไม่มีโอกาสได้พบปะกับเจ้าหน้าที่ เพราะระยะทางห่างไกลหรือไม่มีโอกาสได้รับเอกสารสิ่งพิมพ์ ซึ่งแจกไปไม่ถึง เป็นต้น

(2) การเข้าถึงในด้านเศรษฐกิจ (Economic Accessibility) สื่อต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เช่น หนังสือพิมพ์ที่จะเข้าไปถึงหมู่บ้าน แต่ถ้าชาวบ้านไม่มีเงินที่จะซื้อหามาอ่านได้ เป็นต้น

(3) การเข้าถึงด้านวัฒนธรรม-สังคม (Social-Culture Accessibility) ได้แก่ เครื่องกีดขวางทางด้านวัฒนธรรม-สังคม ที่ปิดกั้นโอกาสในการเข้าถึงประชาชนที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ ช่องว่างทางภาษา ช่องว่างทางวัฒนธรรม เป็นต้น

2) การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในระบบการสื่อสารในทุกระดับ นั่นคือ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนทั้งในกระบวนการผลิตรายการ การบริหารจัดการ และการวางแผนระบบการสื่อสารต่าง ๆ ในชุมชน

3) การจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) หมายถึง กระบวนการตัดสินใจของประชาชนในชุมชนที่มีอำนาจและสิทธิในการตัดสินใจ ตั้งแต่เริ่มคิด กำหนดนโยบาย การวางแผนการลงทุน การกำหนดและจัดสรรงบประมาณ เป็นต้น ซึ่งการจัดการด้วยตนเองเป็นการมีส่วนร่วม ที่

สำคัญยิ่งกว่าสิ่งใด ยูเนสโกยอมรับการจัดการด้วยตนเองว่าจะต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนการเข้าถึงสื่อและการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร มีความเป็นไปได้มากและสามารถทำได้ง่ายกว่า กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาสังคม ได้แก่ ประชาธิปไตยและแนวคิดด้านประชาธิปไตยในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในสังคม ที่มีการคำนึงถึงสิทธิการเท่าเทียมกันของบุคคล สิทธิและเสียงของบุคคลในการแสดงความคิดเห็น โอกาสในการรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การมีจิตสำนึกในเชิงประโยชน์สาธารณะเหนือประโยชน์ส่วนตน การตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น และการปฏิบัติตามแนวทางที่ได้รับความคิดเห็นชอบจากสมาชิกส่วนใหญ่โดยเชื่อมั่นว่า ประชาธิปไตย การสื่อสารเชิงประชาธิปไตย จะนำไปสู่การเพิ่มพลังให้กับสมาชิกในสังคมโดยการกระตุ้นให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ได้ร่วมกันกำหนดตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเอาใจใส่ดูแล และตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ปารีชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล, 2542)

การมีส่วนร่วมในการสื่อสารก็อาจจะมีปัญหาเช่นเดียวกันกล่าวคือมีระดับต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปของการเข้ามามีส่วนร่วมของการสื่อสารปัจจัยที่จะเข้ามามีส่วนกำหนดระดับความมากน้อยของการมีส่วนร่วมนั้น จะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการสื่อสารดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2543)

เป้าหมายของการสื่อสาร ได้กำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับใด เช่นในระดับเข้ามาร่วมแสดง ระดับเป็นผู้รับสารที่คอยป้อนปฏิกริยาย้อนกลับ (feedback) ระดับวางนโยบาย ฯลฯ ลักษณะสองทางและ Interactivity ของการสื่อสาร ยิ่งการสื่อสารที่เอื้ออำนวยให้มีลักษณะตอบโต้กันอยู่ตลอดเวลามากขึ้นเท่าใด โอกาสที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น

ใครคือผู้ส่งสาร ในชุมชนเองโอกาสที่คนส่วนใหญ่จะได้เข้ามาเป็นผู้ส่งสารมีมากน้อยและทั่วถึงหรือไม่ หรือเมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักสื่อสารมวลชนอาชีพ เจ้าหน้าที่รัฐ และชาวบ้าน สัดส่วนที่จะได้เป็นผู้ส่งสารเป็นอย่างไรบ้าง

ประเภทของเนื้อหาสาร เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนหรือเปล่า ตัวอย่างเช่น ปัจจุบันนี้ แม้ในโทรทัศน์จะมีรายการประเภทวิเคราะห์ข่าวและสถานการณ์ปัจจุบัน แต่ทว่า เนื้อหาทั้งหมดยังคงเป็น “วาระแห่งชาติ” เป็นส่วนใหญ่ โอกาสที่ประเด็นท้องถิ่นจะได้เข้าไปเป็นเนื้อหาในสื่อมวลชนยังมีอยู่น้อย นอกจากนั้นวิธีการนำเสนอเนื้อหา หากมีลักษณะของการสนทนาแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน (dialogue) แสวงหาความร่วมมือจากหลายฝ่าย (Collaboration) และก่อให้เกิดการตัดสินใจโดยกลุ่ม (Group decision-making) ก็จะทำให้การมีส่วนร่วมมีโอกาสมากขึ้น

ประเภทของช่องทาง/สื่อ โดยหลักการทั่วไปแล้ว สื่อขนาดเล็ก เช่น สื่อเฉพาะกิจจะเปิดโอกาสให้ชุมชนจะเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมได้มากกว่าสื่อมวลชน สื่อที่ชาวบ้านคุ้นเคยเช่น สื่อประเพณี ก็ จะเอื้ออำนวยให้ชาวบ้านเข้าร่วมได้ง่ายกว่าสื่อสมัยใหม่ที่แปลกหน้า

ผู้รับสารและการมีปฏิกริยาป้อนกลับ (Feedback) สำหรับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนั้นจะ มีความเชื่อพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสารที่แตกต่างจากการสื่อสารเพื่อการพัฒนากระแสหลักโดย สิ้นเชิง

เนื่องจากการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น กระทำได้ในหลายระดับ โดยระดับการ สื่อสารแบบมีส่วนร่วมมี 3 ระดับ โดยเรียงลำดับจากระดับน้อยที่สุดไปจนถึงมากที่สุด ดังนี้

ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร

ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต/ผู้ร่วมแสดง

ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดหนึ่งที่สำคัญในการสื่อสารเพื่อการพัฒนา และการนำ การสื่อสารมาใช้เพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จะประกอบไปด้วย 4 ระยะ ดังนี้ (Tufte and Mefaloputlos, 2009 อ้างอิงใน อัจฉรา ศรีพันธ์, 2555)

ระยะที่ 1 การประเมินการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เป็นการประเมินสถานการณ์ ค้นหาข้อมูล เชิงลึกเพื่อกำหนดวิธีการ เครื่องมือ ในการสื่อสารที่จะนำมาใช้ในโครงการสื่อสาร

ระยะที่ 2 การออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการค้นหา ปัญหาจากการวิจัยและหาแนวทางที่ดีที่สุดในการประยุกต์ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อบรรลุสู่ การเปลี่ยนแปลงตามจุดมุ่งหมาย

ระยะที่ 3 การปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสาร ซึ่งขั้นตอนการปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่วางไว้เพื่อให้ เกิดผลที่ต้องการ

ระยะที่ 4 การติดตามและการประเมินผล ในขั้นตอนนี้ต้องดำเนินการไปตลอดทั้งโครงการ การสื่อสารและประเมินผลกระทบบระหว่างการดำเนินโครงการสื่อสารและผลกระทบที่ได้รับ ในการสื่อสารเพื่อพัฒนาสามารถนำขั้นตอนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมทั้ง 4 ขั้นตอนนี้มา ประยุกต์ใช้ในโครงการสื่อสารได้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participation Communication Assessment: PCA) ในระยะนี้เป็นขั้นตอนที่การวิเคราะห์และวิจัยเพื่อค้นหาประเด็นเฉพาะที่ต้องการ สร้างความรู้ ความเข้าใจ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนผ่านเทคนิคและ วิธีการสื่อสารสองทางในพื้นที่ซึ่งเปิดเสรี (Open Space) ทางการสื่อสาร เช่น เวทีเสวนา เวที ประชาคม เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น เพื่อเผยแพร่ความรู้พื้นฐาน สร้างความเชื่อมั่น รับฟัง

ปัญหาทำความเข้าใจสร้างการยอมรับในระดับกลุ่มและสร้างบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม ในระยะนี้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) ระบุประเด็นปัญหาและการอธิบาย ขั้นตอนนี้เริ่มจากที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมกันสร้าง เครือข่ายร่วมกันคิดวิเคราะห์และวิจัยเพื่อค้นหาประเด็นที่ต้องการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การร่วมกันประเมินสถานการณ์การสื่อสาร (Participatory Communication Assessment-PCA) การประเมินการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชนบท (Participatory Rural Communication Appraisal-PRCA) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นต้น บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและบริบท การสื่อสารของชุมชนเพื่อให้ทุกภาคส่วนในเครือข่ายได้มีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นการสื่อสาร

2) สร้างพื้นที่สาธารณะ ในขั้นตอนนี้เริ่มต้นหลังจากขั้นตอนแรก คือ หลังจากทีทุกภาคส่วนรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างชัดเจนพร้อมทั้งได้ร่วมกันสร้างเครือข่ายระดับชุมชน และจัดตั้งองค์การที่รับผิดชอบ โดยองค์การนี้จะมีหน้าที่ในการประสานงานระหว่างเครือข่ายและสร้างพื้นที่เปิดเสรีทางการสื่อสารซึ่งทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะสามารถสื่อสารอย่างเสรีตามหลักประชาธิปไตยในรูปแบบของการทำประชาคม การทำประชาพิจารณ์ การระดมความคิดเห็น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การจัดการความรู้ เป็นต้น เพื่อเป็นเวทีในการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยพื้นที่สาธารณะเหล่านี้จะเป็นพื้นที่ที่ให้เครือข่ายต่าง ๆ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ร่วมกัน นอกจากนี้ยังเป็นการประสานความสัมพันธ์และความช่วยเหลือระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินการต่อไปอย่างยั่งยืน

3) ประเมินความจำเป็น ปัญหา ความเสี่ยง โอกาส และวิธีการแก้ปัญหา ขั้นตอนนี้เกิดขึ้นหลังจากที่ดำเนินการของเครือข่ายเกิดขึ้นระยะหนึ่งแล้ว องค์การ จะต้องระดมการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นจากเครือข่ายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต่าง ๆ ในเรื่องการประเมินความจำเป็น ปัญหา ความเสี่ยง โอกาส และวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ผ่านพื้นที่สาธารณะที่มีอยู่ด้วยการใช้เทคนิควิธีการระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องในภาคส่วนต่าง ๆ ที่หลากหลายดังนี้

(1) การวาดต้นไม้แห่งปัญญา (Problem Tree) และต้นไม้แห่งการแก้ปัญหา (Solution Tree) ซึ่งเป็นวิธีการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นและหาวิธีการแก้ไขร่วมกันในชุมชน อย่างเป็นเหตุเป็นผลและทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นและหาวิธีการแก้ไขในภาพรวมได้อย่างชัดเจน

(2) การสัมภาษณ์รายบุคคลและการประชุมกลุ่ม (One-on-One Interviews and Focus Group) ซึ่งเป็นวิธีการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นและหาวิธีการแก้ไขร่วมกันในชุมชน

(3) การทำแผนที่ทรัพยากรชุมชน (Community Resource Mapping) เพื่อสำรวจฐานทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชน

4) การจัดลำดับประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและการสร้างการยอมรับในมุมมองที่แตกต่าง ๆ หลักจากร่วมกันประเมินความจำเป็น ปัญหา ความเสี่ยง โอกาส และวิธีการแก้ปัญหาสู่การปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การพัฒนา แล้วก็นำประเด็นต่าง ๆ จากการระดมความคิดเห็นมาร่วมกันประเมินปัญหาเพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุ ความเสี่ยง ทางเลือก และโอกาสต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นซึ่งสำคัญในขั้นตอนนี้คือการตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า และการยอมรับในมุมมองที่แตกต่างของกลุ่มเครือข่าย

5) ข้อค้นพบที่มีเหตุผลและการระบุวิธีการแก้ไขปัญหา/ จุดมุ่งหมาย ขั้นตอนนี้การประเมินปัญหาผ่านกระบวนการการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมาจากขั้นตอนต่าง ๆ ก่อนหน้านี้และเลือกวิธีแก้ไข ปัญหา ตลอดจนระบุจุดมุ่งหมายที่ต้องการจะสื่อสารให้ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication Strategy Design) ในระยะนี้ประกอบด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ในการสื่อสารให้ชัดเจน กำหนดกลุ่มเป้าหมายหลักและ/ หรือเป้าหมายรอง ระดับของการเปลี่ยนแปลง เช่น ต้องการสร้าง การเปลี่ยนแปลงระดับความรู้ ความตระหนักรู้ ทักษะ ทักษะ หรือพฤติกรรม เป็นต้น ช่องทางและวิธีการสื่อสาร สารที่จะต้องการสื่อสาร และผลลัพธ์หรือผลกระทบที่คาดหวัง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ระบุประเด็นสำคัญ ขั้นตอนนี้เกิดจากการนำเอาข้อค้นพบประเด็นที่จะต้องสื่อสาร ปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาในการสื่อสารที่ได้จากขั้นตอนที่หนึ่งมาร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญที่จะสื่อสารไปสู่สังคมเพื่อพัฒนาให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงในขั้นตอนนี้จะระบุประเด็นสำคัญที่สุดที่จะสื่อสารออกไปเพื่อสร้างการยอมรับแนวคิดของสาธารณชน

2) ระบุผู้มีส่วนร่วม หลังจากที่ได้ประเด็นที่ชัดเจนในการที่จะสื่อสารสู่สาธารณชนแล้วจึงระบุผู้มีส่วนร่วมและหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน

3) ร่างขอบเขตและกลยุทธ์ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นขั้นตอน ที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการสื่อสารแล้ว จึงจำเป็นต้องร่วมกันระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนร่วมทุกภาคส่วนเพื่อกำหนดขอบเขตและกลยุทธ์การสื่อสารที่จะนำไปใช้ในโครงการ

4) เลือกวิธีการสื่อสารและกิจกรรมการสื่อสารที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ ร่วมกันระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนร่วมเพื่อเลือกวิธีการสื่อสาร ตลอดจนกำหนดกิจกรรมการสื่อสารที่คาดว่าจะช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ทั้งนี้ช่วยทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน ร่วมกันความผูกพันและความเป็นเจ้าของ

5) ระบุผู้เกี่ยวข้องและช่องทาง เป็นการระบุผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและช่องทางการสื่อสารในการพัฒนาอย่างชัดเจน

6) คัดกรองและจัดประเด็นสำคัญ นำประเด็นต่าง ๆ มาพิจารณาให้เกิดความชัดเจน จัดประเด็นสำคัญและคัดกรองข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนต่าง ๆ ข้างต้นให้สอดคล้องกัน

7) พิจารณาเป้าหมายที่คาดหวัง กำหนดผลลัพธ์และผลกระทบที่คาดหวังให้เกิดขึ้นภายหลังการดำเนินโครงการสื่อสารที่ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสาร (Implementation of Communication Activities) ขั้นตอนนี้เป็นการปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสารตามกลยุทธ์การสื่อสารและแผนโครงการที่วางไว้ในขั้นตอนที่สองซึ่งในขั้นตอนนี้จำเป็นต้องมีการเขียนแผนปฏิบัติการสื่อสาร (Communication Action Plan) ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายของการสื่อสารที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนที่สอง นำมากำหนดกลุ่มผู้รับสาร/ ผู้เกี่ยวข้อง กิจกรรมทรัพยากรที่ใช้ ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลาและตัวชี้ความสำเร็จ ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเป็นรายละเอียดที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการสื่อสารตามแผนการสื่อสาร

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามและการประเมินผล (Monitoring and Evaluation) การติดตามและประเมินผลสามารถทำได้ในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มการกำหนดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วม การปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสารทุกกิจกรรม และภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการตามแผนการสื่อสาร โดยสามารถประเมินทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การประเมินจากจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ ประเมินจากความพึงพอใจของผู้รับสาร ประเมินจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภาวะผู้นำระดับของความเสมอภาคในการมีส่วนร่วม ความเท่าเทียมด้านข้อมูลข่าวสาร ความสามารถในการบริหารจัดการตนเองของเครือข่าย ความรู้สึกของความเป็นเจ้าของซึ่งสอดคล้องกับตัวชี้วัดความสำเร็จของแผน เป็นต้น

ดังนั้น การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่สำคัญกระบวนการหนึ่งที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมจากกลุ่มคนหรือบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกันในกระบวนการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นจนจบของกระบวนการหรือขั้นตอนการสื่อสาร โดยเริ่มจากขั้นตอนการประเมินการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การออกแบบ กลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสาร และการติดตามและ การประเมินผลเพื่อให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งต่างๆ ได้

เทคนิควิธีในการสร้างการมีส่วนร่วม

แนวคิดกระบวนการกลุ่ม (Appreciation Influence Control หรือ AIC) แนวคิดนี้เป็นเทคนิคหรือแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมให้สมาชิกองค์กรมาร่วมกันเรียนรู้ในกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการทำงานและพัฒนาาร่วมกัน เทคนิคในการประชุมเพื่อระดมความคิดในการพัฒนาหมู่บ้าน กระบวนการกลุ่ม โดยมี A ย่อมาจาก Appreciation, I ย่อมาจาก Influence และ C ย่อมาจาก Control โดยโทริซาโต้ (Turid Sato) และ วิลเลียม สมิธ (William E. Smith) ร่วมกับสมาคมพัฒนาประชากร ให้ความหมายว่าเป็นกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมประชุมสนทนาใช้ความรู้สึกเชิงบวกต่อกัน (A-Appreciation)

รวมทั้งสร้างปณิธาน สร้างอนาคตที่พึงปรารถนาของกลุ่ม แล้วใช้ปัญญาร่วมกันด้วยการแลกเปลี่ยน
 คิดค้นวิธีการสำคัญ (I-Influence) นอกจากนั้นจึงร่วมกันวางแผนปฏิบัติ เพื่อควบคุมให้เกิดการ
 กระทำ (C-Control) ซึ่งนับว่าเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเท่า
 เทียมกันในการคิดค้นและตั้งเป้าหมายที่อยากร่วมกัน แล้วจึงนำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่เป็นไปได้จริง คือ
 การแก้ไขปัญหาหรือการสร้างสรรคองค์กร

สำหรับประเทศไทย กระบวนการ AIC ถูกนำมาดัดแปลงใช้โดยสมาคมพัฒนาประชากรและ
 ชุมชน (PDA) ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

ความหมาย จากตัวย่อ AIC ซึ่งเป็นที่รับรู้กันอย่างแพร่หลาย แต่ละตัวมีความหมายดังนี้

A - Appreciation เป็นกระแสนพลังแห่งการรับรู้ ชื่นชม การให้คุณค่า การเปิดใจรับฟัง เพื่อ
 เรียนรู้และทำความเข้าใจใช้เป็นขั้นตอนในการศึกษาสภาพความต้องการทรัพยากรและศักยภาพของ
 องค์กรและชุมชน

I - Influence เป็นกระแสนพลังแห่งการคัดกรอง เลือกเฟ้น การชักจูง โน้มน้าว และหว่าน
 ล้อมโดยแสดงเหตุผล ใช้เป็นขั้นตอนในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา/ความต้องการเพื่อนำไปสู่
 การกำหนดนโยบายและการวางแผน

C - Control เป็นกระแสนพลังแห่งการชี้แนะ ควบคุม เน้นการตัดสินใจ การกำหนดกฎเกณฑ์
 ใช้ในขั้นตอนการพัฒนาโครงการและวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา

กระบวนการ AIC มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการชี้ชัดปัญหา ค้นพบศักยภาพ
 ของตนเอง สามารถคิด วิเคราะห์ จัดลำดับความสำคัญของความต้องการและการวางแผนการจัด
 กิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการระดมพลังความคิดของชุมชนอย่างมี
 ระบบและเป็นขั้นตอน โดยมีพื้นฐาน แนวคิด หลักการ และความเชื่อ ดังต่อไปนี้

- 1). เชื่อว่าทุกคนมีศักยภาพ มีพลัง มีความดี และสามารถสร้างโอกาสให้ชุมชนได้อย่าง
 เหมาะสม
- 2) เชื่อเรื่องความเท่าเทียม ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นคน
- 3) เชื่อว่าทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ และคิดในสิ่งที่จะทำให้เกิดประโยชน์
- 4) เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตนเองได้สัมผัสจาก
 สถานการณ์ที่เป็นจริง
- 5) เปิดโอกาสให้ทุกคนมีความเสมอภาคในการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ
- 6) เป็นกระบวนการที่สร้างการมีส่วนร่วมตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทุกคนร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนด้วยกัน กำหนดทิศทางในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 ทุกคนร่วมดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเองโดยเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขจะให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเมื่อชุมชนเรียกร้องเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 3 ทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมิน ปรับปรุง และแก้ไข หากผลการดำเนินงานยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

ชุมชน และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยได้นำมาทดลองและเผยแพร่ในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2533 ต่อมาในช่วง พ.ศ. 2536 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยร่วมกับสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน และกองฝึกอบรม กรมพัฒนาชุมชนได้นำแนวคิดนี้ไปดัดแปลงและฝึกปฏิบัติในการประชุมเพื่อระดมความคิดในการพัฒนาระดับหมู่บ้านและตำบล (อรพินท์ สฟโซคชัย, 2537, น.4-5)

จุดมุ่งหมายของการใช้ AIC เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการชี้ชัดปัญหาและศักยภาพของตนเอง ตลอดจนวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของความต้องการและวางแผนจัดกิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ทั้งนี้ โดยคัดเลือกตัวแทนกลุ่มย่อยต่าง ๆ ของชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง และอาศัยการระดมพลังความคิดของชุมชนอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน

วิธีการ AIC

AIC เป็นวิธีการหรือเทคนิคที่ได้ผ่านการวิจัยและทดลองใช้ และมีการพัฒนาสม่ำเสมอ วิธีใช้ของ AIC เป็นการเชิญคนที่ทำงานร่วมกันทั้งหมด ในระบบใดระบบหนึ่งเข้ามาประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งจะดำเนินการใน 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 A = Appreciation คือ การทำให้ทุกคนให้การยอมรับและชื่นชมคนอื่นโดยไม่รู้สึกล้อเลียนหรือวิพากษ์วิจารณ์ ในกระบวนการขั้นนี้ทุกคนจะมีโอกาสแสดงออกอย่างทัดเทียมกันด้วยภาพข้อเขียน หรือคำพูดว่าเขาเห็นสถานการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร และเขาอยากเห็นความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไรซึ่งจะทำให้ทุกคนได้มีโอกาสใช้ทั้งข้อเท็จจริง เหตุผลและความรู้สึก ตลอดจนการแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ตามความจริง เมื่อทุกคนได้แสดงออกโดยได้รับการยอมรับจากคนอื่นจะทำให้ทุกคนมีความรู้สึกที่ดี มีความสุข อบอุ่น และเกิดพลังขึ้นในระหว่างคนที่มาประชุมด้วยกันในช่วงของการแสดงออกว่า แต่ละคนอยากเห็นความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไร เป็นการจินตนาการที่ไม่ถูกจำกัดด้วยปัจจัย และสถานการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบัน จึงทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การมองการณ์ไกล การมองภาพกว้าง และการคิดสิ่งแปลกใหม่ได้ดีกว่าการมองจากสภาพปัญหา อุปสรรคขัดข้องในปัจจุบันนั้นคือ การใช้จินตนาการ ซึ่งจินตนาการดังกล่าวช่วยให้เกิดวิสัยทัศน์ได้ง่ายขึ้น และเมื่อนำวิสัยทัศน์ของแต่ละคนมารวมกันก็จะมีพลังมากขึ้นกลายเป็นวิสัยทัศน์ร่วมหรืออุดมการณ์ร่วมซึ่งได้แก่ สิ่งที่มีมุ่งมาดปรารถนาร่วมกัน

ขั้นที่ 2 I = Influence คือ การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แต่ละคนมีอยู่ มาช่วยกัน กำหนดวิธีการสำคัญหรือกลยุทธ์ที่จะทำให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วมหรืออุดมการณ์ร่วมของกลุ่มที่ มาประชุมได้ดีที่สุด ในขั้นนี้ทุกคนยังมีโอกาสทัดเทียมกันที่จะให้ข้อคิดว่า วิธีการที่สำคัญที่จะทำให้บรรลุ วิสัยทัศน์ร่วมนั้น ประกอบด้วยอะไรบ้างเมื่อทุกคนได้แสดงความคิดเห็นแล้ว จะนำ “วิธีการ” ที่ เสนอแนะทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่แยกแยะ และพิจารณาร่วมกัน จนกระทั่งได้ “วิธีการสำคัญ” ที่กลุ่ม เห็นพ้องต้องกันว่า จะนำไปสู่ความสำเร็จ ตามที่กลุ่มต้องการในการพิจารณาเลือก “วิธีการสำคัญ” ดังกล่าว สมาชิกกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันสูง รวมถึงการถกเถียงโต้แย้งด้วย เพื่อให้ได้ “วิธีการ “ โดยที่ยังมีเป้าหมาย อุดมการณ์ร่วมกัน ฉะนั้น กลุ่มจะยังคงมีแนวโน้มที่จะรักษา ความรัก สามัคคี ไว้โดยไมยาก

ขั้นที่ 3 C = Control คือ การนำวิธีการสำคัญมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ (Action Plan) อย่างละเอียดว่าทำอะไร มีหลักการและเหตุผลอย่างไร มีเป้าหมายอย่างไร ใครรับผิดชอบเป็น หลัก ใครต้องให้ความร่วมมือ จะต้องใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายเท่าไร จากแหล่งใด ในขั้นนี้สมาชิกกลุ่ม แต่ละคนจะเลือกเอาว่าสมัครใจจะเป็นผู้รับผิดชอบหลักเรื่องใด ใครจะให้ความร่วมมือเรื่องใด ใครจะ เป็นผู้ร่วมคิดแผนจัดการข้อใด เป็นการกำหนดข้อผูกพัน (Commitment) ให้ตนเอง เพื่อควบคุม (Control) ให้เกิดการกระทำอันจะนำไปสู่การบรรลุผลที่เป็นเป้าหมาย หรืออุดมการณ์ร่วมกันของ กลุ่มในที่สุด

ปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยให้การประชุมกระบวนการกลุ่มประสบผลสำเร็จ

1) การจัดประชุมตามกระบวนการกลุ่ม เน้นความเป็นกระบวนการจะดำเนินการข้าม ขั้นตอนหรือสลับขั้นตอนไม่ได้ เน้นการระดมความคิดและสร้างพลังพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์ ให้ความสำคัญต่ออนาคตที่ตั้งเป้าไว้ เน้นการสร้างพลังปัญญาความรัก และความเมตตา ตามหลักธรรมะ ในศาสนา และบรรยากาศที่เป็นมิตร

2) การศึกษาและเตรียมชุมชน เพื่อเข้าใจถึงสภาพหมู่บ้านและความสำคัญของกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน การเตรียมชุมชนจะทำให้ชาวบ้านเข้าใจถึงความสำคัญในการที่จะเข้าร่วมประชุม ประสิทธิภาพและคุณภาพสูงการระดมทำขึ้นอยู่กับผู้ที่ถูกคัดเลือกให้เข้าร่วมประชุม

3) ผู้นำการประชุมที่เข้าใจขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม และมีทักษะในการนำการประชุม มีไหวพริบในการแก้ไขปัญหา และสถานการณ์เฉพาะหน้าสามารถไกล่เกลี่ย และประนีประนอมข้อ ขัดแย้งของผู้เข้าร่วมประชุมที่อาจเกิดขึ้นในบางครั้ง

จุดเด่นของกระบวนการ

1) เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม และมีบทบาทเป็นผู้กระทำในกระบวนการชี้ชัดปัญหา จัดลำดับความสำคัญ และกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบและครบวงจร ซึ่งทำให้เชื่อมั่น ได้ว่า ข้อมูลที่ได้รับน่าจะเป็นปัญหาที่แท้จริงของชุมชน มิใช่เป็นปัญหาตามสายตาและมุมมองของ

นักวิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลซึ่งเป็นคนนอกชุมชน ซึ่งเป็นข้อดีที่ยังมักจะพบในการใช้วิธีการศึกษาชุมชนอื่นๆ

2) เป็นวิธีการที่ใช้ระยะเวลาสั้น ๆ เพียง 2 - 3 วัน จึงทำให้ได้รับข้อมูลอย่างรวดเร็ว สะดวกทันต่อการนำไปใช้

3) ข้อมูลที่ได้รับจากการนำวิธีการนี้ไปใช้ เป็นข้อมูลที่รอบด้าน ครอบคลุมทั้งปัญหาและศักยภาพของชุมชน มิได้เน้นแต่ปัญหาของชุมชนเพียงด้านเดียววิธีการอื่น ๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ากระบวนการนี้ทำให้เราสามารถเข้าใจและรับรู้ความเป็นจริงทั้งสองด้านของชุมชนได้ดีกว่าวิธีอื่น ๆ

4) วิธีการนี้ไม่ได้เป็นการเอาเปรียบคนในชุมชน ผิดจากวิธีการศึกษาชุมชนส่วนมากที่คนภายนอกเข้าไปเก็บข้อมูลจากชาวบ้านแล้วก็กลับออกไป โดยที่ชาวบ้านไม่ได้รับประโยชน์แต่อย่างใด นอกจากเสียเวลาให้ข้อมูลที่ไม่รู้ว่าจะเอาไปใช้ประโยชน์อย่างไร ต่อใคร ทั้งนี้เพราะการนำ A-I-C ไปใช้ในชุมชน เป็นกระบวนการฝึกหัดให้ชาวบ้านระดมพลังความคิดกันเอง เกี่ยวกับสภาพปัญหาและการพัฒนาชุมชนของตนเอง ดังนั้น หลังจากทำกระบวนการ A-I-C จบลงแล้ว ไม่เพียงแต่ผู้ดำเนินการจะได้รับข้อมูลที่ต้องการเพื่อไปใช้ประโยชน์เท่านั้น หากแต่ชาวบ้านก็สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปดำเนินการพัฒนาชุมชนต่อไปได้เช่นกัน และชาวบ้านเองก็ได้รับทักษะในการชี้ชัดปัญหา การจัดลำดับความสำคัญ และการวางแผนดำเนินการแก้ปัญหา รวมทั้งเกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพและความสามารถของตนเอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำคัญต่อการพัฒนาชุมชนในระยะยาวต่อไปได้

หน้าที่หลักผู้นำการประชุม มีดังนี้

- 1) เตรียมชุมชน เตรียมการประชุม ดำเนินการประชุม และสรุปผล
- 2) สร้างบรรยากาศในการประชุม เพื่อคลายความตึงเครียดของผู้เข้าร่วมประชุม
- 3) ควบคุมขั้นตอนและเวลาในการดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามกระบวนการและความเหมาะสม (เวลาจะยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์)
- 4) สรุปความเห็นที่แท้จริงของชาวบ้านโดยไม่สอดแทรกความเห็นหรือทัศนคติของตนเอง
- 5) ในกรณีที่เกิดข้อถกเถียงระหว่างกลุ่มต่างๆซึ่งเป็นลักษณะตามธรรมชาติของกลุ่มซึ่งย่อมต้องปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ดังนั้นกลุ่มผู้นำการประชุมต้องทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและหาข้อยุติ

การวาดภาพเป็นทัศนคติที่สำคัญ การประชุมตามกระบวนการกลุ่ม จะใช้เทคนิคการวาดภาพ ในช่วงขั้นตอนการสร้างความรู้ความเข้าใจสภาพของหมู่บ้าน และสร้างภาพชุมชน โดยการวาดภาพมีความสำคัญ (อรพินทร์ สฟโชคชัย, 2537, น. 15-16) ดังนี้

1) การวาดภาพ จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุม สามารถสร้างจินตนาการ โดยที่ไม่ต้องจำกัดอยู่ที่ตัวอักษร ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่ไม่ถนัดในการเขียนหนังสือสามารถสื่อความหมายได้

2) การวาดภาพ เน้นการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมต้องอธิบายภาพหรือสัญลักษณ์ที่ตนเองวาด และต้องอธิบายอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมอื่น ๆ สามารถซักถาม

ข้อมูลจากภาพได้ เน้นให้มีการเปิดการพูดคุย แลกเปลี่ยน ความรู้และข้อมูล การวาดภาพเป็นประโยชน์ในการกระตุ้นให้สมาชิกที่ไม่ค่อยกล้าพูดต่อหน้าคนอื่น เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มผู้ด้อยโอกาส จำเป็นต้องร่วมอธิบายภาพของตนเอง

3) การรวมภาพของแต่ละบุคคลเป็นภาพของกลุ่ม ทำได้ง่ายกว่าการที่จะพยายามรวมแนวคิดหรืออธิบายในรูปของข้อเขียน การสร้างภาพของกลุ่ม โดยมีตัวของแต่ละบุคคลอยู่ในภาพจะสร้างความเป็นเจ้าภาพ (ความคิด) และการมีส่วนร่วมในการสร้างกรอบความคิดตามภาพของกลุ่ม การใช้เทคนิคการวาดภาพช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในการประชุมให้มีความสนุกสนานเป็นกันเองมากขึ้น

จากการศึกษามีผู้ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่มไว้หลายท่านดังนี้

ประเวศ วะสี (2535, น. 60-61) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่ม เป็นทฤษฎีและการบริหารจัดการที่พัฒนาขึ้นใหม่ มีกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน จากการปฏิบัติจริง (Interaction Learning Through Action) ด้วยความรักหรือการเห็นคุณค่า (Appreciate) ซึ่งกันและกัน จึงสามารถเกิดพลังสร้างสรรค์ (Empowerment Approach) เพียงพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ โดยคำนึงถึงมิติทางสังคม จิตใจ วิทยาศาสตร์ และการบริหารจัดการ

อรพินท์ สพโชคชัย (2537: 5) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่ม เป็นการประชุมที่มีวิธีการและขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสสื่อสาร แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความเข้าใจของสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นกระบวนการประชุมที่ระดมพลังสมองเพื่อแก้ไขปัญหาและแนวทางในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ เมื่อดำเนินการทุกขั้นตอน ผลงานที่ได้จะมาจากความคิดของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน

พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง (2539: 35-39) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่ม เป็นวิธีการที่ทำให้เกิดพลังสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยการปฏิบัติจริง มีหลักการที่สำคัญ คือ เป็นการปฏิบัติร่วมกัน ด้วยความรัก หรือการเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน มีขั้นปฏิสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลระหว่างการนำไปสู่การสร้างสรรค์ ด้วยความรัก ความซาบซึ้ง ความเข้าใจในขั้นแรกเป็นพื้นฐาน แล้วเข้าสู่ขั้นควบคุม ไปสู่การกระทำให้เกิดการเรียนรู้ เกิดพลังมหาศาลเพียงพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไปสู่สิ่งที่ตั้งตามจุดหมายที่ตั้งไว้ เป็นวิธีที่สามารถทำให้ชาวบ้านและนักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญร่วมมือกันนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวม (Holistic) มาทำให้เกิดพลังสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาที่ยั่งยืน

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ (2540: 43-44) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่ม เป็นการเรียนรู้ กระบวนการระดมพลังสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการระดมความคิดเห็นในการกำหนดทิศทางของการพัฒนา พลังสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในบุคคล กลุ่มคน องค์กรชุมชน และสังคมที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนสังคม ได้แก่

1. พลังความรักและความซาบซึ้งเข้าใจ (Appreciation) คือ การมีความรัก ความเมตตาปรารถนาดี ซาบซึ้งคุณค่า รับรู้ เข้าใจ ใฝ่ใจ ต่อสภาพสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา
2. พลังความคิด และการมีปฏิสัมพันธ์ (Influence) คือ การใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ การวิเคราะห์ (แยกแยะ) การสังเคราะห์ (รวบรวม) การใช้ปัญญา ด้วยเห็นการคิดร่วมกัน แลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กัน ผสมผสานกัน พร้อมทั้งให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน
3. พลังความพยายาม และการควบคุมจัดการ (Control) คือ การมีความมุ่งมั่นผูกพันและความรับผิดชอบที่จะปฏิบัติภารกิจ ซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของตนให้ดำเนินด้วยดีจนประสบผลสำเร็จ

จากแนวคิดของกระบวนการกลุ่ม ดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า กระบวนการกลุ่ม (AIC) เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้กลุ่มคนหรือประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การระดมความคิดเห็นในการพัฒนาและการวางแผนหาแนวทางแก้ไขปัญหาในเชิงสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมเริ่มตั้งแต่การร่วมคิด การวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน และร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ จำเป็นต้องคำนึงถึงการปฏิบัติร่วมกัน ต้องเป็นไปด้วยความรัก ความเข้าใจ การเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่เป็นมิตร และการให้สมาชิกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ทำให้ความคิดหลากหลายและตรงกับความต้องการ

ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหานั้นที่ทุกคนต้องการ และจะดำเนินการต่อไปอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยความรับผิดชอบของทุกคนร่วมกันที่จะปฏิบัติเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่เป็นวิสัยทัศน์ร่วมของทุกคน

จากแนวคิดและทฤษฎีพอสรุปได้ว่า การระดมความคิดเห็นตามกระบวนการกลุ่มจากแนวคิดของผู้รู้เป็นกระบวนการที่เชื่อในศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งคล้ายคลึงกันทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นสร้างการรับรู้ ความเข้าใจสภาพปัญหา การให้เหตุผล การคัดกรองปัญหา การกำหนดวางแผนแนวทางแก้ไขเพื่อให้บรรลุการพัฒนาที่ต้องการ จำเป็นต้องให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของตนเองในการระดมความคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจเลือกแนวทาง และจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่ทุกคนเห็นว่าเหมาะสม และเป็นประโยชน์มากที่สุด เพื่อนำไปสู่การดำเนินการปฏิบัติร่วมกันให้เป็นรูปธรรมต่อไป

4. บริบทของเกษตรกรรมใหม่ในจังหวัดเชียงราย

บริบทจังหวัดเชียงราย ในมิติต่าง ๆ 4 มิติ ได้แก่ มิติทางภูมิศาสตร์, มิติทางประวัติศาสตร์, มิติทางสังคมและวัฒนธรรม และมิติต่อทางเศรษฐกิจ

มิติทางภูมิศาสตร์

จังหวัดเชียงรายตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศไทย อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 19 องศาเหนือ ถึง 20 องศา 30 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 องศา 15 ลิปดา ถึง 100 องศา 45 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 824 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ ประเทศสหภาพพม่า และประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชน ลาว

ทิศใต้ ติดกับ จังหวัดลำปาง และจังหวัดพะเยา

ทิศตะวันออก ติดกับ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจังหวัดพะเยา

ทิศตะวันตก ติดกับ ประเทศสหภาพพม่า และจังหวัดเชียงใหม่

ภาพ 8 แผนที่จังหวัดเชียงราย

ที่มา: http://www.chiangrai.net/cpwp/?page_id=145 สืบค้นวันที่ 15 สิงหาคม 2565

พื้นที่แบ่งตามเขตการปกครองของจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 18 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองเชียงราย, อำเภอแม่สาย, อำเภอเชียงของ, อำเภอแม่สรวย, อำเภอเวียงป่าเป้า, อำเภอพญาเมืองราย, อำเภอเทิง, อำเภอเวียงแก่น, อำเภอป่าแดด, อำเภอขุนตาล, อำเภอพาน, อำเภอแม่ฟ้าหลวง,

อำเภอเวียงชัย, อำเภอแม่ลาว, อำเภอแม่จัน, อำเภอเวียงเชียงรุ้ง, อำเภอเชียงแสนและอำเภอดอยหลวง

จังหวัดเชียงราย มีเนื้อที่ประมาณ 11,678.369 ตร.ก.ม. หรือประมาณ 7,298,981 ไร่ เป็นเนื้อที่ป่าไม้มากที่สุดจำนวน 2,963,867 ไร่ รองลงมาเป็นที่นา จำนวน 1,382,469 ไร่ เป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่ปลูกข้าวมากที่สุดในภาคเหนือตอนบน ที่เนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร 1,319,894 ไร่ ไม้ยืนต้น 735,687 ไร่ ปลูกพืชไร่ 614,749 ไร่ เนื้อที่อื่นๆ 222,152 ไร่ และปลูกไม้ดอกไม้ประดับ 60,163 ไร่ ตามลำดับ พืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดเชียงรายประกอบด้วย ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง ลำไย ลิ้นจี่ ยางพารา นอกจากนี้ยังมีพืชเศรษฐกิจใหม่ที่จังหวัดมุ่งพัฒนาให้เป็นพืชเศรษฐกิจเฉพาะถิ่น ได้แก่ ชา กาแฟ สับปะรด เป็นต้น

มิติทางประวัติศาสตร์

ประวัติของจังหวัดเชียงรายปรากฏในพงศาวดารโยนกว่า พ่อขุนเม็งรายสร้างขึ้น ณ ที่ซึ่งเดิมเป็นเวียงชัยนารายณ์ เมื่อ พ.ศ. 1805 และครองราชสมบัติอยู่ ณ เมืองเชียงรายจนถึง พ.ศ. 1839 จึงไปสร้างเมืองเชียงใหม่ขึ้น

ในท้องที่ระหว่างดอยสุเทพกับแม่น้ำปิง และครองราชสมบัติอยู่ ณ เมืองเชียงใหม่จนถึง พ.ศ. 1860 จึงสวรรคตเพราะถูกฟ้าผ่า

เมื่อพญามังรายได้ทรงรวบรวมหัวเมืองฝ่ายเหนือในอาณาจักรรอบๆ ได้แล้ว จึงทรงกรีธาทัพไปแสดงฝีมือในการยุทธต่อหัวเมืองฝ่ายใต้ลงมา จึงได้ไปรวมพล ณ เมืองลาวกู่เต้า และหมอบถวายได้นำช้างมงคลของพญามังรายไปทอด (ผูก) ไว้ในป่าห้วยดอยทิศตะวันออก พลัดหายไป พญามังรายจึงได้เสด็จติดตามรอยช้างไปจนถึงดอยทองริมแม่น้ำกกนั้นก็ได้ทัศนการณ์ ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม อุดมสมบูรณ์เป็นชัยภูมิที่ดี จึงได้สร้างเมืองใหม่ขึ้นในที่นั้น ให้ก่อปราการโอบเอาดอยจอมทองไว้ในท่ามกลางเมือง ขนานนามเมืองว่า "เวียงเชียงราย" ตามพระนามของพญามังรายผู้สร้างเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๑๘๐๕ ดังนั้น จึงได้นำรูปช้างสีขาวโตเมฆแห่งความรุ่งเรือง และอยู่เย็นเป็นสุข บนพื้นสีม่วงของวันเสาร์ ซึ่งตรงกับวันประสูติของพญาเม็งราย เป็นสีประจำจังหวัด

ภาพ 9 ตราประจำจังหวัดเชียงราย

ที่มา: http://www.chiangrai.net/cpwp/?page_id=145 สืบค้นวันที่ 15 สิงหาคม 2565

สำหรับเมืองเชียงรายนั้น เมื่อพ่อขุนเม็งรายย้ายไปครองราชสมบัติที่เมืองเชียงใหม่แล้ว พระราชโอรสคือ ขุนคราม หรืออีกชื่อหนึ่งว่าพระไชยสงคราม ก็ได้ครองราชสมบัติสืบต่อมา นับแต่นั้น เมืองเชียงราก็ขึ้นต่อเมืองเชียงใหม่ ต่อมาเมื่อแคว้นล้านนาไทยตกไปอยู่ในปกครองของพม่า พม่าได้ตั้งขุนนางมอญคือพระยาชิตวงศ์มาปกครองเมืองเชียงราย ซึ่งมอญก็ครองเมืองเชียงรายนับต่อ ๆ กันมาจนถึง พ.ศ. 2329 ปีนั้น พระยายองกับพระยาแพรคิตด้วยกันจะสวามิภักดิ์ต่อกรุงเทพมหานคร จึงจับเอาปะกามณี แม่ทัพที่พม่าตั้งให้ปกครองเมืองเชียงราย เป็นเชลยแล้วนำตัวส่งลงมาถวายยังกรุงเทพมหานคร

ต่อมา พ.ศ. 2330 พม่ายกกองทัพจากแคว้นเชียงตุงลงมา ติได้เมืองเชียงแสนและเมืองเชียงราย ทัพเมืองฝางจึงเข้าสมทบทัพพม่า และทัพพม่านี้เดินทางผ่านเมืองพะเยาลงมาเอาเมืองนครลำปาง แต่ถูกไทยตีแตกพ่ายกลับไป นับแต่นั้นเมืองเชียงราก็ร้างต่อมาอีก 56 ปี จนในปี พ.ศ. 2386 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชานุญาตให้เจ้าหลวงเชียงใหม่ฟื้นฟูเชียงรายนับใหม่ ภายหลังเมืองเชียงรายนได้เป็นส่วนหนึ่งของมณฑลพายัพ กระทั่งปี พ.ศ. 2453 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีประกาศกระทรวงมหาดไทย ยกฐานะเมืองเชียงรายเป็นเมืองจัตวามณฑลพายัพ ในปี พ.ศ. 2453 เมืองเชียงแสน เมืองเชียงราย เมืองฝาง เวียงป่าเป้า เมืองพะเยา อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอแม่สรวย อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงของ ตั้งเป็นเมืองจัตวา เรียกว่าเมืองเชียงราย อยู่ในมณฑลพายัพ และจัดแบ่งการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ คือ อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงแสน อำเภอเมืองฝาง อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอเมืองพะเยา อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอแม่สรวย อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงของ เหมือนอย่างหัวเมืองชั้นในที่ขึ้นกับกรุงเทพมหานครทั้งปวง ภายหลังเมืองเชียงรายนได้เปลี่ยนเป็นจังหวัดเชียงราย

หลักฐานทางประวัติศาสตร์จากการสำรวจด้วยภาพถ่ายทางอากาศ พบว่าเชียงรายนมีแหล่งโบราณคดีมากถึง 200 แหล่ง แต่ในปัจจุบันแหล่งโบราณคดีบางแห่งก็ถูกบุกรุก โลกกลบเพื่อเป็นที่อยู่

อาศัย เพื่อทำการเกษตรและแหล่งประกอบการอื่นๆ ในบรรดาแหล่งโบราณคดีทั้งหลายของเชียงราย เมืองโบราณที่ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมของล้านนาที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาในอดีต คือ เมืองโบราณเชียงแสน ซึ่งปัจจุบันกรมศิลปากรได้เข้าไปทำการศึกษาจัดทำแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์ และพัฒนาไปในแนวทางที่ถูกต้อง นอกจากนี้เชียงรายยังมีแหล่งโบราณคดีขนาดใหญ่ที่ควร ทำการศึกษาอีกมากมายหลายแหล่ง เช่น เวียงหนองล่อง อำเภอเชียงแสน เวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า และดงเวียงแก่น อำเภอเวียงแก่น

มิติทางสังคมและวัฒนธรรม

จังหวัดเชียงรายมีทุนทางสังคมและวัฒนธรรมล้านนาอันเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น มี ประเพณี ภาษาท้องถิ่น ศิลปกรรม โบราณสถานที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ และความหลากหลายทาง ชาติพันธุ์ แลแหล่งที่ตั้งของจังหวัดเชียงรายติดกับชายแดนประเทศเมียนมาร์ และ สปป.ลาว ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีความหลากหลายด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม และภาษา อย่างไรก็ตามจังหวัด เชียงรายมีความเป็นอัตลักษณ์สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขด้วยมิตรไมตรีที่ดี นอกจากนั้นประชาชนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่มีความผูกพันกับวิถี ชีวิตความเป็นอยู่

ภาษาที่ใช้ในจังหวัดเชียงรายภาษาพูด ใช้พูดจากันเรียกว่า คำเมือง เนื่องจากเชียงรายเคย เป็นเมืองร้างผู้คนนานเกือบร้อยปี ได้มีการฟื้นฟูบ้านเมืองขึ้นมาใหม่เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2384 โดย ได้เกณฑ์ราษฎรจากเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง ตาก แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ และชนเผ่าไตใหญ่ ไตลื้อ ไต ยอง และไตซิ่น (เจิน) ซึ่งอพยพจากเชียงตุง และสิบสองปันนา รวมทั้งชาวลาวจากประเทศลาว ได้เข้า มาอาศัยอยู่ร่วมกัน ดังนั้นสำเนียงพูดของชาวเชียงรายจึงมีความหลากหลายทางสำเนียงในพื้นที่ต่างๆ ภาษาเขียน เชียงรายก็เช่นเดียวกันกับจังหวัดทางภาคเหนืออื่น ๆ คือมีภาษาเขียนที่เรียกว่าอักษร ล้านนา หรือตัวเมือง อักษรล้านนามีวิวัฒนาการมาจากอักษรพราหมณ์ของอินเดีย มีการจัดระบบของ หลักภาษาคัลยกับภาษาบาลี อักษรล้านนามีรูปทรงกลมป้อมคล้ายอักษรพม่าและมอญ แต่หลักการ ทางภาษาไม่เหมือนกัน

จังหวัดเชียงราย ประชากรเป็นจังหวัดที่มีมีลักษณะสังคมพหุวัฒนธรรม มีความหลากหลายทั้ง ด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม (สำนักงานจังหวัดเชียงราย. 2562 ,ออนไลน์) แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ คนไทยพื้นราบ ไทยภูเขา และผู้พลัดถิ่น รายละเอียดดังนี้

คนไทยพื้นราบประกอบด้วยคนเมือง คนไทย ไทลื้อ ไทเขิน ไทใหญ่ ดังนี้

คนเมือง เป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดในอดีตเรียกว่า *ไทยยวน*ไทยวนนอกล้านนา*อำเภอ เสาไห้ *จังหวัดสระบุรี *ตำบลคูบัว *จังหวัดราชบุรี *บางขุนพรหม ผู้ชายจะมีรูปร่างโปร่งบางกว่าคน ไทยภาคกลางเล็กน้อย ผู้หญิงมีรูปร่างผิพรรณและหน้าตางดงาม มีภาษาพูดแตกต่างไปจากไทยภาค กลางเล็กน้อย มีตัวหนังสือเฉพาะของตนเอง การแต่งกายพื้นเมือง ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่นยาวเกือบถึงตาตุ่ม

ใส่เสื้อแขนกระบอก ห่มสไบ เก้าอี้มัดดอกไม้ ขายนิยมนุ่งกางเกงขายาว ใส่เสื้อคอกลมแขนสั้นสีครามเข้ม มีผ้าขาวม้าคาดเอว บ้านเรือนยกใต้ถุนสูง หน้าจั่วหลังคามีไม้ไขว้กันประดับด้วยลวดลายเรียกว่ากาแล เครื่องดนตรีที่สำคัญได้แก่ เปียะ สะล้อ ซึง ปี่ แน กลอง นาฏศิลป์พื้นบ้านมีการฟ้อนเมือง ฟ้อนม่าน ฟ้อนเงี้ยว ประเพณีที่สำคัญคล้ายไทยภาคกลาง มีบางส่วนที่แตกต่างกันออกไปเช่น ปอยหลวง เรียกขวัญ สืบชะตา เป็นต้น

ไทลื้อ,ไทเขิน,ไทใหญ่ เป็นกลุ่มชนที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง และทางตอนใต้ของจีน

ไทลื้อเป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ตอนกลางและตอนบนตั้งแต่แขวงไชยบุรี ประเทศลาวขึ้นไป

ไทเขิน มีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงในรัฐฉาน จึงได้ชื่อว่าไทเขิน ได้เข้ามาอยู่ในจังหวัดเชียงราย ในเขตอำเภอเมือง ๆ อำเภอแม่สาย และอำเภอเชียงแสน

ไทใหญ่ เรียกตนเองว่าไต ถูกคนเมืองเรียกว่า เงี้ยว และพม่าเรียกว่าฉาน ซึ่งแปลว่าคนภูเขา ผู้ชายรูปร่างสูงใหญ่กว่าคนไทยทั่วไป รูปร่างสูงโปร่งแข็งแรง มือเท้าเล็ก ผู้หญิงมีรูปร่างหน้าตาสวยงาม ผิวเนียนกว่าผู้หญิงพม่าเล็กน้อย หน้าตาเฉลียวฉลาด มีภาษาพูดแตกต่างไปจากคนเมือง และคนไทยภาคกลางเล็กน้อย มีตัวหนังสือของตนเอง การแต่งกายพื้นบ้าน ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่นยาวเกือบถึงตาตุ่ม ใส่เสื้อแขนกระบอกเข้ารูป เก้าอี้มมวยโพกศีรษะด้วยผ้า เจาะหูใส่ตุ้มหู ผู้ชายใส่เสื้อแบบจีน นุ่งกางเกงขายาว และเก้าอี้มมวย สวมหมวกปีกกว้าง เจาะหูใส่ตุ้ม บ้านเรือนยกใต้ถุนสูง มีไม้แกะสลักประดับ เครื่องดนตรีสำคัญได้แก่ ซ้อง กลอง ฉาบ นาฏศิลป์พื้นบ้านมีเต็นโต ฟ้อนนก ประเพณีสำคัญคล้ายคนไทยทั่วไป

เชียงรายมีประชากรหลายเชื้อชาติ ทั้งชาวไทยพื้นราบ ชาวไทยภูเขา และชาวจีนฮ่อที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่บนดอยสูง แต่ละชนชาติจะมีประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ เป็นเสน่ห์ที่อีกอย่างที่ทำให้เชียงรายได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้แก่ ชาวไทยภูเขา ประกอบด้วย อีโก้ มูเซอ เย้า กะเหรี่ยง ลีซอ ม้ง และผู้พลัดถิ่นมาจาก 3 ประเทศ ได้แก่ ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ชาวลาวอพยพ และชาวจีน

มิติทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจภาพรวมของจังหวัดเชียงราย ขนาดเศรษฐกิจของจังหวัดเท่ากับ 97,027 ล้านบาท ภาพรวมขนาดเศรษฐกิจในจังหวัดเชียงรายมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกปีเนื่องจากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของภาคการค้าและการบริการ ภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม โครงสร้างเศรษฐกิจในภาพรวม การวิเคราะห์โครงสร้างทางเศรษฐกิจพื้นที่จังหวัดเชียงรายแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์สาขาการผลิตหลัก ประกอบไปด้วย 1) สาขาการผลิต

ขั้นปฐมภูมิ (สาขาเกษตรกรรม ลำสัตว์และปศุสัตว์ และประมง) 2) สาขาการผลิตขั้นทุติยภูมิ (สาขาเหมืองแร่-การย่อยหิน สาขาอุตสาหกรรม สาขาบริการไฟฟ้า-ประปา และสาขาการก่อสร้าง) และ 3) สาขาการผลิต

ขั้นตติยภูมิ (สาขาค้าปลีก-ค้าส่ง สาขาโรงแรมและร้านอาหาร สาขาการคมนาคมขนส่ง คลังสินค้าและสื่อสาร สาขาการบริการด้านการเงินการธนาคาร สาขาอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า และกิจกรรมทางธุรกิจ สาขาการบริหารราชการและป้องกันประเทศ สาขาการศึกษา สาขาการบริการด้านสาธารณสุขและสังคม สาขาการกิจกรรมการบริการส่วนบุคคล สังคมและธุรกิจอื่น ๆ และสาขาการบริการในครัวเรือน)

ภาวะเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2565 มีการขยายตัวร้อยละ 0.7 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยสาขาพืชขยายตัวร้อยละ 1.5 สาขาประมงขยายตัวร้อยละ 4.2 สาขาบริการทางการเกษตรขยายตัวร้อยละ 0.5 ขณะที่สาขาปศุสัตว์หดตัวร้อยละ 5.5 และสาขาป่าไม้หดตัวร้อยละ 0.8 โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตร ได้แก่ ปริมาณน้ำฝนและน้ำต้นทุนเพิ่มขึ้น สภาพอากาศเอื้ออำนวย และภาครัฐมีการดำเนินนโยบายและมาตรการด้านการส่งเสริม สนับสนุนให้ความช่วยเหลือ เกษตรกรอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ส่งผลให้ดัชนีผลผลิตสินค้าเกษตร ปี 2565 เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.7 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา เป็นผลมาจากปริมาณการผลิตที่เพิ่มขึ้นของสาขาพืช ได้แก่ ข้าวนาปรัง มันสำปะหลัง ยางพารา ลิ้นจี่ ลำไย และกาแฟ ขณะที่ดัชนีราคาสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.1 จึงส่งผลให้ดัชนีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 12.9

นอกจากนี้ ศักยภาพของจังหวัดเชียงราย ที่ตั้งอยู่บนแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North - South Economic Corridor) ทางเหนือสามารถเชื่อมโยงกับจีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) ได้ทั้งทางบก และทางน้ำ โดยทางบกอาศัย 2 เส้นทาง คือ ถนน R3A (ผ่านด่านเชียงของ และ สปป.ลาว) และ R3B (ผ่านด่านแม่สายและประเทศเมียนมาร์) ส่วนทางน้ำ อาศัยแม่น้ำโขงผ่านท่าเรืออำเภอเชียงแสน สามารถเชื่อมโยงลงมาทางใต้สู่ท่าเรือแหลมฉบังเพื่อส่งออกทางทะเลไปยังภูมิภาคอื่นได้ ดังนั้นจังหวัดเชียงรายจึงมีศักยภาพในการให้บริการด้าน โลจิสติกส์แก่จีนตอนใต้และพื้นที่ตอนบนของประเทศเมียนมาร์และสปป.ลาว มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมในพื้นที่ ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรและอาหาร เครื่องเรือน แปรรูปไม้เป็นต้น

ในด้านการเกษตร จังหวัดเชียงรายมีข้อมูลผู้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับภาครัฐ จำนวนทั้งสิ้น เป็นภาคการเกษตร 175,167 ครัวเรือน และเป็นแรงงานภาคเกษตรกร 560,712 คน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1, 2565, ออนไลน์) และปัจจุบันมีจำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ผ่านการเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องของกรมส่งเสริมการเกษตรของจังหวัดเชียงรายรายปี ดังตาราง 2.1 ต่อไปนี้

ตาราง 1 จำนวนผู้เข้าร่วมและจำนวนผู้ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นเกษตรกร
ปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย

ปี พ.ศ.	ผู้เข้าร่วมโครงการฯ (คน)	ผู้ผ่านการอบรม (คน)
2557	25	25
2558	30	30
2559	30	30
2560	35	35
2561	35	35
2562	65	60
2563	48	42
2564	70	65
2565	42	40
รวมทั้งสิ้น	380	362

นอกจากการเข้าร่วมอบรมโครงการแล้ว เกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายยังได้จัดให้มีการรวมกลุ่มโดยจัดตั้งขึ้นมาในลักษณะของชมรม ชื่อว่า ชมรม Young Smart Farmer Chiang Rai (YSF CR CLUB) ได้รับการรับรองจากเกษตรจังหวัด ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 53 คน มีวัตถุประสงค์จัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพและชัดเจนในองค์กร สามารถต่อรองกับรัฐและเอกชนได้ และสมาชิกจะได้รับการรับรองจากชมรมและสิทธิพิเศษในการจำหน่ายสินค้าที่ชมรมติดต่อให้เหมาะกับลักษณะของการออกร้านจำหน่ายสินค้าที่มีความหลากหลาย เช่น งานข้าว งานสินค้าอแกนิกส์ งานชากาแฟ เป็นต้น การรวมกลุ่มนี้เป็นส่วนการส่งเสริมให้ชมรม Young Smart Farmer Chiang Rai (YSF CR CLUB) มีผลผลิตและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่มีความหลากหลาย อันเนื่องจากบริบททางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเชียงที่มีพื้นที่ทั้งที่ราบและพื้นที่สูง สภาพอากาศเย็น มีปริมาณน้ำฝนที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก ทำให้สามารถเพาะปลูกพืชได้หลากหลาย เช่น การทำไร่ทำนา การทำสวน การปลูกพืชพื้นที่สูง การปลูกชากาแฟ โกโก้ เป็นต้น และจากการที่จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศไทย มีอากาศหนาวเย็นในช่วงฤดูหนาวเป็นระยะเวลา 2-3 เดือน ส่งผลให้จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศจังหวัดหนึ่ง ทำให้เกษตรกรสามารถปรับและเปิดพื้นที่ฟาร์มของตนให้เป็นสถานที่ในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมถึงการเปิดร้านอาหารโดยนำผลผลิตทางการเกษตรของตนและเพื่อนเกษตรกรมาเป็นวัตถุดิบให้กับเมนูอาหารหรือเครื่องดื่มในร้าน รวมถึงการแปรรูปผลผลิตและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรให้กลายเป็น

ของฝาก สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ดังต่อไปนี้ การสร้างเสริมการใช้นวัตกรรม เพื่อผลิตทางการเกษตรเชิงสร้างสรรค์, การเชียงรายเมืองเกษตรมูลค่าสูง (ชา กาแฟและสมุนไพร), การพัฒนาศักยภาพการผลิตและสร้างเครือข่ายการผลิตสินค้าเกษตรคุณภาพ อาหารปลอดภัยจังหวัด เชียงราย และการเพิ่มขีดความสามารถผู้ประกอบการและการพัฒนาตลาดเชิงสร้างสรรค์

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรุ่นใหม่

งานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดเลย ของนนทิยา ศรีทัดจันทา (2557) ศึกษา ศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่และกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่าปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ คือ Young Smart Farmer ที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปรารถนาดีรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) เป็น ซึ่งบางคนยังขาดความรู้เทคนิค วิธีการ ความรู้การตลาด ด้านการเกษตร โดยเฉพาะวิทยาการด้าน มาตรฐานต่างๆ วิธีการส่งออก นำเข้าสินค้า โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการจัดกิจกรรมให้ Young Smart Farmer ได้พบปะ แลกเปลี่ยนพูดคุยกันบ่อยๆ ควรจัดให้มีการเข้ารับการถ่ายทอดจาก ปรชาญเกษตร หรือจาก ศูนย์เรียนรู้ โดยเน้นการลงมือปฏิบัติ การจัดกิจกรรมของโครงการ ควรจัดให้ตรงกับฤดูกาลผลิต และ ปัญหาของเกษตรกรรุ่นใหม่ได้แก่การลาออกจากการประจำมาทำการเกษตรทำให้มีรายได้น้อยและไม่แน่นอน จึงท้อแท้หมดกำลังใจ ไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตได้เอง อีกทั้งถูกเอาเปรียบจากระบบ การตลาดสินค้าเกษตร โดยมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานภาครัฐควรมีการส่งเสริมให้มีเครือข่าย เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เข้มแข็งและมีระบบการตลาดสินค้าเกษตรภายในประเทศที่มีประสิทธิภาพ

ในขณะที่ นลทวรรณ มากหลาย (2557) ได้ศึกษาหัวข้อเดียวกันแต่เปลี่ยนพื้นที่เป็นจังหวัด ระยอง พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ เห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รู้จัก เกษตรกรรุ่นใหม่ในชุมชน และปัญหาการปลูกฝังให้ลูกหลานทำการเกษตร และเกษตรกรรุ่นใหม่สอง ในสามเป็นที่รู้จักเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และยังมีปัญหาหน่วยงานร่วมบูรณาการในการอบรม นอกจากนี้เกษตรกรรุ่นใหม่ยังเห็นว่าการเข้าพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ การเอาใจใส่ ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่ แม่ ปู่ ย่า ตายายไม่เห็นความสำคัญของการทำการเกษตร และเห็นว่าปัญหาการไม่ได้เป็น เจ้าของฟาร์ม เจ้าของกิจการตัวจริง จะทำให้ไม่สามารถตัดสินใจพัฒนา ลงมือทำกิจกรรมการเกษตรที่ได้รับอบรมมา ได้จากสภาพปัญหาข้างต้น อาจเกิดจากสมาชิกเกษตรกรรุ่นใหม่ยังมิได้รวมตัวกันนำผลผลิต ผลิตภัณฑ์ไปประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รู้จัก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมิได้ประสานการจัดพื้นที่การจัด แสดงผลงาน ในโอกาสต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานตามนโยบายเร่งด่วนมาก ทำให้ไม่สามารถติดตามผลกิจกรรมของสมาชิกเกษตรกรรุ่นใหม่ได้อย่างทั่วถึง

งานวิจัยเรื่อง ความหลากหลายของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และปราจีนบุรี: คุณลักษณะ, ปัญหาที่เผชิญและการมีส่วนร่วมกับโครงการสนับสนุนเกษตรกร ของเกษตรอินทร์ พิบูลย์ (2560) พบว่า โครงการสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่ของรัฐในปัจจุบันยังไม่ได้้นำประเด็นความหลากหลายของกลุ่มเกษตรกรมาร่วมพิจารณาถึงการสนับสนุนได้อย่างชัดเจน ซึ่งความหลากหลายของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ถือได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อโครงการสนับสนุนได้ตรงกับความต้องการ เพราะเกษตรกรรุ่นใหม่มีคุณลักษณะ และความต้องการการสนับสนุนที่แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อพัฒนาและสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่ให้ครอบคลุมมากขึ้นทางโครงการสนับสนุนควรมีการจัดการข้อจำกัด/อุปสรรคต่างๆ ที่เกษตรกรรุ่นใหม่เผชิญ และควรคำนึงถึงความหลากหลายของกลุ่มเกษตรกรเป็นหลักในการพิจารณา

งานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ ของพชรพลย์ เอี่ยมอาภรณ์ (2557) ศึกษาความพึงพอใจ ความรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer และแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ควรมีการขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) อย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนกิจกรรมเครือข่ายที่ทำร่วมกันหรือการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในเรื่องการตลาดและปัจจัยการผลิต และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรให้การส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เช่น ให้ความรู้ด้านการเกษตรและเทคโนโลยี การตลาด โดยจัดให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรใช้ช่องทางการเชื่อมโยงเครือข่าย เช่น Line และ facebook ในการติดต่อประสานงาน และให้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรกับเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ในการทำงานร่วมกัน

จากงานวิจัยเกี่ยวกับเกษตรกรรุ่นใหม่ ทั้ง 4 ชิ้น พบว่า การศึกษาการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่โดยเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร ซึ่งมีทิศทางการสื่อสารเป็นแบบดั้งเดิม คือ การสื่อสารจากบนลงล่าง เกษตรกรรุ่นใหม่ยังคงต้องพึ่งพาและความช่วยเหลือจากภาครัฐ และยังขาดการรวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายเพื่อที่จะได้มีอำนาจต่อรองในเรื่องต่างๆ เช่น การกำหนดราคา การเป็นที่รู้จัก เป็นต้น และพบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีความหลากหลาย ภาครัฐจึงควรจัดโครงการเพื่อการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้ตรงกับความต้องที่แท้จริงของเกษตรกร และเจ้าหน้าที่และเกษตรกรต้องมีการนำเทคโนโลยีด้านต่างๆ เข้ามาใช้เพื่อการพัฒนา เช่น ภาครัฐควรที่จะนำเสนอส่งเสริมความรู้เรื่องเทคโนโลยีด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร รวมทั้งการใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อสังคมมาใช้ระหว่างเจ้าหน้าที่และเกษตรกรอีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้

พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2561) ได้อธิบายถึง ความเป็นผู้ใหญ่ในแง่พัฒนาการตามช่วงวัยของมนุษย์ สามารถสรุปลักษณะธรรมชาติของช่วงวัยผู้ใหญ่ ดังนี้ 1) วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (young adulthood) เป็นผู้ใหญ่วัยเริ่มแรกและวัยก่อสร้างตัว มีอายุตั้งแต่ประมาณ 21 ปีขึ้นไป ในวัยนี้มีภารกิจด้านพัฒนาการที่สังคมยอมรับ ได้แก่ การเลือกคู่ครอง การเรียนรู้ที่จะอยู่กับคู่ครองหรือคู่สมรสการเริ่มสร้างบ้านและสร้างฐานะครอบครัว การเริ่มต้นประกอบอาชีพ การรับผิดชอบต่อสังคมการเข้าสังคมและคบเพื่อนที่มีรสนิยตรงกัน 2) วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง (middle adulthood) เป็นวัยรุ่นที่มีอายุตั้งแต่ประมาณ 35 ปีขึ้นไป มีภารกิจด้านพัฒนาการที่สังคมยอมรับ ได้แก่ การมีความรับผิดชอบต่อสังคมและหน้าที่พลเมืองเพิ่มขึ้น การสร้างและปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวให้ดีขึ้นการมีหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกที่กำลังอยู่ในวัยรุ่น เพื่อให้เป็นพลเมืองดีของสังคม การมีกิจกรรมใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์การเรียนรู้ที่จะเข้าใจคู่ครองมากขึ้น การยอมรับและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การปรับตัวให้เข้ากับพ่อแม่ที่สูงอายุ และ 3) วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย (later adulthood) คือ ผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ประมาณ 60 ปี ขึ้นไป ในวัยนี้มีภารกิจด้านพัฒนาการที่สังคมยอมรับ ได้แก่ การปรับตัวให้เข้ากับความเสี่ยงของร่างกายและกำลังวังชาให้มากขึ้น การปรับตัวให้เข้ากับการเกษียณและการคบค้าสมาคมกับผู้สูงอายุวัยเดียวกัน ดังนั้นการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเกษตรกรไทยนั้น ผู้วิจัยจะได้นำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

อภิชาติ ตานะเศรษฐ์ (2553) ได้สรุปลักษณะการเรียนรู้ของเกษตรกรไทย ไว้ดังนี้ 1) เกษตรกรจะเรียนรู้ได้ดี เมื่อสิ่งที่จะเรียนรู้เป็นปัญหาของเกษตรกร คือ การเรียนรู้จะต้องตรงกับสภาพปัญหาและความสนใจของเกษตรกร 2) เกษตรกรจะเรียนรู้ เมื่อเกษตรกรเป็นผู้เลือก กำหนดวางแผน และตัดสินใจเอง คือ ให้เกษตรกรตัดสินใจเรียนรู้เอง กำหนดแนวทาง หลักสูตรเอง และหาข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น 3) เกษตรกรจะเรียนรู้ได้ดี เมื่อได้รับการแจ้งผลและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรเอง คือข้อมูลย้อนกลับเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเกษตรกร เกษตรกรต้องการข้อมูลที่เป็นประโยชน์เช่น เมื่อมีการทดลองเกษตรกรอยากรู้อะไรว่าสิ่งที่เขาปฏิบัติเขาทำได้ไหม ทำถูกต้องไหม และคำตอบและการแนะนำของผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) จะต้องไม่ตอบเพียงว่าถูกหรือผิด จะต้องให้คำแนะนำ ช่วยเหลือว่าจะต้องทำอะไร ใช้เทคนิคอย่างไร จึงจะบรรลุผลที่ตั้งไว้ 4) เกษตรกรจะเรียนรู้ได้ดี เมื่อมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน คือ การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรแลกเปลี่ยนข้อมูลที่แตกต่างและเกษตรกรต้องยอมรับความแตกต่างของคำตอบ การให้เกษตรกรมองกันคนละมุมก็จะช่วยให้เกษตรกรมีการเรียนรู้มากขึ้น

5. เกษตรกรจะเรียนรู้ เมื่ออยู่ในบรรยากาศที่เอื้ออำนวย คือ การสนับสนุนการเรียนที่ดี บรรยากาศสถานที่ สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ มีใช้เพียงพอรวมถึงการจัดการของผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) การใช้มาตรการต่าง ๆ จะเป็นเป็นไปตามข้อตกลงร่วมสรุปได้ว่า ลักษณะการเรียนรู้ของ

ผู้ใหญ่ นั้นจะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ ความพร้อมที่จะเรียนรู้ ความมุ่งหมายของการเรียนรู้ ซึ่งต้องการเอาความรู้ที่ได้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ แก้ไข ปรับปรุงงาน เพื่อต้องการความสำเร็จตามเป้าหมาย หรือทำให้มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่มีการจัดขึ้น มุ่งหวังกิจกรรมด้านสังคม มีการพบเพื่อนใหม่ได้รู้จักคนมากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาด้านการเกษตร

อัจฉรา มลิวงศ์ (2548) ศึกษาการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมของเกษตรกรเครือข่ายเกษตรยั่งยืนแม่ทา ในตำบลแม่ทา กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมในการสื่อสารของเกษตรกรเครือข่ายเกษตรยั่งยืนแม่ทา ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมในการสื่อสารแบบทางอ้อม หากเป็นการประชุมใหญ่เครือข่ายพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสื่อสารแบบโดยตรง โดยสมาชิกทุกคนของเครือข่ายเข้าร่วมประชุมทางด้านระดับการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่เอื้อต่อการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมของเกษตรกรเครือข่ายเกษตรยั่งยืนแม่ทานั้น ได้แก่ บรรยากาศในการประชุม ลักษณะการสื่อสารและช่องทางการสื่อสารที่คุ้นเคย อีกทั้งยังพบว่าสมาชิกเครือข่ายมีส่วนร่วมในการสื่อสารน้อยลงเมื่อระดับการมีส่วนร่วมในการสื่อสารอยู่ในระดับผู้วางแผน หรือผู้กำหนดนโยบายโดยเฉพาะในเรื่องของการร่วมกำหนดวาระ การประชุมด้านการพัฒนาเครือข่ายเกษตรยั่งยืนแม่ทา ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการสื่อสารของเกษตรกรในเครือข่ายเกษตรกรในเครือข่ายยั่งยืนแม่ทา ได้แก่ การร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมายของเครือข่าย การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของเครือข่ายโดยเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารแบบโดยตรง ส่วนการสร้างและพัฒนาแผนปฏิบัติของเครือข่าย และการพัฒนาทรัพยากรและแหล่งทุนของเครือข่ายนั้นเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารแบบทางอ้อม

ชัยนันท์ นันทพันธ์ (2549) ศึกษาการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อที่จะทำให้เข้าถึงชาวบ้านหรือผู้รับสารได้มากขึ้น สร้างความน่าสนใจและไม่ซ้ำซากจำเจ ทำให้สามารถเข้าถึงผู้รับสารหรือชาวบ้านและมีการเปิดรับสื่อที่มากยิ่งขึ้น กล่าวว่า ในการติดต่อสื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ การบอกกล่าว กระจายข่าวสารต่างๆ ของสถาบัน องค์กร หรือหน่วยงานไปยังประชาชนกลุ่มเป้าหมาย จำเป็นต้องใช้สื่อเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดซึ่งจำเป็นต้องเลือกใช้สื่อและเรียนรู้ถึงคุณสมบัติและลักษณะของสื่อ ประเภทต่างๆที่หลากหลายเพื่อให้สามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับการดำเนินงานตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ที่จะประสบผลสำเร็จได้ผลดีประการใด ย่อมขึ้นอยู่กับการใช้สื่อเป็นปัจจัยสำคัญ ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าจะเลือกใช้สื่ออย่างไรจึงจะไปถึงกลุ่มเป้าหมายที่ดีที่สุดเหมาะสมที่สุด

นนทญา หงส์รัตน์ (2550) ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนชานาจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่ากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนา

แบบมีส่วนร่วมแบ่ง ออกเป็น 3 กลยุทธ์ได้แก่ กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสารประกอบด้วยกลยุทธ์การสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร กลยุทธ์การสื่อสารผ่านกระบวนการกลุ่ม กลยุทธ์การเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบกลยุทธ์การปฏิบัติซ้ำ กลยุทธ์การมีส่วนร่วมและกลยุทธ์การเปลี่ยนบทบาท กลยุทธ์การสร้างสารแบ่งออกเป็น 2 วิธีการคือ การกำหนดเนื้อหาสารประกอบด้วย กลยุทธ์การเรียนรู้จากปัญหาของชุมชนและกลยุทธ์การปรับประสานทางวัฒนธรรม การนำเสนอสารประกอบด้วยกลยุทธ์การจัดการความรู้กลยุทธ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ กลยุทธ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติและกลยุทธ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง กลยุทธ์การใช้สื่อประกอบด้วยกลยุทธ์การใช้สื่อบุคคล กลยุทธ์การใช้สื่อมวลชน กลยุทธ์การใช้สื่อเฉพาะกิจ กลยุทธ์การใช้สื่อพิธีกรรมและกลยุทธ์การใช้สื่อแบบบูรณาการ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ ปัจจัยด้านผู้ส่งสารประกอบด้วย กระบวนการเรียนรู้ เจ้าหน้าที่จากมูลนิธิข้าวขวัญและการให้สิ่งล่อใจ ปัจจัยด้านผู้รับสารประกอบด้วยทัศนคติของเกษตรกร ประโยชน์ที่จะได้รับจากการเรียนในโรงเรียนชาวนาและ การส่งเสริมจากครอบครัว

ศิริเมษ กลีบแก้ว (2551) ศึกษาลักษณะเครือข่าย, กระบวนการสื่อสารระหว่างเครือข่ายและปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์โครงการเกษตรอินทรีย์ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบเครือข่ายเกษตรกร 4 ประเภท ได้แก่ เครือข่ายในเชิงพื้นที่ เครือข่ายในเชิงประเด็นที่สนใจร่วม เครือข่ายในเชิงวิชาชีพของสมาชิกกลุ่ม เครือข่ายในเชิงระดับความเชื่อมโยง รูปแบบการสื่อสารภายในเครือข่ายต้องใช้ในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้สมาชิกในเครือข่ายมีกิจกรรมร่วมกันด้วยการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ ช่องทางในการติดต่อสื่อสารกัน เช่น การใช้วันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น ทิศทางการไหลของข้อมูลที่เกิดขึ้นในภายในเครือข่าย ได้แก่ การสื่อสารแบบวงล้อและการสื่อสาร แบบลูกโซ่ กระบวนการสื่อสารระหว่างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์กับหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชน พบว่าประเด็นการสื่อสารมีทั้งหมด 5 ประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ได้แก่ (1) ประเด็นด้านการประชาสัมพันธ์ (2) ประเด็นด้านการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ (3) ประเด็นด้านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (4) ประเด็นด้านการตลาดข้าวหอมมะลิอินทรีย์ (5) ประเด็นด้านการติดตามประเมินผลโครงการเกษตรอินทรีย์จังหวัดสุรินทร์

ศรินาถ ทิพรรัตน์ (2554) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการสื่อสารด้านเกษตรอินทรีย์ของสวนปกาศิต (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์) อย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาบ้านหนองบัว ตำบลเมืองฉาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารและเพื่อพัฒนาการสื่อสารเรื่องเกษตรอินทรีย์อย่างมีส่วนร่วมของสวนปกาศิตกับชุมชนบ้านหนองบัว ผลวิจัยพบว่าการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมทำให้การพัฒนาการสื่อสารของชุมชนหนองบัวมีคะแนนการตอบประเมินความรู้ความเข้าใจ เรื่องเกษตรอินทรีย์สูงขึ้นกว่าคะแนนการตอบคำถามครั้งแรกก่อนการพัฒนาการ

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์สื่อบุคคลเพื่อสร้างเครือข่ายการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา “เกษตรอินทรีย์” (รุจิรา จิตต์ตั้งตรง, 2557) พบว่าปราชญ์ชาวบ้าน บ้านชำปลาไหล ตำบลสองพี่น้อง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดจันทบุรีมีคุณลักษณะและบทบาทของความเป็นผู้นำทางธรรมชาติอย่างเด่นชัด ในด้านของการบริหารหมู่บ้านผนวกกับการมีความสามารถทางด้านการเกษตร และเป็นผู้นำผลักดัน การเปลี่ยนแปลงการเกษตร จากเกษตรเคมีมาสู่การทำเกษตรอินทรีย์ในหมู่บ้านและขยายผล เกิดเป็น เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จ โดยใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อพัฒนาแบบมีส่วนร่วมต่างๆ มากมายเพื่อให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์บ้านชำปลาไหล แบ่งได้เป็น กลยุทธ์การสร้างสาร กลยุทธ์การใช้สื่อ และกลยุทธ์นำเสนอสาร ส่วนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรใน เครือข่ายเกษตรอินทรีย์นั้น พบว่าเกษตรกรในกลุ่มประชาชนยังคงมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้ สารเป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรกลุ่มผู้นำความคิดเห็นจะอยู่ในฐานะผู้ส่งสาร/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมแสดง และเป็น ผู้วางแผนและกำหนดนโยบายความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรเห็น ด้วยกับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการเข้าร่วมเครือข่ายเกษตร อินทรีย์เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรและชุมชน ทั้งนี้ผลของงานวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์สื่อบุคคลเพื่อสร้าง เครือข่ายการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา “เกษตรอินทรีย์” ซึ่งกลุ่มผู้นำหรือปราชญ์ชาวบ้าน อื่นๆ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการเผยแพร่ความรู้ ต่างๆ สร้างเครือข่ายหรือชุมชนของตนเอง ต่อไป

งานวิจัยของชนิดา พันธุ์มณีและอัมรินทร์ ศิริแก้ว (2557) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนา ศักยภาพของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าอินทรีย์ในภาคเหนือของประเทศไทย: การประยุกต์ใช้ แนวคิดห่วงโซ่คุณค่า พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร พบว่า การผลิต การ จัดการทรัพยากรมนุษย์ การตลาดและการจัดจำหน่าย และปัจจัยส่งเสริมทางด้านสิ่งแวดล้อม เป็น ปัจจัยอันดับต้นๆ ที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรในส่วนของความเป็นไปได้ในการ เพิ่มมูลค่าของผลผลิต พบว่า มีความเป็นไปได้ทั้งทางด้านการตลาด ด้านเทคนิค ด้านการบริหาร จัดการ และด้านการเงิน ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อการสร้างแนวทางการพัฒนา ศักยภาพของเกษตรกร ได้แก่ การเพิ่มศักยภาพทางการจัดการการผลิต การแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร และการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกร

งานวิจัยของธัญพร วณิชชุตธา (2558) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบบผสมผสานด้วยหลักการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้เป็นทีมของ กลุ่มกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า (1) รูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบบผสมผสานด้วยหลักการสื่อสารเพื่อการพัฒนา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เป็นทีมของกลุ่มกองทุน หลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) คน 2) สื่อและเทคโนโลยี 3) พื้นที่ 4) ทรัพยากร ปัจจัยสนับสนุน และ 5) เรื่องที่จะเรียนรู้ และมีขั้นตอนกระบวนการ 6 ขั้นตอน

ได้แก่ 1) สื่อสารสัมพันธ์ สร้างแรงจูงใจ 2) ตั้งเป้าหมายทีมเรียนรู้ คู่แนวคิด มีทิศทาง 3) แลกเปลี่ยน แบ่งปันประสบการณ์ในทีม 4) เติมเต็มข้อมูลหนุนเสริมการเรียนรู้ 5) จัดเก็บและสร้างคลังความรู้ของทีม และ 6) สะท้อนกลับปรับวิธี (2) ผลการใช้รูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยหลักการสื่อสารเพื่อการพัฒนา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นทีมของกลุ่มกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น พบว่าผลการประเมินตนเองของกลุ่มตัวอย่างด้วย แบบประเมินการเรียนรู้เป็นทีมหลังการใช้รูปแบบ มีการเรียนรู้เป็นทีมสูงขึ้นกว่าก่อนใช้รูปแบบทุกด้าน ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับองค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยหลักการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เป็นทีม สื่อและเทคโนโลยี พื้นที่/สภาพแวดล้อม ทรัพยากร/ปัจจัยสนับสนุน และเรื่องที่จะเรียนรู้

งานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านจำรุง อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง (ณัฐนันท์ วิริยะวิทย์, 2560) พบว่าปัญหาในการทำเกษตรอินทรีย์ 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแรงงาน ส่งผลให้เกษตรกรมีทัศนคติด้านการทำเกษตรอินทรีย์ว่า “ยุ่งยาก ผลผลิตน้อย และมีความเสี่ยง” การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการทำเกษตร อินทรีย์ของชุมชนจึงต้องมีการวางแผนการสื่อสาร เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพในการผลักดันให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรอินทรีย์ การสื่อสารสองทางที่มีประสิทธิภาพนั้นจะเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับความน่าไว้วางใจ (trust-worthiness) และความน่าเชื่อถือ (credibility) การเข้าไปส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์นั้นเป็นตัวกลางที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนมาก่อนทำให้ชุมชนเกิดความไว้วางใจในความเป็นกลาง รวมถึงการเป็นทีมวิจัยจากมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งเน้นการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน นอกจากนี้การให้เกษตรกรของชุมชนได้มีส่วนร่วม ในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ทำให้เกษตรกรของชุมชนได้สื่อสารสองทาง โดยรับฟังความคิดเห็นและให้ข้อมูลกับทีมวิจัยทำให้สามารถสะท้อนความคิดเห็นนั้นเป็นกลยุทธ์การ สื่อสารที่สอดคล้องกับทัศนคติของเกษตรกร ส่งผลให้เกษตรกรเข้าร่วมทำเกษตรอินทรีย์เป็นโครงการ “สวนผลไม้ อินทรีย์บ้านจำรุง” ผู้รับสารมีความต้องการข่าวสารตามที่ตนเองสนใจมีประโยชน์และเหมาะสมตามความนึกคิดของผู้รับสาร จะเป็นความสำเร็จในการสื่อสาร ตามทฤษฎีกระบวนการ เลือกรับสาร (selective process) เริ่มตั้งแต่การเลือกเปิดรับข่าวสาร (selective exposure) การเลือกให้ความสนใจ (selective attention) การเลือกรับรู้และตีความ (selective perception and interpretation) และการเลือกจดจำ (selective intention) ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ผู้รับสารเลือกรับข่าวสารประกอบด้วย หลายปัจจัยด้วยกัน ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือทัศนคติ ด้วยเหตุนี้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ดังนี้ 1) กลยุทธ์ “ลูกเป็ดขี้เหร่” เพื่อเน้นให้เห็นข้อดีของ “ผลผลิตตาม วิถีอินทรีย์” 2) กลยุทธ์ “ความกลัว” เพื่อจัดการความเสี่ยงจากพ่อค้าคนกลาง 3) กลยุทธ์ “1 สวน 1 ต้น” เพื่อทำให้เกษตรกรสวนผลไม้

ตัดสินใจเปลี่ยนแปลงมาเริ่มทำเกษตรอินทรีย์ได้ง่ายขึ้นส่งผลทำให้เกษตรกรกลุ่มหนึ่งได้เปลี่ยนมาเริ่มต้นทำสวนผลไม้อินทรีย์ขึ้นมาภายในชุมชน

บุหลัน กุลวิจิตร (2560) ศึกษาสื่อบุคคลกับการส่งเสริมการเกษตร 4.0 ในยุคการเกษตร 4.0 การเรียนรู้และรับข้อมูลข่าวสารรวมทั้งการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางเกษตรของเกษตรกรมีความสำคัญต่อการปรับตัวและการจัดการเกษตร ทั้งนี้การส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรและการเกษตรของประเทศมีหลายรูปแบบและวิธีการขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่และกลุ่มเกษตรกร แต่สิ่งสำคัญที่จะทำหน้าที่ในการส่งเสริมการเกษตรให้แก่เกษตรกร คือ สื่อบุคคลหรือเจ้าหน้าที่เข้าไปส่งเสริมการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเวลาที่นักส่งเสริมการเกษตรจะต้องติดต่อสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หรือถ่ายทอดความรู้ต่างๆให้กับเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้และนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในวิถีประจำวันและเข้ากับสภาพการณ์ปัจจุบันที่งานส่งเสริมการเกษตรได้เข้าสู่ยุคการทำงานบนฐานความรู้ (Knowledge Based) โดยสื่อบุคคลจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบเอกสาร/สิ่งตีพิมพ์ เว็บไซต์ ชุมนิทรรศการ และเวทีนำเสนอผลงาน เป็นต้น สู่เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาเรียนรู้และนำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้นต่อไป

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อพัฒนาพบว่า มีการใช้แนวคิดและทฤษฎีที่หลากหลายประกัน ได้แก่ แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม แนวคิดการยอมรับนวัตกรรม แนวคิดเรื่องรูปแบบการสื่อสารและการใช้กลยุทธ์การสื่อสาร แนวคิดเครือข่ายการสื่อสาร และแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่สุดที่ใช้ในการพัฒนา คือ การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมโดยต้องคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญหลัก 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ การสร้างสาร การใช้สื่อที่หลากหลาย และรูปแบบและสื่อสารระหว่างเครือข่าย สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ การสร้างสารต้องตรงกับความต้องการผู้รับสาร/เกษตรกร และเป็นเรื่องที่ทันสมัย เนื้อหาสารที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรพบว่า การผลิต การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การตลาดและการจัดจำหน่าย ปัจจัยส่งเสริมทางด้านสิ่งแวดล้อม และการแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร

การใช้สื่อที่หลากหลายเพื่อสร้างความน่าสนใจและไม่ซ้ำซากจำเจ และต้องอาศัยกลยุทธ์การสื่อสารที่หลากหลาย กลยุทธ์ที่พบจากการทบทวนในงานวิจัยได้แก่ กลยุทธ์การใช้สื่อประกอบด้วยกลยุทธ์การใช้สื่อบุคคลมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่จะส่งผลให้เกิดการยอมรับหรือปฏิเสธแนวคิดใหม่ๆ ของเกษตรกร กลยุทธ์การใช้สื่อมวลชนมีประสิทธิภาพเรื่องการสร้างความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม การกลยุทธ์ความเป็นกันเองในการสื่อสารระหว่างบุคคล กลยุทธ์การใช้ภาษาท้องถิ่น กลยุทธ์การสื่อสารในบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสารประกอบด้วยกลยุทธ์การสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร กลยุทธ์การสื่อสารผ่านกระบวนการกลุ่ม กลยุทธ์

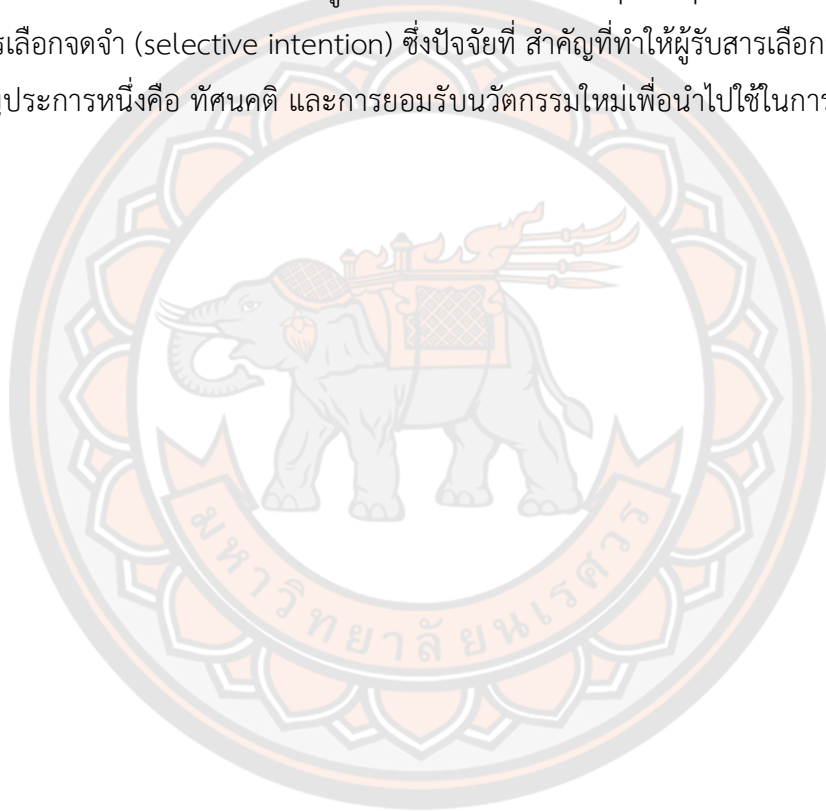
การเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบกลยุทธ์การปฏิบัติซ้ำ กลยุทธ์การมีส่วนร่วมและกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงบทบาท กลยุทธ์การใช้สื่อเฉพาะกิจ กลยุทธ์การใช้สื่อพิธีกรรมและกลยุทธ์การใช้สื่อแบบบูรณาการ รูปแบบและสื่อสารระหว่างเครือข่าย การสื่อสารระหว่างเครือข่ายเกษตรกรของชุมชนที่ดีทุกคนต้องได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ การสื่อสารมีลักษณะการไหลเวียนของข่าวสารจึงมีทั้งจากบนลงล่าง (Top-down Approach) จากล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach) และแบบแนวนราบ (Horizontal Approach ใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสื่อสารมีการใช้แบบโดยตรงและแบบทางอ้อม ในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แนวทางการสื่อสารจึงมีกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง (Two way Communication) การสื่อสารสองทางที่มีประสิทธิภาพนั้นจะเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับความน่าไว้วางใจ (trustworthiness) และความน่าเชื่อถือ (credibility) เช่น การใช้บุคลากรจากสถาบันการศึกษา การสร้างบรรยากาศในการประชุม ลักษณะการสื่อสารและช่องทางการสื่อสารที่คุ้นเคย) การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกร กระบวนการสื่อสารระหว่างเครือข่าย ใช้การสื่อสารแบบวงล้อ การสื่อสารแบบทุกช่องทางและแบบลูกโซ่

งานวิจัยในต่างประเทศ

Toledo-Lopez, Diaz-Pichardo, Jimenez-Castaneda and Sanchez - Medina (2012) ได้เสนอเกณฑ์ในการวัดความสำเร็จของธุรกิจทางการเกษตรว่าเกี่ยวข้องกับด้านการเงิน วัดจากกำไร (Profit) ความต่อเนื่องของกิจการ (Continuity) ความเติบโตของธุรกิจ (Growth) และนวัตกรรม (Innovation) และด้านที่ไม่ใช่การเงินวัดจากความพึงพอใจในการตัดสินใจ (Decision makers satisfaction) สมดุลในชีวิตการทำงาน (Work-life balance) การรับรู้ของชุมชน (Public recognition) และการคืนประโยชน์สู่สังคม (Utility/Contributing back to society)

Pasanen (2003) เสนอไว้ว่าผลประกอบการของธุรกิจเกษตรขนาดย่อม การประเมินผลประกอบการ ควรวัดให้ครอบคลุมการดำเนินงาน ประกอบด้วยยอดขายต่อปี (Annual Sales) กำไรขั้นต้น (Gross Margin) กระแสเงินสดในการดำเนินงาน (Operating Cash Flow) และกำไรสุทธิ (Net Profit) ได้ใช้เครื่องมือง่าย ๆ ที่ได้รับการยอมรับและนิยมใช้อย่างแพร่หลาย คือ ดัชนีชี้วัดผลการดำเนินงานแบบสมดุล (Balanced Scorecard) เพื่อวัดผลความสำเร็จที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน โดยการวัดผลด้วย Balanced Scorecard จะทำให้ผู้ประกอบการเกษตรกรเห็นถึงผลการดำเนินงานภาพรวมของธุรกิจเกษตรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นการพัฒนาเกษตรกรต้องเริ่มที่ตนเองก่อน ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเองเกษตรกรต้องใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาหาความรู้และการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ผ่านทั้งประสบการณ์จากตนเองและประสบการณ์จากผู้อื่น การเรียนรู้ยุคใหม่ที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทมากขึ้น การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ก็เพื่อพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพ ผู้รับสารมีความต้องการข่าวสารตามที่ตนเองสนใจมีประโยชน์และเหมาะสมตามความนึกคิดของผู้รับสาร จะเป็นความสำเร็จในการสื่อสาร ตามทฤษฎีกระบวนการ เลือกรับสาร (selective process) เริ่มตั้งแต่การเลือกเปิดรับข่าวสาร (selective exposure) การเลือกให้ความสนใจ (selective attention) การเลือกรับรู้และตีความ (selective perception and interpretation) และการเลือกจดจำ (selective intention) ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ผู้รับสารเลือกรับข่าวสาร ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ ทศนคติ และการยอมรับนวัตกรรมใหม่เพื่อนำไปใช้ในการเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่

6. กรอบการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัด เชียงราย เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษากระบวนการการสื่อสารเพื่อใช้ในการพัฒนาคนรุ่นใหม่ประกอบ อาชีพเกษตรกรเพื่อยกระดับความรู้ความเข้าใจและความสามารถเกี่ยวกับระบบการเกษตรให้กับ เกษตรกรด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเองและประสบการณ์จริง งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึง วิธีการเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์ทางการสื่อสาร พฤติกรรมทางการสื่อสาร และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรรุ่น ใหม่จังหวัดเชียงราย ซึ่งต้องใช้วิธีการตีความหมายจากปรากฏการณ์ความเป็นจริงทางสังคมและ อธิบายเชื่อมโยงจากบริบทต่างๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการศึกษา และในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะ ศึกษา 4 แนวคิดหลัก ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง แนวคิดรูปแบบการสื่อสาร แนวคิดการ สื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกร และแนวคิดสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อนำไปศึกษาสภาพปัจจุบันของ การสื่อสารของเกษตรกรสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ แล้วนำไปสร้างรูปแบบการสื่อสาร การเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่

วิธีการดำเนินงานวิจัย (Research design)

องค์ประกอบของการออกแบบงานวิจัยนี้ยึดการออกแบบตามวัตถุประสงค์ดังนี้ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัด เชียงราย

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) การวิจัยนี้กำหนดเงื่อนไขในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล หลักโดยยึดจากจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลักจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ (Stakeholder) ในการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ แบ่ง ออกเป็น กลุ่มผู้ส่งสาร (Sender) และกลุ่มผู้รับสาร (Receiver) ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้ส่งสาร แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ส่งสารภายใน 2 กลุ่ม แบ่งเป็น ผู้ส่งสาร หลัก และผู้ส่งสารรอง, และผู้ส่งสารภายนอก 1 กลุ่ม รายละเอียดดังนี้

1) กลุ่มผู้ส่งสารภายใน หมายถึง ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมโดยตรงใน โครงการผลิตเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย (Chiang-Rai Young Smart Farmer) โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ส่งสารหลักจากการสอบถามกับ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการผลิต

เกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาสู่การเป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรราย (Chiang-Rai Young Smart Farmer) รุ่นปี 2557-2565 โดยตรง และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรดำเนินงานส่วนกิจกรรมของโครงการฯ จะนำโดยเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรราย (Chiang-Rai Young Smart Farmer) รุ่นปี (รุ่นปี พ.ศ. 2557-2563) บางส่วน เป็นผู้มีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมทางวิชาการและกิจกรรมสนทนากการแก่เกษตรกรรุ่นใหม่ในโครงการฯ รุ่นปี 2564-2565 อีกด้วย ผู้วิจัยจึงได้ให้นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้คัดเลือกเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรรายรุ่นปี พ.ศ. 2557-2563 ในขั้นต้น ประกอบกับการสอบถามจากเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรรายรุ่นปี พ.ศ. 2557-2563 ด้วยกันเอง เพื่อนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลอีกด้วย จากข้อมูลที่ได้นี้ผู้วิจัยจึงได้แบ่งผู้ส่งสารภายในเป็น 2 กลุ่ม อันประกอบด้วย ผู้ส่งสารหลักและผู้ส่งสารรอง ดังนี้

(1) ผู้ส่งสารหลัก คือ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงรราย จำนวน 3 คน

(2) ผู้ส่งสารรอง คือ กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรรายที่ผ่านการเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) รุ่นปี พ.ศ. 2557-2563 ได้รับใบประกาศการกรมส่งเสริมการเกษตรเรียบร้อยแล้ว และมีส่วนร่วมจำนวนโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ จำนวน 8 คน

2) กลุ่มผู้ส่งสารภายนอก หมายถึง ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรรายในโครงการผลิตเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาสู่การเป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Chiang- Rai Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงรราย ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ อันประกอบด้วย

(1) ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ/นักวิชาการ/บุคลากรที่มีความรู้ด้านการเกษตรและสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน

(2) ปราชญ์ด้านการเกษตร /เกษตรกรปราดเป็รื่อง /เกษตรกรต้นแบบ จำนวน 1 คน

1.2 กลุ่มผู้รับสาร (Receiver) คือ ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ประจำปี 2564-2565 ที่ตรงตามคุณสมบัติที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้ตั้งไว้ จำนวน 12 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามการแบ่งเกณฑ์ผู้เข้าร่วมโครงการของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดังนี้

1) กลุ่มเกษตรกรเดิมและลูกหลานเกษตรกร

2) กลุ่มที่จบสาขาการเกษตร

3) กลุ่มที่อยู่ภาคการผลิตอื่นหรือผู้ที่สนใจเข้าสู่ภาคการเกษตร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์และแนวทางการสังเกต

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งนักวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยเป็นกรอบในการทำงาน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลในวัตถุประสงค์ที่ 1 ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) และ การสังเกตการณ์ (Observation) ทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant observation) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) งานวิจัยนี้กำหนดประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้าเป็นคำถามปลายเปิด (Open Question) เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลได้เล่าเรื่องและแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ตามประเด็นที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มสัมภาษณ์บุคคลออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย
ตัวอย่างประเด็นคำถาม

- ท่านมีส่วนในการส่งเสริมการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างไร
- ท่านถ่ายทอดความรู้/สารอะไรในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
- ท่านใช้สื่อใดในการถ่ายทอดความรู้/สื่ออะไรในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
- ท่านใช้ช่องทางการสื่อสารใดในการสื่อสารกับเกษตรกรรุ่นใหม่

กลุ่มที่ 2 กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่ผ่านการเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) รุ่นปี พ.ศ. 2557-2563

ตัวอย่างประเด็นคำถาม

- ท่านมีส่วนในการส่งเสริมการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างไร
- ท่านถ่ายทอดความรู้/สารอะไรในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
- ท่านใช้สื่อใดในการถ่ายทอดความรู้/สารอะไรในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
- ท่านใช้ช่องทางการสื่อสารใดในการสื่อสารกับเกษตรกรรุ่นใหม่
- ท่านมีปฏิสัมพันธ์กับใครบ้างในด้านการเกษตร
- ท่านมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในด้านการเกษตรอย่างไร
- ท่านมีส่วนร่วมอะไรบ้างกับชมรม

กลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ/นักวิชาการ/บุคลากรที่มีความรู้ด้านการเกษตรและสาขาที่เกี่ยวข้อง

ตัวอย่างประเด็นคำถาม

- ท่านคัดเลือกความรู้/สารให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างไร
- ท่านถ่ายทอดความรู้/สารใดให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่
- ท่านมีวิธีถ่ายทอดความรู้อย่างไร
- ท่านใช้วิธีการใดในการเปลี่ยนทัศนคติของเกษตรกรรุ่นใหม่

กลุ่มที่ 4 ประชาชนด้านการเกษตร /เกษตรกรปราดเปรื่อง /เกษตรกรต้นแบบ

ตัวอย่างประเด็นคำถาม

- ท่านคัดเลือกความรู้/สารให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างไร
- ท่านถ่ายทอดความรู้/สารใดให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่
- ท่านมีวิธีถ่ายทอดความรู้อย่างไร
- ท่านใช้วิธีการใดในการเปลี่ยนทัศนคติของเกษตรกรรุ่นใหม่

กลุ่มที่ 5 ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ประจำปี 2564-2565

ตัวอย่างประเด็นคำถาม

- เหตุใดท่านจึงเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่

ใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย

- ท่านได้รับประโยชน์ใดบ้างจากการเข้าร่วมโครงการ
- ก่อนมาทำอาชีพเกษตรกรท่านทำอะไรมาก่อน
- ท่านได้วางแผนอนาคตกับตัวเองอย่างไรบ้าง
- ท่านมีวิธีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองด้านเกษตรอย่างไรบ้าง
- ท่านใช้สื่อใดในการเข้าถึงความรู้
- ท่านมีปฏิสัมพันธ์กับใครในด้านการเกษตร
- ท่านมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในด้านการเกษตรอย่างไร
- ท่านมีส่วนร่วมอะไรบ้างกับชมรม

2.2 การสังเกตการณ์ (Observation) ในการสังเกตการณ์นี้ผู้วิจัยใช้ทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant observation) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation)

1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ผู้วิจัยใช้ตนเองเป็นผู้สังเกต โดยเข้าไปมีส่วนร่วมแบบเปิดเผยบทบาทจริงของตนในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับกลุ่มตัวอย่าง

จนกระทั่งเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและความหมายที่คนเหล่านั้นให้ต่อปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ ซึ่งเมื่อสังเกตแล้วจะต้องมีการซักถามและการจดบันทึกข้อมูล (note-taking) ด้วย ซึ่งอาจจดบันทึกในระหว่างการสังเกตหรือในภายหลังก็ได้ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้รับรู้โดยตรงทำให้ข้อมูลไม่บิดเบือน และได้รับรู้บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานการณ์ต่างๆ ที่กลุ่มตัวอย่างทำกิจกรรม นักวิจัยจะเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมในสถานการณ์ ดังนี้

- การเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย ด้วยการเข้าไปร่วมทำกิจกรรมและอบรมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่กับเกษตรกรรุ่นใหม่ อาทิเช่น การแนะนำตนเอง การ work shop วิเคราะห์ศักยภาพตนเองเพื่อพัฒนาสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) การวางแผนทิศทางในอนาคต และการร่วมกิจกรรมสานสัมพันธ์ เป็นต้น

- การเข้าอบรมความรู้ทางด้านการเกษตรกรกับเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้วยการสมัครเข้าร่วมพร้อมกับกลุ่มเป้าหมายและร่วมอบรมกับเกษตรกรรุ่นใหม่ตลอดหลักสูตรนั้นๆ เช่น การอบรมเกษตรเชิงท่องเที่ยว เป็นต้น

- การเข้าร่วมการออกร้านเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์และสินค้าทางการเกษตรของชมรม ด้วยการไปเข้าร่วมตั้งแต่ประชุมเพื่อเตรียมการออกร้าน การคัดเลือกผลิตภัณฑ์และผู้ที่จะออกไปออกร้าน การออกแบบการจัดร้านขายของ เทคนิคการขายของของแต่ละบุคคล และการประชุมสรุปค่าใช้จ่ายและประเมินผลการออกร้าน

2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant observation) ผู้วิจัยใช้ในสถานการณ์ ดังนี้ การเข้าร่วมการประชุมสัญจรที่จัดขึ้นทุก 2 เดือน ทั้งในการประชุมและการเยี่ยมชมฟาร์มของเจ้าของสถานที่ที่ใช้จัดประชุม

- สังเกตผู้ส่งสารและผู้รับสารว่ามีวิธีการสื่อสารอย่างไรในการประชุมแต่ละครั้ง เช่น การเลือกใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาในการสื่อสาร การโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร เป็นต้น

- สังเกตลำดับขั้นตอนในการประชุม ระดับความสัมพันธ์ของผู้ส่งสารและผู้รับสารว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

- สังเกตระดับความสัมพันธ์ของผู้ส่งสารและผู้รับสารว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น การให้ความร่วมมือ การพูดคุยหยอกล้อ

- สังเกตพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่ใช้ในระหว่างการประชุมและนอกการประชุมว่ามี การสื่อสารอย่างไร

- สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร เช่น ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้หรือไม่ บรรยากาศในการแสดงความคิดเห็นเป็นอย่างไร เป็นต้น

- สังเกตการใช้วิธีการสื่อสารของเจ้าของสถานที่และผู้รับสารในการเยี่ยมชมสถานที่ เช่น การเล่าความเป็นมาของสวน
- สังเกตวิธีการใช้ช่องทางการสื่อสารและสื่อต่างๆ ที่เจ้าของฟาร์มใช้ในการนำเสนอ ฟาร์มของตนว่าผ่านช่องทางใดบ้าง
- สังเกตพฤติกรรมของผู้รับสารในเข้าชมฟาร์มเจ้าของสถานที่ว่าเป็นอย่างไร สนใจอะไรบ้าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งวิธีการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 วิธีหลัก ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลด้วยการจดบันทึกและการอัดเสียง และการสังเกตการณ์ทั้งแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant observation) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในขณะนั้น ร่วมกับการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการและการเงี่ยหูฟัง โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง

1) ช่วงการทำความรู้จักและสร้างความสัมพันธ์กับเกษตรกรรุ่นใหม่ ผู้วิจัยเลือกใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยได้เลือกเข้าไปทำความรู้จักกับกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ในช่วงที่มีการจัดอบรมของโครงการ โดยขอได้ขออนุญาตเข้าร่วมสังเกตจากนักส่งเสริมวิชาการผู้รับผิดชอบโครงการฯ ผู้วิจัยเริ่มจากการเข้าไปแนะนำตัวเองในสนามวิจัยเพื่อทำความรู้จักกับทั้งเกษตรกรรุ่นพี่และเกษตรกรรุ่นใหม่ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นด้วยตลอด 2 วัน 1 คืน ในฐานะเกษตรกรรุ่นพี่

2) การประชุมสัญจรที่จัดขึ้นโดย ชมรม Young Smart Farmer Chiang Rai (YSF CR CLUB) ผู้วิจัยเลือกใช้การเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant observation) จากการเข้าร่วมกิจกรรมนี้ทำให้ได้ทราบว่า เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายมีการรวมตัวกันตั้งเป็นชมรม ซึ่งผู้ที่เข้าชมรมต้องทำตามกฎเกณฑ์ที่ชมรมตั้งไว้โดยสมัครใจ โดยทางชมรมได้แจ้งรายละเอียดการเข้าร่วมชมรมว่ามีค่าสมัครรายปี ชี้แจงกิจกรรมต่างๆ ที่สมาชิกต้องเข้าร่วมและปฏิบัติตาม อาทิเช่น ชมรม Young Smart Farmer Chiang Rai (YSF CR CLUB) มีจัดการประชุมสัญจรและเยี่ยมชมสวนเกษตรทุกๆ 2 เดือน ที่สวนของเกษตรกรรุ่นใหม่ในชมรมฯ ผู้วิจัยได้รับอนุญาตให้สามารถเข้าร่วมการประชุมสัญจรและได้รับการอนุญาตจากสมาชิกชมรมให้สามารถสมัครเป็นสมาชิกของชมรมเพื่อที่จะได้สามารถเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3) ช่วงการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ส่งสารและกลุ่มผู้รับสาร ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ควบคู่กับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant observation) ช่วงนี้เริ่มหลังจากที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมการประชุมและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ชมรม Young Smart Farmer Chiang Rai (YSF CR CLUB) จัดขึ้น ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่เริ่มคุ้นเคยกับผู้วิจัยในระดับหนึ่ง ผู้วิจัยจะขออนัดสัมภาษณ์เกษตรกรโดยเน้นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องวิธีการเรียนรู้

ของเกษตรกร การปฏิสัมพันธ์ทางการสื่อสารกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการเกษตร พฤติกรรมทางการสื่อสาร และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรรุ่นใหม่ พร้อมกับเยี่ยมชนสถานที่ทำการเกษตรเพื่อเก็บข้อมูลด้านกายภาพ ให้ได้ทราบถึงบริบททางด้านภูมิศาสตร์ บริบทด้านสังคมวัฒนธรรม และบริบทด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรแต่ละคน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และการเงี่ยหูฟังที่ได้มาจดบันทึกและถอดข้อความเป็นลายลักษณ์อักษรจากการบินบันทึกเสียงมาจำแนกประเภทของข้อมูลตามประเด็นต่างๆ มาใช้ในการจำแนกองค์ประกอบการสื่อสารทั้ง 4 ด้านได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร ผนวกเข้ากับองค์ประกอบที่ 5 คือ ปัจจัยความสำเร็จ แล้วจึงนำข้อมูลที่ผ่านการจำแนกมาใช้วิเคราะห์และตีความเพื่อเชื่อมโยงในมิติทางการสื่อสาร ตามกรอบความคิดของงานวิจัย (Conceptual Framework) บนพื้นฐานของทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการสื่อสาร, แนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง, แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกร, และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อตีความหมายและนำผลที่ได้ไปตอบคำถามการวิจัยว่าสภาพปัจจุบันของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ต้องการพัฒนาตัวเองไปสู่การเป็นเกษตรกรปราดปรองรุ่นใหม่มีลักษณะเป็นอย่างไร

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลรอบแรกแล้วและนำผลข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์กลับมาทบทวนซ้ำอีกครั้งเพื่อพิจารณาว่าข้อมูลนั้นเพียงพอในการอธิบายหรือตอบปัญหาการวิจัยหรือไม่ คำตอบที่ได้มีความชัดเจนเพียงพอหรือไม่ ข้อสรุปที่ได้คืออะไร นำข้อมูลจากองค์ประกอบการสื่อสารทั้ง 4 ด้านแล้วนำมาร่างรูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดปรองรุ่นใหม่

5. การตรวจสอบยืนยันความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบในระดับของการเก็บข้อมูลอาศัยการตรวจสอบแบบแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยการรวบรวมข้อมูลมากกว่าหนึ่งวิธี (Triangulation) โดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลัก ประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม (Observe participant) และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Observe participant) และการยืนยันข้อมูลจากการทบทวนทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบการสื่อสารการเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดปรองรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงราย

เมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษาจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แล้ว ผู้วิจัยจะสร้างรูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดปรองรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงราย แล้วนำรูปแบบการสื่อสารการเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดปรองรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงรายที่ได้มาจัดการประชุมเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบที่นำมาเสนอด้วยกระบวนการกลุ่ม (Appreciation Influence Control หรือ AIC) เป็นการประชุมที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเพื่อ

จัดทำแผน โดยเป็นวิธีการที่เปิดโอกาส ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยน ความรู้ ประสบการณ์ นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ ถึงสภาพปัญหา ความต้องการ ข้อจำกัด และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มีการระดมพลังสมองในการศึกษา วิเคราะห์พัฒนาทางเลือก เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา เกิดการตัดสินใจร่วมกัน เกิดพลังของการสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อการพัฒนา เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยแบ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ 3 กลุ่ม และ กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 1 กลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ คุณลักษณะและบทบาทของผู้ส่งสาร ลักษณะของเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ และกลยุทธ์การใช้สื่อ ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่และกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

1) กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม รายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) รุ่นปี พ.ศ. 2564 - 2565 จำนวน 8 คน

(2) กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่ผ่านการเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) รุ่นปี พ.ศ. 2557 - 2563 และได้รับใบประกาศการกรมส่งเสริมการเกษตรเรียบร้อยแล้ว จำนวน 8 คน

(3) กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่เข้าร่วมแต่ไม่เคยบงเื้อนไขที่โครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) กำหนดไว้ จำนวน 8 คน

2) กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholder) จัดประชุมร่วมกันเป็น 1 กลุ่ม ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

- นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ของจังหวัดเชียงราย จำนวน 1 คน

- ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ/นักวิชาการ/บุคลากรที่มีความรู้ด้านการเกษตรและสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน

- ปราชญ์ด้านการเกษตร /เกษตรกรปราดเปรื่อง /เกษตรกรต้นแบบ จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำเทคนิคกระบวนการกลุ่ม (AIC) โดยทูริต ซาโตะ และวิลเลียม สมิธ (Turid Sato and William E. Smith) ซึ่งใช้เป็นแนวทางที่จะส่งเสริมให้สมาชิกองค์กรมาร่วมกันระดมความคิดในการพัฒนาด้วยการจัดการประชุมกระบวนการกลุ่ม โดยมี A ย่อมาจาก Appreciation, I ย่อมาจาก Influence และ C ย่อมาจาก Control ร่วมกับสมาคมพัฒนาประชากร ให้ความหมายว่าเป็นกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาใช้ความรู้สึกเชิงบวกต่อกัน (A-Appreciation) รวมทั้งสร้างพันธมิตร สร้างอนาคตที่พึงปรารถนาของกลุ่ม แล้วใช้ปัญญาร่วมกันด้วยการแลกเปลี่ยนคิดค้นวิธีการสำคัญ (I-Influence) นอกจากนั้นจึงร่วมกันวางแผนปฏิบัติ เพื่อควบคุมให้เกิดการกระทำ (C-Control) ซึ่งนับว่าเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในการคิดค้นและตั้งเป้าหมายที่อยากร่วมกัน แล้วจึงนำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่เป็นไปได้จริง คือการแก้ไขปัญหาหรือการสร้างสรรคองค์กร (ปาริชาติ วลัยเสียรและคณะ, 2552) ผู้วิจัยจัดกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยแบ่งเป็นกลุ่มตามกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้ กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม และกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholder) 1 กลุ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการนำเทคนิคกระบวนการกลุ่ม (AIC) มาใช้เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลทุกคนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตรวจสอบร่างรูปแบบการสื่อสารเพื่อพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ โดยผู้วิจัยจะทำหน้าที่ผู้ดำเนินการในแต่ละชั้นต่างๆ และจะมีผู้ช่วยนักวิจัยทำการจดบันทึกข้อมูลและบันทึกเทปเพื่อนำไปใช้ในการถอดออกมาเป็นข้อความในกระบวนการกลุ่มด้วยเทคนิค AIC ผู้วิจัยแบ่งวิธีการเก็บข้อมูล ด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

เริ่มจากผู้ดำเนินรายการจะชี้แจงรายละเอียดถึงกิจกรรมที่ผู้ให้ข้อมูลต้องมีส่วนร่วมปฏิบัติและอธิบายรายละเอียดของรูปแบบการสื่อสารเพื่อพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ที่ผู้วิจัยได้ร่างขึ้นโดยละเอียดให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจตามกลุ่มที่แบ่งไว้ แล้วให้แต่ละคนในกลุ่มเขียนความคิดเห็นของตนเองลงในกระดาษ ตามระยะเวลาที่กำหนด แล้วให้แต่ละคนในกลุ่มนำที่ตัวเองเขียนออกมานำเสนอให้คนในกลุ่มฟังจนครบทุกคน โดยสมาชิกคนอื่นตั้งใจฟังและสอบถามได้แต่ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อเปิดโอกาส ให้รับฟังรับรู้ จดจำ ข้อมูล ประสบการณ์ ความรู้สึกของผู้อื่นอย่างเต็มที่

จากนั้นนำความคิดเห็นของทุกคนในกลุ่มมารวมกันและช่วยกันเติมให้เป็นภาพรวมเพียงภาพเดียวของกลุ่ม เป็นการสร้างการมีส่วนร่วม และยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน วิทยากรพยายามกระตุ้นให้ทุกคนร่วมกันซักถามให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม แล้วให้ผู้แทนกลุ่มนำเสนอ อภิปรายความหมายภาพรวมของแต่ละกลุ่ม สมาชิกกลุ่มอื่นจะซักถามหรือให้ข้อมูลเพิ่มเติม วิทยากรควรช่วยตั้งคำถาม เพื่อให้การอธิบายชัดเจนขึ้น

เมื่อแต่ละกลุ่มได้พิจารณารูปแบบการสื่อสารฯ และร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกันแล้ว ให้แต่ละกลุ่มคัดเลือกตัวแทนออกมานำเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะให้ทุกคนได้รับฟัง โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ซักถามและแสดงความคิดเห็นได้ โดยผู้ดำเนินรายการจะคอยถามสรุปว่าสิ่งที่ต้องการนำเสนอคือแบบนี้ใช่หรือไม่ เพื่อเป็นการเช็คอีกครั้่งว่าผู้วิจัยได้เข้าใจตรงกับผู้นำเสนอต้องการบอก ช่วงสุดท้ายของกระบวนการกลุ่ม นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะขอทุกกลุ่มมาสรุปรวมอีกทีให้ทุกคนฟัง และให้ทุกคนสามารถออกความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเสนอและวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างเต็มที่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลภาคสนามจากกระบวนการกลุ่ม มาถอดข้อความ เป็นลายลักษณ์อักษรจากการบันทึกเทป มาจำแนกประเภทของข้อมูลตามประเด็นต่างๆ นำความคิดเห็นที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการสื่อสาร, แนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง, แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกร, และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมอีกครั้ง เพื่อมาใช้ในการปรับร่างรูปแบบการสื่อสารเป็นครั้งสุดท้ายจนได้รูปแบบการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่เชียงราย (Chiang Rai Young Smart Farmer) แล้วนำร่างที่ได้ไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและขอรับคำแนะนำ เพื่อให้ได้ออกมาเป็นรูปแบบการสื่อสารพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ที่มีสมบูรณ์

5. การตรวจสอบยืนยันความน่าเชื่อถือ

ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลในเรื่องความน่าเชื่อถือ (Credibility) ด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) จากบุคคลที่มีความหลากหลาย เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมด้วยกระบวนการกลุ่ม AIC มาทาบกับแนวคิดและทฤษฎีอีกครั้ง ปรับปรุงร่างรูปแบบการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งจนได้เป็นรูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่เชียงราย (Chiang-Rai Young Smart Farmer) ที่สมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดเชียงราย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปลี่ยนรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย และสร้างรูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเป็นเกษตรกรปราดเปลี่ยนรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย โดยบทที่ 4 นี้ เป็นการวิเคราะห์ผลของสภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดเชียงราย จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ โดยใช้การวิเคราะห์ตีความแบบพรรณนาความ เพื่อสร้างข้อสรุป

ในการศึกษานี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้ง 2 กลุ่ม คือ ผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยผู้ส่งสารหลัก แบ่งออกเป็นผู้ส่งสารภายใน ได้แก่ ผู้ส่งสารหลักและผู้ส่งสารรอง ดังนี้ 1) กลุ่มผู้ส่งสารหลัก ได้แก่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปลี่ยนรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย จำนวน 3 คน 2) กลุ่มผู้ส่งสารรอง ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร รุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่ผ่านการเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปลี่ยนรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) รุ่นปี พ.ศ. 2557-2563 ที่ได้รับใบประกาศการกรมส่งเสริมการเกษตรเรียบร้อยแล้ว จำนวน 8 คน และ 3) ผู้ส่งสารภายนอกโครงการ คือ บุคลากรที่มีความรู้ด้านการเกษตรและสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน และกลุ่มผู้รับสาร ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer รุ่นปี พ.ศ.2564-2565 จำนวน 12 คน

สภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบการสื่อสารและรูปแบบการสื่อสาร แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบการสื่อสารและรูปแบบการสื่อสารการจัดอบรมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปลี่ยนรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย

ตอนที่ 2 การเรียนรู้แบบนำตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

ตอนที่ 3 การสื่อสารเพื่อการพัฒนาในกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย

ในการศึกษาสภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย ใช้ทฤษฎีเข้ามาช่วยวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้ องค์ประกอบการสื่อสารและรูปแบบการสื่อสาร แนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง แนวคิดการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกร และแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ตอนที่ 1 องค์ประกอบการสื่อสารและรูปแบบการสื่อสารการจัดอบรมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย

สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงรายได้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ปราดเปรื่อง (Young Smart Farmer) ขึ้นในทุก ๆ ปี โดยในการจัดกิจกรรมนั้นได้แบ่ง การจัดการกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเน้นให้เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้จัดการเรียนรู้ มี ขั้นตอน 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการปรับกระบวนการทัศนคติและแนวคิด การสร้างแรงจูงใจ การจัดทำแผนที่กิจกรรม(แผนการผลิต/การตลาด) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ตนเองเพื่อค้นหาความต้องการด้านวิชาการและเทคโนโลยีของเกษตรกรรุ่นใหม่ และจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพ (แผนการเรียนรู้) รวมทั้งเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ และจัดทำช่องทางการเรียนรู้และการติดต่อสื่อสาร

ระยะที่ 2 และ 3 เจ้าหน้าที่และพี่เลี้ยงช่วยปรับการเรียนรู้ โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อรายงานการเรียนรู้ และประสานงานเชื่อมโยงแหล่งความรู้ที่เหมาะสม เช่น การอบรม/สัมมนาเพิ่มเติม การพูดคุยแลกเปลี่ยนหรือแนะนำแหล่งเรียนรู้ แหล่งวิชาการและเทคโนโลยี ทั้งนี้ สามารถดำเนินกิจกรรม ในระยะนี้ได้ตามความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่

ระยะที่ 4 เจ้าหน้าที่และพี่เลี้ยงจัดเวทีนำเสนอผลงานจากการเรียนรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อเชื่อมโยงเครือข่าย ให้เกษตรกรรุ่นใหม่วางแผนอนาคต สรุปและประเมินผลการเรียนรู้ รวมถึงประเมินคุณสมบัติ Young Smart Farmer โดยระหว่างระยะที่ 1,2 และ 3 เกษตรกรรุ่นใหม่จะเรียนรู้ตามแผนและความต้องการของตนเอง เช่น เรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่กับพี่เลี้ยง ปรชาษฐ์ชาวบ้าน หรือบุคคลต้นแบบ เรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศและสื่อออนไลน์ เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มและเครือข่าย

โครงการการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นการดำเนินงาน ขั้นสรุปและประเมินผล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ชั้นเตรียมการ

เป็นขั้นของการสร้างทีมงาน ประชุมทีมงาน วางแผนการอบรม และรับสมัครเกษตรกรรุ่นใหม่ เข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายจำนวน 40 คน ในขั้นตอนนี้เกษตรกรจังหวัดได้แต่งตั้งให้ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 1 คน ดูแลรับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ จะมีการสร้างทีมงานระหว่างนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่รุ่นพี่ นัดประชุมร่วมกันเพื่อออกแบบกิจกรรมการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และร่วมกันออกแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ จำนวน 3 ครั้ง ตามที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดไว้

หลังจากนั้นนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการฯ นัดประชุมเตรียมงานการจัดกระบวนการเรียนรู้ครั้งที่ 1 ร่วมกันกับเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (เฉพาะตัวแทน) เพื่อกำหนดวันเวลา สถานที่ และกิจกรรมต่างๆ และเมื่อได้ข้อตกลงเรียบร้อยแล้วจะเข้าสู่ขั้นการดำเนินงาน

หลังจากเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ได้ประชุมวางแผนร่วมกันกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ก็ได้นัดประชุมกันอีกครั้งเพื่อวางแผนและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบการจัดกระบวนการเรียนรู้ครั้งที่ 1 ร่วมกัน เมื่อได้ข้อสรุป เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (ตัวแทน) จะประชุมชี้แจงข้อสรุปและรายชื่อผู้รับผิดชอบกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรอีกครั้ง และนัดหมายประชุมครั้งสุดท้ายเพื่อความเข้าใจตรงกันก่อนการดำเนินงาน

2) ขั้นการดำเนินงาน

ขั้นตอนนี้จะเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ 3 ครั้ง กิจกรรมที่จัดขึ้นด้วยการออกแบบร่วมกันของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการฯและเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่รุ่นพี่ การจัดกระบวนการเรียนรู้ครั้งที่ 1 ที่จัดขึ้นเป็นของกรมวิชาการเกษตรกำหนดและออกแบบร่วมกับเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ณ ศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ใช้ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน, การจัดกระบวนการเรียนรู้ครั้งที่ 2 ใช้ระยะเวลา 2 วัน และ 3 ใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมครั้งละ 1 วัน รายละเอียดดังนี้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ครั้งที่ 1 มีกิจกรรมโดยนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการฯและเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่รุ่นพี่เป็นผู้ดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน ดังนี้

วันที่ 1 ประกอบด้วย กิจกรรมการทางวิชาการ กิจกรรมการปรับกระบวนการทัศน และกิจกรรมสานสัมพันธ์ รายละเอียดดังนี้

กิจกรรมย่อย 1 ชี้แจงวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยผู้อำนวยการสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย เกษตรอำเภอพาน และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชี้แจงวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

กิจกรรมย่อย 2 กิจกรรมแนะนำตัวและโชว์ของ (นำเสนอสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของตนเอง) ของเกษตรกรรุ่นใหม่และเกษตรกรรุ่นน้องและกิจกรรมโชว์ของ

กิจกรรมย่อย 3 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรอธิบายการวิเคราะห์ศักยภาพตนเอง และฝึกปฏิบัติการวิเคราะห์ศักยภาพตนเอง ทำแผนที่ชีวิต และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง และให้เกษตรกรรุ่นใหม่แนะนำเสนอการวิเคราะห์ศักยภาพตนเอง

กิจกรรมย่อย 4 เกษตรกรรุ่นพี่สอนเกษตรกรรุ่นใหม่ร่วมกันร่างแผนอธิบายองค์ประกอบธุรกิจ จับกลุ่มทำแผนอธิบายองค์ประกอบธุรกิจ (BMC: Business Model Canvas)

กิจกรรมย่อย 5 ฝึกปฏิบัติการเจรจาต่อรองซื้อขายกับคู่ค้า ด้วยการจำลองสถานการณ์ให้เกษตรกรรุ่นใหม่นำเสนอสินค้าตนเองไปเสนอขายให้กับคู่ค้า

กิจกรรมย่อย 6 กิจกรรมสานสัมพันธ์เพื่อละลายพฤติกรรมเกษตรกรรุ่นใหม่ แบ่งเป็นกลุ่มย่อยเพื่อส่งตัวแทนเข้าร่วมเกมที่จัดขึ้น เช่น แข่งขันกินวิบาก ปิดตาแต่งหน้า เกมส่งลูกโป่งน้ำ

กิจกรรมย่อย 7 กิจกรรมจุดเทียนปฏิญาณตนเป็นเกษตรกรปรารถนาดีรุ่นใหม่ที่ดี หลังจากร่วมรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรปรารถนาดีรุ่นใหม่รุ่นพี่ และเกษตรกรรุ่นใหม่ร่วมกันจุดเทียนปฏิญาณตน โดยยื่นเป็นตัวอักษร YSF และมีเกษตรกรปรารถนาดีรุ่นใหม่รุ่นพี่ยื่นล้อมเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นวงกลม

วันที่ 2 ประกอบด้วย กิจกรรมทางวิชาการและศึกษาดูงาน รายละเอียดดังนี้

กิจกรรมย่อย 8 การนำเสนอประสบการณ์จากเกษตรกรปรารถนาดีรุ่นใหม่รุ่นพี่ หัวข้อเกษตรกรรุ่นใหม่ทำอะไรให้เป็นเกษตรกรปรารถนาดีรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จำนวน 5 คน (คัดเลือกโดยเจ้าหน้าที่เกษตรกรร่วมกับเกษตรกรปรารถนาดีรุ่นใหม่) เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ และร่วมเสวนาหัวข้อการทำงานเกษตรให้ยั่งยืนในมุมมองเกษตรกรรุ่นใหม่

กิจกรรมย่อย 9 ศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่อำเภอพาน หัวข้อ การปลูกผักอินทรีย์ควบคุมด้วยระบบส마트ฟาร์ม

หลังจากเสร็จกิจกรรมสรุปผลการดำเนินกิจกรรมและให้เกษตรกรรุ่นใหม่ร่วมแสดงความคิดเห็นและรวบรวมหัวข้อที่เกษตรกรรุ่นใหม่ให้ความสนใจจะอบรมในการพัฒนาเป็นเกษตรกรปรารถนาดีรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ครั้งที่ 2 ต่อไป

การจัดกระบวนการเรียนรู้ครั้งที่ 2 ใช้ระยะเวลาจัดอบรม 2 วัน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้จากการรวบรวมข้อมูลหัวข้อที่เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องการ คือ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเทคโนโลยีทางการเกษตร นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการฯ จึงได้จัดบรรยายพิเศษและศึกษาดูงานตามความสนใจของเกษตรกรรุ่นใหม่ รายละเอียดดังนี้

วันที่ 1 ประกอบด้วย กิจกรรมทางวิชาการ และ กิจกรรมจากชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย รายละเอียดดังนี้

กิจกรรมย่อย 1 บรรยายพิเศษ 3 หัวข้อ โดยวิทยากรจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ดังนี้ บรรยายพิเศษหัวข้อที่ 1 เรื่อง “การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้น่าสนใจ” โดยนายกสมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงราย หัวข้อที่ 2 เรื่อง “การถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร” โดยสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย และ หัวข้อที่ 3 เรื่อง “การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างไรให้เป็นที่รู้จัก” โดยผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานเชียงราย

กิจกรรมย่อย 2 กิจกรรมเครือข่ายของชมรม Young Smart Farmer Chiang Rai (YSF CR CLUB) ซึ่งแจกจ่ายละเอียดยุทธศาสตร์แบบฉบับ การสมัครเข้าชมรมและแนะนำคณะกรรมการชมรม เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รู้จักและตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรม หลังจากนั้นนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการฯ สรุปผลการดำเนินกิจกรรมและจัดทำแผนกิจกรรมครั้ง 3

วันที่ 2 กิจกรรมย่อย 3 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการฯ พาเกษตรกรรุ่นใหม่เยี่ยมชมและศึกษาดูงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเกษตร ได้แก่ ระบบปลูกพืชในโรงเรือน ระบบเตาไฟโรโตชีส ศูนย์ส่วนเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ศูนย์สิ่งแวดล้อมและทดสอบผลิตภัณฑ์ ศูนย์พลังงานและสมาร์ทกรีดเทคโนโลยี ณ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

การจัดกระบวนการเรียนรู้ครั้งที่ 3 ระยะเวลาดำเนินการ 1 วัน ศึกษาดูงานฟาร์มของเกษตรกรรุ่นใหม่ 2 ที่ และให้เกษตรกรรุ่นใหม่ส่งข้อมูลเพื่อจัดทำแผนที่ฟาร์ม ใน Chiang Rai Young Farmer Maps ซึ่งจะนำเสนอที่ตั้งพร้อมข้อมูลการผลิตของแต่ละฟาร์ม

กิจกรรมย่อย เกษตรกรรุ่นใหม่ศึกษาดูงานสวนผลไม้เจริญ ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และโอโซนฟาร์ม ตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ปลูกมะพร้าว น้ำหอมต้นเตี้ยบนที่นาสลับกับฝรั่งกิมจู การทำการตลาด ขายผลสดและแปรรูป แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน เรื่อง การปรับที่นาให้เหมาะกับการปลูกมะพร้าว การทำให้มะพร้าวหอมและมีผลดก และสาเหตุของฝรั่งยืนต้นตาย

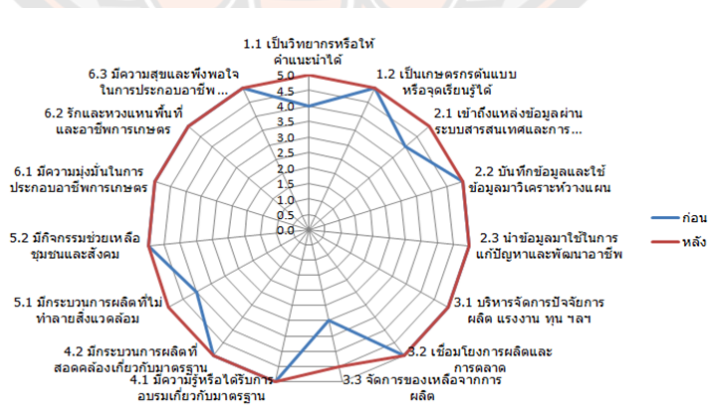
กิจกรรมย่อย เกษตรกรรุ่นใหม่ศึกษาดูงาน ณ โอโซนฟาร์ม เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ เจ้าของฟาร์มกล่าวต้อนรับและบรรยายสรุปถึงกิจกรรมภายในฟาร์ม เป็นฟาร์มปลูกเมล่อน มะเขือเทศราชินี และมะเดื่อฝรั่งในโรงเรือน โดยมีการคำนวณปริมาณการให้ปุ๋ยเป็นรายวัน และต่อยอดด้านการตลาดด้วยการทำฟาร์มเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีร้านอาหารที่ใช้ผลผลิตในฟาร์มบริการแก่ผู้มาเยี่ยมชม

ภาพ 10 พิกัดแผนที่ฟาร์มของเกษตรกรรุ่นใหม่ ใน Chiang Rai Young Farmer Maps
ที่มา: Facebook Young Farmers Chiang Rai

3) ขั้นตอนการสรุปและประเมินผล

จัดเวทีนำเสนอผลงานจากการเรียนรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่และให้เกษตรกรรุ่นใหม่สรุปผลการเรียนรู้ ให้เกษตรกรรุ่นใหม่ประเมินตนเองหลังการเรียนรู้ ร่วมกันวางแผนและพัฒนาเครือข่าย Young Smart Farmer Chiang Rai ในอนาคตไว้ดังนี้ 1) เกษตรกรรุ่นใหม่วางแผนการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ ปลอดภัย และเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการตลาดกันตามชนิดสินค้า, 2) จัดทำแผนที่ฟาร์มของสมาชิก ใน Chiang Rai Young Farmer Maps ซึ่งนำเสนอที่ตั้ง พร้อมข้อมูลการผลิตของแต่ละฟาร์ม, 3) กำหนดให้มีกิจกรรม Young Smart farmer สัญจร เพื่อให้เครือข่ายมีการติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ และ 4) จัดให้มีร้านค้า จำหน่ายสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์จาก Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย

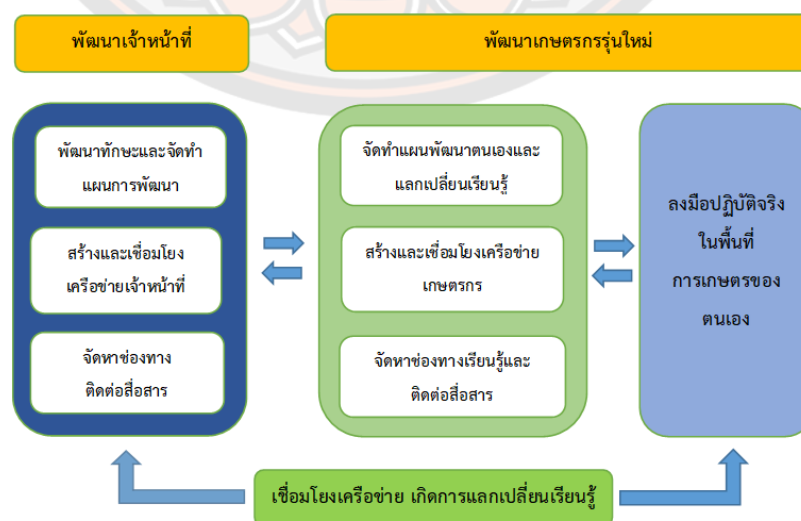

ภาพ 11 ตัวอย่างการประเมินตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ก่อนอบรมก่อนอบรมและหลังอบรม

เมื่อสิ้นกระบวนการการจัดโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ผู้รับผิดชอบโครงการฯ มีการสรุปผลผลิตและผลลัพธ์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ได้พัฒนาศักยภาพเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ผลที่ได้ คือ

ผลผลิต คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ 2565 จำนวน 40 ราย ได้รับการพัฒนาศักยภาพให้เป็น Young Smart Farmer และมีเครือข่าย Young Smart Farmer ระดับจังหวัด จำนวน 1 เครือข่าย ผลลัพธ์ คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพเป็น Young Smart Farmer มีทักษะทางด้านวิชาการและการปฏิบัติด้านเทคโนโลยี เป็นผู้นำด้านการเกษตร สามารถพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการและปลอดภัยต่อผู้บริโภค มีการบริหารจัดการการผลิตและธุรกิจการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าภาคเกษตรและเชื่อมโยงเครือข่ายทุกระดับ

การจัดโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่สู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ มีการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเน้นให้เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้จัดการเรียนรู้ มีรูปแบบการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่โดยให้เกษตรกรออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นให้เกษตรกรเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายโดยธรรมชาติ สามารถปรับการเรียนรู้ได้ตลอดตามความต้องการและความเหมาะสม มีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร มีศูนย์กลางการทำงานของเครือข่ายเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ในพื้นที่ มีเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ปีก่อนๆ ช่วยเป็นที่ปรึกษาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย โดยเกษตรกรเป็น “ศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง” และมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็น “ผู้จัดการเรียนรู้” ดังภาพ 4.3

ภาพ 12 แนวคิดการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer

1. องค์ประกอบการสื่อสารและรูปแบบการสื่อสารโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย

จากการดำเนินโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ศึกษาตามองค์ประกอบของการสื่อสาร 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร สื่อหรือช่องทาง และผู้รับสาร

ผู้ส่งสารมีส่วนในการส่งเสริมการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างไร มีการถ่ายทอดความรู้/สารอะไรในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ใช้สื่อหรือช่องทางการสื่อสารใดในการถ่ายทอดความรู้ตามการดำเนินการจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่

1.1 ผู้ส่งสาร

ผู้ส่งสารในโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer ประกอบด้วย ผู้ส่งสารหลัก ผู้ส่งสารรอง และผู้ส่งสารภายนอกโครงการ

1) ผู้ส่งสารหลัก

ผู้ส่งสารหลัก คือ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกร รุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย มีศักยภาพในการเป็นผู้นำในการพัฒนาและมีความสามารถในการสื่อสารทั้งในเวทีการประชุม (Meeting) เพื่อกำกับควบคุมดูแล ติดตามความก้าวหน้า และขับเคลื่อนแผนการโครงการ พร้อมทั้งนำเสนอปัญหา/อุปสรรคเพื่อร่วมกันหาทางแก้ไขในทุกระดับเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Workshop) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ชี้แจงแผนงานโครงการ การบริหารจัดการ นำเสนอผลงาน และสามารถใช้ช่องทางการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การพัฒนาสมรรถนะและการทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการฝึกอบรม

...เริ่มเข้ามาทำโครงการนี้ ปี 57 ตอนนั้นมีประชุมพบปะกันครั้งเดียว แล้วก็จบโครงการ พอปี 59-60 เริ่มมีการรายงานว่าจะจัดติดกัน 2 วัน นอน 1 คืน มันได้ประโยชน์กว่า ก็เลยทดลองให้นอน ปี 61 ครั้งแรกนี้ แนะนำตัว ฟาร์มในฝัน แคนवास ประมาณนี้ นี่เราคิดเองนะ เอานักบัญชีมาคุย เอาวิทยากรมาให้ความรู้ การจัดการสวนผัก ผักไฮโดร gap เกษตรอินทรีย์ ครั้ง 2 ก็ไปเยี่ยมบ้านเพื่อน เหมือนไปดูงานนะ ให้เพื่อนนำชมสวน..

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...โครงการ YSF เป็นโครงการที่เป็นนโยบายของรัฐบาล และนโยบายของกระทรวงเกษตร ทำให้เยาวชนเกษตรกรก้าวสู่ผู้ประกอบการเกษตร สำหรับ

โครงการนี้เป็นโครงการที่มุ่งเป้าให้เกษตรกรออกแบบการเรียนรู้ได้เอง เจ้าหน้าที่เป็นเพียงพี่เลี้ยง และเป็นผู้สนับสนุน ข้อดี คือ ผู้เรียนออกแบบการเรียนรู้ได้เอง และการบริหารโครงการเป็นการบริหารแบบบูรณาการ คือ มีหลายหน่วยงานที่จับเป้าหมาย YSF ไปเป็นเป้าหมายเข้าร่วมโครงการ ส่วนข้อเสียมองว่า โครงการมุ่งเน้นการจัดเวทีพบปะ จำนวน 3 ครั้ง แล้วไม่มีการติดตามผลหลังเสร็จโครงการ และเกษตรกรที่เพิ่งเริ่มต้น จะไม่สามารถเข้าร่วมกับเกษตรกรที่อยู่ขั้นก้าวหน้าแล้วได้ การต่อยอดโครงการระดับเขตหรือกรม ยังมีน้อย ทำให้กิจกรรมโครงการขาดการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...รวม ๆ คือ การส่งเสริมกิจกรรม YSF เป็นการส่งเสริมแบบให้ YSF ออกแบบการเรียนรู้ได้เอง เพื่อให้ YSF มีความภูมิใจที่ได้กลับมาทำการเกษตร มีแรงจูงใจในการทำการเกษตรการสื่อสารทุกตอนควรเป็นการสื่อสารแบบสองทาง คือ อีกฝ่ายควรได้แสดงความเห็นหรือ ร่วมออกแบบการบริหารจัดการโครงการได้ด้วย ช่องทางที่ใช้ควรเป็นช่องทางด้านโซเชียล ซึ่งเหมาะกับสถานการณ์ปัจจุบัน...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

2) ผู้ส่งสารรอง

กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่ผ่านการเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) รุ่นปี พ.ศ. 2557-2563 ได้รับใบประกาศนียบัตรจากกรมส่งเสริมการเกษตรเรียบร้อยแล้ว และมีส่วนร่วมจำนวนโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

...ตอนที่เข้ามาทำเกษตรรู้สึกโดดเดี่ยวมาก พอได้มาเข้า Young Smart ก็เลยรู้สึกดีใจเราไม่ได้มีชะตากรรมเป็นเกษตรกรอยู่คนเดียว อะไรอย่างนี้ค่ะก็เลยรู้สึกสนุกที่ได้เข้ามาร่วมกลุ่ม สิ่งที่ได้ก็คือ ได้เพื่อนได้สังคมเกษตรอันนี้ขึ้นมา ก็รู้สึกสนุกกับการทำงาน อย่างน้อยก็มีเพื่อนที่ทำเกษตรหลากหลายเรื่องของการแชร์ข้อมูลของการพัฒนาตัวเองของแต่ละคนการเข้าร่วมกลุ่มทำให้ได้

เพื่อน ได้สังคม ได้ความรู้ใหม่ๆไม่รู้เรื่องปุ๋ย เรื่องยา ถามพี... อยากรู้เรื่องเทคโนโลยีถามพี... พี... มีการแชร์ข้อมูลกันประมาณนี้...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15, วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

...การมาเข้าร่วมกลุ่มยังสามารถทำให้ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กับคนเก่งๆ ที่มีประสบการณ์รวมทั้งเราได้พัฒนาตัวเราเอง แล้วก็ทุกคนมีความน่ารักไม่หวงความรู้ของกันและกัน พร้อมทั้งจะแชร์ให้กันเสมอ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18, วันที่ 3 ธันวาคม 2565)

...ไปเข้าร่วมอบรมโครงการต่างๆ ก็หลายโครงการอยู่นะแต่โครงการนี้ทำให้เราได้สร้างสัมพันธ์กับเกษตรกรรุ่นใหม่ร่วมกัน ต่อให้โครงการจบแต่ความสัมพันธ์นั้นก็ยังไม่จบพวกเราก็ยังมีการติดต่อกันแล้วก็มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ผมมาเข้ากลุ่มนี้ก่อนที่จะสมัครเข้าร่วมเข้าร่วมโครงการอีกนะ มีเพื่อนที่เข้ามาก่อนชวนเข้ามา...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, วันที่ 3 ธันวาคม 2565)

3) ผู้ส่งสารภายนอก

ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายในโครงการผลิตเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาสู่การเป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Chiang - Rai Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ/นักวิชาการ/บุคลากรที่มีความรู้ด้านการเกษตรและสาขาที่เกี่ยวข้อง และ ปราชญ์ด้านการเกษตร / เกษตรกรปราดเป็รื่อง / เกษตรกรต้นแบบ ซึ่งผู้ส่งสารภายนอกนี้มีทั้งบุคคลที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเชิญมาเป็นวิทยากรให้ความรู้และเป็นบุคคลหรือกลุ่มผู้ที่ติดต่อขอเข้ามาร่วมทำกิจกรรมกับเกษตรกรรุ่นใหม่เอง

...เคยได้ยินคำว่ากลุ่มยังสามารถ มาอยู่บ้างพอได้เข้ามาสัมผัสก็พบว่าพวกเขาตั้งใจที่จะเรียนรู้แล้วก็ เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่สามารถพัฒนาตัวเองและการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ก็สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 24, วันที่ 3 ธันวาคม 2565)

...ผมทำเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ก็จะทำให้เห็นว่าคนกลุ่มยังสามารถเขามีความคิดหัวก้าวหน้าแล้วก็พร้อมที่จะทดลอง และมีการนำเสนอแนวคิดใหม่ใหม่ รวมถึงการ วิเคราะห์ความเป็นไปได้มีความ กลุ่มยังสามารถนี้พร้อมที่จะเดินเข้ามาหาเราเองเลย...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 25, วันที่ 3 ธันวาคม 2565)

1.2 สาร

1) สารของผู้ส่งสารหลัก

การสื่อสารภายในโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ส่งสารหลักจะเป็นผู้ส่งสารข่าวสารต่างๆ ที่สำคัญ ตั้งแต่ก่อนเริ่มการอบรมไปจนจบโครงการฯ ร่วมกับผู้ส่งสารรอง อีกทั้งเกษตรกรรุ่นใหม่สามารถเป็นได้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารได้ สารจากผู้ส่งสารหลัก แบ่งเป็นสารที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกร อันได้แก่ 1) เกษตรต้นน้ำ เกษตรกลางน้ำ และเกษตรปลายน้ำ และ 2) สารที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตรโดยตรง

(1) สารที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร ได้แก่ เกษตรต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

สารที่เกี่ยวข้องเกษตรต้นน้ำ เป็นสารที่ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อให้ในการให้ความรู้เกษตรกรเกี่ยวกับการเพาะปลูก ได้แก่ การเตรียมดิน การทำบัญชี เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่รู้จักหลักการบันทึกบัญชีรายรับรายจ่ายในกิจการของตนเอง การทำฟาร์มระบบเกษตรอัจฉริยะ มาตรฐานที่ใช้ในการทำการเกษตร

...ก็จะคัดเลือกเอาข้อมูลความรู้ที่น่าสนใจให้กับเกษตรกรเช่นช่วงนี้ มีพืชอะไรที่ น่าสนใจบ้าง สามารถสร้างมูลค่ารวมถึงในเรื่องของ การสร้างมาตรฐานเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า อย่างพวก GAP การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ดี การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่ดีควรทำอย่างไร ซึ่งพวกนี้เราก็จะได้ข้อมูลมาจากกรมส่งเสริมการเกษตร หรือจากที่เรา ไปเยี่ยม ตามฟาร์มต่างๆ ร่วมกับ ข้อมูลอะไรที่เราเห็นว่าตอนนี้ เป็นเรื่องใหม่และน่าสนใจ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการแจ้งเรื่องการอบรมการให้ความรู้ต่างๆ อย่างเช่น มาตรฐานการเกษตรเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเกษตรกร ตอนนี้ PGS กับ GAP มาแรง เวลามีโครงการมาเราก็จะแจ้งในกลุ่มให้เขาลงชื่อร่วมสมัคร หากใครต้องการได้ใบรับรอง เขาก็จะเข้ามาอบรม โครงการนี้ดีนะโดยอาจารย์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้จะมาให้ความรู้กับโดยตรง แต่ขอให้รวมกลุ่มกันได้ 20 คน
ขึ้นไปหากใครสนใจ สามารถลงชื่อไว้ได้...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...เวลาที่มีเกษตรกรถามเรา ยกตัวอย่างเช่น การใช้โซล่าเซลล์ ในการเกษตร
เราก็จะแนะนำให้เขาติดต่อไปหาคนในกลุ่มของยัง มีใครบ้างที่เชี่ยวชาญทั้ง
เรื่องเกี่ยวกับพวกนี้ ขอคำปรึกษา เพราะคนในกลุ่มนี้ที่เราเห็นเขาก็พร้อมที่จะ
แบ่งปันนะ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

สารที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกลางน้ำ จะเป็นสารที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปเพิ่มมูลค่า
ให้กับสินค้าเกษตร การเพิ่มมูลค่าสินค้า การเก็บรักษาผลผลิต การการออกแบบบรรจุภัณฑ์

...เดี๋ยวนี้เกษตรกรจะขายแต่ของสดอย่างเดียวไม่ได้นะ เกษตรกรเนี่ยจะต้อง
รู้เกี่ยวกับเรื่องของการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรด้วยเพราะว่ามันช่วย
ป้องกันปัญหาผลผลิตล้นตลาด หรือถ้าหากมีผลผลิตที่ตกเกรด ก็ยังสามารถ
ทำให้มันเพิ่มมูลค่าได้ โดยการนำไปแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์อาหาร...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2565)

...ที่สวนผมปลูกไข่ขาวหน่อไม้ ที่นี้ตอนถึงฤดูการที่หน่อไม้มันล้นตลาด ก็ได้
พวกพี่เกษตรกรนี้แหละครับ ที่เข้าไปให้ความรู้ให้เรารู้จักวิธีการทำหน่อไม้บรรจุ
ถุงสุญญากาศ ใช้อุปกรณ์ที่มีในบ้านได้เลย แถมทำให้หน่อไม้ของผมจะเก็บไว้
ได้ยาวนานเป็นปีเลย

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 22, วันที่ 16 ธันวาคม 2565)

...เวลาที่เค้ามาเยี่ยมฟาร์ม เขาก็จะคอยดูว่า ตอนนี่สิ่งที่เรายังขาดอยู่คืออะไร
อย่างหนูทำข้าวแพค แต่ยังไม่รู้ว่าจะการออกแบบแพคเกจจิ้งจิง เพราะมี
อบรมเรื่องนี้พี่เขาก็แจ้งบอกให้เราไปเข้าร่วมอบรม ผมนี่เริ่มตั้งแต่ศูนย์เลย ไม่
รู้ว่าจะต้องทำยังไงบ้าง พอไปเข้าอบรมถึงได้รู้ว่ามันใช้โปรแกรมนี้ละ มี
ขั้นตอนการออกแบบนี้นะ ต้องใส่อะไรบ้างบนฉลาก...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17, วันที่ 14 มกราคม 2566)

สารที่เกี่ยวข้องกับเกษตรปลายน้ำ เกี่ยวข้องกับข้อมูลหน่วยงานและองค์กรที่สนับสนุนด้านการตลาดสินค้าเกษตร ได้แก่ ช่องทางการจัดจำหน่าย การตลาด การขายออนไลน์ การส่งเสริมการส่งออกต่างประเทศ การรับประกันสินค้า และการบริการหลังการขาย รวมไปถึงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

...เวลามีงานออกบูทขายสินค้า หรือเอาของไปโชว์ ก็จะแจ้งในกลุ่ม ให้ไปลงชื่อ ใครที่พร้อมที่จะไปขายในงานพวกนี้ได้ งานนี้เหมาะกับสินค้าประเภทไหน ปีที่แล้วอะไรขายดีบ้าง

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...ในช่วงโควิดที่ผ่านมา การทำการตลาดออนไลน์นี้สำคัญมากเลยนะ บางคนถึงกับเจ๊งไปเลย เพราะไม่มีใครมารับซื้อ การที่เราทำให้เขาได้มีความรู้เกี่ยวกับการขายของ ออนไลน์เนี่ย มันช่วยทำให้เขาสามารถหล่อเลี้ยงชีวิตของเขาได้ที่สำคัญ การทำประชาสัมพันธ์นี้ก็มีส่วน ในการที่เราจะขายสินค้าของเราเป็นที่รู้จัก

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...ในกลุ่มยังสมาร์ท ต้องการที่จะทำรูปเพื่อการท่องเที่ยวทางการเกษตร ก็จะประสานจัดหาวิทยากรมาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ว่ามันมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ต้องเตรียมตัวอย่างไร อะไรบ้างที่นักท่องเที่ยวชอบ อะไรที่จะดึงให้นักท่องเที่ยวอยู่กับเราได้นาน ควรจะทำกิจกรรมอะไรที่จะสามารถดึงนักท่องเที่ยว ให้อยู่กับค้างคืนกับฟาร์มของเราได้

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

(2) สารจากผู้ส่งสารหลักที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเกษตร ได้แก่ สารที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่, สารขอความร่วมมือ/ขอความช่วยเหลือ, สารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผล, สารเสียงสะท้อน-การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น , และข้อมูลข่าวสารจากภายนอกโดยผู้ส่งสารหลักจะเป็นผู้คัดกรองก่อนที่จะส่งให้กับเกษตรกรรมรุ่นใหม่

...ถ้ามีกิจกรรม โครงการที่เราได้รับข่าวสารมาหรือเขาติดต่อเรามา เราจะนึกถึงเป้าหมาย ก็จะเป็นตัวกลางในการประสาน ถ้ากิจกรรมไหนเราได้ข่าวว่า มันจะมีผลประโยชน์แอบแฝงอะไรอย่างนี้ เราก็ต้องบอกเขาว่ามันเป็นอย่างนี้ อยู่ที่การตัดสินใจของท่าน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...เวลาที่ พวกยังมีผลงาน ได้ออกสื่อต่างๆ ก็จะแจ้งไปในกลุ่ม ซึ่งมันเป็นอีกความภาคภูมิใจหนึ่งของยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์เชียงใหม่รายคะ...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...วันนี้สำนักงานเกษตรจังหวัด ได้รับประสานจาก ม.ราชภัฏเชียงใหม่เรื่องคลินิกเทคโนโลยี เป็นการให้คำปรึกษาในทุกๆ เรื่องของเกษตรกร เราก็จะแจ้งยังไปในไลน์ ให้สแกนตามคิวอาร์โค้ดที่ให้ไป แล้วก็บอกข้อมูลเสริมลงไปให้รู้ด้วยว่า ม.ราชภัฏ ยังสามารถสนับสนุนด้านเทคโนโลยีเกษตรให้ด้วย...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

..เวลามีกำหนดการจากหน่วยงานราชการให้ YSF เข้าร่วมเพื่อชี้แจงหรือฟังปัญหา เราก็จะรีบแจ้งพวกยังเพื่อให้เขาทราบและมีเวลาเตรียมตัว คัดเลือกสถานที่ เช่น งานต้อนรับคณะกระทรวงเกษตรฯ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...การประเมินผลโครงการ เดียวนี้ไม่ใช่แบบกระดาษแล้ว เราก็จะส่งลิงค์เข้ากูเกิลฟอร์มลงไปไลน์กลุ่ม ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ได้ ทำแบบฟอร์มแล้วส่งกลับมา หรือบางทีก็จะมีบุคคลภายนอกมาขอให้ยังทำแบบสอบถามให้ ก็จะใช้ไลน์กลุ่มนี้แหละ..

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...ในทุก ๆ ครั้งที่มีการขอความร่วมมือจากยังให้มาช่วยร่วมงาน เมื่อเสร็จงานก็จะส่งข้อความขอบคุณ ไปยังทางไลน์ แล้วก็รวมไปถึงการขอความคิดเห็น แลกเปลี่ยนทั้งก่อนและหลังจากการเข้าร่วมงานอีเว้นท์ กิจกรรมต่างๆ และโครงการต่างๆ ที่ขอความร่วมมือให้เข้าร่วม

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

2) สารของผู้ส่งสารรอง

สารที่ส่งจากกลุ่มเกษตรกรปราดเป็ร่องรุ่นใหม่เชียงรายไปยังเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ปรากฏ มี 4 ประเภท ได้แก่ สารเกี่ยวกับความรู้และเทคโนโลยีที่น่าสนใจให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ ร่วมกัน สารเกี่ยวกับการดำเนินงานของชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย สารเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ต่างๆ และสารที่ใช้ในการสานสัมพันธ์กลุ่ม

ความรู้และเทคโนโลยีที่น่าสนใจให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ร่วมกัน ผู้ส่งสารรอง จะเป็นผู้ที่ชอบแสวงหาความรู้และข้อมูลใหม่ๆ พร้อมกับนำมาเผยแพร่ให้กับสมาชิกกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่

...ใครที่ปลูกข้าว วันนี้มีบาสที่ส่งรูปภาพ ที่ถ่ายใบข้าวไปเป็นโรคเข้าไป จะมีประมวลผลภาพ แล้วส่งอาการของโรคกลับมาลองดูกันนะครับ เปิดไลน์แล้วค้นหาคำว่า @ricediseaselinebot

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565)

...พีเค้าลงผลของการใช้สารชีวภัณฑ์ บิวเวอเรีย บวก เมตาไรเซียม เพื่อใช้การกำจัดเพลี้ยอ่อน ให้พ่นติดต่อกันหนึ่งอาทิตย์ เพลี้ยอ่อนก็จะตกลงมาตายละหนาว ต้องพ่น 7 วันติดนะ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565)

...แจ้งโครงการอบรมโซล่าเซลล์ ที่น่าสนใจต่างๆ ให้กับสมาชิกกลุ่ม เวลาที่เรา มีเพื่อนไปร่วมกันอบรม มันสนุกดีนะ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565)

...ผมสนใจเกี่ยวกับ สภาพอากาศ เวลาที่จะมีพายุมา ผมจะแจ้งว่า โชนโหน ของเชียงรายจะเกิดฝนบ้าง เพื่อให้ทุกคนจะได้เตรียมตัวระวังและเตรียมรับมือ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565)

สารเกี่ยวกับการดำเนินงานของชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย

...ในตัวไลน์กรุป เอาไว้ใช้ ในการพูดคุย แจ้งข่าวสารต่างๆ รวมไปถึง การชี้แจง การดำเนินงานต่างๆ เช่น กันเข้าร่วมประชุมร่วมกับหน่วยงานราชการส่วนต่างๆ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565)

...ในทุกครั้งที่มีการประชุมเราจะสรุปผลการประชุม เอาไว้ เพื่อแจ้งให้ทุกท่านที่ไม่ได้เข้าร่วมได้รับทราบ และรับรู้ความเป็นไป ของพวกเรา

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565)

...เวลาที่ต้องการมติ เช่น การออกแบบเสื้อ ที่จะใช้ในรุ่นต่อไป ก็จะทำให้ร่วมกันโหวต ว่าจะเอาแบบไหนดี

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565)

สารเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น ได้รับมาจาก YSF จังหวัดอื่นเชิญร่วมงาน การออกร้านขายของ สารจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

...การทำแบบสอบถามที่ส่งมาจากเจ้าหน้าที่ หรือ มีคนมาขอเห็นข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรก็จะส่งต่อให้ไลน์กรุป

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565)

สารที่ใช้ในการสานสัมพันธ์กลุ่ม เช่น การให้กำลังใจกันและกัน การเล่าเรื่อง สัพเพเหระต่าง ๆ ที่ได้ไปพบเจอมา

..ในตัวไลน์กรุ๊ป มีข้อความดังมาทุกวัน บางครั้งก็เป็นการแซวกัน บางครั้งก็มีการส่งภาพ ที่ชวนให้หัวเราะ ทำให้รู้สึกว่ เรามีการติดต่อกันตลอดเวลา ถึงไม่ได้เจอกัน ก็ยังไม่หายไปจากกัน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565)

...เวลาที่มีเพื่อนรู้สึกอ่อนแอหรือผิดหวัง ก็มีการให้กำลังใจกันและกัน เพื่อให้เราก้าวเดินต่อไป

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565)

3) สารของผู้ส่งสารภายนอก

สารหรือข้อมูลข่าวสารจากผู้ส่งสารภายนอกโครงการนั้น จะเป็นการติดต่อสื่อสารในรูปแบบของการประสานกับเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโครงการ หรือติดต่อโดยตรงทางเกษตรกร ได้แก่ นักวิชาการอิสระ และบุคลากรจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการที่มีส่วนขับเคลื่อนและยกระดับศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ และภาคเอกชน เพื่อนำมาใช้บรรยายหรืออบรมทำกิจกรรมร่วมกันกับเกษตรกร หรือ เข้ามาเพิ่มศักยภาพให้กับเกษตรกรในด้านต่างๆ แบ่งได้ เป็น 2 ประเภท ได้แก่ สารที่เกี่ยวข้องเกษตรกรต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และสารที่ไม่เกี่ยวกับการเกษตรแต่เป็นสารที่เข้ามาเพิ่มเติมความรู้ให้สามารถนำไปใช้กับการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรได้ สารที่เกี่ยวข้องเกษตรกรต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

สารเกี่ยวกับความรู้และเทคโนโลยีการเกษตร/เกษตรกรต้นน้ำ จากนักวิชาการและบุคลากรจากสถาบันการศึกษา มีทั้ง การมาเป็นวิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญ เข้ามาบรรยายให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ และการให้คำปรึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาฟาร์มของเกษตรกร และมาตรฐานการเกษตรต่าง ๆ

...มีนักวิชาการอิสระ เขาอยากทำความรู้จักกับเกษตรกรรุ่นใหม่ เกี่ยวกับเรื่องปุ๋ยสั่งตัด จึงขอมาให้ความรู้ ให้กับเกษตรกร โดยในการบรรยายนั้น มีทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ เพื่อให้เกษตรกรสามารถกลับไปสำรวจได้ว่า ดินของตนเอง มีลักษณะเป็นอย่างไร และมีความจำเป็น ต้องใช้ปุ๋ย อะไรบ้าง เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย ในการใส่ปุ๋ย เป็นการลดต้นทุน ในการผลิตอย่างหนึ่ง

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 15 มกราคม 2566)

...แม่ฟ้าหลวงกับ ม.ราชภัฏ นัควันมาพูดคุยกับเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อหาหัวข้อที่แมตซ์กัน งานวิจัยที่พวกเขาต้องการจะส่งเสริม แม่ฟ้าหลวง มีตั้งแต่เรื่องของ การทำฟาร์มเกษตรระบบอัจฉริยะ ระบบไอโอที การแปรรูปสินค้าทางการเกษตร ส่วนทางราชภัฏ จะเน้นเรื่องการบริหารจัดการฟาร์ม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 15 มกราคม 2566)

...เขาจะคิดก่อน อย่างเช่นงานตลาดเกษตรกรอะไรอย่างนี้ เขาจะมีผู้รับผิดชอบงานตลาดเขาจะมาประสานงานมาว่า ต้องการให้เราช่วยประชาสัมพันธ์หรือติดต่อเรื่องอะไร อย่างแบบที่เข้าไปตามอำเภอ จริงๆแล้วเจ้าหน้าที่เกษตรมีผลต่อการออกงานเยอะเหมือนกัน ที่จะดันส่งเสริมหรืออะไรแบบนี้

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, วันที่ 15 มกราคม 2566)

...กองวิชาการเกษตร ได้มาจากอบรมให้กับเกษตรกร เกี่ยวกับ เรื่องของมาตรฐานทางการเกษตรเช่น การขอจีเอพี การทำพีจีเอส ระบบประกันคุณภาพในระดับท้องถิ่นที่ให้การรับรองผู้ผลิตโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, วันที่ 15 มกราคม 2566)

สารเกี่ยวกับการทำการตลาดและการส่งเสริมการตลาด จากภาคเอกชน จะเป็นการ
อบรมให้ความรู้เกษตรกรเกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า การตลาดออนไลน์ การขายสินค้าใน
โครงการจริงใจของเซ็นทรัล ฟู้ด รีเทล จำกัด

...ธนาคาร... เขาส่งเรื่องมาขอให้ทาง ส่งเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่มีความสนใจ
อยากเรียนรู้เรื่องการทำแพ็คเกจจิ้ง โดยเริ่มตั้งแต่การถ่ายภาพผลิตภัณฑ์ การ
ออกแบบสลาก บนแพ็คเกจจิ้ง การสร้างโลโก้

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, วันที่ 15 มกราคม 2566)

...ไปรษณีย์ มาให้ความรู้ เกี่ยวกับ การทำการตลาดออนไลน์ ด้วยอีมาร์เก็ต
เพลตฟอร์มถึงระบบโลจิสติกส์ของสินค้า

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 15 มกราคม 2566)

...เซ็นทรัลรีเทล เข้ามาโปรโมทให้เกษตรกรนำสินค้าออร์แกนิก ไปขายใน
โครงการจริงใจมาร์เก็ต ซึ่งเป็นแหล่งรวม ผัก ผลไม้ปลอดภัย และปลอด
สารพิษ รวมถึงของดีประจำจังหวัด โดยผู้ที่เข้ามาขาย จะต้องเข้าใจ ระบบ
การตลาด และจากมีการส่งตัวสินค้า ว่าเขาส่งมาตรฐานที่ได้แจ้งไว้จริงหรือไม่

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 15 มกราคม 2566)

สารที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตรโดยตรง

เป็นสารที่เข้ามาเพิ่มเติมความรู้ให้สามารถนำไปใช้กับการทำกิจกรรมต่างๆ ที่
เกี่ยวข้องกับเกษตรได้ เช่น สารเกี่ยวกับการเป็นวิทยากรมืออาชีพ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการนำเสนอ
ในที่สาธารณะและเมื่อมีคณะมาติดต่อขอศึกษาดูงานที่ฟาร์ม

...เชิญอาจารย์จาก ม.ราชภัฏ มาอบรม หัวข้อ การเป็นวิทยากรมืออาชีพ
ให้กับยังสมาร์ท อบรม 2 วัน มีการเรียนรู้เทคนิคการพูด การใช้สื่อประกอบ
รวมถึงการเล่าเรื่องในเวลาจำกัดแต่สามารถนำเสนอสิ่งที่นำเสนอได้ครบ...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 15 มกราคม 2566)

ตาราง 2 สารที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรจากผู้ส่งสารหลัก ผู้ส่งสารรอง และผู้ส่งสารภายนอก

สารที่เกี่ยวข้องกับ	ผู้ส่งสารหลัก	ผู้ส่งสารรอง	ผู้ส่งสารภายนอก
การเกษตร			
เกษตรต้นน้ำ			
การเตรียมดิน	/		/
การลดต้นทุนการผลิต	/	/	/
การทำบัญชี	/		/
มาตรฐานที่ใช้ในการทำ	/	/	/
การเกษตร			
การทำฟาร์มระบบเกษตร	/	/	/
อัจฉริยะ			
ระบบโซล่าเซลล์	/	/	/
IOT		/	/
การจัดทำแผนธุรกิจ	/	/	
การบริหารจัดการฟาร์ม	/	/	/
สภาพอากาศ		/	
เกษตรกลางน้ำ			
การแปรรูป	/	/	/
การการออกแบบ	/		/
บรรจุภัณฑ์			
การเพิ่มมูลค่าสินค้า	/	/	/
เกษตรปลายน้ำ			
ช่องทางการจัดจำหน่าย	/	/	
การตลาด	/	/	/
การขายออนไลน์	/	/	/
การออกบูท	/	/	
การประชาสัมพันธ์	/	/	/
เกษตรเชิงท่องเที่ยว		/	/
การเป็นวิทยากรมืออาชีพ			/

จากตาราง 2 เห็นได้ว่าสารที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ส่งมาจาก ผู้ส่งสารหลัก ผู้ส่งสารรอง และผู้ส่งสารภายนอก เป็นสารที่เกษตรกรจำเป็นต้องใช้ในการทำการเกษตร เริ่มตั้งแต่ เกษตรต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ สารที่ส่งมามีลักษณะเป็นทั้งให้ความรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับ

เรื่องนั้นๆ และการแก้ไขปัญหา เนื้อหาสารที่เกี่ยวข้องกับทางการเกษตรที่ผู้ส่งสารทั้ง 3 กลุ่ม ได้พูดถึง หรือกล่าวถึงประกอบไปด้วย 1) สารที่เกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิต 2) มาตรฐานที่ใช้ในการทำ การเกษตร 3) การทำฟาร์มระบบเกษตรอัจฉริยะ 3) ระบบโซล่าเซลล์ 4) ไอโอที 5) การบริหารจัดการ ฟาร์ม 6) การแปรรูป 7) การเพิ่มมูลค่าให้สินค้า 8) การตลาดการขายออนไลน์ และ 9) การ ประชาสัมพันธ์ สารที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่ปรากฏนั้น บางสารอาจจะเกี่ยวข้องกับผู้รับสารอย่าง มาก และบางสารอาจจะเกี่ยวข้องเพียงแค่วิวัฒนาการขึ้นอยู่กับความสนใจของแต่ละบุคคล

ตาราง 3 สารที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตรจากผู้ส่งสารหลัก ผู้ส่งสารรอง และผู้ส่งสารภายนอก

สารที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตร	ผู้ส่งสารหลัก	ผู้ส่งสารรอง	ผู้ส่งสารภายนอก
สารของโครงการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่	/	/	
สารเกี่ยวกับการดำเนินงานของชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย	/	/	
สารขอความร่วมมือ/ขอความช่วยเหลือ	/	/	/
สารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผล	/	/	
สารเสี่ยงสะท้อน-การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	/	/	
ข้อมูลข่าวสารจากภายนอก	/	/	
สารที่ใช้ในการสานสัมพันธ์กลุ่ม	/	/	

สารในกลุ่มนี้จะเกี่ยวข้องกับผู้ส่งสารหลักและผู้ส่งสารรอง เนื่องจากเป็นสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องและการดำเนินงานระหว่างนักวิชาการเกษตร เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่และเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ได้แก่ สารของโครงการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ สารเกี่ยวกับการดำเนินงานของชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย, สารขอความร่วมมือ/ขอความช่วยเหลือ, สารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผล, สารเสี่ยงสะท้อน-การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูลข่าวสารจากภายนอก จะมีเพียงสารที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตรประเภทเดียวที่มาจากผู้ส่งสารภายนอก ได้แก่ สารขอความร่วมมือ เช่น การตอบแบบสอบถาม โดยจะเป็นการส่งสารผ่านทางเจ้าหน้าที่มายังผู้รับสาร

1.3 ช่องทางการสื่อสาร

1) ช่องทางการสื่อสารของผู้ส่งสารหลัก

สื่อที่ใช้ในการสื่อสารมีวัตถุประสงค์เพื่อการติดต่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางการสื่อสารมีหลายหลาย ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อกิจกรรม สื่อเฉพาะกิจ สื่อใหม่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สื่อบุคคล

ผู้วิจัยพบว่าสื่อบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1) สื่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตร ได้แก่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และเกษตรอำเภอ 2) สื่อบุคคลภายนอก ได้แก่ วิทยากรที่เข้าที่เป็นผู้ติดต่อและนักวิชาการที่ติดต่อเข้ามาเป็นวิทยากร

(1) สื่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตร นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย มีความสำคัญอย่างมากเพราะสื่อบุคคลจะมีคุณลักษณะเป็นทั้งผู้ส่งสารและเป็นช่องทางการสื่อสาร มีลักษณะที่ยืดหยุ่นสูงและต้องมีความน่าเชื่อถือ ความคล้อยคลึง ทักษะการสื่อสาร การรับฟัง การสนับสนุน เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจ และสามารถเปลี่ยนทัศนคติรวมถึงพฤติกรรมของผู้รับสารได้

(1.1) ความน่าเชื่อถือ คือระดับความรู้สึกของผู้รับสาร ที่รู้สึกว่าคุณส่งสารเป็นที่น่าไว้วางใจ และมีความสามารถ หากผู้รับสารเป้าหมาย มีความรู้สึกว่าคุณส่งสารมีความคิดเห็นที่น่าเชื่อถือ มีหลักการ จะทำให้ผู้รักษามีแนวโน้มที่จะยอมรับ ในตัวของผู้ส่งสารมากขึ้น จากการลงพื้นที่ในการวิจัยผู้วิจัยจึงทราบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่จะให้ความเคารพนับถือ เชื่อถือเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการ เพราะสามารถที่จะให้คำแนะนำให้ความช่วยเหลือ ในเรื่องเกษตรกรรุ่นใหม่ เมื่อต้องการนำข้อมูลไปตัดสินใจ โดยทั้งนี้ เจ้าหน้าที่เกษตรมีการวางตัวเป็นกลาง ประกอบกับ มีประสบการณ์ในเรื่ององค์ความรู้ทางด้านเกษตร

...ตั้งแต่จบผมก็ทำงานทางด้านนี้มาตลอดเลย มันจึงทำให้เราสั่งสมประสบการณ์และสามารถมองเห็น ความเป็นไปหรือเทรนด์ของเกษตรกรได้ ที่มันต้องดูที่ตัวบริบทด้วยว่าแต่ละที่มีบริบทแตกต่างกันยังไง บริบทพื้นที่คน เกษตรกร อย่างแม่ฟ้าหลวงเขาจะเก่งเรื่องชา แต่เขาของเขาจะขายให้เงินเขาไม่ได้ขายให้คนไทย ซึ่งพวกนี้แต่ละที่มันมีความแตกต่างกันจริงๆ นะ อย่างเชียงรายเป็นจังหวัดที่ส่งเสริมสินค้าเกษตรมูลค่าสูง เพราะฉะนั้น เราก็

ต้อง มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้เพื่อสามารถผลักดันเกษตรกร ให้เขาไปได้ไกลกว่าเดิม

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 15 มกราคม 2566)

...ถ้ากิจกรรมไหนเราได้ข่าวว่า มันจะมีผลประโยชน์แอบแฝงอะไรอย่างนี้ เราก็ต้องบอกเขาว่ามันเป็นอย่างนี้อยู่ที่การตัดสินใจของท่านอย่างเช่น โครงการที่มีเอกชนเข้ามาส่งเสริมในการขายต้นกล้าและก็สัญญาว่าจะรับซื้อคืน ซึ่งที่ผ่านมาความเป็นไปได้มันมีน้อย เราก็ต้องบอกเขาว่ากิจกรรมแบบนี้โอกาสที่เขาจะซื้อ ได้ขายคืนเขามันมีน้อย ต้องดูองค์ประกอบเขาว่ามีการมาติดตามไหม เขามีบริษัทตั้งอยู่แน่นอนไหม ตั้งมานานหรือยัง

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, วันที่ 15 มกราคม 2565)

(1.2) ความคล้ายคลึง คือ สื่อบุคคลหรือผู้ส่งสาร มีความคล้ายคลึงกับผู้รับสาร เป้าหมายในด้านต่างๆ เช่น มีความสนใจทางด้านเกษตรเหมือนกัน เข้าใจจิตใจของเกษตรกร จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและความคิดเห็นของผู้รับสาร ความคล้ายคลึงกันจะทำให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจกันชอบพอและไว้วางใจซึ่งกันและกัน

...เราก็เป็นนอกจากที่จะเป็นเจ้าหน้าที่เกษตรแล้ว เรายังเป็นเกษตรกรด้วยนะ และยังเข้าร่วมอบรมโครงการ ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์อีกด้วย เพราะฉะนั้นเขาก็เห็นเราเป็น เสมือนเกษตรกรคนนึง ทำให้ เขาเปิดใจ ยอมรับเรา ได้ง่ายขึ้น

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 15 มกราคม 2566)

(1.3) สื่อบุคคลต้องมีทักษะการสื่อสารและเลือกใช้เครื่องมือในการสื่อสารที่ถูกต้องและเหมาะสมกับเวลา ปัจจุบันมีเครื่องมือให้เลือกใช้มากมาย จึงเป็นเรื่องยากที่จะรู้ว่าเครื่องมือใดเหมาะสม ตัวอย่างเช่น การจัดประชุมผ่านไลน์กรุ๊ป

...ตั้งแต่มีไลน์นี่ดิฉันะประหยัดค่าใช้จ่ายในเรื่องของการติดต่อสื่อสารและมันก็สามารถส่งผ่านข้อมูลได้หลากหลายด้วยไม่ว่าจะเป็นภาพ เป็นเสียง เป็นไฟล์ เป็นคลิป ยิ่งในช่วงโควิดนี้ช่วยได้มากเลย จะนัดประชุมออนไลน์ตลอด เพราะไม่สามารถที่จะมาพบกันได้...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

..การใช้สื่อออนไลน์ขึ้นอยู่กับ Gen แต่ Gen นี้ก็ต้องส่งกลุ่มไลน์อย่างเดียว ส่งเฟซบุ๊กอะไรอย่างนี้ เราใช้ไลน์เป็นเครื่องมือการสื่อสาร เพราะว่าบางข่าวสารมันก็ไม่ชัดเจน บางข่าวสารก็ไม่เกิดผลดี เราก็ต้องชี้แจงบอกเขา แต่เราจะสื่อสารในฐานะที่เป็นพวกเดียวกันกับเขา ไม่ได้สื่อสารคนละสถานะกัน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...แต่ก็มีบางพื้นที่นะที่อยู่เขาอยู่ดอย สมัยก่อนเกษตรกรที่ยังไม่มีอินเทอร์เน็ตก็เยอะ การเข้าถึงก็ค่อนข้างยากเหมือนกัน คนในพื้นที่พวกนั้นก็ยังต้องใช้วิธีการดั้งเดิมไปก่อน อย่างการโทรศัพท์ เป็นวิธีที่ดีที่สุดแล้ว

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...เวลาที่มีเรื่องขัดแย้ง เราก็จะอธิบายให้แต่ละฝ่ายได้เข้าใจถึงเหตุและผล เข้าไปทำความเข้าใจกับทุกฝ่าย ไม่ฟังข้างใดข้างหนึ่ง

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

(1.4) การให้การสนับสนุน จากการลงพื้นที่ในการวิจัย ผู้วิจัยทราบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ เมื่อต้องการจะลงมือทำอะไรจะปรึกษากับเจ้าหน้าที่เกษตรที่เข้ามาดูแล เพราะพวกเขาให้ความช่วยเหลือและพร้อมที่จะสนับสนุนและเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมถึงยังจัดการประสานไปยังส่วนงานอื่นๆ หากเกษตรกรรุ่นใหม่มีโครงการที่ต้องร่วมกับหน่วยงานอื่น

...กลุ่มยังเชียงราย มีความกระตือรือร้น ต้องการขับเคลื่อนนโยบายยกระดับศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ จึงต้องมีการเข้าร่วมประชุมกับ ผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัดเชียงราย หัวหน้าสำนักงานจังหวัดเชียงราย พัฒนาการจังหวัดเชียงราย พาณิชย์จังหวัดเชียงราย อุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย เราก็ต้องไปดิ้นกับหน้าห้อง เพื่อที่จะแทรกภาวะในการประชุมประจำเดือน โดยมีการประชุมร่วมกันก่อนกับเกษตรจังหวัด

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

นอกจากนี้นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปรารถนาดี (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงรายยังได้ติดต่อไปยังเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอให้ช่วยประสานงานให้อีกทางหนึ่ง

...ก่อนที่จะมีการอบรมโครงการ เราก็จะติดต่อเกษตรกรที่เข้าร่วมอบรมด้วยโทรศัพท์ตามเบอร์ที่ให้ไว้ในใบสมัครเพื่อแจ้งกำหนดการอบรม และก็จะประสานกับเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอเพื่อให้เค้าช่วยแจ้งอีกทางหนึ่ง...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

2) สื่อบุคคลภายนอก แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ วิทยากรที่เข้าที่เป็นผู้ติดต่อเจ้าหน้าที่จากภาครัฐและเอกชน เช่น เจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกลุ่มนักวิชาการสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และนักวิชาการที่ติดต่อเข้ามาเป็นวิทยากร

(1) วิทยากรที่เข้าที่เป็นผู้ติดต่อ เจ้าหน้าที่จากภาครัฐและเอกชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสมาคมมัคคุเทศก์เชียงราย มาให้ความรู้และร่วมวางแผน การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดเชียงราย และกลุ่มนักวิชาการสถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่อให้ได้ความรู้และฝึกปฏิบัติด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการเป็นวิทยากรมืออาชีพ

...ส่วนมากเราก็จะใช้วิธีเชิญวิทยากรที่เค้าทำเกี่ยวกับด้านนั้นโดยตรง ขอความร่วมมือเค้ามาเป็นวิทยากร พวกเค้าก็โอเคมากกว่าสนใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตรก็เลยไปเชิญวิทยากรจากเจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสมาคมมัคคุเทศก์เชียงราย มาให้ความรู้เรื่องของการวางแผน เตรียมสวนเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว ความต้องการของนักท่องเที่ยว การดูแลจัดการเรื่องขยะ หากมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากจะจัดการดูแลอย่างไรรวมถึง การทำโฮมสเตย์ และการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมได้ตลอดทั้งปี

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...หลังจากสถานการณ์โควิดคลี่คลาย ก็มีคนเริ่มมา ทั้งศึกษาดูงาน มาเยี่ยม ชมสวนของเรา ด้านแรกที่เป็นอุปสรรคคือเราไม่รู้ว่าจะพูดยังไงแนะนำยังไงให้ เขาฟัง เจ้าหน้าที่เกษตรเค้าเลยจัดอาจารย์จาก ม.ราชภัฏ มาอบรม หัวข้อ การเป็นวิทยากรมืออาชีพ เป็นหลักสูตรที่เข้มข้นมาก ใช้เวลาอบรมสองวัน เต็ม ทำให้ได้มีการฝึกเตรียมตัวกันทำสื่อ และฝึกพูดกันทุกคน ให้ทุกคนได้มีส่วนในการนำเสนอ ฟาร์มของตัวเอง พูดแค่คนละ 5 นาที มีนี่เต็มไปด้วย เหนือตื่นเต้นมาก

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18, วันที่ 3 ธันวาคม 2565)

(2) สื่อบุคคลภายนอกที่ติดต่อมาเป็นวิทยากรให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่

...มีอาจารย์ที่เขาทำเกี่ยวกับโรงเรียนเกษตรกรด้วยเข้มีทิสสร้างสุขและSmart A4 ต้องการมาเสริมสร้างขีดความสามารถของเกษตรกรและการวางแผน พัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่ เราเห็นว่ามันมีประโยชน์ ก็เลยให้อาจารย์เค้ามาเป็นวิทยากรในเวทีที่ 2...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...ก่อนหน้านี้ก็มีอาจารย์จากแม่โจ้แพร์มาขอให้ความรู้เรื่องการพัฒนา ผลิตภัณฑ์และการส่งสินค้าไปขายต่างประเทศ...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

สื่อกิจกรรม

ผู้วิจัยพบว่าสื่อกิจกรรม เป็นสื่อที่นำมาใช้ในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่หลากหลาย ประเภท สามารถแบ่งได้ 4 ประเภท ดังนี้ 1) การจัดค่าย 2) การจัดกิจกรรมงานแสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้า 3) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ 4) การสัญจรพบปะเยี่ยมเยียนฟาร์มตัวอย่างเกษตรกรรุ่นใหม่

1) การจัดค่าย

ในการจัดการจัดกระบวนการเรียนรู้ครั้งที่ 1 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ผู้รับผิดชอบโครงการฯและเกษตรกรปราดเป็ร่องรุ่นใหม่รุ่นที่ พบว่า ต้องการจัดกิจกรรมในระยะเวลา 2 วัน 1 คืน ให้เป็นเสมือนกับการเข้าค่าย โดยให้เกษตรกรรุ่นใหม่ประกอบกิจกรรมตามที่ได้วางแผน ล่วงหน้าไว้ ซึ่งจะมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้จัด สถานที่ วัสดุ สิ่งอำนวยความสะดวก

ต่างๆ การสร้างบรรยากาศ และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามที่ผู้จัดได้กำหนดไว้ เกษตรกรรุ่นใหม่ จะต้องเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ครั้งที่ 1 เป็นระยะเวลา 2 วัน 1 คืน ในสถานที่ที่จัดไว้ มาพักค้างคืน 1 คืน และผู้เข้าร่วมโครงการต้องปฏิบัติตัวและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้วางแผนไว้ ได้แก่ การละลายพฤติกรรม การเข้าร่วมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกกิจกรรม การรับประทานอาหารร่วมกัน การทำความรู้จักกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนการปรับกระบวนการทัศนและแนวคิดเกี่ยวกับการเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่

...ในการจัดอบรมทุกครั้งเราจะให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้เขียนว่า การที่มาเข้าร่วมโครงการนี้ คุณต้องการอะไร ซึ่งเกิน 80% ตอบว่าต้องการคอนเนคชั่น เราจึงอาศัยกิจกรรมในระยะเวลา 2 วัน 1 คืนนี้ จัดออกมาเหมือนกับเข้าค่าย เพราะก่อนหน้านี้ เคยจัดแบบไปเข้าเย็นกลับ พอหมดโครงการทุกคนก็แยกย้ายกันไป แต่การจัดให้ทุกคนมาร่วมเหมือนการเข้าค่าย นอกจากที่จะได้คอนเนคชั่นแล้ว แต่ละคนยังมีระยะเวลาในการทำความรู้จัก สานความสัมพันธ์ ได้แลกเปลี่ยนทั้งความรู้ ความคิดเห็น มุมมองด้านการเกษตรของแต่ละคน รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายในอนาคต เรามองว่าทำให้พวกเขาได้มากกว่าคอนเนคชั่น...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...สองวันหนึ่งคืนนี้ ครบรสมากเลยมีทั้งวิชาการ มีทั้งสันตนาการ มีทั้งได้แรงบันดาลใจ รวมถึงได้เจอคนที่มีชะตากรรมเดียวกัน และเป็นคนรุ่นราวคราวเดียวกันทำให้รู้สึกว่าคุณกันง่ายมากขึ้น ได้เพื่อนใหม่จากเวทีนี้หลายคนเลย บางคนที่ยังไม่ได้คุยแค่ได้ฟังเรื่องที่เค้าเล่าก็น่าสนใจอยากทำความรู้จักต่อ...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565)

...การได้มาทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่น มันทำให้เราได้เห็นมุมมองต่างๆ ได้รับฟัง และฝึก การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น อย่างกิจกรรม ที่ต้องให้เราไปเสนอขายของให้กับคู่ค้า แต่ละคนก็มีไอเดียดีพรั่งออกมา พอแพลนนี้ใช้ไม่ได้เราก็เปลี่ยนต้องมาช่วยกันวางแผนใหม่ ร่วมด้วยช่วยกันคิด จนสามารถผ่านกิจกรรมนั้นมาได้...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565)

...ที่นี่เป็นสถานที่ที่เหมาะสมกับการเข้าค่ายพักค้างคืนมาก ออกไปไหนไม่ได้เลย ไกลตัวเมือง ตอนแรกก็คิดว่าจะหนีกลับบ้านแล้วตอนเช้าค่อยมาใหม่ แต่กว่าจะรู้ตัวก็นั่งคุยกับคนอื่นจนถึงห้าทุ่มแล้ว มีกิจกรรมทั้งวัน ทั้งใช้ความคิด เล่น เกม แข่งกีฬา ชอบตอนที่เค้าจุดเทียนปฏิญาณตน มันทำให้เราขลุกละเลย ไม่ได้เจอบรรยากาศแบบนี้มานานแล้ว...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565)

2) การจัดกิจกรรมงานแสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้า

ผู้วิจัยพบว่า จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีการจัดกิจกรรมงานแสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้า ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีพื้นที่จำหน่ายสินค้าทางการเกษตร รวมไปถึงเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดเชียงรายมีผลผลิตและผลิตภัณฑ์แปรรูปภาคการเกษตรที่มีความหลากหลาย ทำให้สามารถเข้าร่วมงานแสดงสินค้าได้ตลอดทั้งปีทั้งในและนอกจังหวัดเชียงราย เช่น ชา กาแฟ ข้าว เมล่อน ต้นไม้ สวยงาม ผักสลัดไฮโดร โปนิคส์ การเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษนั้นนอกจากจะเป็นการสร้างรายได้แล้วยังเป็นการนำเสนอตนเอง และนำเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ใช้ในฟาร์มมาจัดแสดงให้กับผู้ที่มาร่วมงาน ได้ทำความรู้จักกับเกษตรกรรุ่นใหม่อีกด้วย

...สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย ได้สนับสนุนพื้นที่จำหน่ายสินค้าทางการเกษตรให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย จึงได้จัดงาน Kick off ลานกิจกรรม D.I.Y. KASET MARKET เพื่อจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร โดยจัดกิจกรรมแบบต่อเนื่องทุกวันศุกร์ ณ ตลาดเกษตรกร

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...เวลามี การจัดงานต่างๆก็จะมีคนมาให้บูท แบ่งพื้นที่ให้กับพวกอย่างใด จัดโชว์แสดงสินค้าและจำหน่าย ทำให้คนทั่วไปได้รู้จักกับเกษตรกรรุ่นใหม่มากขึ้น รวมทั้งยังมีการนำ เอาเทคโนโลยีทางการเกษตร ไปโชว์ให้ดูในงานเช่น การ ปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ เขาก็จะยกชุดเล็กๆไปแสดงโชว์ให้ดู หรือไม่เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อที่อยู่ในขวด และที่แยกออกมาเป็นต้นๆแล้ว ทำให้เป็นที่ดึงดูดต่อผู้ที่มาร่วมงาน...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

3) การศึกษาดูงานนอกสถานที่

ในการจัดการจัดกระบวนการเรียนรู้ครั้งที่ 2 ได้มีการจัดให้ศึกษาดูงานนอกสถานที่ ผู้วิจัยพบว่า การเลือกการศึกษาดูงานนอกสถานที่นั้น จะเป็นการเลือกที่ดูงานที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ความทันสมัย เทคโนโลยีทางการเกษตร รวมถึงเป็นสถานที่ที่คนธรรมดาเข้าไปดูไม่ได้ ต้องผ่านการติดต่อระหว่างหน่วยงานเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าศึกษาดูงาน

...เชียงราย มีสถานที่สำหรับศึกษาดูงานที่น่าสนใจเยอะมากเลยนะ แต่ที่เลือกที่นี่เพราะว่า ในหนึ่งวันสามารถดูได้หลายอย่างรวมกันเพราะว่าเป็น ที่ที่รวบรวมเทคโนโลยีทางการเกษตรไม่ว่าจะเป็นระบบปลูกพืชในโรงเรือน เตาไพโรไลซิส นำขยะพลาสติกมาทำให้กลายเป็นน้ำมัน การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช ศูนย์พลังงาน ศูนย์สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงศูนย์ทดสอบผลิตภัณฑ์ ก็เลยทำให้รู้สึกว่าจะไม่ต้องเดินทางไปหลากหลายที่มาแค่ที่นี่ทีเดียว ก็ได้เห็นเทคโนโลยีที่หลากหลายแล้ว และที่สำคัญอาจารย์ที่นี่ให้ความเป็นกันเองและน่ารักมาก

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

...แถวแม่จันจะมีฟาร์มปิดที่หนึ่ง ปลูกดอกไม้เมืองหนาวไว้หลากหลายมาก รวมถึงมีการทำเมล็ดพันธุ์เอง เพื่อจะได้ไม่ต้องไปซื้อจากต่างประเทศ แต่ที่นี่เป็นฟาร์มปิดเข้าถึงยาก เราได้ไปเจอกับเจ้าของได้ไปคุยกับเค้ามา เขาก็บอกว่า โอเคนะถ้าพวกเราจะมาดูงานที่นี่ เขาก็ยินดีต้อนรับ อีกอย่างหนึ่ง ก็จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบของเอกชนด้วยว่าเค้ามีวิธีการจัดการฟาร์ม การทำการตลาดอย่างไร ดอกไม้ที่นี่ส่งไปขาย ให้กับต่างประเทศ อดก. ปากคลองตลาด ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ๆ ทั้งนั้น

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2565)

4) การสัญจรพบปะเยี่ยมเยียนฟาร์มตัวอย่างเกษตรกรรุ่นใหม่

การสัญจรพบปะเยี่ยมเยียนฟาร์มตัวอย่างสมาชิกเกษตรกรปรับเปลี่ยนรุ่นใหม่ เชียงราย จัดขึ้นมาทุกๆ สองเดือน โดยให้เกษตรกรเลือกว่าต้องการไปที่สวนใดของสมาชิก ซึ่งในหนึ่งครั้ง จะเยี่ยมชมสองสวน ที่อยู่พื้นที่ใกล้เคียงกัน และได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมเสนอคำแนะนำ ร่วมแก้ไขปัญหาให้กับ ส่วนที่ไปเยี่ยมเยียน

...กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นคนคิดขึ้นมาเอง การพัฒนาคน พัฒนาเพื่อน ก็คือเพื่อนช่วยเพื่อน และมีการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ที่ตนถนัดให้กับเพื่อน..

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2565)

...สนุกทุกครั้งที่ได้ไปเยี่ยมสวนของเพื่อนๆ เราได้ทั้งความรู้และของกลับบ้าน ชอบมากเลยตอนที่ไปสวนก็ไม่เคยคิดว่า ราชเบอร์รี่ในไทย จะออกดกและอร่อยมากขนาดนี้ เพิ่งเคยกินครั้งแรกคิดว่ามันจะไม่อร่อย แต่มันหวานหอมอมเปรี้ยวกินแล้วชื่นใจ แล้วเราดูเขาพอเห็นระบบน้ำหยด ระบบการให้ปุ๋ย อยากกลับไปพัฒนาที่สวนของตัวเองต่อบ้าง

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2565)

...ได้มีโอกาสไปสวนชาอินทรีย์ ไปเห็นขบวนการเก็บ ที่ต้องใช้มือคน รวมถึงการทำชาแบบจีน ที่ต้องลงมือทำทั้งคืน กว่าจะได้ชามาให้เรากิน นี่ก็ยากแสนยากเนาะ แต่ที่ประทับใจที่สุดคือ ชาหอมหมื่นลี้ อยากรู้กระบวนการอบดอกหอมหมื่นลี้มากเลยว่าจะทำยังไงให้กลิ่นหอมหวาน มากกว่าตอนที่เป็นดอกสดอีก

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2565)

สื่อเฉพาะกิจ

ผู้วิจัยพบว่าสื่อเฉพาะกิจ เป็นสื่อที่นำมาใช้ในการทำการหาข้อตกลงร่วมกันระหว่างนักวิชาการเกษตรและเกษตรกรรุ่นใหม่และการทำการประชาสัมพันธ์ สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้ 1) การจัดประชุม 2) การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

1) การจัดประชุม

นักวิชาการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ จะเป็นผู้กำหนดการจัดการประชุมเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ หรือเมื่อมีเหตุการณ์พิเศษจะมีการแจ้งเชิญและนัดประชุมเพื่อหาข้อตกลงและผู้ร่วมรับผิดชอบ และจะมีการสรุปวาระการประชุมเป็นลายลักษณ์อักษรแจ้งในไลน์กลุ่ม

...แต่ก่อนเวลาจะประชุมก็จะนัดประชุมล่วงหน้าในไลน์ และส่วนใหญ่จะนัดมาประชุมโดยใช้สถานที่ที่สำนักงาน แต่เดี๋ยวดั้งแต่เกิดโควิด ถ้ามีประชุมก็จะประชุมผ่านทางไลน์กลุ่ม สะดวก ง่าย ทุกคนสามารถเข้าร่วมได้ และทำให้ไม่ต้องเดินทาง ...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2565)

... เวลาที่มีการเรียกประชุม พอประชุมเสร็จ ก็จะทำสรุปวาระการประชุมเอาลงในอัลบั้มในไลน์ เพื่อให้ผู้ที่ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการประชุมในครั้งนั้น

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2565)

...เจ้าหน้าที่จะนัดเราประชุม เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการจัดงาน เวลาเขามีเรื่องอะไรเขาก็จะส่งมาในกลุ่ม แล้วก็นัดกับพวกเราว่าจะพร้อมกันวันไหน เวลาจัดประชุมพี่เค้าก็เตรียมให้หมด ทั้งการการประชุมทั้งติดต่อขอสถานที่ ส่วนใหญ่เราก็มาประชุมกันที่ สำนักงานเกษตรนี้แหละ บางทีถ้าเร่งด่วนมากก็จะประชุมในไลน์กลุ่ม...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

...ทุกครั้ง ที่เกษตรกรขอความร่วมมือ หรือแจ้งการเข้าร่วมงานต่าง ๆ พวกเราจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และในทุกๆ ครั้งจะต้องมีการพูดคุยกันเสมอ ซึ่งมีทั้งเป็นการประชุมอย่างเป็นทางการและแบบนอกรอบ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, วันที่ 11 ธันวาคม 2565)

2) สื่อประชาสัมพันธ์

นอกจากการแจ้งข้อมูลข่าวสารแล้วผู้วิจัยพบว่า นักวิชาการเกษตรยังได้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์เพื่อนำไปลงบนสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ การทำข่าวประชาสัมพันธ์ลงบนเว็บไซต์สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย การทำโปสเตอร์ออนไลน์ รับสมัครเกษตรกรรุ่นใหม่ การทำข่าวประชาสัมพันธ์ส่งให้กับเกษตรกรอำเภอและสื่อมวลชนได้มาร่วมงานและลงข่าว

ภาพ 13 ชาวประชาสัมพันธ์และสื่อประชาสัมพันธ์ งาน D.I.Y. Kaset Market แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับการสาธิตการทำเกษตรแนวใหม่และ แปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรจากเกษตรกรรุ่นใหม่
ที่มา: FB สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย

ภาพ 14 สื่อมวลชนนำเสนอข่าวการจัดงานลงบนเว็บไซต์
ที่มา: <https://www.chiangrainews.net>

ภาพ 15 สื่อประชาสัมพันธ์การรับสมัคร

ผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer ปี พ.ศ. 2565

สื่อใหม่

ผู้วิจัยพบว่า นักส่งเสริมการเกษตรใช้สื่อใหม่ในการเข้าถึงเนื้อหาตามความต้องการ ทุกที่ทุกเวลาและทุกอุปกรณ์ดิจิทัล ซึ่งรวมไปถึงข้อมูลป้อนกลับของผู้ใช้ที่ได้ตอบระหว่างกัน การมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ และการรวมตัวเป็นชุมชนที่แวดล้อมเนื้อหาสื่อ นั้น โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ ประเภทไลน์กลุ่ม เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารกับเกษตรกรรุ่นใหม่ และเฟสบุ๊กของสำนักงานเกษตรจังหวัด เชียงรายในการทำประชาสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไป

...เราได้ใช้ไลน์กรุป YSF เชียงราย มาตั้งแต่ปี 58 ที่เลือกใช้ก็เพราะมันสะดวก และสามารถติดต่อ คนได้พร้อมพร้อมกันทีเดียว แต่ตอนนั้นก็ยังมีปัญหาอยู่นะ เพราะบางที่ก็ยังไม่มียูนิคไนด์ แต่ตอนนี้ไม่มีปัญหาแล้ว ทุกคนมีเน็ตในมือ ถือกันหมดแล้ว...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

...ช่องทางออนไลน์ที่ใช้ติดต่อกับพวกเราก็มี Line Group ที่เป็นช่องทางประจำ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

...ข้อดีอีกอย่างของไลน์กลุ่มนะ นอกจากเราใช้สื่อสารกับพวกยังแล้ว บางทีพวกยังเค้าก็ทักถามเรามาเรื่องโน้นเรื่องนี้ ถ้าเรารู้ว่าพวกยังด้วยตัวเองเค้าทำเรื่องนี้อยู่เราก็จะแนะนำเค้าไป และพวกยังด้วยตัวเองก็ไว้ใจคุยกันด้วย บางคนก็ถามเกี่ยวกับเรื่องเกษตร บางคนก็คุยกันสัพเพเหระ เราว่ามันเป็นพื้นที่ในสร้างความสัมพันธ์และให้เค้าไว้ช่วยเหลือกัน...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

...ผมได้ข่าวการเปิดรับสมัคร โครงการ YSF ก็ไปเห็นจากเฟสบุ๊กของสำนักงาน เกษตรจังหวัดนี้แหละ ก็เลยตามมาสมัคร...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21, วันที่ 16 ธันวาคม 2565)

2) ช่องทางการสื่อสารของผู้ส่งสารรอง

สื่อหรือช่องทางการสื่อสารที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างเกษตรกรรุ่นพี่กับเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อวัตถุประสงค์ในการติดต่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแสดงความคิดเห็น ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อกิจกรรม สื่อเฉพาะกิจ สื่อใหม่ รายละเอียดดังนี้

สื่อบุคคล

เกษตรกรรุ่นพี่ทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคล ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เวทีที่ 1 โดยทำหน้าที่เป็นทางวิทยากร พิธีกร และพี่เลี้ยง และให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ ตลอดจนการเข้าร่วมโครงการ

...ในการอบรมการทำ BMC พี่ก็ใช้ความรู้เดิมที่มีบวกกับการได้ปฏิบัติจริงมาถ่ายทอดให้กับน้อง ๆ รุ่นใหม่ รวมไปถึงการวางแผนการทำธุรกิจกับพาร์ทเนอร์ด้วย...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565)

...รู้สึกภูมิใจค่ะ ที่ได้มาเล่าประสบการณ์การเป็นเกษตรกร ต้องผ่านอะไรมาบ้าง มีการวางแผนอย่างไร และจะต้องพัฒนาตัวเองเพื่อให้ทันกับโลกอย่างไร รวมถึงการเป็นเกษตรกรที่มีมาตรฐานจะสามารถทำให้เข้าถึงตลาดได้กว้างมากขึ้น อย่างเช่น ถ้าอยากขายผลผลิต เดียวนี้อย่างน้อยต้องมี GAP เพื่อ

รับรองว่า กล่าวทำการเกษตร ด้วยความปลอดภัยและใส่ใจผู้บริโภค หรือ ถ้าต้องการ ขายผลผลิตให้กับทางโรงพยาบาล ก็จะต้องมีใบรับรองออร์แกนิก เพราะพวกนี้ต้องการความปลอดภัยอย่างสูง และผลผลิตของเราสามารถเพิ่มมูลค่าได้ตามมาตรฐานที่มีการรับรองด้วย...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565)

นอกจากนั้นเกษตรกรรุ่นพี่ยังได้เชิญนักวิชาการจากสถาบันการศึกษามาเป็นวิทยากร เพื่อเข้าร่วมอบรมโดยเปิดโอกาสให้กับเกษตรกรรุ่นน้องที่สนใจสามารถเข้าร่วมได้ด้วย

...ทางกลุ่มยัง ได้ขอความร่วมมือจากอาจารย์มทร. ให้อบรมเกี่ยวกับเรื่องของ IOT ให้กับเกษตรกร เพื่อนำไปใช้ในระบบฟาร์ม และมีการทดลองปฏิบัติ ทดลองในแปลงจริง แล้วก็ยังไปหลง คอร์สไอโอทีที่ชั้นแอดวานส์กับทางแม่ฟ้าหลวงอีก เราจะไปเรียนเป็นรุ่นเดียวกัน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, วันที่ 13 มกราคม 2566)

สื่อกิจกรรม

สื่อกิจกรรม เป็นสื่อที่มีลักษณะสำคัญของการใช้สื่อเฉพาะเพื่อการพัฒนา โดยเลือก กิจกรรมที่กลุ่มเป้าหมายสนใจและเน้นให้กลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทั้งตามวัตถุประสงค์ และความบันเทิงไปพร้อมๆ กัน โดยโครงการอบรมเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ได้จัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายรูปแบบขึ้น ได้แก่ 1) การสัญจรเยี่ยมเยียนสวนเพื่อน 2) กิจกรรมสานสัมพันธ์ และ 3) การออกบูทแสดงและจำหน่ายสินค้า

1) การสัญจรเยี่ยมเยียนสวนเพื่อน

มีลักษณะคล้ายการจัดศึกษาดูงานโดยเกษตรกรจะเลือกจากสวนของสมาชิกเกษตรกรปรับเปลี่ยนรุ่นใหม่เชียงราย จัดขึ้นมาทุกๆ 2 เดือน โดยให้เกษตรกรเลือกว่าต้องการไปที่สวนใดของสมาชิก ซึ่งในหนึ่งครั้ง จะเยี่ยมชม 2 สวน ที่อยู่พื้นที่ใกล้เคียงกัน และได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมเสนอคำแนะนำ ร่วมแก้ไขปัญหาให้กับ สวนที่ไปเยี่ยมเยียน

...กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นคนคิดขึ้นมาเอง การพัฒนาคน พัฒนาเพื่อน ก็คือเพื่อนช่วยเพื่อน และมีการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ที่ตนถนัดให้กับเพื่อน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 11 พฤษภาคม 2565)

...สนุกทุกครั้งที่ได้ไปเยี่ยมสวนของเพื่อนๆ เราได้ทั้งความรู้และของกลับบ้าน ชอบมากเลยตอนที่ไปสวนก็ไม่เคยคิดว่า ราชเบอร์รี่ในไทย จะออกดอกและอร่อยมากขนาดนี้ เพิ่งเคยกินครั้งแรกคิดว่ามันจะไม่อร่อย แต่มันหวานหอมอมเปรี้ยวกินแล้วชื่นใจ แล้วเราดูเขาพอเห็นระบบน้ำหยด ระบบการให้ปุ๋ย อยากกลับไปพัฒนาที่สวนของตัวเองต่อบ้าง

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, วันที่ 11 พฤษภาคม 2566)

...ได้มีโอกาสไปสวนชาอินทรีย์ ไปเห็นขบวนการเก็บ ที่ต้องใช้มือคน รวมถึงการทำชาแบบจีน ที่ต้องลงมือทำทั้งคืน กว่าจะได้ชามาให้เรากิน นี่ก็ยากแสนยากนะ แต่ที่ประทับใจที่สุดคือ ชาหอมหมื่นลี้ อยากรู้กระบวนการอบดอกหอมหมื่นลี้มากเลยว่าจะทำยังไงให้กลิ่นหอมหวาน มากกว่าตอนที่เป็นดอกสดอีก

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, วันที่ 11 มีนาคม 2566)

2) กิจกรรมสานสัมพันธ์

เป็นการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์น้องพี่และตั้งปณิธานการเกษตรที่ดี และการจัดกิจกรรมทำความดีให้กับสังคม เช่น การบูรณะซ่อมแซมเจดีย์ของวัดในชุมชนที่ต้องการจะบูรณะ

...เป็นธรรมเนียมของการรับสมาชิกใหม่ คนรุ่นใหม่ที่มีใจรักการเกษตร ใช้เวลา 2 วัน กับ 1 คืน เพื่อให้เหล่าอเวนเจอร์เวอร์ชันเกษตร ได้รู้จักกัน ด้วยกิจกรรมสันทนาการการละลายพฤติกรรม และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ต่าง ๆ กับรุ่นพี่ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในงานเกษตรของแต่ละคน และเพื่อขับเคลื่อนกลุ่ม YSF ของจังหวัดเชียงรายให้ก้าวไปด้วยกัน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2565)

...การรวมกันไปทำอะไรให้ชุมชน บ้าง มันก็สอนหลายอย่างให้เรานะ เช่นในเรื่องของ การทำงานร่วมกันกับผู้อื่น การแบ่งปัน การเข้าใจถึงความยากลำบาก ถ้ามีกิจกรรมแบบนี้ก็จะไปร่วมอีกสนุกดี...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15, วันที่ 11 ธันวาคม 2565)

3) การออกบูทแสดงและจำหน่ายสินค้า

การออกบูทแสดงและจำหน่ายสินค้า จากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า เป็นกิจกรรมที่ต้องมีการร่วมกันวางแผนอย่างดี งานใดที่มีคนเคยไปมาแล้วบ้างก็จะมาเล่าให้ฟังกันว่างานนี้ควรนำสินค้าชนิดใดไปขาย กลุ่มที่มาในงานมักจะซื้ออะไร ตำแหน่งของบูทเป็นมุมอับหรือไม่ และในระหว่างการออกบูทจะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตั้งแต่การตั้งร้าน การจัดวางแสดงสินค้า การร่วมกันทำบัญชี การทำการตลาด

...ก่อนหน้านี้ไม่เคยได้ไปงานแสดงสินค้าใหญ่ ๆ เลยแล้วที่นี้ได้ลองไปงานข้าวที่เชียงใหม่ เพื่อนๆ ที่ไปด้วยกันบอกว่า เค้าไปออกบูทบ่อย เค้าก็บอกเราว่า ข้าวดูจากภายนอกมันไม่รู้ว่ารสชาติเป็นยังไง ถ้าเราอยากให้คนที่มางานรู้ว่า ข้าวเราดีอย่างไร ให้เราหุงให้เค้าชิม ให้เริ่มจากการลองหุงด้วยหม้อใบเดิมที่เรามีก่อนว่าต้องใส่น้ำแค่ไหนข้าวถึงจะออกมาพอดี แล้วเวลามีลูกค้ามาเราก็ตักใส่ถ้วยเล็กๆ ให้เค้าชิมข้าวร้อนๆที่อยู่ในหม้อ ยิ่งถ้าข้าวเรามีกลิ่นหอมเวลาหุงนี้หอมไปทั้งฮอลล์เลย คนซื้อก็จะได้ทั้งกลิ่นและรส ถ้าชิมแล้วถูกใจก็ได้ขายแล้วข้าวที่เราหุงยังมีคนมาออกบูทด้วยกันมาขอซื้อแบบหุงแล้วด้วยนะ เค้าบอกเป็นข้าวหอมมะลิที่หอมและนุ่มมาก ขอมาซื้อข้าวที่นี้กินทุกวัน ...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17, วันที่ 2 ธันวาคม 2565)

...ถ้าไปออกบูชไหน แล้วมี ชาหรือกาแฟ หลายเจ้าผมก็จะเลือกที่จะไม่ไป เพราะว่ามันขายยาก จะเลือกไปที่ ๆ มีขายชา แบบเราไม่กึ่งเจ้า และเวลาเอาไปขายเราก็ต้องเตรียมสินค้าเอาไปหลากหลายมีทั้งชาที่เป็นชงร้อนแบบกา แล้วก็ เป็น ะกูลเมนูเย็น สำหรับคนที่ไม่ดื่มชาร้อน อย่างตอนนี้มีคอมบูชาด้วย เป็นสินค้าขายดีมากแต่ก็ต้องวางแผนดี ๆ เพราะว่า มันเป็นขวดแก้ว เวลาเอาไปมันลำบากมันหนัก และต้องใช้ระยะเวลาในการทำงาน..

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16, วันที่ 14 ธันวาคม 2565)

สื่อเฉพาะกิจ

ผู้วิจัยพบว่าสื่อเฉพาะกิจ เป็นสื่อที่นำมาใช้ในการหาข้อตกลงร่วมกันระหว่างเกษตรกรรุ่นพี่และเกษตรกรรุ่นใหม่และการทำการประชาสัมพันธ์ สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้ 1) การจัดประชุม 2) การจัดทำสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ 3) ตราสัญลักษณ์ (logo) เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย 4) สื่อรุ่นและสื่อจัดทำขึ้นเพื่อกิจกรรมพิเศษ

1) การจัดประชุม

การประชุม การเปิดโอกาส ให้บุคคลหลายฝ่ายต่างๆ ได้เข้ามาปรับเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การประชุมประจำทุก 2 เดือนของเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ อีกทั้งยังได้จัดทำหนังสือเชิญประชุมและบันทึกการประชุมลงไว้ในไลน์กลุ่มเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าไปอ่านได้

...กลุ่มนี้เขาประชุมกันจริงจังจริงๆ นะมีทั้งวาระการประชุมครบ แล้วยังมีการมอบหมายหน้าที่ให้แต่ละคนรับผิดชอบในการดำเนินงานต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องโครงการต่างๆหรือว่าเป็นเรื่องที่เราจะต้องร่วมกันรับผิดชอบก็ตาม

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, วันที่ 11 พฤษภาคม 2565)

...การประชุมนอกจากจะมีเรื่องๆ นะเวลาที่ทีมงานเข้ามาเร่งด่วนก็จะมี การนัดประชุมกันโดย โดยเราก็จะถามก่อนว่าใครจะอาสาทำอะไรใครจะช่วยงาน ส่วนไหนได้บ้าง ซึ่งมันจะทำให้เราเห็นถึงความตั้งใจแล้วก็ความมุ่งมั่นของคนในกลุ่มนี้ ที่คอยช่วยเหลือกันและกัน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, วันที่ 11 พฤษภาคม 2565)

...การประชุมนอกจากจะเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันแล้ว ไม่รู้สิกว่า ห่างหายกันไป ที่สำคัญ การพบปะกัน มันยังสร้างแรงใจให้เรา เดินหน้าต่อไปด้วย

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, วันที่ 11 พฤษภาคม 2565)

ณ บ้านนาอิน Organic Farm Stay

152 ม.3 ต.หัวขี้ อ.เขียงร้อจ จ.เขียงร้อจ 57140

19 มีนาคม 2566

เรื่อง ขอเชิญประชุมใหญ่สามัญเกษตรกร Young Smart Farmer Chiangrai ครั้งที่ 1/2566

เขียน สมกษิกรรรม Young Smart Farmer Chiangrai

สิ่งส่งมกด้วย 1. วาระการประชุม

2. กำหนดการประชุม

ด้วยชมรมคณะทงงาน Young Smart Farmer Chiangrai ได้กำหนดการประชุมใหญ่สามัญเกษตรกรและสมาชิกรรรม Young Smart Farmer Chiangrai ครั้งที่ 1/2566 ในวันอาทิตย์ที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2566 เวลา 10.00 น. ณ ห้องประชุมสำนักงานเกษตรจังหวัดเขียงร้อจ อำเภอเมือง จังหวัดเขียงร้อจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหารือแนวทง การดำเนินงาน ส่งเสริมและสนับสนุนงานกรรรม Young Smart Farmer Chiangrai และแนะนำควมส้งกับสมาชิกรรรม Young Smart Farmer Chiangrai ปี 2566 อีกด้วย

ชมรม Young Smart Farmer Chiangrai จึงขอเชิญสมาชิกรรรมและผู้ร่วมการประชุมใหญ่สามัญเกษตรกร Young Smart Farmer Chiangrai ครั้งที่ 1/2566 ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว รายละเอียดตามวาระการประชุมที่แนบมกด้วยแล้ว

จึงเขียงร้อมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายสันต์วัฒน์ ญาณประเสริฐ)

ประธานชมรม Young Smart Farmer Chiangrai

ภาพ 16 หนังสือเชิญประชุม

การประชุมกับนักวิชาการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรี้องรूंใหม่ การประชุมนี้เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรี้องรूंใหม่ หรือเมื่อมีเหตุการณ์พิเศษจะมีการแจ้งเชิญและนัดประชุมเพื่อหาข้อตกลงและผู้ร่วมรับผิดชอบ

...ทุกครั้งที่เกษตรกรขอความร่วมมือ หรือแจ้งการเข้าร่วมงานต่าง ๆ พวกเราจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และในทุกๆครั้งจะต้องมีการพูดคุยกันเสมอ ซึ่งมันทั้งเป็นการประชุมอย่างเป็นทางการ และแบบนอกรอบ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, วันที่ 11 ธันวาคม 2565)

2) การจัดทำสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์

ผู้วิจัยพบว่า เกษตรกรรूंใหม่ ได้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ เพื่อนำไปลงบนสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ การทำข่าวประชาสัมพันธ์กิจกรรมของเกษตรกรรूंใหม่ การทำโปสเตอร์ออนไลน์รับสมัครเกษตรกรรूंใหม่

ภาพ 17 การลงข่าวประชาสัมพันธ์การกิจกรรมโครงการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตร
ที่มา : FB Young Farmers Chiang Rai

ภาพ 18 สื่อประชาสัมพันธ์เชิญชวนร่วมงาน YOUNG SMART FARMER CR 10 ปี
ที่มา : FB Young Farmers Chiang Rai

3) ตราสัญลักษณ์ (logo) เกษตรกรปราดเป็ร่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย

การออกแบบตราสัญลักษณ์หรือ โลโก้ เป็นสื่อเฉพาะกิจที่ได้รับการออกแบบโดยมีการปรับเปลี่ยน เน้นการออกแบบเป็นรูปต้นไม้ และไม่ได้ใช้ตราสัญลักษณ์ของ YSF Thailand มาใช้ เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ของเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย การนำไปใช้ประโยชน์ เช่น เป็นป้ายการออกแสดงสินค้า การนำไปปักบนเสื้อ การทำเป็นสติ๊กเกอร์ติดลงบนสินค้าที่จำหน่าย เป็นต้น

CHIANG RAI YOUNG FARMERS

ภาพ 19 ตราสัญลักษณ์เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย

ที่มา : FB Young Farmers Chiang Rai

4) เสื้อรุ่นและเสื้อจัดทำขึ้นเพื่อกิจกรรมพิเศษ

ในแต่ละรุ่นที่เข้าร่วมโครงการจะมีการทำเสื้อโดยใช้สีที่มีความแตกต่างกัน แต่จะตราสัญลักษณ์เดียวกัน และยังรวมถึงการจัดทำเสื้อเพื่อกิจกรรมพิเศษด้วย

ภาพ 20 เสื้อจัดทำเพื่อกิจกรรมพิเศษ

สื่อใหม่

ผู้วิจัยพบว่า เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ใช้สื่อใหม่ในการเข้าถึงเนื้อหาตามความต้องการ ทุกที่ทุกเวลาและทุกอุปกรณ์ดิจิทัล ซึ่งรวมไปถึงข้อมูลป้อนกลับของผู้ใช้ที่ได้ตอบระหว่างกัน การมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ และการรวมตัวเป็นชุมชนที่แวดล้อมเนื้อหาสื่อ นั้น โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ ประเภทไลน์กลุ่ม เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่และเกษตรกรรุ่นใหม่ และเฟสบุ๊ก แฟนเพจ Young Farmers Chiang Rai ไว้สำหรับการทำประชาสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไปและเป็นพื้นที่ขายของออนไลน์

1) ไลน์กรุป (Line group) เป็นช่องทางการสื่อสารในเครือข่ายระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยกัน หรือเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร จะใช้ไลน์กรุป เป็นช่องทางการสื่อสาร ในการแจ้งข่าวคราว การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประชุมร่วมกัน รวมถึง การสนทนาแบบไม่เป็นทางการที่เป็นเรื่องอื่นนอกเหนือจากการเกษตร

...ไลน์กลุ่ม เราใช้กันตั้งแต่ปี 58 สะดวกดีนะ และทุกคนสามารถเข้าถึงและตัวมันเองก็สามารถเข้าถึงทุกคน นอกจากจะใช้เป็นพื้นที่ในการติดต่อสื่อสารแล้วยังใช้ในการประชุม รวมไปถึงการสานสัมพันธ์กันอีกด้วย...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, วันที่ 23 พฤศจิกายน 2565)

ภาพ 21 การสื่อสารแบบไม่ทางการด้วยไลน์กลุ่มสื่อสารระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่

จากภาพ 4.17 แสดงถึงการใช้สื่อ ไลน์กลุ่ม (LINE Group) YSF Chiang Rai เพื่อเป็นการทำความรู้จักกันระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่ นอกจากนั้นแล้วการใช้สื่อไลน์กลุ่ม (LINE Group) YSF Chiang Rai ยังเป็นพื้นที่ในการสื่อสารเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การหาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ การให้กำลังใจซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการแจ้งสภาพอากาศ

ภาพ 22 การซื้อไลน์กลุ่มเพื่อสอบถามเกี่ยวกับการแมลง

2) สื่อสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ก แฟนเพจ (Facebook Fan page) เฟซบุ๊ก แฟนเพจ เป็นการสร้างตัวตนบนโลกออนไลน์ ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายไปทั่วโลก เฟซบุ๊ก แฟนเพจ เปรียบเสมือนการสร้างหน้าเว็บไซต์ หนึ่งหน้าไว้บนเฟซบุ๊ก แฟนเพจในนามของแบรนด์ผลิตภัณฑ์องค์กร หรือผู้มีชื่อเสียง เพื่อใช้ในการโปรโมท พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับแบรนด์และกลุ่มผู้ใช้งานบนเฟซบุ๊ก แฟนเพจ

เฟซบุ๊ก แฟนเพจ ช่องทางการสื่อสาร ระหว่างแบรนด์กับกลุ่มเป้าหมาย ลักษณะเด่นของเฟซบุ๊ก แฟนเพจ คือ สร้างการรับรู้ถึงการมีอยู่ของแบรนด์ และใช้เป็นเครื่องบริหารความสัมพันธ์ระหว่างแบรนด์กับลูกค้าหรือกลุ่มเป้าหมาย เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย จึงใช้เฟซบุ๊ก แฟนเพจเป็นช่องทางในการนำเสนอตัวตน ให้กับผู้อื่น ได้รู้จัก รับทราบ เกี่ยวกับตนเองโดยใช้ชื่อเพจว่า “Young Farmers Chiang Rai” ซึ่งเนื้อหาที่ลง หลักๆ จะเป็นเรื่องของ ความเคลื่อนไหว ของเกษตรกรแปลกเปลือกรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย กิจกรรมต่างๆ ข่าวสารเกี่ยวกับเกษตร สิ่งแวดล้อม และหัวข้อที่ถูกพูดถึงในขณะนั้น

ภาพ 23 ภาพกิจกรรมความเคลื่อนไหวของเกษตรกรปรับเปลี่ยนรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย

บนสื่อ เฟซบุ๊ก แฟนเพจ

ที่มา Facebook Fanpage: Young Farmers Chiang Rai

ภาพ 24 ภาพข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรบนสื่อเฟซบุ๊ก

ที่มา Facebook Fanpage: Young Farmers Chiang Rai

นอกจากนั้นแล้ว เฟซบุ๊กแฟนเพจ Young Farmers Chiang Rai ยังเป็นพื้นที่ ในการทำการตลาดออนไลน์ให้กับเกษตรกรปรารถนาเปลี่ยนรุ่นใหม่ ได้นำสินค้าและผลิตภัณฑ์ของตน มาจำหน่าย ด้วยการใช้วิดีโอถ่ายทอดสด (live Facebook) ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่และยังเป็นช่องทางในการเริ่มต้นของการทำการตลาดออนไลน์

...ตอนแรกก็ทำอะไรไม่ถูกเสียงก็ไม่ดีไฟก็มืด ลองผิดลองถูกไปเรื่อยเรื่อยแล้วก็เริ่มหา อุปกรณ์มาเพิ่ม โลฟี่ขายของนี่สนุกดีนะ ไม่น่าเชื่อเลยว่าเราจะโล่ร่วมกันได้นานเป็นชั่วโมง ขอขอบคุณเพื่อนๆ มาร่วมกันเอาผลิตภัณฑ์มาขาย

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, วันที่ 18 ธันวาคม 2565)

3) ช่องทางการสื่อสารของผู้ส่งสารภายนอก

ผู้ส่งสารภายนอกหากต้องการติดต่อกับเกษตรกรรุ่นใหม่ จะติดต่อผ่านทางสำนักงานเกษตรจังหวัดและสารจะถูกส่งต่อไปยังนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่ดูแลโครงการการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ แต่ถ้าหากได้รู้จักกันหรือมีการพูดคุยกันแล้วก็จะติดต่อผ่านช่องทางที่แต่ละคนสะดวกให้ติดต่อเป็นรายคนไป

...ก็จะเริ่มต้นจาก การทำหนังสือส่งเข้ามาที่สำนักงานเกษตรจังหวัดแล้วเค้าก็จะส่งต่อให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโครงการอย่างสมาร์ฟาร์มเมอร์หรือถ้าเราได้รู้จักกับเจ้าหน้าที่เขาแล้วแล้วมีคอนแทคกันเราก็จะส่งข่าวโดยตรง ให้กับเจ้าหน้าที่เค้าเลย รวมไปถึงการติดต่อกับยังสมาร์ฟาร์มเมอร์ถ้าในกรณีที่ถ้าได้คุยกันแล้ว และต้องการติดต่อเพิ่มเติมก็จะ ใช้ไลน์ส่วนตัวหรือไม่ก็ให้เบอร์โทรในการติดต่อเพื่อพูดคุยกับแต่ละคน...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 25, วันที่ 18 ธันวาคม 2565)

ตาราง 4 ช่องทางการสื่อสารของผู้ส่งสารหลัก ผู้ส่งสารหลัก และผู้ส่งสารภายนอก

สื่อ/ช่องทางการสื่อสาร	ผู้ส่งสารหลัก	ผู้ส่งสารรอง	ผู้ส่งสารภายนอก
สื่อบุคคล			
นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร/ เกษตรกรรุ่นพี่	/	/	/
วิทยากรที่เจ้าหน้าที่เป็นผู้ติดต่อ	/		/
วิทยากรติดต่อเข้ามาเป็นวิทยากร	/		/
สื่อกิจกรรม			
การจัดค่าย	/	/	
การจัดแสดงและการจำหน่ายสินค้า		/	
การศึกษาดูงานนอกสถานที่	/	/	
การสัญจรพบปะเยี่ยมเยียนฟาร์ม ตัวอย่าง	/	/	
สื่อเฉพาะกิจ			
การจัดประชุม	/	/	
การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์	/	/	
ตราสัญลักษณ์		/	
เสื้อทีม		/	
เอกสารประกอบการอบรม	/		/
กิจกรรมสารสัมพันธ์	/	/	
สื่อใหม่			
ไลน์กลุ่ม	/	/	
เฟสบุ๊ก	/	/	
เว็บไซต์	/	/	

จากตาราง 4 จะผู้วิจัยพบว่า ผู้ส่งสาร ทั้ง 3 กลุ่มล้วนทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคล คุณสมบัติของการเป็นสื่อบุคคลเป็นสื่อที่สามารถโต้ตอบ เป็นทั้งผู้ส่งสารและเป็นช่องทางการสื่อสาร มีลักษณะที่ยืดหยุ่นสูงการมีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจ และสามารถเปลี่ยนทัศนคติ รวมถึงพฤติกรรมของผู้รับสารได้ และสิ่งที่สื่อบุคคลต้องมีความน่าเชื่อถือ ความคล้อยคลึง การให้การสนับสนุน และมีทักษะการสื่อสารและเลือกใช้เครื่องมือในการสื่อสารที่ถูกต้องและเหมาะสมกับเวลา

สื่อกิจกรรม เป็นสื่อที่มีลักษณะสำคัญของการใช้สื่อเฉพาะเพื่อการพัฒนา โดยเลือกกิจกรรมที่กลุ่มเป้าหมายสนใจและเน้นให้กลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทั้ง การปรับกระบวนทัศน์ตามวัตถุประสงค์และความบันเทิงไปพร้อมๆ กัน โดยโครงการอบรมเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ได้

จัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายรูปแบบขึ้น สื่อกิจกรรม ประกอบด้วย การจัดค่าย การจัดกิจกรรมพิเศษ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การสัญจรพบปะเยี่ยมเยียนฟาร์มตัวอย่าง สื่อกิจกรรมแต่ละประเภท มีความโดดเด่นที่แตกต่างกัน

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เลือกที่จะอบรมในรูปแบบของการจัดค่าย เพราะค่ายเป็นสื่อ กิจกรรม ที่ต้องมีการวางแผนองค์ประกอบทุกส่วนเอาไว้ล่วงหน้า มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และจะต้องระบุ ผู้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และการวางตัวกลุ่มผู้รับผิดชอบในการทำหน้าที่ต่าง ๆ ในค่าย จากนั้นเป็นองค์ประกอบเรื่องของเวลาและสถานที่ การวางแผนเรื่องรูปแบบ ประเภท ลำดับและขั้นตอนของกิจกรรมที่ใช้ การวางกฎระเบียบ ซึ่งเป้าหมายของการ จัดค่ายในครั้งนี้ เน้นในส่วนของ การปรับกระบวนการทัศน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ และการสร้างเครือข่าย

การจัดแสดงและการจำหน่ายสินค้า นอกจากจะเป็นกิจกรรมทางการตลาดแล้ว ยังใช้เป็น เครื่องมือในการช่วยประชาสัมพันธ์ทั้งสินค้าและบริการรวมถึงความสามารถของเกษตรกรรุ่นใหม่ เช่น การนำเทคโนโลยีทางการเกษตร การปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ไปสาธิต ให้ดูเป็นแบบอย่าง เป็นการสร้างความน่าสนใจให้กับบูทและดึงคนเข้าบูทได้ด้วย นอกจากนี้การจัดแสดงและจำหน่ายสินค้า ยังสามารถ ออกแบบ ในเรื่องของ การนำเสนอสินค้าเกษตรกร ให้ดูน่าสนใจ เช่น หากสินค้าเป็นข้าว สามารถสร้างความสนใจได้ด้วยตัวกลั่น โดยมาจากการหุงข้าว เพื่อนำไปให้ผู้สนใจได้ชิม ซึ่งจะได้ ทั้งการรับกลิ่นและการทดลองชิม ทำให้เพิ่มยอดขายได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถเปรียบเทียบกับ สินค้ากับคู่แข่ง และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมงานพิจารณาคัดเลือกสินค้าหลากหลายได้อย่างใกล้ชิด

กิจกรรมการศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้และแสวงหา ประสบการณ์ใหม่ๆ โดยก่อนไปศึกษาโดยวัน โดย การศึกษาดูงาน ผู้รับผิดชอบ จะต้องแจ้ง ให้กับ เกษตรกรรุ่นใหม่ทราบก่อนว่า สถานที่ที่จะไปดูงานเกี่ยวข้องกับอะไร มีอะไรที่น่าสนใจบ้าง เพื่อให้ เกษตรกรรุ่นใหม่ ได้เตรียมตัว และทำการศึกษา ในสิ่งที่ต้องการจะไปดู ในการศึกษาดูงานนั้น เป็น เพียงที่แห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับการแลกเปลี่ยนประสบการณ์มุมมองความคิดเห็นต่างๆ ร่วมกันในสถานการณ์เดียวกัน และเมื่อศึกษาดูงานเสร็จสามารถนำสิ่งที่ได้ไปเรียนรู้มาถอดบทเรียน เพื่อดูความสำเร็จของทีมนั้นๆ ว่าเขามีกระบวนการอย่างไร

การพบปะสัญจรเยี่ยมเยียนฟาร์มตัวอย่าง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกรรุ่นที่ จะช่วยกันเลือกฟาร์มตัวอย่าง ที่มีความน่าสนใจเข้ากับสถานการณ์ในตอนนั้น และตรงกับความสนใจ ส่วนมากของเกษตรกรรุ่นใหม่เอง การไปเยี่ยมชมฝ่าย ของเกษตรกรรุ่นใหม่ นอกจากจะเป็นสื่อ ที่ทำให้เราได้เห็นได้สัมผัส รวมไปถึงการทดลองปฏิบัติ แล้ว ในทางตรงกันข้ามเจ้าของฟาร์มก็จะได้ฝึก เรื่องของการนำเสนอ รวมถึงการเล่าเรื่อง ที่มาความเป็นไป ปัญหาอุปสรรค กว่าจะมาถึงทุกวันนี้ได้ ซึ่งในการเยี่ยมชมฟาร์มเกษตรกรร่วมกัน จะมีวัตถุประสงค์ หนึ่ง คือเพื่อนช่วยเพื่อน ยกตัวอย่างเช่น ฟาร์มที่เราไปดูสามารถนำเอาเทคโนโลยี การบริหารจัดการฟาร์ม หรือการแก้ไขปัญหา นำมาใช้กับ

ฟาร์มของตนเองได้ รวมไปถึง การแลกเปลี่ยนมุมมองความคิดเห็นของผู้ที่เข้าร่วมด้วยกัน ก็จะทำให้ มุมมองของเกษตรกรรุ่นใหม่แต่ละคนเปิดขยายเพิ่มขึ้น

สื่อเฉพาะกิจ ประกอบด้วย การจัดประชุม การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ตราสัญลักษณ์ เสื้อ เอกลักษณ์ประกอบการอบรม

การจัดประชุมเป็นแหล่งระดมความคิดในการวางแผน วางนโยบาย ตลอดจนแนวปฏิบัติ หรือระดมความคิด เพื่อให้การปฏิบัติงานของกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งสำเร็จผลตามเป้าหมาย ฉะนั้น การจัดการประชุม และการเขียน รายงานการประชุมที่กระชับรัดกุม จะสนองให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการ ประชุมตามความมุ่งหมาย เพื่อมาร่วมปรึกษาหารือเพื่อร่วมกันคิดอย่างมีวัตถุประสงค์ มีระเบียบวิธี และเวลาที่กำหนดให้ วัตถุประสงค์ของการประชุมเพื่อแจ้งให้ทราบ ขอความคิดเห็น หาข้อตกลง ร่วมกัน หาข้อยุติหรือเพื่อแก้ปัญหา การจัดประชุมของ นักวิชาการเกษตรและเกษตรกรรุ่นใหม่ ถูกจัด ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ของการประชุมในแต่ละครั้งแตกต่างกันอยู่กับว่าเป้าหมายของแต่ละครั้งในการ จัดประชุมเป็นอย่างไร ขั้นตอนการจัดงานประชุมจะต้อง มีการเตรียมการ กำหนด วัตถุประสงค์ในแต่ละ ครั้งของการประชุม การรายงานการประชุมวาระการประชุมรวมทั้งศึกษารายละเอียดของระเบียบ วาระนั้น เพื่อสร้างแนวทางในการดำเนินการประชุมต่อไป การกำหนดวันเวลา สถานที่ รวมไปถึง รูปแบบของการประชุม เช่นการประชุมออนไลน์หรือการประชุมแบบออนไลน์ หลังจากนั้นจะทำการ นัดผู้เข้าร่วมประชุม เมื่อนัดเรียบร้อยแล้ว ก็จะดำเนินการประชุม ดำเนินการประชุมให้ราบรื่น เปิด โอกาสให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง รวมทั้งคอยสรุปประเด็นสำคัญของแต่ละ เรื่องเพื่อหาข้อสรุปในการประชุม และนำผลที่ได้ไปปฏิบัติ

การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เป็นการผลิตสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือและ สื่อกลางในการสื่อสารจากองค์กรสู่กลุ่มเป้าหมาย การสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดให้เกิดขึ้นระหว่าง องค์กรกับกลุ่มเป้าหมายการถ่ายภาพกิจกรรม เขียนข่าวออกแบบจัดทำสื่อ การทำคอนเทนต์ออนไลน์ การออกแบบและการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์นั้น ทำขึ้นมาเพื่อเผยแพร่ ลงบน พื้นที่ของการ ประชาสัมพันธ์เช่น บอร์ดประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ สื่อสังคม การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ เป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เป็นกลยุทธ์สำคัญในการดำเนินงาน จาก กรุงหรือองค์การไปสู่สาธารณชน ให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดำเนินงาน

ตราสัญลักษณ์ การออกแบบตราสัญลักษณ์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ และเป็นผู้ออกแบบ ตรา สัญลักษณ์ ของจังหวัดเชียงราย และออกแบบโลโก้ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ประเทศไทย โดยในการ ออกแบบแต่ละครั้ง จะออกแบบมากกว่าหนึ่งแบบ เพื่อนำไปโหวตและร่วมช่วยกันเลือก เป็น เอกลักษณ์เฉพาะตัวขององค์กร ทำให้มีความโดดเด่น ง่ายต่อการจดจำ สร้างความน่าเชื่อถือและสร้าง ภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรได้การออกแบบโลโก้หรือตราสัญลักษณ์จะเป็นตัวบ่งบอกถึงความ เป็นตัว เอง ว่าแตกต่างจาก คนอื่นอย่างไร ซึ่งเราพวกนี้สามารถทำได้ควรจดจำ ใช้สื่อสารได้ในระยะเวลาสั้นๆ

เพราะจดจำและมองเห็นได้ง่ายกว่าข้อความใช้พื้นที่น้อย สามารถย่อ-ขยายได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะอ่านออกไหมเหมือนข้อความ เป็นสื่อเชิงสากล สามารถเข้าใจได้แม้ไม่รู้ภาษา กลุ่มลูกค้าจดจำได้ง่าย และเป็นเอกลักษณ์ของธุรกิจ การออกแบบจะส่งผลต่อภาพพจน์ของแบรนด์ ทำให้สื่อสารออกไปได้จากการออกแบบโลโก้

เลือกรุ่นและสื่อจัดทำขึ้นเพื่อกิจกรรมพิเศษ เกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย ได้จัดทำสื่อทีมขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538 ออกแบบสื่อด้วยการ ใส่ตราสัญลักษณ์หรือโลโก้ของเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายก่อน แล้วจึงจัดทำสื่อในแต่ละรุ่น จะใช้ตราสัญลักษณ์เดิม แต่สิ่งที่เปลี่ยนคือสีของสื่อ เพื่อให้ทราบว่า เป็นรุ่นอะไร ลักษณะของสื่อเป็นสื่อโปสเตอร์ ทำให้สามารถสวมใส่ได้หลายโอกาส ข้อดีของการทำสื่อทีม เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเป็นทีมเวิร์ค และสร้าง แล้วจึงจัดทำสื่อ โดยในแต่ละรุ่น จะใช้ตราสัญลักษณ์เดิม แต่สิ่งที่เปลี่ยนคือสีของสื่อ เพื่อให้ทราบว่า เป็นรุ่นอะไร ลักษณะของสื่อเป็นสื่อโปสเตอร์ ทำให้สามารถสวมใส่ได้หลายโอกาส ข้อดีของการทำสื่อทีม เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเป็นทีมเวิร์ค และสร้างแรงผลักดันการทำงานเป็นทีม ให้ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่แบ่งแยก ช่วยประชาสัมพันธ์กลุ่มองค์กร ไปงานไหนจะสามารถจำได้ทันที

นอกจากนั้นแล้ว ชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย ได้จัดทำสื่อขึ้นมาเพื่อใช้ในงานสานสัมพันธ์พี่น้อง ครอบรอบ 10 ปี การออกแบบสื่อเป็นของที่ระลึก ด้านหน้าตัวอักษรคำว่า Young Smart Farmer Chiang Rai 10TH และรูปกราฟิกรูปต้นไม้และนก ด้านหลัง เป็นการคอลแลปกับไร่เชิญตะวัน มีและก่นำเอาคำสอนของพระเมธีวชิโรดม หรือ ท่าน ว.วชิรเมธี “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน จากนั้นจงให้คนอื่นได้พึ่งพา” สาเหตุที่ยกเอาคำสอนของท่านมาใช้ เพราะท่านเป็นพระเป็นที่กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่และประชาชนทั่วไปนับถือและเคารพ คำสอนมาใส่ลงบนสื่อด้านหลัง เพราะเป็นการเตือนสติและเป็นสิ่งยึดถือปฏิบัติให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ และท่านช่วยเซ็นลายเซ็นสติให้กับสื่อทุกตัว ที่จัดทำขึ้นมาเป็นของที่ระลึก 57 ตัว โดย ตัวเลข 57 มาจาก ปี พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นปีแรกที่ได้เริ่มมีโครงการ พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

เอกสารประกอบการอบรม ใช้ประกอบในการอบรม ในที่นี้เป็นเอกสารประกอบการอบรมของวิทยากรภายนอก ทิศทางนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเชิญมาสอนในหัวข้อ การเป็นวิทยากรมืออาชีพ ให้กับกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ มีการจัดสอน บัตรการจัดเป็นการปิด จัดอบรมฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่นำเอาไปใช้ได้จริง โดยจัดให้ผู้เข้าร่วม นำเสนอเกี่ยวกับ ฟาร์มของตนเอง 5 นาทีเป็นการเล่าให้กับผู้ที่มาศึกษาดูงาน ก่อนที่จะเข้าไปศึกษาดูงานในฟาร์ม

กิจกรรมสานสัมพันธ์ ในทุกครั้ง ที่มีการจัดโครงการ พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ กิจกรรมสานสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมหนึ่ง ที่ถูกนำเข้ามาใช้ เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่ ได้ ละลายพฤติกรรม สร้างความคุ้นเคย ทำความรู้จัก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การทำงานเป็นกลุ่ม ผ่านกิจกรรมสันทนาการต่าง เช่น การเล่นเกม การร่วมจุดเทียนปฏิญาณตนในการเป็นเกษตรกรที่ดี

สื่อใหม่

ไลน์กลุ่ม นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ได้นำหลายกลุ่มมาใช้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ไลน์มีลักษณะเฉพาะที่สร้างความแตกต่างอย่างชัดเจนจากรูปแบบการสื่อสารแบบอื่น และยังเป็นช่องทาง การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม สามารถเลือกใช้ได้โดยสะดวก ซึ่งไลน์มีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ (ศุภ ศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์, 2556 : 46-47)

การสื่อสารผ่านไลน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในมุมมองของผู้ส่งสารสามารถเป็นได้ทั้งการ สื่อสารทางเดียวหากผู้รับสารไม่ตอบกลับ แต่วัตถุประสงค์ของไลน์จะใช้ในการสื่อสารสองทางโดยต้อง มีทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร จึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร เมื่อการสื่อสารแล้วไม่เข้าใจในสิ่งที่ ผู้ส่งสารส่งมา มีการอ่านแล้วไม่ได้รับการตอบกลับ หรือเวลาผู้ส่งสารถามไปไหนไม่ได้รับการตอบกลับ ทำให้การสื่อสารมีปัญหาเกิดความไม่เข้าใจกันนับว่าเป็นปัญหาในการสื่อสารบางคนรู้สึกไม่ไหวหน้าที่ที่ ต้องตอบ ก็จะไม่ตอบกลับ

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรใช้เฟซบุ๊ก แพนเพจ ชื่อว่า สำนักงานเกษตรจังหวัด เชียงราย เพื่อใช้ เป็นช่องทางในการส่งสารประเภทข่าว เพื่อการประชาสัมพันธ์ และเกษตรกรรุ่นใหม่ ใช้เฟซบุ๊ก แพนเพจที่มีชื่อว่า Young Farmer Chiang Rai

เฟซบุ๊ก (Facebook) ที่ได้ชื่อว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสาร ช่วย ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมภาพลักษณ์/สร้างสัมพันธภาพที่ดีขององค์กร เพิ่มรายได้ให้กับธุรกิจ สร้างการมี ส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกได้อย่างรวดเร็ว ช่วยประหยัดต้นทุน และเข้าถึงคนได้ เป็นจำนวนมาก และยังใช้สร้างช่องทางในการทำธุรกิจ เฟซบุ๊กแพนเพจ Young Farmers Chiang Rai ยังเป็นพื้นที่ ในการทำการตลาดออนไลน์ให้กับเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ได้นำสินค้าและ ผลิตภัณฑ์ของตน มาจำหน่าย ด้วยการไลฟ์สด (live Facebook) ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้ ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่และยังเป็นช่องทางในการเริ่มต้นของการทำการตลาดออนไลน์

1.4 ผู้รับสาร

ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ประจำปี 2564-2565 ที่ตรงตามคุณสมบัติที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้ตั้งไว้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามการแบ่งเกณฑ์ผู้เข้าร่วมโครงการของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ดังนี้ 1) กลุ่มเกษตรกรเดิมและลูกหลานเกษตรกร 2) กลุ่มที่จบสาขาการเกษตร และ 3) กลุ่มที่อยู่ภาคการผลิตอื่นหรือผู้ที่สนใจเข้าสู่ภาคการเกษตร

1) กลุ่มเกษตรกรเดิมและลูกหลานเกษตรกร

ครอบครัวหรือพื้นเพเดิมของเกษตรกรรุ่นใหม่กลุ่มนี้ทำการเกษตรมาก่อน ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองและที่ดินให้สามารถทำการเกษตรได้อย่างไม่ต้องโดนเอาเปรียบ และต้องการนำเทคโนโลยีและความรู้สมัยใหม่มาร่วมใช้ในการทำเกษตร

...ที่บ้านเดิมทำนา ในแต่ละปีมีค่าใช้จ่ายเยอะ ค่อนข้างมากซึ่งทำให้แทบไม่ได้กำไรในการอุปข้าวเลย รวมทั้งเรื่องของการใช้ สารเคมีต่างๆ ซึ่งจะบั่นทอนกับร่างกายของคนในครอบครัว จึงเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่ควรที่จะต้องมีการ ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ทุกคน ในครอบครัวมีสุขภาพที่ดีขึ้นมีรายได้ที่ดีขึ้นและยังสามารถ จำหน่ายผลผลิตที่ปลอดภัยให้กับผู้บริโภค

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14, วันที่ 2 ธันวาคม 2565)

...ตั้งใจว่าจะกลับมาทำสวนเปลี่ยนวิถีเกษตรของที่บ้าน ซึ่งทำแบบเกษตรพืชเชิงเดี่ยวแล้วก็มีข้อจำกัดของพ่อค้า ข้อเสียของพืชเชิงเดี่ยวคือได้เงินก้อนแต่ว่าต้นทุนตั้งแต่ผลิตตั้งแต่ปลูกจนเก็บเกี่ยวคำนวณแล้วขาดทุนแต่ชาวบ้านเขาไม่ได้คิด แล้วเราเห็นว่าพื้นที่ของเราสามารถที่จะปลูกผลไม้เมืองหนาวแบบอินทรีย์จึงนำต้นไม้ไปปลูนนั่นมาลงปลูก...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 22, วันที่ 16 ธันวาคม 2565)

...ตอนแรกคนอื่นก็มองว่าจะทำได้หรือ อย่ายว่าแต่เขาเลยตัวเราเองก็ยังคงคิดอยู่ เพราะว่าไม่รู้จักเรื่องเกษตรเลยสักอย่าง ทีนี้เราก็มาดูตัวเองว่า เราอยากทำอะไร ในช่วงเริ่มต้น ก็ไปศึกษาเรียนรู้หาข้อมูลแล้วพบว่า ภัยการทำอินทรีย์มันดีนะ แถมมันยังปลอดภัยด้วย ก็เลยขอที่บ้านได้ลองทำอินทรีย์สักแปลงหนึ่ง...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15, วันที่ 5 ธันวาคม 2565)

1) กลุ่มที่จบสาขาการเกษตร

เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เลือกเรียนสายเกษตร เกษตรกรรุ่นใหม่บางคนสำเร็จการศึกษาแต่ก็ไม่เข้าสู่ภาคการเกษตร ส่วนมากมักจะไปทำงานที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตรมาก่อน

...เรียนเกษตรมาก็จริงแต่จบมา มาทำเป็นเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ทำไปได้สักพักรู้สึกว่ามีอึดอัดกับการทำงานในระบบ เราก็ต้องการที่จะออกมาทำงานอิสระ อยากออกมาเป็นเจ้านายตนเอง ก็เลยคิดทบทวนว่า ตัวเองมีองค์ความรู้เดิมอะไรบ้าง และตัวเราชอบอะไรจะอยู่กับอะไรได้ นานที่สุด จึงมาจบที่การทำเกษตรนี้แหละ...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 23, วันที่ 1 ธันวาคม 2565)

...จบทางด้านก็วิทยามา ตอนแรกที่เลือกเรียนที่บ้านก็ถามว่า เรียนเกี่ยวกับอะไร แล้วจบมาทำอะไร เราก็อธิบายให้เค้าฟังว่าเรียนเกี่ยวกับแมลง ที่นี้พอจบมาก็ทำงานเป็นนักวิชาการเกษตรที่บริษัทเอกชน เป็นนักวิจัย ทำไปได้ 10 ปี มีครอบครัวมีลูก จึงถามตัวเองแล้วได้คำตอบว่าต้องการทำงานที่อยู่กับบ้านได้ และมองว่าเกษตรกรเป็นต้นทางที่จะทำให้เราได้อยู่กับครอบครัว จึงได้มาลงมือทำเกษตร การทำเกษตรทำให้เราได้คิด ได้ปรับปรุง และได้พัฒนา ทั้งสินค้าและตัวเอง เหนือสิ่งอื่นใด นอกจากการเรียนรู้ Know How ทำอย่างไรแล้ว ที่สำคัญเราต้องรู้ Know Why ทำไปทำไม เพื่อประยุกต์อุปกรณ์มาใช้ในระบบเกษตรกรรมโดยมีเป้าหมายในการสร้างประโยชน์สูงสุดในการทำเกษตรนั่นเอง...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21, วันที่ 14 ธันวาคม 2565)

3) กลุ่มที่อยู่ภาคการผลิตอื่นหรือผู้ที่สนใจเข้าสู่ภาคการเกษตร

เกษตรกรรุ่นใหม่กลุ่มนี้ มักจะมีจุดเปลี่ยนของชีวิตที่ทำให้ต้องมาทำก้านเกษตร

...ผมเป็นคนเชียงใหม่ แต่เพื่อนเป็นคนเชียงใหม่ มาชวนไปร่วมหุ้นกันทำเกษตร ประจวบกับ รู้สึกเบื่อๆ กับการทำงานใช้ชีวิตอยู่ที่กรุงเทพฯ ก็เลยออกมาทำร่วมกันกับเพื่อน ปรึกษากับครอบครัวเค้าเห็นด้วย มันถึงจุดอึดอัดในเมืองกรุงอายุมากขึ้นละ ก็ต้องหาธรรมชาติอยู่กับครอบครัวมีความสุขอีกแบบนึง ก็เลยย้ายกันมาอยู่ที่นี่...ก่อนที่จะมาทำ ก็มีการคุยกันกับเพื่อนไว้ก่อน

ว่า เราจะปลูกอะไร แล้วจะซื้อที่แบบไหน ก็ได้ข้อตกลงมาว่าจะปลูกมะพร้าว น้ำหอมต้นเตี้ย และพื้นที่แถวนั้นยังไม่มีคนปลูกมะพร้าวน้ำหอม จะเปลี่ยนที่ นามาปลูกมะพร้าวกัน...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19, วันที่ 11 ธันวาคม 2565)

...พี่ชายได้มาฝึกงานและสนใจที่จะทำงานต่อที่นี่ ทางครอบครัวมาเยี่ยม และชอบสถานที่ จึงได้ตกลงขายบ้านและมาซื้อที่แถวนี้เพื่อปลูกกาแฟ เรารู้ตัวเอง ดีว่า ถ้าให้ไปปลูก คูแล เหมือนอย่างพี่ น่าจะลำบาก แต่ถ้าในส่วนของ การแปรรูป กาแฟให้กลายเป็นกาแฟคั่ว มันน่าสนใจและดูท้าทาย พร้อมกับการ ทำการตลาด มันก็เป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่ให้เราด้วยนะ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18, วันที่ 3 ธันวาคม 2565)

...ตอนแรกผมบวชเรียน จนได้วุฒิ ม.6 มาไม่นาน แม่ก็มาเสีย... วันหนึ่งไป เรียนต่อราชภัฏ ได้มาพบกับแฟน พ่อแม่เขาเห็นเรากำพร้า ก็เลยสงสาร เขาถามว่าเคยทำอะไรมาบ้างเกี่ยวกับการเกษตร ผมก็ตอบเขาไปว่าไม่เคยทำครับ ตอนนั้นบ้านแฟน ทำไร่ข้าวโพด ปลูกข้าว เขาก็ให้เราไปหัดขับรถไถ เราก็หัด ปลูกข้าว ที่นี้พอผมแต่งงานมีลูก รู้สึกว่า ร้านที่ทำมันเกี่ยวข้องกับสารเคมี แล้วนาที่ทำกับพ่อภรรยา ก็เป็นนาเคมี เลยอยากลองปราบ มาทำเป็นเกษตร อินทรีย์...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17, วันที่ 2 ธันวาคม 2565)

...เรียนจบก็ทำงานอยู่ร้านซ่อมโทรศัพท์ ที่นี้เราก้เราเปิดร้านเองดู รายได้ดี นะ เพราะช่วงนั้นโทรศัพท์มือถือมันบูมละ แต่ปรากฏว่า เราก็ทำงานไป ทำงานไป เริ่มรู้สึกว่าไม่ค่อยได้พักผ่อน งานก็เข้ามาเยอะเนอะ อย่างว่ารายได้ มันโอเคมันดี มีวันหนึ่ง ที่นั่งทำงานอยู่เลียดกำแพงทะเล ที่นี้เราก้เลยลองย้อนดู ตัวเองว่าเฮ้ยถ้าเราทำแบบนี้ต่อไปเรื่อย ๆ เราจะไหวมั๊ย แล้วที่นี้ ก็เลยลองไป ดูว่า คนอื่นเค้าทำอะไรกันบ้าง พวกเกษตรกรเข้ามาแนะนำ ว่าสนใจลองไปดูการ ปลูกผักไฮโดรโคม พี่ก็เลยลองไปดู ปรากฏว่าเฮ้ยมันก็น่าสนุกดีนะน่าลอง เกษตรเค้าพาไปดูฟาร์มที่ปลูกผักไฮโดร ปรากฏว่า เฮ้ย มันก็น่าสนุกดีนะน่า ลอง ก็เลยจับพี่ตัวนี้มาเป็นรายได้ตั้งแต่ตอนนั้น...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12, วันที่ 2 ธันวาคม 2565)

จะเห็นได้ว่าผู้รับสาร หรือ เกษตรกรรุ่นใหม่มีความตั้งใจที่จะทำการเกษตรและแต่ละคนจุดเริ่มต้น ความสนใจ และความต้องการการทำเกษตรที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความสนใจ ภูมิหลังของครอบครัว รวมถึงการวางแผนชีวิตต่อในอนาคตอีกด้วย

รูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารหลัก ผู้ส่งสารรอง ผู้ส่งสารภายนอกและผู้รับสาร

ผู้ส่งสารหลักหรือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ติดต่อสื่อสารกับทั้งผู้ส่งสารรอง ผู้ส่งสารภายนอกและผู้รับสารด้วยหลายหลายรูปแบบและหลายช่องทางการสื่อสาร

1) การสื่อสารแบบเป็นทางการ

รูปแบบการสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal communication) เป็นการติดต่อสื่อสารที่มีระเบียบแบบแผน มีขั้นตอน โดยผ่านระเบียบข้อบังคับโครงสร้างการบริหารขององค์กร โดยอาจจะเป็นการสื่อสารจากบนลงล่าง ล่างขึ้นบน หรือในระดับเดียวกันก็ได้ การติดต่อสื่อสารแบบเป็นทางการนี้จะมีเงื่อนไขที่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของผู้ส่งสารและผู้รับข่าวสาร โดยมีการสื่อสารที่เป็นแบบทางการมีทิศทางสื่อสารแบบบนลงล่าง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจะเป็นฝ่ายส่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มีลักษณะการสื่อสารเป็นเส้นตรง โดยผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ ทางโทรศัพท์ สื่อออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งลักษณะการสื่อสารนี้เป็นทิศทางสื่อสารแบบบนลงล่าง และมีระดับการสื่อสารทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคลและการสื่อสารระดับกลุ่ม

1.1) ทิศทางการสื่อสารแบบบนลงล่าง

การสื่อสารแบบบนลงล่างมีทั้งการสื่อสารทางเดียวและการสื่อสารสองทาง เป็นการสื่อสารออกมาในรูปแบบของวาจาหรือลายลักษณ์อักษร เช่น แจ้งข่าวสารในเรื่องของการประชุม หรือการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ช่องทางการสื่อสารแบ่งเป็น 2 กรณี คือ ในกรณีที่ยังไม่ได้รู้จักกับผู้เข้าร่วมอบรมมาก่อนจะใช้การโทรศัพท์ในการติดต่อ และเมื่อได้เข้าร่วมอบรมจะใช้สื่อออนไลน์เป็นหลักเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสาร ด้วยการตั้งกลุ่มไลน์ (LINE Group) เป็นช่องทางหลักในการสื่อสารของ ผู้ส่งสารหลักไปยังผู้รับสาร เช่น แจ้งข้อมูลข่าวสาร การนัดหมายประชุม สรุปรวาระการประชุม เป็นต้น

...ก่อนที่จะมีการอบรมโครงการ เราก็จะติดต่อเกษตรกรที่เข้าร่วมอบรมด้วยการโทรหาตามเบอร์ที่ให้ไว้ในใบสมัครเพื่อแจ้งกำหนดการอบรม และบอกสิ่งที่ต้องเตรียมมาเพื่อใช้ในการพักค้างคืนและร่วมกิจกรรม...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

...เราเข้าไปดูประกาศรายชื่อ ผู้มีสิทธิ์ เข้าร่วมโครงการยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ จากเว็บไซต์ ในนั้นจะบอกว่า เราต้องมาอบรมวันที่เท่าไร แล้วต้องเตรียมอะไรมาบ้าง นี่เค้าก็ให้เตรียมผลิตภัณฑ์ เพื่อไป จัดแสดงร่วมกับคนอื่น ๆ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12, วันที่ 18 ธันวาคม 2565)

...ไลน์ส่วนใหญ่ก็จะใช้แจ้งเรื่องการติดตามเอกสารที่ต้องกรอก แจ้งการอบรมต่าง ๆ ที่น่าสนใจให้พวกยัง ในแชทจะบอกให้เรารู้ด้วยว่ามีคนอ่านกี่คน สะดวกดี...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

ภาพ 25 ไลน์กลุ่ม YSF Chiang Rai การสื่อสารแบบทางการระหว่างนักวิชาการเกษตรฯ กับ YSF

จากภาพ 25 เป็นตัวอย่างการสื่อสารผ่านกลุ่มไลน์ (LINE Group) YSF Chiang rai ที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรใช้สำหรับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับทราบ นอกจากนี้ผู้ส่งสารหลักมีการติดต่อผู้ส่งสารภายนอก เช่น สถาบันหรือหน่วยงานต่างๆ ที่จะสามารถเข้ามาอบรมให้ความรู้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ ลักษณะการติดต่อสื่อสารจะการสื่อสารแบบ

ทางการไปยังสถาบันต่างๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการจัดวิทยากรมาอบรม หรือขอเข้าศึกษาดูงานให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่

...เรามีคอนแทกกับราชภัฏเชียงใหม่ ก็จะทำหน้าที่ขอพายังสมาร์ตเข้าศึกษา ดูงานส่งไป ที่นี่เขาเป็นศูนย์สำหรับเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเกษตร โดยเฉพาะ ในนั้นมีทั้งระบบปลูกพืชในโรงเรือนระบบเตาไฟโรไลซิส ศูนย์เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช ศูนย์ สิ่งแวดล้อมและทดสอบผลิตภัณฑ์ ศูนย์พลังงาน และสมาร์ตกริดเทคโนโลยี”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

การสื่อสารแบบเป็นทางการ มีทิศทางบนลงล่าง กรณีสื่อสารแบบสองทางนั้น ได้แก่ ถ้าสารที่ถูกส่งไปนั้นผู้รับสารเกิดความสนใจและต้องการถามรายละเอียด หรือ เป็นสารที่ต้องการคำตอบก็จะมีการสื่อสารแบบสองทางเกิดขึ้น

...เวลามีกำหนดการประชุม เขาก็จะแจ้งให้ทราบก่อนว่าจะนัดประชุมวันที่เท่าไรแล้วก็ให้เราไปต่อ ว่ามีใครสะดวกจะเข้าร่วมประชุมได้บ้าง ซึ่งในการประชุมแต่ละครั้งทุกคนก็จะมีสิทธิในการที่จะ นำเสนอความคิดเห็น รวมถึงการโหวต เมื่อต้องการให้ตัดสินใจ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12, วันที่ 2 ธันวาคม 2566)

2) การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ

เมื่อผู้สมัครได้เข้ามาอบรมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ Young Smart Farmer จะมีการใช้รูปแบบการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal communication) โดยมีทิศทางการสื่อสารแบบบนลงล่างและทิศทางการสื่อสารแนวระนาบ ใช้สื่อใหม่ คือ ไลน์กลุ่ม YSF Chiang Rai เป็นช่องทางการสื่อสาร

2.1) ทิศทางการสื่อสารแบบบนลงล่าง

ทิศทางการสื่อสารแบบบนลงล่างเป็นการสื่อสารแบบทางเดียวหรือสองทางก็ได้ การสื่อสารที่ผู้ส่งสารส่งข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสารทางหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันเมื่อผู้รับสารได้รับข้อมูลข่าวสารแล้วก็ส่งข้อมูลข่าวสารตอบกลับมายังผู้รับสารด้วยอีกทางหนึ่ง จึงเป็นการสื่อสารที่ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างก็สามารถรับและส่งข่าวสารซึ่งกันและกัน ได้มีการเปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้ซักถามข้อข้องใจหรือข้อสงสัยต่าง ๆ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันมีการตอบโต้กันทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถที่จะตอบสนองต่อกันเพื่อสร้างความเข้าใจได้อย่างชัดเจน ซึ่งทางนักวิชาการ

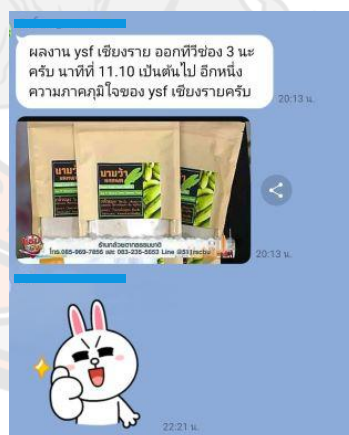
ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย มีช่องทางการสื่อสารหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ โทรศัพท์ การจัดประชุม และการใช้สื่อออนไลน์ ตั้งกลุ่มไลน์ (LINE Group) เป็นช่องทางหลักในการสื่อสาร เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสาร เช่น แจงข่าวสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นต้น

“...ส่วนเรื่องอื่นๆ บางครั้งก็จะคุยแชทส่วนตัว หรือไม่นัดกันที่สำนักงานหรือที่บ้านยังสามารถ...”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

“...เวลาที่แจงข่าวสารอะไรแล้วมีคนสนใจในเรื่องนั้นก็จะมีทั้งคนที่แชทถามทางหน้าไลน์เลยหรือบางคนก็ทักเข้ามาส่วนตัว แต่เขาก็จะแจงเราก่อนว่าขออนุญาตทักส่วนตัวไปนะครับ...”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

ภาพ 26 ไลน์กลุ่ม YSF Chiang Rai การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการระหว่างนักวิชาการเกษตรกับ YSF

จากภาพ 4.22 เป็นตัวอย่างการสื่อสารผ่านกลุ่มไลน์ (LINE Group) ที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรใช้สำหรับแจงข่าวสารของเกษตรกรรุ่นใหม่ แล้วก็มีปฏิกิริยาตอบกลับเป็นสติ๊กเกอร์ไลน์ตอบกลับไป

2.2) ทิศทางการสื่อสารแบบแนวนอน

ทิศทางการสื่อสารแบบแนวนอนเป็นการสื่อสารแบบสองทาง การสื่อสารที่ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างก็สามารถรับและส่งข่าวสารซึ่งกันและกัน ได้มีการเปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้ซักถามข้อข้องใจหรือข้อสงสัยต่าง ๆ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันมีการตอบโต้กันทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถที่จะตอบสนองต่อกันเพื่อสร้างความเข้าใจได้อย่างชัดเจน ซึ่งทางนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปรารถนาดี (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย มีช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ คือ กลุ่มไลน์ (LINE Group) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรกับเกษตรกรรุ่นใหม่ และเกษตรกรรุ่นใหม่กับเกษตรกรรุ่นใหม่อีกด้วย

“...ข้อดีอีกอย่างของไลน์กลุ่มนะ นอกจากเราใช้สื่อสารกับพวกยังแล้ว บางทีพวกยังเค้าก็ทักถามเรามาเรื่องโน่นเรื่องนี้ ถ้าเรารู้ว่าพวกยังด้วยตัวเองเค้าทำเรื่องนี้อยู่เราก็จะแนะนำเค้าไป และพวกยังด้วยตัวเองก็ไว้ใช้คุยกันด้วย บางคนที่ถามเกี่ยวกับเรื่องเกษตร บางคนก็คุยกันสัพเพเหระ เราว่ามันเป็นพื้นที่ในสร้างความสัมพันธ์และให้เค้าไว้ช่วยเหลือกัน...”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

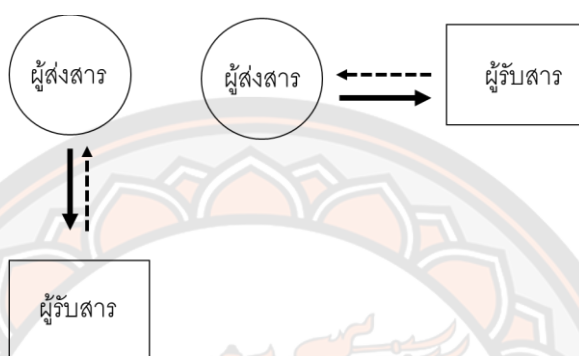

ภาพ 27 ไลน์กลุ่ม YSF Chiang Rai การสื่อสารระหว่างนักวิชาการเกษตรกับเกษตรกรรุ่นใหม่

จากภาพ 27 เป็นตัวอย่างการสื่อสารผ่านไลน์กลุ่ม (LINE Group) เป็นช่องทางการสื่อสารแนวระนาบแบบสองทางระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ทำให้ลดความเป็น

ทางการและสามารถสื่อสารกันได้ตลอดเวลา รวมทั้งยังเป็นช่องทางการสื่อสารให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยกัน

รูปแบบการสื่อสาร ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีทิศทางการสื่อสารแบบบนลงล่าง และแนวระนาบ สามารถเป็นได้ทั้งการสื่อสารทางเดียวและการสื่อสารแบบสองทาง ดังภาพ 28

ภาพ 28 ทิศทางการสื่อสารแบบทางเดียวและแบบสองทาง

3) การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ในการจัดโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการฯ ได้เปิดโอกาสให้เกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ ได้มีโอกาสในการร่วมคิดกิจกรรมร่วมออกแบบกลยุทธ์การสื่อสาร ปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสาร และติดตามประเมินผล โดยมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมหลักในโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดหนึ่งที่สำคัญในการสื่อสารเพื่อการพัฒนา และการนำการสื่อสารมาใช้เพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จะประกอบไปด้วย 4 ระยะ ดังนี้ (Tuftte and Mefaloputlos, 2009 อ้างอิงใน อัจฉรา ศรีพันธ์, 2555)

ระยะที่ 1 การประเมินการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เป็นการประเมินสถานการณ์ ค้นหาข้อมูลเชิงลึกเพื่อกำหนดวิธีการ เครื่องมือ ในการสื่อสารที่จะนำมาใช้ในโครงการสื่อสาร

ระยะที่ 2 การออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการค้นหาปัญหาจากการวิจัยและหาแนวทางที่ดีที่สุดในการประยุกต์ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อบรรลุสู่การเปลี่ยนแปลงตามจุดมุ่งหมาย

ระยะที่ 3 การปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสาร ซึ่งขั้นตอนการปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่วางไว้ เพื่อให้เกิดผลที่ต้องการ

ระยะที่ 4 การติดตามและการประเมินผล ในขั้นตอนนี้ต้องดำเนินการไปตลอดทั้งโครงการ การสื่อสารและประเมินผลระหว่างการทำงานโครงการสื่อสารและผลกระทบท้ายที่ได้รับ การจัดโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ผู้รับผิดชอบโครงการฯ ได้เปิดโอกาสให้เกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ ได้มีโอกาสดำเนินกระบวนการ เรียนรู้ในเวทีครั้งที่ 1 ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นของการสร้างทีมงาน ประชุมทีมงาน วางแผนการอบรม ร่วมกันค้นหากิจกรรมย่อยและกำหนดวิธีการเครื่องมือในการสื่อสาร เกษตรจังหวัดได้แต่งตั้งให้ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 1 คน ดูแลรับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ จะ มีการสร้างทีมงานระหว่างนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่รุ่นพี่ นัด ประชุมร่วมกันเพื่อออกแบบกิจกรรมการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ หลังจากนั้นนักวิชาการส่งเสริม การเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการฯ นัดประชุมกับเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่รุ่นพี่ เพื่อกำหนด วัน เวลา สถานที่ และกิจกรรมต่างๆ หลังจากเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่รุ่นพี่ได้ประชุมวางแผนร่วมกัน กับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่รุ่นพี่ก็ได้นัดประชุมกันอีกครั้งเพื่อ วางแผนและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ใครจะต้องทำหน้าที่สื่อสารในกิจกรรมไหน อย่างไร

“...เราขอให้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็น เสนอมาเลย ถ้าอันไหนเราช่วยซัพ พอร์ตให้ได้เราก็จะช่วยเค้า แต่บางอย่างเค้าไม่มีอำนาจในการตัดสินใจหรือ เค้าจะกันไม่ได้ เราก็จะเสนอแนวทางหรือบอกว่าเราช่วยอะไรเค้าได้บ้าง อย่าง พวกบที่ใช้ในการทำโครงการเราก็จะบอกเค้าว่าเราได้งบประมาณเท่าไร เป็นค่า อะไรเท่าไรบ้าง อย่างสถานที่ที่จะใช้ จัดอบรมมันต้องค้างคืนและรองรับคน ได้เยอะ เราก็บอกว่าเค้าว่าใช้ที่นี่สิ ค่าที่พักหัวละ 80 ต่อคืน มีห้องประชุม และอุปกรณ์ให้พร้อม...”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2565)

...ก่อนที่จะมีการจัดอบรมโครงการยังสมาร์ท เจ้าหน้าที่เขาก็จะนัด ตัวแทนมา ประชุมก่อน เพื่อเตรียมการกันก่อนโดยที่จะนำเอา งบประมาณ ในการจัด งานครั้งนี้ มาคุยกันเพื่อ ไปวางแผนในการจัดกิจกรรมต่างๆ รวมถึงสถานที่ วันเวลา และผู้รับผิดชอบในกิจกรรมย่อย แล้วพวกเขาก็จะไปนัด ด้วยตัวเอง อีก หนึ่ง รอบ เพื่อที่จะตกลงหาหรือ ผู้รับผิดชอบ ในกิจกรรมต่างๆ...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

...เขาก็จะให้เราคิดกิจกรรมย่อยแล้วก็ดูว่าในกิจกรรมนั้นจัดขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์อะไรแล้วคนที่ทำหน้าที่ดูแลกิจกรรมจะต้องอบรมอะไรให้กับพวกยังสมาร์ท อย่างที่ได้ดูแลเรื่องของการ ทำกิจกรรมฝึกปฏิบัติการเจรจาต่อรองซื้อขายกับลูกค้าก็ต้องคิดก่อนว่าเราจะใช้วิธีอะไรที่ไม่ใช่เป็นการสอนแล้วแค่ให้เค้าฟัง ถ้าทำอย่างนั้นมันน่าเบื่อเนอะ ก็เลยคิดการสมมติบทบาทขึ้นมาโดยเราจะมีโจทย์ให้น้องเค้าแล้วก็บอกให้น้องเขาว่า ในกิจกรรมนี้ของเราอะเราต้องทำอะไรบ้าง ก็จะอธิบายให้ น้องๆ เค้าฟังว่ากิจกรรมของเราเป็นการจำลองสถานการณ์ เราต้องการที่จะให้เขานำสินค้าของตนเองไปเสนอขายให้กับลูกค้า ทีนี้เราจะต้องวางแผนว่าจะทำอย่างไรให้ลูกค้าสนใจและให้ราคาที่ดี กับสินค้าของเรา ซึ่งจะให้แบ่งเป็นกลุ่มๆ แล้วก็ให้น้องๆ วางแผนการก่อน แล้ว แล้วมาเลือกวัสดุ ที่จะนำไปผลิตเป็นสินค้าโดยให้เลือกเพียงแค่กลุ่มละ 5 อย่าง เมื่อผลิตสินค้าเสร็จ ถึงจะนำมาเสนอกับลูกค้า..

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication Strategy Design) ในระยะนี้เกษตรกรรุ่นพี่จะร่วมกันปรึกษาหารือกำหนดวัตถุประสงค์ในการสื่อสารให้ชัดเจน กำหนดกลุ่มเป้าหมายหลักและ/หรือเป้าหมายรอง ระดับของการเปลี่ยนแปลง เช่น ต้องการเกษตรกรรุ่นใหม่รู้จักการวางแผนการผลิตสินค้าและเจรจาตกลงกับลูกค้า เป็นการจำลองสถานการณ์ จึงได้เลือกให้กิจกรรมนี้เป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงระดับความรู้ ทัศนคติ หรือพฤติกรรม เป็นต้น ช่องทางและวิธีการสื่อสาร สารที่จะต้องการสื่อสาร และผลลัพธ์หรือผลกระทบที่คาดหวัง

...เขาก็จะให้เราคิดกิจกรรมย่อยแล้วก็ดูว่าในกิจกรรมนั้นจัดขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์อะไรแล้วคนที่ทำหน้าที่ดูแลกิจกรรมจะต้องอบรมอะไรให้กับพวกยังสมาร์ท อย่างที่ได้ดูแลเรื่องของการ ทำกิจกรรมฝึกปฏิบัติการเจรจาต่อรองซื้อขายกับลูกค้าก็ต้องคิดก่อนว่าเราจะใช้วิธีอะไรที่ไม่ใช่เป็นการสอนแล้วแค่ให้เค้าฟัง ถ้าทำอย่างนั้นมันน่าเบื่อเนอะ ก็เลยคิดการสมมติบทบาทขึ้นมาโดยเราจะมีโจทย์ให้น้องเค้าแล้วก็บอกให้น้องเขาว่า ในกิจกรรมนี้ของเราอะเราต้องทำอะไรบ้าง ก็จะอธิบายให้ น้องๆ เค้าฟังว่ากิจกรรมของเราเป็นการจำลองสถานการณ์ เราต้องการที่จะให้เขานำสินค้าของตนเองไปเสนอขายให้กับลูกค้า ทีนี้เราจะต้องวางแผนว่าจะทำอย่างไรให้ลูกค้าสนใจและให้

ราคาที่ดี กับสินค้าของเรา ซึ่งจะให้แบ่งเป็นกลุ่มๆ แล้วก็ให้น้องๆ จะต้องวางแผนกันก่อนว่าจะผลิตอะไร แล้วมาเลือกวัสดุ ที่จะนำไปผลิตเป็นสินค้า โดยให้เงินกลุ่มละ 300 บาท ไปซื้อวัตถุดิบที่จะมาผลิต เมื่อผลิตสินค้าเสร็จถึงจะนำมาเสนอขายกับลูกค้า..

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสาร (Implementation of Communication Activities) ขั้นตอนนี้เป็นการปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสารตามกลยุทธ์การสื่อสารและแผนโครงการที่วางไว้ในขั้นตอนที่สองซึ่งในขั้นตอนนี้จำเป็นต้องมีการเขียนแผนปฏิบัติการสื่อสาร (Communication Action Plan) ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายของการสื่อสารที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนที่สอง นำมากำหนดกลุ่มผู้รับสาร/ ผู้เกี่ยวข้อง กิจกรรมทรัพยากรที่ใช้ ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลาและตัวชี้ความสำเร็จ ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเป็นรายละเอียดที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการสื่อสารตามแผนการสื่อสาร

...ช่วงที่น้องๆ เขากำลังวางแผนและก็ผลิตสินค้า เราก็จะคอยสังเกตดูว่าแต่ละกลุ่มเขามีพฤติกรรมยังไง มีการวางแผนยังไง โดยกิจกรรม เสร็จจาดอรองซื้อขายกับลูกค้าก็จะวัดผลกันที่กลุ่มไหน ได้เงินเยอะที่สุด จากการขายของ หรือกลุ่มไหน อาจจะไม่เหลือเงินเลย บางกลุ่มเค้าเอาเงินไปซื้อ วัตถุดิบหมวด ที่นี้ปรากฏว่า ขายไม่ได้ ก็เลยไม่เหลือเงินหรือบางกลุ่ม ลูกค้าบอกว่า เอาของวางทิ้งไว้ก่อนถ้าขายได้เมื่อไรจะให้มาเอาเงินแล้วสรุปก็ขายไม่ได้ เราก็ไม่มีสินค้าที่จะ เอาไปลองเพื่อ ขายให้กับลูกค้าร้านอื่นด้วย...

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามและการประเมินผล (Monitoring and Evaluation) การติดตามและประเมินผลสามารถทำได้ในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มการกำหนดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การออกแบบ กลยุทธ์การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วม การปฏิบัติการการสื่อสารทุกกิจกรรม และภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการตามแผนการสื่อสาร

...คืนแรกหลังจากที่ทำกิจกรรมเสร็จทยอยส่งน้องๆ เข้านอน พวกพี่ๆ ก็จะเรียนคณะทำงานมาประชุมกับเจ้าหน้าที่กันเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของวันนี้เนาะว่า มีอะไรที่เป็นปัญหาต้องปรับปรุงแก้ไขแล้วก็พรุ่งนี้ต้องมีการปรับแผนอะไรอีกรึเปล่ายังไงบ้าง..

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

ในการร่วมคิดกิจกรรมและเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมบางกิจกรรมในโครงการ ซึ่งก่อนที่จะมีการจัดโครงการนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการฯ จะสร้างทีมงานโดยเชิญเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่อุ่นที่เข้ามาประชุมเพื่อวางแผนการอบรม กำหนดวันเวลา สถานที่ งบประมาณ และกิจกรรมต่างๆ โดยเป็นการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ของผู้รับผิดชอบโครงการฯ การเป็นผู้ส่งสารเพื่อที่จะทำให้เกิดการพัฒนาต้องมีลักษณะของการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งเป็นลักษณะของผู้ส่งสารที่ใช้การสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) มีทิศทางการสื่อสารเป็นแบบแนวระนาบ ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ นอกจากนั้นแล้วนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการฯ ยังมีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำแบบกระจายอำนาจ (Decentral leader) สามารถให้ทุกคนได้เสนอความคิดเห็นและรับฟัง และเป็นการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมแสดง และการมีส่วนร่วมในฐานะ/ผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย

“...เราชอบให้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็น เสนอมาเลย ถ้าอันไหนเราช่วยซัพพอร์ตให้ได้เราก็จะช่วยเค้า แต่บางอย่างเค้าไม่มีอำนาจในการตัดสินใจหรือเคาะกันไม่ได้ เราก็จะเสนอแนวทางหรือบอกว่าเราช่วยอะไรเค้าได้บ้าง อย่างพวกบที่ใช้ในการทำโครงการเราก็จะบอกเค้าว่าเราไ้ตั้งมาเท่าไร เป็นค่าอะไรเท่าไรบ้าง อย่างสถานที่ที่จะใช้ จัดอบรมมันต้องค้ำคั้นและรองรับคนได้เยอะ เราก็บอกว่าเค้าว่าใช้ที่นี่สิ ค่าที่พักหัวละ 80 ต่อคืน มีห้องประชุมและอุปกรณ์ให้พร้อม...”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

“...ในส่วนของการจัดอบรม เราก็จะถามกับเกษตรกรรุ่นใหม่ว่าเขาอยากอบรมอะไร แล้วอันไหนได้รับการโหวตมากที่สุดหรือมีคนสนใจมากที่สุด เราก็จะเลือกหัวข้อนั้นมาจัดอบรมให้กับพวกเขา”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, วันที่ 21 ธันวาคม 2565)

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่ารูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารหลัก ผู้ส่งสารรอง ผู้ส่งสารภายนอก และผู้รับสาร ดังตาราง 4

ตาราง 4 รูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารหลัก กับ ผู้ส่งสารรอง ผู้ส่งสารภายนอกและผู้รับสาร

รูปแบบการสื่อสาร	ผู้ส่งสารหลักกับ ผู้ส่งสารรอง	ผู้ส่งสารหลักกับ ผู้ส่งสารภายนอก	ผู้ส่งสารหลักกับ ผู้รับสาร	ผู้ส่งสารรองกับ ผู้รับสาร	ผู้ส่งสาร ภายนอกกับ ผู้รับสาร
การสื่อสารแบบเป็นทางการ	/		/	/	/
การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ	/		/	/	
การสื่อสารแบบบนลงล่าง	/		/	/	
การสื่อสารแบบบนวนอน	/		/	/	
การสื่อสารแบบทางเดียว	/		/	/	/
การสื่อสารแบบสองทาง	/	/	/	/	/
การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม	/		/	/	
การสื่อสารระหว่างบุคคล	/		/	/	/
การสื่อสารระดับกลุ่ม	/		/	/	/
การสื่อสารระหว่างองค์กร		/			

จากตาราง 4 ผู้ส่งสารหลักหรือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ติดต่อสื่อสารกับทั้งผู้ส่งสารรองผู้ส่งสารภายนอกและผู้รับสารด้วยหลายหลายรูปแบบและหลายช่องทางการสื่อสาร สามารถแจกแจงรายละเอียดได้ดังนี้

ผู้ส่งสารหลักกับผู้ส่งสารรอง ในส่วนของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้ส่งสารหลักกับผู้ส่งสารรองจะใช้ การสื่อสารทั้งแบบทางการและการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ มีการใช้การสื่อสารแบบบนลงล่างโดยมีทิศทางการไหลของสารเป็นแบบสองทาง สื่อสารกับผ่านระบบออนไลน์และออนไซต์ โดยการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ ใช้ ไลน์กลุ่ม YSF Chiang Rai (การสื่อสารกลุ่ม) นำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการเชิญตัวแทนจากกลุ่มผู้ส่งสารรองเข้าร่วมประชุม และใช้การประชุม (การสื่อสารกลุ่ม) ในการติดต่อสื่อสารเพื่อหาข้อสรุปจะสร้างทีมงานโดยเชิญเกษตรปราดเปรื่องรุ่นใหม่รุ่นพี่เข้ามาประชุมเพื่อวางแผนการอบรม กำหนดวันเวลา สถานที่ งบประมาณ และกิจกรรมต่างๆ ของผู้รับผิดชอบโครงการฯ ในการเตรียมการด้วยการใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และทำบันทึกการประชุมแจ้งให้กับผู้ส่งสารรองทุกคนได้ทราบผ่านทางไลน์กลุ่ม

ผู้ส่งสารหลักกับผู้ส่งสารภายนอก ในส่วนของการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารหลักกับผู้ส่งสารภายนอกนั้นจะใช้การสื่อสารแบบเป็นทางการ เช่น การทำหนังสือราชการ แต่หากได้รู้จักกันแล้วก็จะติดต่อกันส่วนตัวตามความสะดวกของรายคนหรือรายกลุ่ม

ผู้ส่งสารหลักกับผู้รับสาร ก่อนที่จะเข้าร่วมอบรม ผู้ส่งสารจะติดต่อสื่อสารกับเกษตรกรรุ่นใหม่ทางช่องทางการโทรศัพท์ การสื่อสารนั้นมีลักษณะเป็นแบบทางการและมีการโต้ตอบกันในรูปแบบของการสื่อสารระหว่างบุคคล เมื่อได้เข้าร่วมอบรมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ตั้งแต่วันแรกของการอบรมจะให้เกษตรกรรุ่นใหม่เข้าร่วมไลน์กลุ่ม เพื่อใช้เป็นช่องทางการสื่อสารหลัก ในไลน์กลุ่มนี้จะมีนักวิชาการเกษตร เกษตรกรรุ่นพี่ และเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งการติดต่อสื่อสารผ่านไลน์กลุ่มนี้มีการสื่อสารแบบเป็นทางการและการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ โดยมีทิศทางการสื่อสารแบบแบบบนลงล่างและการสื่อสารแบบแนวนอน มีระดับการสื่อสารทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคลและระดับการสื่อสารแบบกลุ่ม

ผู้ส่งสารรองกับผู้รับสาร มีลักษณะรูปแบบการสื่อสารเหมือนกับผู้ส่งสารหลักกับผู้รับสาร ต่างกับเพียงและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ผู้ส่งสารรองจะได้เจอกับผู้รับสารครั้งแรกในวันที่เริ่มจัดกระบวนการการเรียนรู้ครั้งที่ 1 การสื่อสารจะมีทั้งแบบทางการและแบบไม่เป็นทางการ และส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารแบบสองทิศทาง เพราะเนื่องจากมีช่องว่างระหว่างกันจากการเป็นเกษตรกรด้วยตัวคนเดียวผู้ที่ไม่ค่อยจะมีปฏิสัมพันธ์กับใครผ่านบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีทิศทางการสื่อสารแบบบนลงล่างและการสื่อสารแบบแนวนอน มีระดับการสื่อสารทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคลและระดับการสื่อสารแบบกลุ่ม

ผู้ส่งสารภายนอกกับผู้รับสาร หลังจากที่ไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น การอบรม การเข้าร่วมฟังให้ คำปรึกษาเกี่ยวกับพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผู้ส่งสารภายนอกบางคนอาจจะให้คอนแทคเพื่อไว้ติดต่อในห้องอบรม หรืออาจจะมีการแลกเปลี่ยนการติดต่อเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม

ตอนที่ 2 การเรียนรู้แบบนำตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเกษตรกรรุ่นใหม่จำนวน 12 ราย ด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกต การเรียนรู้แบบนำตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ และเครื่องมือการสื่อสารที่ใช้ในการเรียนรู้ การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่โดยให้เกษตรกรออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นให้เกษตรกรเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายโดยธรรมชาติ สามารถปรับการเรียนรู้ได้ตลอดตามความต้องการและความเหมาะสม มีการเรียนรู้ร่วม เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย โดยให้เกษตรกรเป็น “ศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง” และมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็น “ผู้จัดการเรียนรู้”

การเรียนรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีความสำคัญสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันที่บุคคลควรพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนั้น การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นแนวคิด

ของการเรียนรู้ชนิดหนึ่งที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (life-long learning) ของผู้ใหญ่ที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสนับสนุนสภาพ “สังคมแห่งการเรียนรู้ (learning society)” ได้เป็นอย่างดี

นอกจากการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเกษตรกรรมใหม่ ยังใช้วิธีการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและทดลองการเรียนรู้จากการสังเกต การเรียนรู้เพื่อนำมาแก้ปัญหา และการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อนำมาใช้ ในการทำการเกษตร ให้ตรงตามที่ตนเองได้ตั้งเป้าหมายไว้ เกษตรกรรมใหม่ต้องการที่จะรู้จักตนเองและพัฒนาตนเอง ตอบสนองความต้องการ ความจำเป็นในการนำความรู้ นั้นๆ ไปใช้เป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เป็นการบูรณาการเกี่ยวกับการค้นหาตนเองการจัดการตนเอง การกำกับตนเอง และการเกิดแรงจูงใจให้มีประสิทธิภาพในการทำงานที่สูง

ผู้วิจัยใช้แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learning) ของ Knowles (1975) มาอธิบายวิธีการเรียนรู้ของเกษตรกรรมใหม่ แนวคิดนี้ได้อธิบายถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ดังนี้คือ 1) การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง 2) กำหนดเป้าหมาย 3) การออกแบบวางแผนการเรียนรู้ 4) ดำเนินการเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการ 5) การประเมินผลกระบวนการในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการที่ผู้เรียนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเองโดยดำเนินการ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง

การวินิจฉัยความต้องการของตนเอง หรือ การค้นหาตัวตนที่แท้จริง คือ การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับตนเองด้วยการเปิดใจ ค้นหาสิ่งที่ตัวเองคิดว่าตัวเองเป็น อาจเริ่มจากการทบทวนเกี่ยวกับตนเองทั้งด้านกายภาพและด้านจิตใจ ค้นหาจุดอ่อนเขาจำกัดของตัวเองในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งจุดเด่นสิ่งที่ภาคภูมิใจ นอกจากนั้นควรรับฟังความเห็นจากผู้อื่นให้หลากหลายเพื่อสะท้อนความเป็นตัวตนที่อาจแตกต่างจากสิ่งที่ตัวเองคิด

นอกจากค้นหาความเป็นตัวตนให้ได้แล้วควรเลือกหรือกำหนดในสิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับตนเอง บางครั้งอาจต้องพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์หรือบทบาทที่กำหนดตัวเองอยู่ด้วยว่ามีความเป็นไปได้หรือมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ต้องการหรือไม่ สถานการณ์นั้นๆ ตนเองจะเป็นผู้กำหนดเองและเปลี่ยนแปลงได้ด้วยตนเอง หรือถูกกำหนดโดยผู้อื่น เกษตรกรรมใหม่ ค้นหาตัวตนทั้งส่วนที่มองตนเองและในส่วนของผู้อื่นมองซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อด้อย เพื่อการกำหนดเป้าหมาย การเปลี่ยนแปลงการแสวงหาทางเลือกต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการในการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

...ผมถือว่าคนที่ค้นพบตัวเองเป็นคนโชคดี สิ่งที่ทำให้หันหลังกลับมา ก็คือ เราชอบอะไร เราชอบทำอะไร เราชอบกินอะไร นั่นแหละ มันคือสิ่งที่เราชอบ เราก็เลยมาย้อนดูว่าอะไรที่ทำให้เราจะอยู่ได้ตลอดชีวิต ทำมันได้ตลอด ทำไปตลอด ก็คือ การทำเกษตร

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 23, วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566)

ส่วนหนึ่งลึก ๆ เป็นคนที่ชอบเกษตร แต่ว่าเอาจริง ๆ เราไม่มีแรงที่จะทำหรอก อันนี้พูดกันตามตรง เพราะปัจจุบันเราไม่ได้เป็นคนไปลงมือทำจริง ๆ แต่ว่าเราเป็นคนบริหารจัดการเพราะว่า เราเชื่อมั่นว่าบริการจัดการที่ดีมันจะส่งผลก่อให้เกิดผลรับที่ดี

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18, วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566)

...หนูเรียนกราฟิกมา ที่นี่จะให้มาทำเกษตรมันก็ต้องคิดหนักใช้มั้ยละ แต่จะให้ทำยังไงได้ในเมื่อมัน คือ การสานต่อครอบครัว ก็เลยต่อรองที่บ้านว่าขอไปเรียนต่อด้านธุรกิจเกษตรก่อน ถ้าจบแล้วจะกลับมาช่วยที่บ้านจริงจังละ ที่บ้านก็ให้นะเพราะเค้าเห็นว่ามันจะมาช่วยต่อยอดให้กับสวนได้

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15, วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566)

นอกจากการค้นหาตัวตนแล้ว การประเมินคุณค่าของตนเองมีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ความชอบในความเป็นตัวตนของตนเอง การประเมินคุณสมบัติด้านต่างๆ ว่ามีมากน้อยและเหมาะสมเพียงใด การประเมินในคุณค่าของตนเองเป็นจุดเริ่มต้นและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสื่อสารและพฤติกรรมส่วนบุคคลของคนแต่ละคน เมื่อเรามีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตัวเองเราจะเชื่อในความสามารถของตนเองและมีความมั่นใจในการสื่อสารความรู้สึกภูมิใจในคุณค่าของตนเอง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถและตระหนักในคุณค่าของตนเองที่จะช่วยให้เราทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เกษตรกรรุ่นใหม่มีการประเมินคุณสมบัติต่าง ๆ ของตัวเองว่ามีมากน้อยและมีความเหมาะสมเพียงใด เพื่อสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเองให้เกิดขึ้น

...เริ่มจากการที่เราไม่มีอะไรในหัวสมองเลยเราเลยเริ่มจากการเรียนรู้แล้วกัน เข้าไปฝึกอบรมทุกอย่างที่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐตอนนั้น จากฝึกอบรมทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นต่างจังหวัดไม่ว่าจะเป็นในเชียงรายแต่ส่วนใหญ่จะเข้าไป

ในกรุงเทพที่ส่วนกลางกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งตอนนั้นตัดสินใจก็คือว่า เราต้องเริ่มจากการจัดการตลาดก่อน เพราะว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เราขับเคลื่อนไปได้ แล้วมันก็คือเมนหลักที่จะสามารถทำให้เกิดการต่อยอดในอนาคตไม่ว่าจะเป็นเรื่องของงานหรือว่าความฝันที่เราอยากจะทำ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14, วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566)

...ในส่วนของสวนที่ทำอยู่ตอนนี้ ก็เป็นสมาชิกของชมรมเกษตรธรรมชาติ ของอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของที่เป็นกลุ่มที่เข้มแข็ง จะเป็นเรื่องที่ไม่ใช้สารเคมี ยากกว่าเกษตรอินทรีย์เพราะว่าจะไม่ใช้น้ำหมักเลยจะไม่ใช้ชีวภัณฑ์เลย แต่ใช้การหมักดินเองบ่มดินเองโดยไม่ใช้สารชีวภาพเลย ก็คือจะยิ่งกว่าที่พวกเราทำแล้วก็จะได้รับรอง เรื่องนี้มันเกี่ยวข้องกับหมดเลย มันก็เลยกลายเป็นเรื่องเดียวกันเอาไปเชื่อมโยงกับทุก ๆ อย่าง มันตอบโจทย์ในงานที่ทำอยู่ ตอบโจทย์กับชีวิตการเป็นอยู่ครอบครัว ถ้ามองภาพรวมอยู่ได้เราก็คงอยู่ได้

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14, วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566)

การวินิจฉัยตนเองและการประเมินคุณค่าของตนเอง เป็นการสื่อสารภายในตนเองของบุคคลแต่ละคน เพื่อให้ความหมาย ตีความสิ่งต่างๆ ที่เป็นสิ่งเร้าทั้งที่อยู่ภายในตัวของบุคคลและสิ่งเร้าจากภายนอกตามประสบการณ์ที่แต่ละคนมีอยู่ดังนั้นทุกครั้งที่มีการคิด การรับรู้การวิเคราะห์ใคร่ครวญการหาคำตอบในเรื่องต่างๆให้กับตัวเอง คือการได้มีการสื่อสารกับตนเองเกิดขึ้น ข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับความเป็นตัวตนของคนแต่ละคนนั้นส่วนหนึ่งจึงมาจากการสื่อสารของตนเอง

2) กำหนดเป้าหมายและวางแผนการพัฒนาตนเอง

การกำหนดเป้าหมายจะเป็นตัวชักนำให้ปฏิบัติไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่ง มีแรงจูงใจในสิ่งที่จะทำ ส่งผลต่อการแสดงออกทางทัศนคติและพฤติกรรมต่ออาชีพเกษตรกรของเกษตรกรรุ่นใหม่ เกิดจากการก่อตัวของทัศนคติที่สะสมไว้เป็นความคิดและความรู้สึก จนสามารถแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา

...เป้าหมายของผม คือ ทำฟาร์มเมล่อนที่ปลอดภัย ใช้ชื่อตามลูกสาว ควบคู่ไปกับการทำอาหารที่มีเมนูหลักๆ มาจากเมล่อนและพืชผักที่ปลูกเอง เพราะตระหนักดีว่าเมล่อนและพืชผักเป็นพืชที่ใช้สารกำจัดศัตรูพืชมาก ในขณะเดียวกันก็เป็นผลไม้ที่มีคุณประโยชน์มาก และยังมีราคาคุ้มค่าต่อการ

ลงทุน จึงได้ความคิดว่าถ้าเราทำเมล่อนให้มีคุณค่าและปลอดภัย ย่อมจะสนองต่อตลาดผู้บริโภคได้ สิ่งที่สำคัญกว่านั้นก็คือ อยากรู้ว่าเป็นตัวอย่างให้ชาวบ้านดูว่าการทำเกษตรแบบปลอดภัยนั้นทำอย่างไร? ทำในโรงเรือนทำอย่างไร? อยากรู้จะใช้วิชาที่เรียนมาให้เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งในทุกวันนี้ชาวบ้านก็เข้ามาหาเรามากขึ้น เทศบาลหรือเกษตรจังหวัดและเกษตรอำเภอก็มาดูงานกัน ตรงนี้นี่เองที่ทำให้มีความสุข และคิดว่าสิ่งที่เรานั้นมาถูกทางแล้ว

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21, วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2563)

3) การออกแบบวางแผนการเรียนรู้

หลังจากกำหนดสิ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นแล้วควรมีการกำหนดเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง แสวงหาทางเลือกต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการนั้นๆ และกำหนดแนวทางในการเปลี่ยนแปลง ในเรื่องดังกล่าวอย่างชัดเจนโดยพยายามหาคนที่ไว้วางใจให้การสนับสนุนเพื่อให้เกิดความสำเร็จในสิ่งที่ตั้งเป้าหมายไว้

เกษตรกรรุ่นใหม่มีการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่การเรียนรู้เพื่อทดลองและลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จากการแก้ปัญหา การเข้าร่วมกลุ่มและเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือความรู้ที่ตนเองต้องการ และไม่เพียงแค่วิทยาการเรียนรู้ด้วยตนเองเท่านั้น แต่ยังมีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทั้งคนในครอบครัว เพื่อนเกษตรกร และบุคคลอื่น ๆ

...ความรู้แรกที่ได้มาจากพ่อแม่ บวกกับเรียนรู้กับเกษตรกรคนอื่น ปรึกษาเรื่องการทำน้ำหมักกับพี่... เอามาจากของที่เหลือใช้จากนาข้าว หอยเชอรี่ ปลา ซีว้าว เศษใบไม้ เอามาทดลองใช้ แต่ละคนมีความเชี่ยวชาญกันคนละแบบ เอามาเติมเต็มกันและกัน คุณอา... ทำมะพร้าวส่งออกทั่วโลก พี่...เลขาสมาคมมะม่วงของประเทศไทย ดูเทคนิค การใช้เทคโนโลยี เจอปัญหาที่มาร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ไข

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15, วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566)

...เริ่มจากการที่เราไม่มีอะไรในหัวสมองเลยเราเลยเริ่มจากการเรียนรู้แล้วกัน เข้าไปฝึกอบรมทุกอย่างที่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐตอนนั้น จากฝึกอบรมทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นต่างจังหวัดไม่ว่าจะเป็นในเชียงรายแต่ส่วนใหญ่จะเข้าไปในกรุงเทพฯที่ส่วนกลางกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งตอนนั้นตัดสินใจก็คือว่า เราต้อง

เริ่มจากการจัดการตลาดก่อน เพราะว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เราขับเคลื่อนไปได้ แล้วมันก็คือเมนหลักที่จะสามารถทำให้เกิดการต่อยอดในอนาคตไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการงานหรือว่าความฝันที่เราอยากจะทำ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18, วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566)

4) การดำเนินการเรียนรู้

ในการดำเนินการเรียนรู้เกษตรกรรุ่นใหม่ เข้าถึงแหล่งวิทยาการ ที่หลากหลาย ได้แก่ การศึกษาด้วยตนเองผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ สื่อบุคคล การฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการ Pitching

สื่อสิ่งพิมพ์ เกษตรกรรุ่นใหม่ ศึกษา จาก เช่น หนังสือ ตำรา นิตยสาร วารสารวิชาการ บทความทางวิชาการ

...มันติดเป็นนิสัยตั้งแต่อยู่มัธยมเพาะปลาขายจากตำราอย่างเดียวเลย ตอนนั้นปลาหมอสีดังมากเกมส์ขายจนแบเอาเงินไปโรงเรียนทุกวันได้เลย คือเมื่อก่อนห้องน้ำมันอยู่ใต้บันไดมันจะชอบมีอ่างน้ำที่ยาวเข้าไปใต้บันไดเกมส์ก็เอาปลาหมอสีไปเลี้ยง พ่อก็ดำทำไมเอามาเลี้ยงในอ่างอาบน้ำ เราก็เลี้ยงของเราจนออกลูกออกหลาน ตอนนั้นอ่านก็ทำตามสเต็ป เช่น จะผสมพันธุ์ปลาต้องรู้ตัวผู้-ตัวเมีย เปลี่ยนน้ำ ให้แสงสีนี้ ให้กระถางแบบนี้ เอาไขมาฟักแบบนี้ คือทุกอย่างมาจากหนังสือหมดเลย หนังสือที่อ่านแล้วชอบมากที่สุดคือเล่มนี้ของมติชน “เทคโนโลยีชาวบ้าน” ผมอ่านตั้งแต่เล่ม 25 บาท ผมเคยลงหนังสือนี้ด้วยนะ เขาส่งคอลัมน์มาให้อยู่ตอนที่ไปออกบูธ พี่คนที่เขาเป็นคอลัมน์นิสต์เขามาสัมภาษณ์

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2566)

สื่อออนไลน์ เกษตรกรรุ่นใหม่โดยส่วนใหญ่จะหาข้อมูลจากสื่อออนไลน์เป็นอันดับแรก เช่น การเซฟข้อมูลต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ต ยูทูบ นอกจากนี้ใช้เพื่อศึกษาเรียนรู้แล้ว ยังใช้ในการเก็บข้อมูลจากเพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการวางแผนธุรกิจอีกด้วย

...ด้วยการที่เล่นต้นไม้อยู่แล้ว สุดท้ายเทอร์นดมันเป็นส่วนหนึ่ง อย่างเราจะทำไม้ขายใช้ใหม่ที เราก็ต้องเข้าไปดูกุเกิ้ลเทอร์นด ไปดูข้อมูลว่าแต่ละรัฐ แต่ละประเทศเค้าใช้เสิชเอนจินเซฟหาต้นไม้อะไรกันมากที่สุด ดูดาต้าย้อนหลัง 1 ปี ไซเคิลมันเหมือนดิมหรือเปล่า หรือมันเปลี่ยนไปเรื่อย มันต้องประมวลผลหลายมิติ เราต้องทันต่อเหตุการณ์ ทันต่อคู่แข่ง

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2566)

..ตอนแรกที่เขาโตเตอร์มาเอามาลอง มันก็ยังไม่ค่อยเห็นผลเท่าไร ทีนี้ก็เข้าไปดูคนอื่นเขาใช้ในยูทูปไปเจอคนนึง บอกว่าให้ซื้อเชื้อที่ขายสำเร็จจะดีกว่า เพราะเวลาที่เราเพาะเชื้อเราจะไม่รู้ปริมาณจริงๆว่า เชื้อมันมีมากมีน้อยแค่ไหน เลี้ยงในห้องแลปมาเชื้อมันแข็งแรงกว่า เลยลองสั่งของแม่ใจมา ทีนี้ก็ลองหลายวิธี หลายโดส แล้วก็ทำให้เรารู้ว่าสารพวกนี้มีไว้ป้องกัน เราต้องใช้ก่อนที่มันจะระบาดไม่จั้นก็คุมไม่ได้ผลเหมือนกัน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17, วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2566)

สื่อบุคคล สื่อบุคคลเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพยิ่ง เพราะเป็นการรวมระหว่างผู้ส่งสาร สารและสื่อเข้าไว้ด้วยกัน สื่อบุคคลมีคุณสมบัติความใกล้ชิด สามารถที่จะแสดงปฏิกิริยาป้อนกลับ ปรับแต่งสาร และช่องทางการสื่อสารให้เข้ากับผู้รับสารได้ตามความเหมาะสม สื่อบุคคลจึงมีบทบาทอย่างยิ่งในการเรียนรู้ การพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่เรียนรู้ทั้งจากคนในครอบครัว บุคคลต้นแบบ เจ้าหน้าที่เกษตร เพื่อนเกษตรกรรมรุ่นใหม่ เกษตรกรรมรุ่นพี่ รวมไปถึงนักวิชาการและวิทยากร

...ผมสนใจเรื่องอินทรีย์เริ่มต้น ก็เลยเข้าไปดูในเน็ตว่า มันคืออะไร เอาไปทำอะไรได้บ้าง มีหลายตัวเยอะแยะมากเลยตอนที่เราเข้าไปดู ทีนี้เกษตรกรตำบลเขาจัดอบรมก็เลยลองเข้าไปดูของจริงมันเป็นยังไง มีวิทยากรจากแม่ใจมาสอนว่าตัวไหนใช้ทำอะไร ตัวไหนใช้กับอะไร เวลาใช้ต้องใช้เมื่อไหร่ พร้อมกับวิธีการขยายเชื้อต่างๆ เค้ามี่หัวเชื้อแจกให้เรามาทดลองขยายต่อที่บ้าน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17, วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2566)

...ในกลุ่ม “ยังสมาร์ท” มีคนเก่ง ๆ เยอะมาก ถ้าตอนเข้ามาแรกๆ มันก็ก๊ากันนั่นแหละ แต่พอเปิดใจกันไปมา ทีนี้ก็กลายเป็นครูที่ดีเลย อย่างที่เค้าทำเรื่องกัญชา ผมก็ได้จากเค้ามาเยอะมาก ไม่ว่าจะการทำโรงเรือน การให้แสง การให้

ปุ๋ย จะทำยังไงให้ออกดอก เราก็ลองศึกษาทดลองด้วยตัวเองก่อน ที่นี้ถ้ามันไม่ได้จริง ๆ ก็จะไปปรึกษาพี่เค้า พี่ก็น่ารักมากบอกว่าต้องทำยังไง

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20, วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2566)

การฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติการ การฝึกอบรมจะช่วยส่งเสริมความรู้และความเข้าใจ ทำให้ผู้เรียนรู้ได้มีประสบการณ์ตรง เข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ดีขึ้น เกิดทักษะและเกิดการเรียนรู้ที่คงทนมากยิ่งขึ้น และยังช่วยลดอุบัติเหตุหรือการทำงานผิดพลาดทำให้เกิดผลงานที่ดีขึ้น

...ที่ไปอบรมมาทั้งหมดก็เอามาใช้ อย่างที่เราไปเข้าร่วมพิน การทำแผนระยะสั้นระยะยาว ทุกคนอบรมมาเยอะมากๆ ขึ้นอยู่กับว่าหยิบมาใช้ได้มากน้อยแค่ไหน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2566)

...พอดีเห็นประธาน 63 ลงประกาศอบรมที่เชียงใหม่ที่ไฮลาเซลล์ พื้นที่สวนมันไม่มีไฟใช้ เราก็คิดอยู่นะว่าไอ้ไปอบรม 4 วัน แคมต่างอำเภอ ไปดีไม่ไปดี ต้องทิ้งสวนแต่ที่นี้ เค้าไปกันหลายคนก็เลย มีเพื่อนไปน่าจะสนุกดี พอไปอบรมเขาก็ให้แบ่งกลุ่มทดลองทำกันก็ได้ช่วยกัน คนนั้นเก่งอันนั้นคนนั้นเก่งอันนั้น ก็ดีไปอีกแบบนะ แคมกลับมา คนที่เป็นอยู่แล้วหรือได้เยอะๆ อะ เขาก็มาช่วยกันไปติดตั้งที่สวนอีก นี่ว่าถ้ามีอบรมอะไรแล้วไปกันหลายคนก็จะไปอีกนะ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17, วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2566)

...มีอบรมก็จะไปหมดที่เกี่ยวกับกาแพไปหมด ที่ผ่านมาก็ไปของแม่ฟ้าหลวง เป็นงานชา กาแพ ของระดับอินเตอร์เนชั่นแนลเราก็ไปฟังดู มีการสอนเราคัพปิ้งด้วย ให้ลองทั้งคั่วอ่อน คั่วกลาง คั่วเข้มเขาจะเอามาให้ 3 อย่าง มีการบอกว่าถั่วนี้ได้กลิ่นแอลมอนด์ เหมือนเรายังรู้ไม่ลึกว่าถ้ากินเข้าไปแล้วพอสูบขึ้นไปมันออกมาทางจมูกว่ามันมีกลิ่นอะไร รสชาติเปรี้ยวไหม ขมหรือเปรี้ยวแบบบูดหรือแบบเบอร์รี่ แยกยากมาก

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18, วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2566)

การศึกษาดูงาน เกษตรกรรุ่นใหม่ให้ความสนใจในการศึกษาดูงาน เพราะเป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่ได้รับความรู้และได้สัมผัสกับสถานประกอบการจริง ได้แลกเปลี่ยนมุมมองทัศนคติและร่วมแชร์ความรู้ที่ได้รับทั้งจากแหล่งดูงานและจากผู้ที่ไปศึกษาดูงานด้วยกัน ทำให้ได้เห็นมุมมองที่หลากหลาย อีกทั้งยังเป็นการรวมสื่อต่างๆ เช่น การจัดนิทรรศการ การสาธิต การทดลองปฏิบัติ เข้าไว้อีกด้วย

... ตอนที่เขายังแล้วเขามีการรับสมัคร ศึกษาดูงานที่ออสเตรเลีย 3 เดือน เราก็เลยลองสมัครดู ที่โน่นเค้าทำเป็นแปลงใหญ่ ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเยอะมาก แล้วเขาทำงานจริงจังมาก ใช้แรงงานคุ้มค่ามาก แต่มันก็ทำให้เราไปแล้วได้อะไรกลับมา

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15, วันที่ 30 เมษายน 2565)

...เวลาเราไปศึกษาดูงาน นอกจากจะได้ความรู้แล้ว ยังได้ฟังมุมมองบางมุมที่หนูไม่เคยคิด และได้เรียนรู้อีกด้วยว่าถ้าเราทำเป็นสถานที่ดูงานต้องทำอะไรบ้าง อย่างของเวลโกรทที่ไปดูมา เค้าทำเป็นฐานๆ ไว้ดีมาก ชอบตั้งแต่ทางเข้า มีป้ายบอก มีรายละเอียดแต่ละฐาน ต่อให้เราเข้าไปแล้วไม่มีใครพาชมก็สามารถอ่านแล้วเข้าใจได้

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2566)

การ Pitching คือ การนำเสนอสินค้าหรือบริการ การนำเสนอบริษัท ไอเดีย โครงการให้กับลูกค้าหรือนักลงทุนที่มีความประสงค์ที่จะลงทุนหรือซื้อสินค้าบริการกับบริษัทนั้นๆ โดยมักจะใช้ในวงการ Start Up เพื่อหาเงินทุน และวงการเอเจนซีโฆษณา เพื่อหาลูกค้ารายใหม่ ๆ เกษตรกรรุ่นใหม่เริ่มต้นการเป็น Start Up และเข้าร่วมการ Pitching ทั้งกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เกษตรกรรุ่นใหม่มองว่า Pitching นอกจากจะทำให้ได้เงินสนับสนุนแล้วยังทำให้ได้เรียนรู้เรื่องการวิเคราะห์หลากหลายมิติ การวางแผนธุรกิจ และการฝึกการนำเสนอ

...เราต้องอัปเดตตัวเองบ่อยๆ ด้วยการเข้าไปแข่งขัน เพราะในการพิชชิงเราต้องมีการเตรียมข้อมูล หลากหลายวิเคราะห์คู่แข่งวิเคราะห์กรรมการวิเคราะห์บริษัท เราจะนำเสนอในมุมไหน เพราะการพิชชิงแต่ละที่เราก็นำเสนอไม่เหมือนกัน มันได้ตั้งศักยภาพออกมาได้เรื่อย ๆ การที่เราวิเคราะห์บ่อยๆ มันทำให้เราเห็นข้อดีข้อเสีย เหมือนการได้ทบทวนตัวเอง

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2566)

5) การประเมินผล

การประเมินผลช่วยให้ผู้เรียนรู้ทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเองเป็นอย่างดี การประเมินผลจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งขั้นตอนในการประเมินผล เกษตรกรรุ่นใหม่ ตรวจสอบและประเมินผลการเรียนรู้ของตนจากการปฏิบัติ การทดลอง และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงสังเกตจากผลของบุคคลอื่นว่าเหมือนกับเราหรือไม่

...ทุกอย่างพอได้ลงมือทำ ลองมันไปเรื่อย ทำแบบนี้ไม่สำเร็จก็เปลี่ยนวิธีการ ทำ จนเราได้ผลตามที่พอใจ จะบอกว่าการเกษตรมันต้องใช้เวลา เหมือนเราเลี้ยงลูกต้องคอยหมั่นสังเกต ดูแลเอาใจใส่ ดูแลผลิตตัวเองไปก็ยิ้มไป เวลาที่เอาไปขายแล้วมีคนบอกปลูกยังไงให้ร่อยได้อย่างนี้ ก็เป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งแล้ว ทีนี้เราจะพัฒนาต่อไปยังไง เราเปิดส่วนที่เป็นข้อผิดพลาดยังไงอีก มันก็ต้องเรียนรู้กันต่อ ๆ ไป

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2565)

...เริ่มจากศึกษากับเรื่องที่ชอบก่อน เข้าใจว่าเกษตรกร กลัวความเปลี่ยนแปลง ถ้าเปลี่ยนแล้วชีวิตดีขึ้นกว่าเดิม ก็เปลี่ยนเถอะค่ะ ค่อย ๆ เรียนรู้ ไม่มีคำว่าสายสำหรับการเริ่มต้น อย่าท้อ อย่าขี้เกียจฝึกละกัน แค่ความคิดอย่างเดียวมันไม่ได้ทำให้เราประสบความสำเร็จ หากไม่อยากล้มเหลว ผิดหวัง ก็ลองเปลี่ยนแปลงตัวเองดูสักครั้ง แล้วถามตัวเองอีกทีว่าทำเต็มที่แล้วหรือยัง อย่าหนีปัญหาหรืออุปสรรคที่คิดว่าทำไม่ได้ แม้ว่าผลจะออกมาเป็นอย่างไร ก็ขอให้ลองทำอย่างเต็มที่ ก่อนที่คุณจะทำน้อยแต่ได้มาก คุณจะผ่านการทำมาก แต่แทบไม่ได้อะไรเลยมาก่อน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 วันที่ 14 มกราคม 2565)

จากการศึกษาการเรียนรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ จะพบได้ว่า การเรียนรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารแบ่งตามระดับการสื่อสารได้แก่ การสื่อสารภายในบุคคล ได้แก่ การคิด การทบทวน การสื่อสารระหว่างบุคคล ได้แก่ การเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบ เกษตรกร การสื่อสารกลุ่ม ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันในกลุ่ม ในการอบรมร่วมกัน

การพัฒนาเกษตรกรรมใหม่โดยให้เกษตรกรออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นให้เกษตรกรเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายโดยธรรมชาติ สามารถปรับการเรียนรู้ได้ตลอดตามความต้องการและความเหมาะสม มีการเรียนรู้ร่วม เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย โดยให้เกษตรกรเป็น “ศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง” และมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็น “ผู้จัดการเรียนรู้”

การเรียนรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีความสำคัญสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันที่บุคคลควรพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนั้น การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นแนวคิดของการเรียนรู้ชนิดหนึ่งที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (life-long learning) ของผู้ใหญ่ที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสนับสนุนสภาพ “สังคมแห่งการเรียนรู้ (learning society)” ได้เป็นอย่างดี

นอกจากการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเกษตรกรรุ่นใหม่ ยังใช้วิธีการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและทดลองการเรียนรู้จากการสังเกต การเรียนรู้เพื่อนำมาแก้ปัญหา และการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อนำมาใช้ ในการทำการเกษตร ให้ตรงตามที่ตนเองได้ตั้งเป้าหมายไว้ เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องการที่จะรู้จักตนเองและพัฒนาดตนเอง ตอบสนองความต้องการ ความจำเป็นในการนำความรู้ นั้นๆ ไปใช้เป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เป็นการบูรณาการเกี่ยวกับการค้นหาตนเองการจัดการตนเอง การกำกับตนเอง และการเกิดแรงจูงใจทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานที่สูง

ผู้วิจัยใช้แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learning) ของ Knowles (1975, pp. 40-47) มาอธิบายวิธีการเรียนรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ แนวคิดนี้ได้อธิบายถึง องค์ประกอบที่สำคัญใน การเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ดังนี้คือ 1) การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง 2) กำหนดเป้าหมาย 3) การออกแบบวางแผนการเรียนรู้ 4) ดำเนินการเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการ 5) การประเมินผลกระบวนการในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการที่ผู้เรียนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองโดย ดำเนินการ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง

การวินิจฉัยความต้องการของตนเอง หรือ การค้นหาตัวตนที่แท้จริง คือ การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับตนเองด้วยการเปิดใจ ค้นหาสิ่งที่ตัวเองคิดว่าตัวเองเป็น อาจเริ่มจากการทบทวนเกี่ยวกับตนเองทั้งด้านกายภาพและด้านจิตใจ ค้นหาจุดอ่อนเขาจำกัดของตัวเองในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งจุดเด่นสิ่งที่ภาคภูมิใจ นอกจากนั้นควรรับฟังความเห็นจากผู้อื่นให้หลากหลายเพื่อสะท้อนความเป็นตัวตนที่อาจแตกต่างจากสิ่งที่ตัวเองคิด

นอกจากค้นหาความเป็นตัวตนให้ได้แล้วควรเลือกหรือกำหนดในสิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับตนเอง บางครั้งอาจต้องพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์หรือบทบาทที่กำหนดตัวเองอยู่ด้วยว่ามีความเป็นไปได้หรือมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ต้องการหรือไม่ สถานการณ์นั้นๆ ตนเองจะเป็นผู้กำหนดเองและเปลี่ยนแปลงได้ด้วยตนเอง หรือถูกกำหนดโดยผู้อื่น เกษตรกรรุ่นใหม่ ค้นหาตัวตนทั้งส่วนที่มองตนเองและในส่วนของผู้อื่นมองซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อด้อย เพื่อการกำหนดเป้าหมาย การเปลี่ยนแปลงการแสวงหาทางเลือกต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการในการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

...ผมถือว่าคนที่ค้นพบตัวเองเป็นคนโชคดี สิ่งที่ทำให้หันหลังกลับมา ก็คือ เราชอบอะไร เราชอบทำอะไร เราชอบกินอะไร นั้นแหละ มันคือสิ่งที่เราชอบ เราก็เลยมาย้อนดูว่าอะไรที่ทำให้เราจะอยู่ได้ตลอดชีวิต ทำมันได้ตลอด ทำไปตลอด ก็คือ การทำเกษตร

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566)

ส่วนหนึ่งลึก ๆ เป็นคนที่ชอบเกษตร แต่ว่าเอาจริง ๆ เราไม่มีแรงที่จะทำหรอก อันนี้พูดกันตามตรง เพราะปัจจุบันเราไม่ได้เป็นคนไปลงมือทำจริง ๆ แต่ว่าเราเป็นคนบริหารจัดการเพราะว่า เราเชื่อมั่นว่าบริหารจัดการที่ดีมันจะส่งผลก่อให้เกิดผลรับที่ดี

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566)

...หนูเรียนกราฟิกมา ทีนี้จะให้มาทำเกษตรมันก็ต้องคิดหนักไม่ยั้ง แต่จะให้ทำยังไงได้ในเมื่อมัน คือ การสานต่อครอบครัว ก็เลยต่อรองที่บ้านว่าขอไปเรียนต่อด้านธุรกิจเกษตรก่อน ถ้าจบแล้วจะกลับมาช่วยที่บ้านจริงจังละ ที่บ้านก็ให้นะเพราะเค้าเห็นว่ามันจะมาช่วยต่อยอดให้กับสวนได้

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566)

นอกจากการค้นหาตัวตนแล้ว การประเมินคุณค่าของตนเองมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ความชอบในความเป็นตัวตนของตนเอง การประเมินคุณสมบัติด้านต่างๆ ว่ามีมากน้อยและเหมาะสมเพียงใด การประเมินในคุณค่าของตนเองเป็นจุดเริ่มต้นและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสื่อสารและพฤติกรรมส่วนบุคคลของคนแต่ละคน เมื่อเรามีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตัวเองเราจะเชื่อในความสามารถของตนเองและมีความมั่นใจในการสื่อสารความรู้สึกภูมิใจในคุณค่าของตนเอง

ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถและตระหนักในคุณค่าของตนเองที่จะช่วยให้เราทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เกษตรกรรุ่นใหม่มีการประเมินคุณสมบัติต่าง ๆ ของตัวเองว่ามีมากน้อยและมีความเหมาะสมเพียงใด เพื่อสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเองให้เกิดขึ้น

...เริ่มจากการที่เราไม่มีอะไรในหัวสมองเลยเราเลยเริ่มจากการเรียนรู้แล้วกัน เข้าไปฝึกอบรมทุกอย่างที่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐตอนนั้น จากฝึกอบรมทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นต่างจังหวัดไม่ว่าจะเป็นในเชียงรายแต่ส่วนใหญ่จะเข้าไปในกรุงเทพฯ ที่ส่วนกลางกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งตอนนั้นตัดสินใจก็คือว่า เราต้องเริ่มจากการจัดการตลาดก่อน เพราะว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เราขับเคลื่อนไปได้ แล้วมันก็คือเมนหลักที่จะสามารถทำให้เกิดการต่อยอดในอนาคตไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการหรือว่าความฝันที่เราอยากจะทำ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566)

...ในส่วนของสวนที่ทำอยู่ตอนนี้ ก็เป็นสมาชิกของชมรมเกษตรธรรมชาติ ของอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของที่เป็นกลุ่มที่เข้มแข็ง จะเป็นเรื่องที่ไม่ใช้สารเคมี ยากกว่าเกษตรอินทรีย์เพราะว่าจะไม่ใช้น้ำหมักเลยจะไม่ใช้ชีวภัณฑ์เลย แต่ใช้การหมักดินเองบ่มดินเองโดยไม่ใช้สารชีวภาพเลย ก็คือจะยิ่งกว่าที่พวกเราทำแล้วก็จะได้รับรอง เรื่องนี้มันเกี่ยวข้องกับหมดเลย มันก็เลยกลายเป็นเรื่องเดียวกันเอาไปเชื่อมโยงกับทุก ๆ อย่าง มันตอบโจทย์ในงานที่ทำอยู่ ตอบโจทย์กับชีวิตการเป็นอยู่ครอบครัว ถ้ามองภาพรวมอยู่ได้เราก็คงอยู่ได้

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15 วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566)

การวินิจฉัยตนเองและการประเมินคุณค่าของตนเอง เป็นการสื่อสารภายในตนเองของบุคคลแต่ละคน เพื่อให้ความหมาย ติความสิ่งต่างๆ ที่เป็นสิ่งเร้าทั้งที่อยู่ภายในตัวของบุคคลและสิ่งเร้าจากภายนอกตามประสบการณ์ที่แต่ละคนมีอยู่ตั้งนั้นทุกครั้งที่มีการคิด การรับรู้การวิเคราะห์ใคร่ครวญการหาคำตอบในเรื่องต่างๆ ให้กับตัวเอง คือการได้มีการสื่อสารกับตนเองเกิดขึ้น ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับความเป็นตัวตนของคนแต่ละคนนั้นส่วนหนึ่งจึงมาจากการสื่อสารของตนเอง

2) กำหนดเป้าหมายและวางแผนการพัฒนาดตนเอง

การกำหนดเป้าหมายจะเป็นตัวชักนำให้ปฏิบัติไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่ง มีแรงจูงใจในสิ่งที่จะทำ ส่งผลต่อการแสดงออกทางทัศนคติและพฤติกรรมต่ออาชีพเกษตรกรของเกษตรกรรุ่นใหม่ เกิดจากการก่อตัวของทัศนคติที่สะสมไว้เป็นความคิดและความรู้สึก จนสามารถแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา

...เป้าหมายของผม คือ ทำฟาร์มเมล่อนที่ปลอดภัย ใช้ชื่อตามลูกสาว ควบคุมไปกับการทำอาหารที่มีเมนูหลักๆ มาจากเมล่อนและพืชผักที่ปลูกเอง เพราะตระหนักดีว่าเมล่อนและพืชผักเป็นพืชที่ใช้สารกำจัดศัตรูพืชมาก ในขณะเดียวกันก็เป็นผลไม้ที่มีคุณประโยชน์มาก และยังมีราคาคุ้มค่าต่อการลงทุน จึงได้ความคิดว่าถ้าเราทำเมล่อนให้มีคุณค่าและปลอดภัย ย่อมจะสนองตอบต่อตลาดผู้บริโภคได้ สิ่งที่สำคัญกว่านั้นก็คือ อยากทำเป็นตัวอย่างให้ชาวบ้านดูว่าการทำเกษตรแบบปลอดภัยนั้นทำอย่างไร? ทำในโรงเรียนทำอย่างไร? อยากจะใช้วิชาที่เรียนมาให้เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งในทุกวันนี้ชาวบ้านก็เข้ามาหาเรามากขึ้น เทศบาลหรือเกษตรจังหวัดและเกษตรอำเภอก็มาดูงานกัน ตรงนี้เองที่ทำให้มีความสุข และคิดว่าสิ่งที่เราทำนั้นมาถูกทางแล้ว

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15 วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2563)

3) การออกแบบวางแผนการเรียนรู้

หลังจากกำหนดสิ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นแล้วควรมีการกำหนดเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง แสวงหาทางเลือกต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการนั้นๆ และกำหนดแนวทางในการเปลี่ยนแปลง ในเรื่องดังกล่าวอย่างชัดเจนโดยพยายามหาคนที่ไว้วางใจให้การสนับสนุนเพื่อให้เกิดความสำเร็จในสิ่งที่ตั้งเป้าหมายไว้

เกษตรกรรุ่นใหม่มีการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่การเรียนรู้เพื่อทดลองและลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จากการแก้ปัญหา การเข้าร่วมกลุ่มและเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือความรู้ที่ตนเองต้องการ และไม่เพียงแค่อ่านศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองเท่านั้น แต่ยังมีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทุกคนในครอบครัว เพื่อนเกษตรกร และบุคคลอื่น ๆ

...ความรู้แรกที่ได้มาจากพ่อแม่ บวกกับเรียนรู้กับเกษตรกรคนอื่น ปรึกษาเรื่อง การทำน้ำหมักกับพี่... เอามาจากของที่เหลือใช้จากนาข้าว หอยเชอรี่ ปลา ชี วัว เศษใบไม้ เอามาทดลองใช้ แต่ละคนมีความเชี่ยวชาญกันคนละแบบ เอามาเติมเต็มกันและกัน คุณอา... ทำมะพร้าวส่งออกทั่วโลก พี่...เลขาสมาคม มะม่วงของประเทศไทย ดูเทคนิค การใช้เทคโนโลยี เจอปัญหาก็มาร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ไข

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566)

...เริ่มจากการที่เราไม่มีอะไรในหัวสมองเลยเราเลยเริ่มจากการเรียนรู้แล้วกัน เข้าไปฝึกอบรมทุกอย่างที่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐตอนนั้น จากฝึกอบรม ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นต่างจังหวัดไม่ว่าจะเป็นในเชียงรายแต่ส่วนใหญ่จะเข้าไป ในกรุงเทพฯที่ส่วนกลางกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งตอนนั้นตัดสินใจก็คือว่า เราต้อง เริ่มจากการจัดการตลาดก่อน เพราะว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เราขับเคลื่อนไป ได้ แล้วมันก็คือเมนหลักที่จะสามารถทำให้เกิดการต่อยอดในอนาคตไม่ว่าจะ เป็นเรื่องของงานหรือว่าความฝันที่เราอยากจะทำ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566)

4) การดำเนินการเรียนรู้

ในการดำเนินการเรียนรู้เกษตรกรรุ่นใหม่ เข้าถึงแหล่งวิทยาการ ที่หลากหลาย ได้แก่ การศึกษาด้วยตนเองผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ สื่อบุคคล การฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติการ การศึกษา ดูงาน และการ Pitching

สื่อสิ่งพิมพ์ เกษตรกรรุ่นใหม่ ศึกษา จาก เช่น หนังสือ ตำรา นิตยสาร วารสารวิชาการ บทความทางวิชาการ

...มันติดเป็นนิสัยตั้งแต่อยู่มัธยมเพาะปลาขายจากตำราอย่างเดียวเลย ตอน นั้นปลาหมอสีดังมากเกมส์ขายจนแบบเอาเงินไปโรงเรียนทุกวันได้เลย คือ เมื่อก่อนห้องน้ำมันอยู่ใต้บันไดมันจะชอบมีอ่างน้ำที่ยาวเข้าไปใต้บันไดเกมส์ก็ เอาปลาหมอสีไปเลี้ยง พ่อก็ดำทำไมเอามาเลี้ยงในอ่างอาบน้ำ เราก็เลี้ยงของ เราจนออกลูกออกหลาน ตอนนั้นอ่านก็ทำตามสเต็ป เช่น จะผสมพันธุ์ปลา ต้องรู้ตัวผู้-ตัวเมีย เปลี่ยนน้ำ ให้แสงสีนี้ ให้กระถางแบบนี้ เอาไขมาฟักแบบนี้ คือ ทุกอย่างมาจากหนังสือหมดเลย หนังสือที่อ่านแล้วชอบมากที่สุดคือ

เล่มนี้ของมติชน “เทคโนโลยีชาวบ้าน” ผมอ่านตั้งแต่เล่ม 25 บาท ผมเคยลงหนังสือนี้ด้วยนะ เขาส่งคอลัมน์มาให้อยู่ตอนที่ไปออกบูช พี่คนที่เขาเป็นคอลัมน์นิสต์เขามาสัมภาษณ์

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2566)

สื่อออนไลน์ เกษตรกรรุ่นใหม่โดยส่วนใหญ่จะหาข้อมูลจากสื่อออนไลน์เป็นอันดับแรก เช่น การเซฟข้อมูลต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ต ยูทูป เว็บไซต์ นอกจากใช้เพื่อศึกษาเรียนรู้แล้ว ยังใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการวางแผนธุรกิจอีกด้วย

...ด้วยการที่เล่นต้นไม้อยู่แล้ว สุดท้ายเทรนด์มันเป็นส่วนหนึ่ง อย่างเราจะทำไม้ขายใช้ไหมพี เราก็ต้องเข้าไปดูยูทูปเกิ้ลเทรนด์ ไปดูข้อมูลว่าแต่ละรัฐ แต่ละประเทศเค้าใช้เสิชเอนจินเซฟหาต้นไม้อะไรกันมากที่สุด ดูดาต้าย้อนหลัง 1 ปี ไซเคิลมันเหมือนติมหรือเปล่า หรือมันเปลี่ยนไปเรื่อย มันต้องประมวลผลหลายมิติ เราต้องทันต่อเหตุการณ์ ทันต่อคู่แข่ง

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2566)

..ตอนแรกที่เอาโตโตเตอร์มาเอามาลอง มันก็ยังไม่ค่อยเห็นผลเท่าไร ทีนี้ก็เข้าไปดูคนอื่นเขาใช้ในยูทูปไปเจอคนนึง บอกว่าให้ซื้อเชื้อที่ขายสำเร็จจะดีกว่า เพราะเวลาที่เราเพาะเชื้อเราจะไม่รู้ปริมาณจริงๆว่า เชื้อมันมีมากมีน้อยแค่ไหน เลี้ยงในห้องแลปมาเชื้อมันแข็งแรงกว่า เลยลองสั่งของแม่ใจมา ทีนี้ก็ลองหลายวิธี หลายโดส แล้วก็ทำให้เราเห็นว่าสารพวกนี้มีไว้ป้องกัน เราต้องใช้ก่อนที่มันจะระบาดไม่งั้นก็คุมไม่ได้ผลเหมือนกัน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2566)

สื่อบุคคล สื่อบุคคลเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพยิ่ง เพราะเป็นการรวมระหว่างผู้ส่งสาร สารและสื่อเข้าไว้ด้วยกัน สื่อบุคคลมีคุณสมบัติความใกล้ชิด สามารถที่จะแสดงปฏิกิริยาป้อนกลับ ปรับแต่งสาร และช่องทางการสื่อสารให้เข้ากับผู้รับสารได้ตามความเหมาะสม สื่อบุคคลจึงมีบทบาทอย่างยิ่งในการเรียนรู้ การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เรียนรู้ทั้งจากคนในครอบครัว บุคคลต้นแบบ เจ้าหน้าที่เกษตรเพื่อนเกษตรกรรุ่นใหม่ เกษตรกรรุ่นพี่ รวมไปถึงนักวิชาการและวิทยากร

...ผมสนใจเรื่องอินทรีเริ่มต้น ก็เลยเข้าไปดูในเน็ตว่า มันคืออะไร เอาไปทำอะไรได้บ้าง มีหลายตัวเยอะแยะมากเลยตอนที่เราเข้าไปดู ที่นี้เกษตรกรตำบลเขาจ้อบธรรมก็เลยลองเข้าไปดูของจริงมันเป็นยังไง มีวิทยากรจากแม่โจ้มาสอนว่าตัวไหนใช้ทำอะไร ตัวไหนใช้กับอะไร เวลาใช้ต้องใช้เมื่อไหร่ พร้อมกับวิธีการขยายเชื้อต่างๆ เค้ามี่หัวเชื้อแจกให้เรามาทดลองขยายต่อบ้าน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2566)

...ในกลุ่ม “ยัง” มีคนเก่ง ๆ เยอะมาก ถ้าตอนเข้ามาแรกๆ มันก็ก๊ากกันนั้นแหละ แต่พอเปิดใจกันไปมา ที่นี้ก็กลายเป็นครูที่ดีเลย อย่างพี่เค้าทำเรื่องกัญชาผมก็ได้จากเค้ามาเยอะมาก ไม่ว่าจะการทำโรงเรือน การให้แสง การให้ปุ๋ย จะทำยังไงให้ออกดอก เราก็ลองศึกษาทดลองด้วยตัวเองก่อน ที่นี้ถ้ามันไม่ได้จริง ๆ ก็จะไปปรึกษาพี่เค้า พี่ก็น่ารักมากบอกว่าต้องทำยังไง

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16 วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2566)

การฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติการ การฝึกอบรมจะช่วยส่งเสริมความรู้และความเข้าใจ ทำให้ผู้เรียนรู้ได้มีประสบการณ์ตรง เข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ดีขึ้น เกิดทักษะและเกิดการเรียนรู้ที่คงทนมากยิ่งขึ้น และยังช่วยลดอุบัติเหตุหรือการทำงานผิดพลาดทำให้เกิดผลงานที่ดีขึ้น

...ที่ไปอบรมมาทั้งหมดก็เอามาใช้ อย่างที่เราไปเข้าร่วมพิน การทำแผนระยะสั้นระยะยาว ทุกคนอบรมมาเยอะมากๆ ขึ้นอยู่กับว่าหยิบมาใช้ได้มากน้อยแค่ไหน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2566)

...พอดีเห็นประธาน 63 ลงประกาศอบรมที่เชียงใหม่ที่โฮลาเซลล์ พื้นที่สวนมันไม่มีไฟใช้ เราก็คิดอยู่นะว่าไอ้ไปอบรม 4 วัน แถมต่างอำเภอ ไปดีไม่ไปดี ต้องทิ้งสวนแต่ที่นี้ เค้าไปกันหลายคนก็เลย มีเพื่อนไปน่าจะสนุกดี พอไปอบรมเขาก็ให้แบ่งกลุ่มทดลองทำกันก็ได้ช่วยกัน คนนั้นเก่งอันนั้นคนนั้นเก่งอันนั้น ก็ดีไปอีกแบบนะ แถมกลับมา คนที่เป็นอยู่แล้วหรือได้เยอะๆ อะ เขาก็มาช่วยกันไปติดตั้งที่สวนอีก นี้อ่าถ้ามีอบรมอะไรแล้วไปกันหลายคนก็จะไปอีกนะ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 วันที่ กุมภาพันธ์ 2566)

การศึกษาดูงาน เกษตรกรรุ่นใหม่ให้ความสนใจในการศึกษาดูงาน เพราะเป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่ได้รับความรู้และได้สัมผัสกับสถานประกอบการจริง ได้แลกเปลี่ยนมุมมองทัศนคติและร่วมแชร์ความรู้ที่ได้รับทั้งจากแหล่งดูงานและจากผู้ที่ไปศึกษาดูงานด้วยกัน ทำให้ได้เห็นมุมมองที่หลากหลาย อีกทั้งยังเป็นการรวมสื่อต่างๆ เช่น การจัดนิทรรศการ การสาธิต การทดลองปฏิบัติ เข้าไว้อีกด้วย

... ตอนที่เขายังแล้วเขามีการรับสมัคร ศึกษาดูงานที่ออสเตรเลีย 3 เดือน เราก็เลยลองสมัครดู ที่โน่นเค้าทำเป็นแปลงใหญ่ ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเยอะมาก แล้วเขาทำงานจริงจังมาก ใช้แรงงานคุ้มค่ามาก แต่มันก็ทำให้เราไปแล้วได้อะไรกลับมา

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 วันที่ 30 เมษายน 2565)

...เวลาเราไปศึกษาดูงาน นอกจากจะได้ความรู้แล้ว ยังได้ฟังมุมมองบางมุมที่หนูไม่เคยคิด และได้เรียนรู้อีกด้วยว่าถ้าเราทำเป็นสถานที่ดูงานต้องทำอะไรบ้าง อย่างของเวลโกรทที่ไปดูมา เค้าทำเป็นฐานๆ ไร่ดีมาก ชอบตั้งแต่ทางเข้า มีป้ายบอก มีรายละเอียดแต่ละฐาน ต่อให้เราเข้าไปแล้วไม่มีใครพาชมก็สามารถอ่านแล้วเข้าใจได้

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15 วันที่ กุมภาพันธ์ 2566)

การ Pitching คือ การนำเสนอสินค้าหรือบริการ การนำเสนอบริษัท ไอเดีย โครงการให้กับลูกค้าหรือนักลงทุนที่มีความประสงค์ที่จะลงทุนหรือซื้อสินค้าบริการกับบริษัทนั้นๆ โดยมักใช้ในวงการ Start Up เพื่อหาเงินทุน และวงการเอเจนซีโฆษณา เพื่อหาลูกค้ารายใหม่ ๆ เกษตรกรรุ่นใหม่เริ่มต้นการเป็น Start Up และเข้าร่วมการ Pitching ทั้งกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เกษตรกรรุ่นใหม่มองว่า Pitching นอกจากจะทำให้ได้เงินสนับสนุนแล้วยังทำให้ได้เรียนรู้เรื่องการวิเคราะห์หลากหลายมิติ การวางแผนธุรกิจ และการฝึกการนำเสนอ

...เราต้องอัปเดตตัวเองบ่อยๆ ด้วยการเข้าไปแข่งขัน เพราะในการพิชชิงเราต้องมีการเตรียมข้อมูล หลากหลายวิเคราะห์คู่แข่งวิเคราะห์กรรมการวิเคราะห์บริษัท เราจะนำเสนอในมุมไหน เพราะการพิชชิงแต่ละที่เราก็นำเสนอไม่เหมือนกัน มันได้ตั้งศักยภาพออกมาได้เรื่อย ๆ การที่เราวิเคราะห์บ่อยๆ มันทำให้เราเห็นข้อดีข้อเสีย เหมือนการได้ทบทวนตัวเอง

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 วันที่ 15 พฤษภาคม 2565)

การดำเนินการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับทั้งการสื่อสารภายในบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารกลุ่ม ผ่านทางกิจกรรมการสื่อสาร ได้แก่ การคิด การฟัง การอ่าน การพูด และการเขียน เพื่อให้เข้าถึงการเรียนรู้และนำตนเองไปสู่เป้าหมาย

5) การประเมินผล

การประเมินผลช่วยให้ผู้เรียนรู้ทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเองเป็นอย่างดี การประเมินผลจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งขั้นตอนในการประเมินผล เกษตรกรรุ่นใหม่ ตรวจสอบและประเมินผลการเรียนรู้ของตนจากการปฏิบัติ การทดลอง และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงสังเกตจากผลของบุคคลอื่นว่าเหมือนกับเราหรือไม่

...ทุกอย่างพอได้ลงมือทำ ลองมันไปเรื่อย ทำแบบนี้ไม่สำเร็จก็เปลี่ยนวิธีการ ทำ จนเราได้ผลตามที่พอใจ จะบอกว่าการเกษตรมันต้องใช้เวลา เหมือนเราเลี้ยงลูกต้องคอยหมั่นสังเกต ดูแลเอาใจใส่ ดูแลผลิตตัวเองไปก็ยิ้มไป เวลาที่เอาไปขายแล้วมีคนบอกปลูกยังไงให้อร่อยได้ออย่างนี้ ก็เป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งแล้ว ทีนี้เราจะพัฒนาต่อไปยังไง เราปิดส่วนที่เป็นข้อผิดพลาดยังไงอีก มันก็ต้องเรียนรู้กันต่อ ๆ ไป

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2565)

...เริ่มจากศึกษากับเรื่องที่ชอบก่อน เข้าใจว่าเกษตรกร กลัวความเปลี่ยนแปลง ถ้าเปลี่ยนแล้วชีวิตดีขึ้นกว่าเดิม ก็เปลี่ยนเถอะค่ะ ค่อย ๆ เรียนรู้ ไม่มีคำว่าสายสำหรับการเริ่มต้น อย่าท้อ อย่าซีใจเกี่ยวฝีกละกัน แค่ความคิดอย่างเดียวมันไม่ได้ทำให้เราประสบความสำเร็จ หากไม่ยกเลิกล้มเหลว ผิดหวัง ก็ลองเปลี่ยนแปลงตัวเองดูสักครั้ง แล้วถามตัวเองอีกทีว่าทำเต็มที่แล้วหรือยัง อย่าหนีปัญหาหรืออุปสรรคที่คิดว่าทำไม่ได้ แม้ว่าผลจะออกมาเป็นอย่างไร ก็ขอให้ลองทำอย่างเต็มที่ ก่อนที่คุณจะทำน้อยแต่ได้มาก คุณจะผ่านการทำมาก แต่แทบไม่ได้อะไรเลยมาก่อน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 วันที่ 14 มกราคม 2565)

จากการศึกษาการเรียนรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ จะพบได้ว่า การเรียนรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ เกี่ยวข้องกับการสื่อสารแบ่งตามระดับการสื่อสารได้แก่ การสื่อสารภายในบุคคล ได้แก่ การคิด การ

ทบทวน การสื่อสารระหว่างบุคคล ได้แก่ การเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบ เกษตรกร การสื่อสารกลุ่ม
ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันในกลุ่ม ในการอบรมร่วมกัน

ตาราง 5 สื่อที่ใช้ในการเรียนรู้แบบนำตนเอง

อาชีพ	สื่อ บุคคล	YSF	หน่วยงาน	อบรม	ศึกษาดูงาน	pitching	online	สื่อสิ่งพิมพ์
เกษตรกรรุ่นใหม่ 1	จนท.เกษตร	/	ม.รังสิต	/	/	/	youtube	
	เกษตรกร ต้นแบบ						website	
	ภรรยา							
เกษตรกรรุ่นใหม่ 2	จนท.เกษตร	/	มฟล.	/	/	/	youtube	
							website	นิตยสาร เทคโนโลยีชาวบ้าน บทความ/ งานวิจัย
เกษตรกรรุ่นใหม่ 3	จนท.เกษตร	/	มฟล.	/	/	/	youtube	หนังสือ
เกษตรกรรุ่นใหม่ 4	เกษตรกร ต้นแบบ	/		/	/	/	youtube	บทความ/งานวิจัย
	จนท.เกษตร						website	บทความ/งานวิจัย
เกษตรกรรุ่นใหม่ 5	พ่อแม่							
	พ่อ		เกษตรที่สูง	/	/		youtube	
เกษตรกรรุ่นใหม่ 6	จนท.เกษตร	/	เกษตรจังหวัด	/	/		website	
			มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง					
	จนท.เกษตร	/	กลุ่มข้าวปลอดภัย	/	/		youtube	
เกษตรกรรุ่นใหม่ 7	อาจารย์		เกษตรอำเภอ				website	
	จนท.เกษตร	/		/	/		youtube	หนังสือ
เกษตรกรรุ่นใหม่ 8							website	
	ครอบครัว			/	/		youtube	
เกษตรกรรุ่นใหม่ 9							website	
	จนท.เกษตร	/	โรงเรียนชานา	/	/	/	youtube	
			เครือข่ายผู้ปลูก และผลิตภัณฑ์ฯ				website	
เกษตรกรรุ่นใหม่ 10	นักวิชาการ ดอยตุง	/	มฟล.	/	/		youtube	บทความ/งานวิจัย
			มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ				website	หนังสือ
เกษตรกรรุ่นใหม่ 11	คนกล้าคืนถิ่น	/		/	/		youtube	
							website	
เกษตรกรรุ่นใหม่ 12	ผู้เชี่ยวชาญ ด้านโกโก้	/	มฟล.	/	/		youtube	บทความ/งานวิจัย
	เกษตรกร ต้นแบบ		เกษตรอำเภอ ทพท.เชียงราย				website	หนังสือ

จากตาราง 6 ข้อมูลเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการเรียนรู้แบบนำตนเอง สื่อที่เกษตรกรรุ่นใหม่ทุกคนเข้าถึง ได้แก่ สื่อออนไลน์ (ยูทูบและเว็บไซต์) สื่อกิจกรรม (การอบรมและการศึกษาดูงาน) และสื่อบุคคล

สื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ อันได้แก่ นิตยสาร บทความ งานวิจัย หนังสือ ตำรา และสื่อออนไลน์ ซึ่งเกษตรกรรุ่นใหม่ทุกคนใช้สื่อออนไลน์ในการการข้อมูลข่าวและเป็นแหล่งเรียนรู้ได้แก่ ยูทูบ (YouTube) และเว็บไซต์

สื่อที่เป็นสื่อบุคคล ได้แก่ คนในครอบครัว เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรต้นแบบ อาจารย์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ คนกล้าคิดนอกกรอบ และเกษตรกรรุ่นใหม่ หน่วยงาน ได้แก่ เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด เกษตรที่สูง มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงราย มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ กลุ่มข้าวปลอดภัย เครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกและผลิตภัณฑ์ข้าว โรงเรียนชาวนา

เกษตรกรรุ่นใหม่หลายคนใช้ การ pitching เมื่อมองว่าเป็นการประกวดแข่งขันรูปแบบหนึ่ง ที่ช่วยให้ในการเรียนรู้เกษตรกรรุ่นใหม่เริ่มต้นการเป็น Start Up และเข้าร่วมการ Pitching ทั้งกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เกษตรกรรุ่นใหม่มองว่า Pitching นอกจากจะทำให้ได้เงินสนับสนุนแล้วยังทำให้ได้เรียนรู้เรื่อง การวางแผนธุรกิจ การฝึกการนำเสนอ การโน้มน้าวใจ และการวิเคราะห์หลากหลายมิติ เช่น การวิเคราะห์ผู้ฟังและการสื่อสารในการพิชชิง (ศรีหทัย พรหมณี, 2561) คือ การปรับทัศนคติของตัวเองว่าการพิชชิงทางธุรกิจนั้นไม่ได้เป็นการทำเพื่อตัวเองเท่านั้น แต่มันคือการร่วมมือกันของทั้งสองฝ่าย ต้องเปลี่ยนจากเรื่องของฉันหรือเรื่องของคุณมาเป็นเรื่องของเรา เปลี่ยนจากความคิดที่ว่าผมทำอะไรให้กลายเป็นพวกเราจะร่วมมือกันทำอะไร เปลี่ยนจากการเล่าข้อมูล (tell) เป็นการพิสูจน์ว่าเราจะทำได้อย่างไร (prove) เปลี่ยนจากการนำเสนอ (presentation) ให้เป็นการสนทนา (conversation) และข้อมูลหรือสาร ต้องใส่ข้อมูลการเปรียบเทียบ ตัวเลข กราฟ รูปภาพ เพื่อให้ง่ายและดึงดูดความสนใจ

ตอนที่ 3 การสื่อสารการพัฒนาของกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย

ชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย (YSF CR Club) เริ่มรวมกลุ่มกันในปี พ.ศ. 2560 เป็นการรวมกลุ่มโดยไม่ได้เป็นแบบภาคบังคับ เกิดจากการเกาะกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ แต่มีจุดประสงค์เดียวกัน คือ ต้องการขับเคลื่อนเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยการเชื่อมโยงเครือข่ายองค์ความรู้และสืบสานอาชีพเกษตรกรให้เติบโตก้าวไกลไปสู่ระดับสากล

ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 53 คน ประกอบด้วย ประกอบด้วย คณะกรรมการและสมาชิก

ประธานชมรม 1 คน

รองประธานฝ่ายกิจกรรม 1 คน

รองประธานฝ่ายการตลาด 1 คน

ประสานงาน 1 คน

ประชาสัมพันธ์ 1 คน

วิชาการ 1 คน

เหรียญก 1 คน

เลขานุการ 1 คน

สมาชิก 45 คน

สมาชิกทุกคนเป็นผู้ที่เข้าร่วมโครงการการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่มาก่อน และชมรมฯ ได้เชิญเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าร่วมด้วย จุดมุ่งหมายของชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย มีขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและร่วมกันแก้ไขปัญหา และรวบรวมผลผลิตของสมาชิกกระจายสู่ภาคการตลาด มีค่าธรรมเนียมเข้าชมรมต่อปีคนละ 500 บาท และได้รับการจัดเป็นชมรมโดยมีเกษตรจังหวัดเชียงรายเป็นผู้รับรอง

...เราเริ่มจัดกลุ่ม ตั้งแต่ปี 60 เป็นกลุ่มเล็กขึ้นมาไม่กี่สิบคน ก็เริ่มคุยกันว่าทุกคนทำอะไรเราก็เริ่มนั่งคุยกัน เริ่มไปเยี่ยมชมสวนของเพื่อนๆ ไปดูว่ามีใครทำอะไร ได้ผลดี เวลาเกษตรกรมาเยี่ยมชมเราเขาก็จะมีคำแนะนำว่าลองทำนู่นลองทำนี่สิ ลองปรับนี้สิมันก็จะได้อะไอดีใหม่ ๆ มา ถ้าอย่างเราไปเที่ยวสวนใครเนี่ยแล้วก็จะเห็นว่าการผลิตเป็นอย่างนี้การจำหน่ายเป็นอย่างนี้เราก็จะได้ทั้งสองฝั่ง ฉะนั้น ตวยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์เนี่ยพอรวมกลุ่มกันปุ๊บ มันก็ได้ประโยชน์ทั้งคนไปเยี่ยมแล้วก็คนเป็นคนเจ้าของสวน ก็เลยมาคุยกันว่ารวมกลุ่มกันมีประโยชน์เราก็เลยรวมกลุ่มกันเป็นจริงเป็นจัง จะมีปัญหาก็คือกลุ่มไม่มีเงินดำเนินการอย่างเช่นเราจะทำเสื้อแต่ก็ไม่มีเงินไปออกค้ำมัดจำเสื้อจะไปออกบูธก็ไม่มีเงินไปจ้างคนมาออก เลยคิดว่าการรวมกลุ่มก็ต้องมีการเก็บค่าสมาชิกรายปีละไม่เยอะปีละ 100 บาท แต่เราเก็บได้เขาก็ 600 บาท เงิน 600 บาทเนี่ยไม่ได้ไปไหนก็จะเป็นเงินกองกลางเอามาเป็นค่าอาหารเวลาเราไปเยี่ยมชมฟาร์มก็จะเอาไปกินข้าวด้วยกัน...

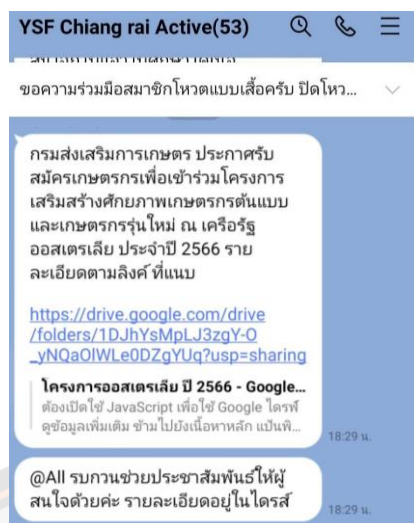
(ผู้ให้สัมภาษณ์ 4 วันที่ 25 กรกฎาคม 2565)

ลักษณะการสื่อสารภายในชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)

การสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) เป็นการสื่อสารที่ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างก็สามารถรับและส่งข่าวสารซึ่งกันและกัน ได้มีการเปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้ซักถามข้อข้องใจหรือข้อสงสัยต่าง ๆ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันมีการตอบโต้กันทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถที่จะตอบสนองต่อกันเพื่อสร้างความเข้าใจได้อย่างชัดเจน สมาชิกในกลุ่ม มาสื่อสารกันเพื่อต้องการทราบความคิดเห็นข้อคิดเห็นต่าง ๆ จากสมาชิกคนอื่นและร่วมกันหาข้อตกลงร่วมกัน ช่องทางหลักในการสื่อสารของชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย คือ การใช้สื่อออนไลน์ ตั้งกลุ่มไลน์ (LINE Group) เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารของสมาชิกชมรม เช่น แจ้งข่าวสารจากกรมการเกษตร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การชำระรักษากลุ่ม เป็นพื้นที่ซื้อขายสินค้าและตามหาสินค้า การแจ้งเตือนภัยจากธรรมชาติ การให้คำแนะนำทางการเกษตร การโหวต เป็นต้น

ภาพ 29 การติดต่อสื่อสารในกลุ่มไลน์ ให้สมาชิกโหวตแบบเสี
ที่มา: LINE Group YSF Chiang Rai Active

ภาพ 30 การติดต่อสื่อสารในกลุ่มไลน์ แจ้งข่าวสารจากกรมส่งเสริมการเกษตร
ที่มา: LINE Group YSF Chiang Rai Active

ภาพ 31 การติดต่อสื่อสารในกลุ่มไลน์ ประกาศขายสินค้า
ที่มา: LINE Group YSF Chiang Rai Active

ชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย ใช้สื่อออนไลน์เป็นช่องทางในการติดต่อแบบสื่อสารแบบสองทาง โดยมีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การแจ้งเพื่อทราบ การชี้แจง การขายสินค้าหรือหาผลผลิตทางการเกษตร แหล่งซื้อขาย การร่วมแสดงความคิดเห็น การอ้างรักษากลุ่ม การประสานความสัมพันธ์ การแก้ไขความขัดแย้ง เป็นต้น

นอกจากการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์แล้ว ชมรมยังได้มีการจัดประชุมขึ้น ทุก ๆ 2 เดือน เรียกว่า “การประชุมสัญจร” คือ นำการประชุมมารวมกับการสัญจรเยี่ยมชมฟาร์มของสมาชิกชมรมฯ โดยใช้พื้นที่ในการจัดประชุม คือ ฟาร์มของสมาชิกชมรม ทำให้ได้ไปเยี่ยมชมเยียน ศึกษาดูงานฟาร์มของสมาชิกในกลุ่มด้วย ซึ่งในการการจัดประชุมแต่ละครั้งจะเลือกเวียนไปที่ละอำเภอ และจะได้เยี่ยมชมฟาร์มต้นแบบ 2 ฟาร์ม

ภาพ 32 การประชุมสัญจร ของชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย ณ สวนผลเจริญ อำเภอเชียงแสน

ชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย ใช้การประชุมสัญจร เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการขับเคลื่อนกลุ่ม ชี้แจง แก้ไขปัญหา ลดความขัดแย้ง และกิจกรรมศึกษาดูงานจากฟาร์มที่ไปเยี่ยมชม โดยมีเจ้าของฟาร์มเป็นผู้ให้ความรู้บอกเล่าประสบการณ์ วิธีการดำเนินบริหารจัดการ การผลิต การแปรรูป และการตลาด สมาชิกจะได้รับความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และร่วมกันแสดงความคิดเห็นแก้ไขปัญหา เช่น เจ้าของสวนทำส้มโอส่งต่างประเทศอย่างไร ต้องมีมาตรฐานอะไรบ้าง พันธุ์ส้มโอที่ต่างประเทศนิยม เป็นต้น

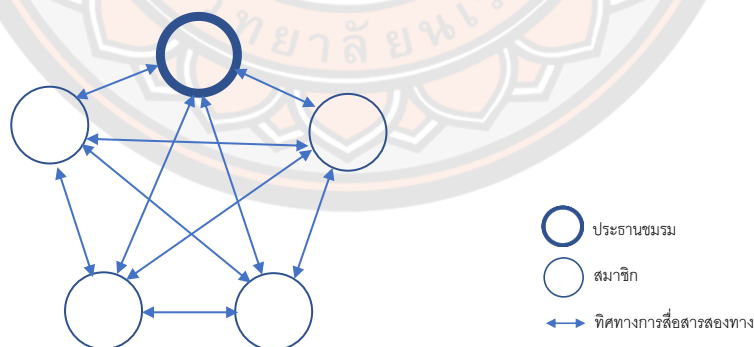
ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเกตผู้ส่งสารและผู้รับสารว่าในการประชุมแต่ละครั้งมีการสื่อสาร ทั้งแบบวัจนภาษาและอวัจนภาษา ก่อนเข้าร่วมการประชุม ประธานรุ่นจะส่งวาระการประชุมให้ในทางไลน์และในขณะที่ประชุม จะมีผู้บันทึกการประชุม ในการประชมนั้นจะเป็นการโต้ตอบการแบบสองทางระหว่าง

ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นองค์ประชุมและผู้ที่เกี่ยวข้องการประชุม ทุกคนสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นด้วยการถามหากไม่เข้าใจหรือมีข้อสงสัย

ก่อนเริ่มการประชุม ทุกคนจะมีที่ท่าสบายๆ คุยเล่น ไล่ถามหาสาระทุกข์สุขดิบ แต่พอเริ่มเข้าประชุม บรรยากาศจะเริ่มมีความเป็นทางการขึ้นมา ในระหว่างการประชุม ผู้นำประชุมจะสรุปเป็นประเด็นในแต่ละวาระ และถามผู้เข้าร่วมประชุมเสมอว่ามีสมาชิกท่านใดอยากเพิ่มเติมหรือเสนออะไรเพิ่มหรือเปล่า หากไม่มีก็จะไปที่วาระต่อไป และเมื่อถึงวาระที่ต้องการความคิดเห็นจะมีทั้งคนที่แสดงความคิดเห็น และนั่งฟังเฉยๆ รวมทั้งจะมีบางคนเล่นโทรศัพท์หรือคุยกับคนรอบข้างบ้าง

รูปแบบการสื่อสารภายในที่พบ ชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การการร่วมแสดงความคิดเห็น ทั้งในการประชุม การแก้ไขความขัดแย้ง การร่วมวางแผนงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับฟาร์มต้นแบบ เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย มีทิศทางไหลของข้อมูลที่เกิดขึ้นภายในชมรมฯ คือ การสื่อสารแบบทุกช่องทาง (All Channel Network)

การสื่อสารแบบทุกช่องทางเป็นการสื่อสารแบบกระจายอำนาจ สมาชิกในชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย มีการติดต่อสื่อสารกันได้โดยอิสระไม่มีใครตัดสินใจคนเดียว แต่จะเป็นการร่วมกันคิดร่วมกันแก้ปัญหา เป็นวิธีที่ใช้ได้ตรงกับกระบวนการกลุ่ม เพราะทุกคนมีโอกาสในการปฏิสัมพันธ์กัน

ภาพ 33 รูปแบบการสื่อสารแบบทุกช่องทางของชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาพบว่า ภาพรวมของชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย จะมีรูปแบบการสื่อสารแบบทุกช่องทาง สมาชิกทุกคนสามารถสื่อสารกันได้หมดโดยไม่จำเป็นต้องผ่านแกนนำใด ๆ ในการรับส่งข้อมูลข่าวสารระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง สิ่งทุกคนสามารถใช้พื้นที่ทั้งสื่อ

ออนไลน์ และการจัดประชุมได้อย่างมีอิสระ และมีการติดต่อสื่อสารกันอยู่เป็นประจำ เช่น การประสบ ภัยธรรมชาติในการทำเกษตร ปัญหาราคาผลผลิต เป็นต้น ประเด็นหลักสำคัญที่สมาชิกใช้การสื่อสาร ทุกช่องทาง คือ การพูดคุยปรึกษาหารือเกี่ยวกับการขับเคลื่อนชมรม การร่วมแสดงความคิดเห็น การ แจ้งความเคลื่อนไหวและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชมรมได้จัดขึ้น

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)

การรวมกลุ่มของ ชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย ยังได้ดำเนินการกลุ่มด้วย การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินการกลุ่ม มีการการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วม ลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ในการสื่อสารใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกลุ่ม ให้ ความสำคัญต่อการสื่อสารในลักษณะแนวนอน (horizontal communication) และการสื่อสาร แบบสองทาง (two-way communication) ในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้สมาชิก ชมรมได้มีโอกาส เข้ามามีส่วนร่วมในตัวการสื่อสารเอง

ชมรมยังสมาร์ตฟาร์มเมอร์จังหวัดเชียงราย สมาชิกในชมรมต้องทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อ ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ได้แก่ การประชุมสัญจรทุก ๆ 2 เดือน การติดต่อกันผ่านทาง การเขียน/พิมพ์ ช่องทางการสื่อสารทางไลน์กลุ่ม การสื่อสารแบบซึ่งหน้าแบบกลุ่ม การพบปะพูดคุย การ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยที่ผลของการมีปฏิสัมพันธ์นี้ มีส่วนก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในกลุ่มตามมา ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเป็นการแลกเปลี่ยนกันมากกว่าที่ จะเป็นผู้ให้หรือผู้รับฝ่ายเดียว

หาเกิดการขัดแย้งสิ่งที่จะต้องรีบจัดการให้เร็วที่สุด คือ การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้คุยกัน สมาชิกอาจจะมีความคิดเห็นที่ต่างกันได้ เป็นการช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ในการดำเนินงาน แต่ความ แตกต่างนั้นต้องอยู่ในส่วนของกระบวนการภายใต้การรับรู้ถึงปัญหาที่สมาชิกทุกคนยอมรับแล้ว มิฉะนั้นความเห็นที่ต่างกันจะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

ในกรณี เมื่อเกิดความขัดแย้ง ชมรมฯ จะใช้เวทีของการประชุมสัญจร เป็นการจัดลงในวาระ สุดท้าย เพื่อชี้แจงและหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งบางครั้งหากไม่สามารถตกลงกันได้ก็จะมี เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ เข้ามาชี้แจงเหตุผล โกล่เกลี่ย ประนีประนอม ให้ทุกคนได้เข้าใจถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และ หาข้อยุติความขัดแย้ง ให้เร็วที่สุด

...มันเคยมีปัญหาเรื่องของค่าน้ำมันตอนที่ไปออกบูธ แล้วก็การแบ่งกำไรจาก การขายที่หามาได้ ส่งผลให้ลูกหลานไปยังการทำงานในส่วนอื่นๆ จึงต้องจัดเข้า ไปอยู่วาระในการประชุมสัญจร เพื่อให้ขึ้นมาชี้แจงเหตุผลของการใช้จ่ายเงิน ก้อนนั้น เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้เคลียร์ และเข้าใจร่วมกัน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 วันที่ 11 มกราคม 2565)

ในกลุ่มก็มีการแจ้งให้เขียนโครงการที่ตนเองต้องการไปนำเสนอ แต่ผลปรากฏว่าคนส่งก็มีแต่หน้าเดิม ๆ พอได้ขึ้นมาก็มีแต่หน้าเดิม ๆ แล้วจะให้ทำอย่างไร

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 วันที่ 11 มกราคม 2565)

...หลังๆ มาเรื่องการสนับสนุนคือได้โครงการใหญ่ คนที่ไม่ได้ ไม่เข้าข่าย เขาก็เลยไม่เข้าร่วม มีคนได้ประโยชน์ไม่กี่คน แล้วก็มีการชักชวนคนมาร่วมไม่กี่คน ทำให้คนอื่นๆ ไม่สามารถเข้าร่วมได้ ยิ่งถ้าเป็นพวก ที่กำลังเริ่มต้น อันนี้ยิ่งยากใหญ่เลย

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 วันที่ 11 มกราคม 2565)

พอได้ฟังเจ้าหน้าที่พูด ชี้แจงเราก็เข้าใจนะ แต่ก็เวลาที่แจ้งอะไรในไลน์ อยากให้ลงรายละเอียดให้มากกว่านี้

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10 วันที่ 11 มกราคม 2565)

จากการศึกษาพบว่าชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย มีกระบวนการมีส่วนร่วม ของสมาชิก ร่วมกันขับเคลื่อนกลุ่มไปพร้อมๆ กันในทุกมิติ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การวางแผน การดำเนินงาน และการจัดและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จะสร้างความเชื่อมโยง เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การคิด การเข้าร่วมกิจกรรม การร่วมลงมือปฏิบัติ และร่วมลงมือรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด

ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดการมีส่วนร่วมโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น

- 1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร
- 2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมแสดง
- 3) การมีส่วนร่วมในฐานะ/ผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร ได้แก่ การที่เกษตรกรรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชมรมพร้อมทั้งได้นำองค์ความรู้ต่างๆ ที่ได้จากการเยี่ยมชมฟาร์มไปปฏิบัติด้วย

...ผมเข้าไปดูแปลงกัญชาของพี่เค้า พี่เค้าเก่งมากเลย สามารถถ้อยทอดจากการทำโรงเรือนสมาร์ตฟาร์ม นำมาใช้กับในเรื่องของการปลูกกัญชา ทำอย่างไรไม่ให้เกิดเชื้อราถ้ามีตัวไรแดงต้องจำกัดอย่างไร เราก็ได้เห็นด้วยว่ากว่าที่เขาจะ

ทำได้ขนาดนี้ต้องผ่านการ ลองแล้วลองอีกตั้งเท่าไร ยิ่งได้เข้าไปดูห้องการเลี้ยงแบบในห้องปิด แล้วก็ตัวดึงดูดที่สำคัญที่สุดคือเรื่องของราคาของน้อง นีก็ตั้งใจว่าจะลองทำดูซักโรงเรือน แล้วก็คุยกับพี่เค้าไว้พี่เขาก็บอกว่ายินดีให้คำปรึกษาเสมอ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 วันที่ 11 ตุลาคม 2565)

...สมาชิกในกลุ่มมีหลายคน ได้ สวนถูกคัดเลือกเป็น ศพก. แล้วพอเราเข้าไปดูเราก็เข้าใจเลยว่า ทำไมเขาถึงได้เป็นศพก. เค้าเป็นกुरुด้านนั้นจริง ๆ ตอนที่เข้าไปดูของ ก็ได้เห็นว่ามึนศึกษา มาขอข้อมูลกับพี่เขาและก็รวมไปถึงปรึกษามันยังทำให้เรารู้สึกว่า ความรู้และประสบการณ์ที่พี่เขามี มันไม่ธรรมดาเลยนะ แต่พี่เขาก็ถ่อมตัวตลอดนะ มักจะเรียกตัวเองว่า เป็นสมาร์ทฟาร์มบ้านนอกเสมอๆ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 วันที่ 11 ตุลาคม 2565)

...ตอนนี้ขาดเข้าร่วมกิจกรรมไป 2 ครั้งแล้ว ครั้งหน้าขาดไม่ได้ไม่งั้นเดี๋ยวจะโดนตัดสิทธิ์ ออกจากการเป็นสมาชิก แต่ที่ผ่านมานี้ยุ่งจริงๆ พี่ในชมรมเขาก็เข้าใจแหละ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 วันที่ 11 ตุลาคม 2565)

หนูก็เข้าร่วมกิจกรรมตลอดนะคะพระเจ้าหาความรู้ใหม่ๆ เพราะทุกวันนี้ ถ้าเราอยู่กับที่เราก็ตาย หนูชอบความหลากหลายของสมาชิกในชมรมมันทำให้เราได้เห็นมุมมองเพิ่มมากขึ้น ซึ่ง สามารถนำเอามาปรับใช้กับสวนของเราได้

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 วันที่ 11 ตุลาคม 2565)

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมแสดง

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมแสดง ได้แก่ การที่เกษตรกรรุ่นใหม่มีส่วนร่วมมากกว่าเป็นแค่ผู้ใช้สารหรือยอมรับนำไปปฏิบัติแต่จะเป็นผู้ช่วยเผยแพร่ มีตำแหน่งส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชมรม และได้มีส่วนร่วมผลิตและแสดง คลิปวีดิทัศน์เรื่องการเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งจัดทำโดยจังหวัดเชียงรายร่วมกับคณะทำงานพรรคเพื่อเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย และสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย

...ก่อนหน้านี้ก็ไปดูสวนของพี่เขาที่ใช้โซลาร์เซลล์ในฟาร์ม เอามาช่วยในการทำระบบน้ำ ทีนี้ ก็เห็นว่ามันดีก็เลย ชวนกันไปเรียนเพิ่มเติม แล้วก็เอามาติดตั้งในส่วนของเราบ้าง ทีนี้ก็มีคนในหมู่บ้านเข้ามาขอดูแล้วก็ให้ดูนะแล้วก็บอกเค้าว่ามันดียังไง อย่างต่อหนึ่งชุด ราคาเริ่มต้นประมาณเท่าไร ชื่อที่ไหนได้บ้าง ละ ถ้าอยากเรียนไปเรียนที่ไหน

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 วันที่ 11 ตุลาคม 2565)

...เราอยู่อำเภอเดียวกันนะ ทีนี้เกษตรกรอำเภอ เค้าชวนน้องอีกคนมีร่วมงานพิวลเดย์ น้องมันก็ชวนไปช่วยน้องเรื่องของการใช้สารชีวภัณฑ์กับการทำน้ำหมักจุลินทรีย์ นี่ถ้าให้ไปสอนคนเดียวก็คงไม่กล้าหรอกแต่นี้ ไปด้วยกันสนุกดีนะ แถมคนที่เข้ามาฟังเขาก็มีความตั้งใจดีด้วยถามนู่นถามนี่ตลอดเลย บางอย่างเราตอบไม่ได้เราก็ให้น้องเค้าช่วยตอบ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 วันที่ 11 ตุลาคม 2565)

...พอดีมีคณะทำงาน มาขอมาดูผลงานของเชียงราย ทางเขต 6 เขาก็เลยให้พวกเราเป็นตัวแทนที่นี้ก็ต้องนำเอาสินค้าแล้วก็ไปช่วยเข้าร่วมกันจัดสถานที่จัดบูทแสดงสินค้า รวมถึงร่วมกันต้อนรับ เพิ่งจะเคยเจอผู้ใหญ่ ก็วันนี้แหละ

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15 วันที่ 11 ตุลาคม 2565)

ภาพ 34 คณะทำงานเพื่อเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย ร่วมผลิตและแสดงคลิปวิดีโอเรื่อง “การเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด” จัดทำโดยจังหวัดเชียงรายร่วมกับ และสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย

ที่มา FB: Young Farmer Chiang Rai

การมีส่วนร่วมในฐานะ/ผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย ได้แก่ การที่เกษตรกรรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการวางแผน เกี่ยวกับการดำเนินงานในเรื่องของบุคลากร เวลา สถานที่ การติดต่อประสานงานกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น ภายในชมรมรวมทั้งมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ให้กลุ่มขับเคลื่อนต่อไป

...ในทุกทุกปี จะมีการประชุมระดับเขตปีละ หนึ่ง ครั้ง ซึ่งเขาจะให้เข้าร่วมจังหวัดละ 5 คน ร่วมกับเจ้าหน้าที่ 1 คน ซึ่งใน 5 คนนี้จะคัดเลือกจากประธานชมรม ประธานรุ่น และคณะกรรมการชมรม หรือ สมาชิกที่สนใจ เราให้ความสำคัญกับทุกคนเพราะเราถือว่าทุกคน เป็นส่วนหนึ่งของชมรม มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น และเป็นกำลังในการขับเคลื่อนกลุ่มให้ดำเนินต่อไป

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 วันที่ 16 สิงหาคม 2565)

...ตัวแทนของ YSF เชียงราย ส่งตัวแทนเข้าร่วมเสวนาปัญหาเกษตรกรและแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการทำเกษตรของจังหวัดเชียงราย กับคณะทำงานผู้ช่วยรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ณ จังหวัดเชียงราย

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 วันที่ 16 สิงหาคม 2565)

การเชื่อมโยงเครือข่ายกับภายนอก

ชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย มีการสร้างเครือข่ายกับเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ระดับเขตและระดับประเทศ และสร้างเครือข่ายกับกลุ่มภายนอก ได้แก่ หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา และภาคธุรกิจ รายละเอียด ดังนี้

เครือข่ายเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ระดับเขต ภายใต้การดูแลของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ มีความรับผิดชอบดูแลพื้นที่ 17 จังหวัด ครอบคลุมภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง ทำหน้าที่สร้างเครือข่ายเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ของภาคเหนือ โดยจะมีการคัดเลือกคณะทำงานระดับเขต จากประธานเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ภาคเหนือ เข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวแทนระดับเขต ในทุกปีจะมีการประชุมระดับเขต 1 ครั้ง จัดโครงการพัฒนา Smart Farmer กิจกรรมอบรมหลักสูตรเพิ่มศักยภาพ Young Smart Farmer โดยในแต่ละจังหวัดจะส่งเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ 1 คน และตัวแทนเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ จังหวัดละ 5 คนเข้าร่วม โครงการจัดขึ้นเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเครือข่าย

ระหว่างเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ จัดนิทรรศการการขับเคลื่อนผลงานและกิจกรรมของแต่ละจังหวัด จัดอบรมเชิงปฏิบัติการกระบวนการจัดทำแผนธุรกิจเกษตร เพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนาเป็นผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ศึกษาดูงานเกษตรกรต้นแบบของจังหวัดที่เป็นเจ้าภาพ

ภาพ 35 ศึกษาดูงานสวนส้มโอของเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่จังหวัดเพชรบูรณ์

เครือข่ายเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ระดับประเทศ ภายใต้การดูแลของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีความรับผิดชอบดูแลพื้นที่ ทำหน้าที่พัฒนาเกษตรกรให้มีแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการ ตลอดจนสามารถเป็นต้นแบบด้านองค์ความรู้ในการทำการเกษตร รวมถึงสนับสนุนการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มคุณภาพการผลิต การบริหารจัดการ เพื่อขยายโอกาสการกระจายสินค้า โดยจะมีการคัดเลือกคณะทำงานระดับประเทศจากคณะกรรมการระดับเขต เข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวแทนระดับประเทศ ในทุกปีจะมีการประชุมระดับประเทศ 1 ครั้ง โดยในแต่ละจังหวัดจะส่งเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ 1 คน และตัวแทนเกษตรกรปราดเป็รื่องใหม่ จังหวัดละ 2 คนเข้าร่วม จัดขึ้นเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเครือข่ายการแสดงนิทรรศการสินค้าทางการเกษตรของแต่ละเขต เจรจากรัฐกิจและการจับคู่การตลาดสินค้าเกษตร และพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร

ภาพ 36 การจัดแสดงนิทรรศการสินค้าทางการเกษตรของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 1 จังหวัดชัยนาท ในงานเวทีเครือข่าย Young Smart Farmer ระดับประเทศ ณ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

บริษัทเจียงฮายมาร์เก็ต จำกัด เจ้าของ ล้านเมือง ตลาดกลางผักและผลไม้ จังหวัดเชียงราย ได้จัดพื้นที่เพื่อแสดงสินค้าทางการเกษตร อาหาร และกิจกรรมวัฒนธรรมล้านนา โดยสินค้าที่ได้คัดเลือกออกจำหน่ายจะต้องเป็นสินค้าที่มีมาตรฐานความปลอดภัยในการผลิต

บริษัท เซ็นทรัล ฟู๊ด รีเทล จำกัด เปิดพื้นที่ที่เรียกว่า ตลาดจริงใจ เชียงราย Market สนับสนุนให้ เกษตรกรชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย นำผลิตผลทางการเกษตร ผัก ผลไม้ปลอดภัยสารพิษ และของดีประจำท้องถิ่น มาจำหน่ายทุกวัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรไทยเพื่อกระจายผลผลิตออกตลาด สู่พันธกิจองค์กรในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากให้เกษตรกรมีอาชีพ รายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน เพื่อเพิ่มช่องทางจัดจำหน่ายและเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตร จนสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนให้เป็นรูปธรรม และต่อยอดมาเป็น โครงการ ตลาดจริงใจ Farmers' Market ที่จุดเด่นเรื่องการคัดสรรผัก ผลไม้ปลอดภัยสารพิษ มาวางจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าและซูเปอร์มาร์เก็ตได้เป็นผลสำเร็จ ทำให้เกษตรกรสามารถขายสินค้าได้โดยตรงกับผู้บริโภค

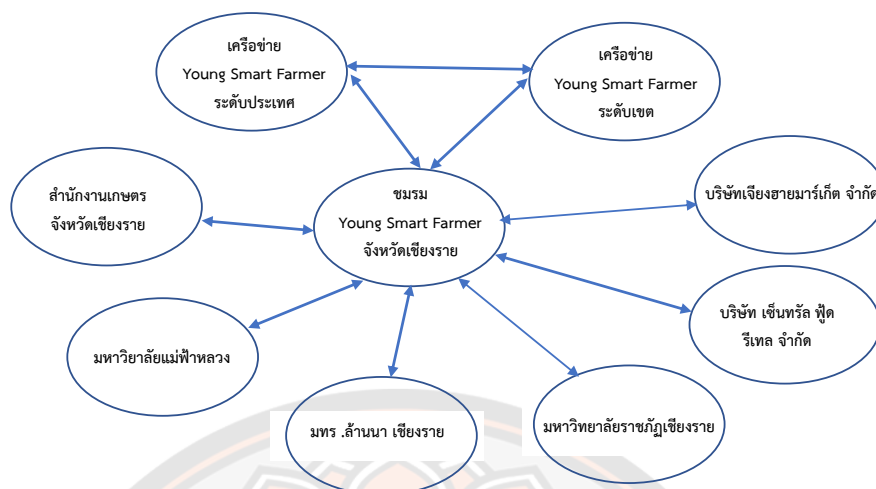
สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย เป็นหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีขีดความสามารถในการผลิต และจัดการสินค้าเกษตรตามความต้องการของตลาด ช่วยสนับสนุนพื้นที่จำหน่ายสินค้าทางการเกษตรให้กับสมาชิก Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย และเกษตรกรภาคส่วนอื่น ได้จัดงาน Kick off ลานกิจกรรม D.I.Y. KASET MARKET ภายใต้โครงการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตร กิจกรรมตลาดเกษตรกร เพื่อจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร จัดกิจกรรมแบบต่อเนื่องทุกวันศุกร์ ณ ตลาดเกษตรกร อีกทั้งยังช่วยตรวจสอบคุณภาพผลผลิตของ

เกษตรกรให้อยู่ในมาตรฐานจีเอพี หรือ การผลิตทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP : Good Agriculture Practices) เพื่อให้ผู้บริโภคยอมรับและผู้ผลิตปลอดภัย

สำนักงานจัดการทรัพย์สินทางปัญญาและพัฒนานวัตกรรม (MFii) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน และกระตุ้นให้นักวิจัยของมหาวิทยาลัยได้ประดิษฐ์ คิดค้น และสร้างสรรค์ผลงาน รวมไปถึงให้คำปรึกษาและสนับสนุนการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ได้สนับสนุนพื้นที่ ขนาด 6*10 เมตร จัดห้องไว้ให้สำหรับ ชมรมยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ เพื่อไว้ปรึกษาพูดคุย ให้คำปรึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จัดกิจกรรม รวมไปถึงใช้เป็นห้องสตูดิโอในการถ่ายภาพผลิตภัณฑ์ และไลฟ์ขายสินค้าลงใน เฟซบุ๊กแฟนเพจ Young Farmers Chiang Rai นอกจากนี้ ชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย จัดกิจกรรมสร้างเครือข่าย ผู้ประกอบการร่วมกับสถาบันการศึกษา 3 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย และ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

จากการศึกษายังพบอีกว่า ชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย ให้ความสำคัญ เรื่องของการมีตัวตน การเป็นที่รู้จักกับเกษตรกรและบุคคลทั่วไป นอกจากจะมีการออกแบบตราสัญลักษณ์ (logo) ของชมรม เสื้อ ยังมีกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยในการประชาสัมพันธ์ อาทิ การออกบูท แสดงสินค้า พบปะกับผู้บริหาร กิจกรรมสานสัมพันธ์บูรณะวัดในชุมชน เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร รัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และยังมีการเผยแพร่ผ่านทาง สื่อมวลชนและนำผลผลิตและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่มาจัดแสดง เช่น รายการโทรทัศน์ และออกงานพบปะสื่อมวลชนสัญจร โดยใช้ฟาร์มของเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นพื้นที่ในการรองรับจัดงาน

จากหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงรายทั้งหน่วยงาน ภาครัฐและภาคธุรกิจ สามารถแสดงเป็นภาพการติดต่อสื่อสารของชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย และเครือข่าย ดังภาพ 4.33

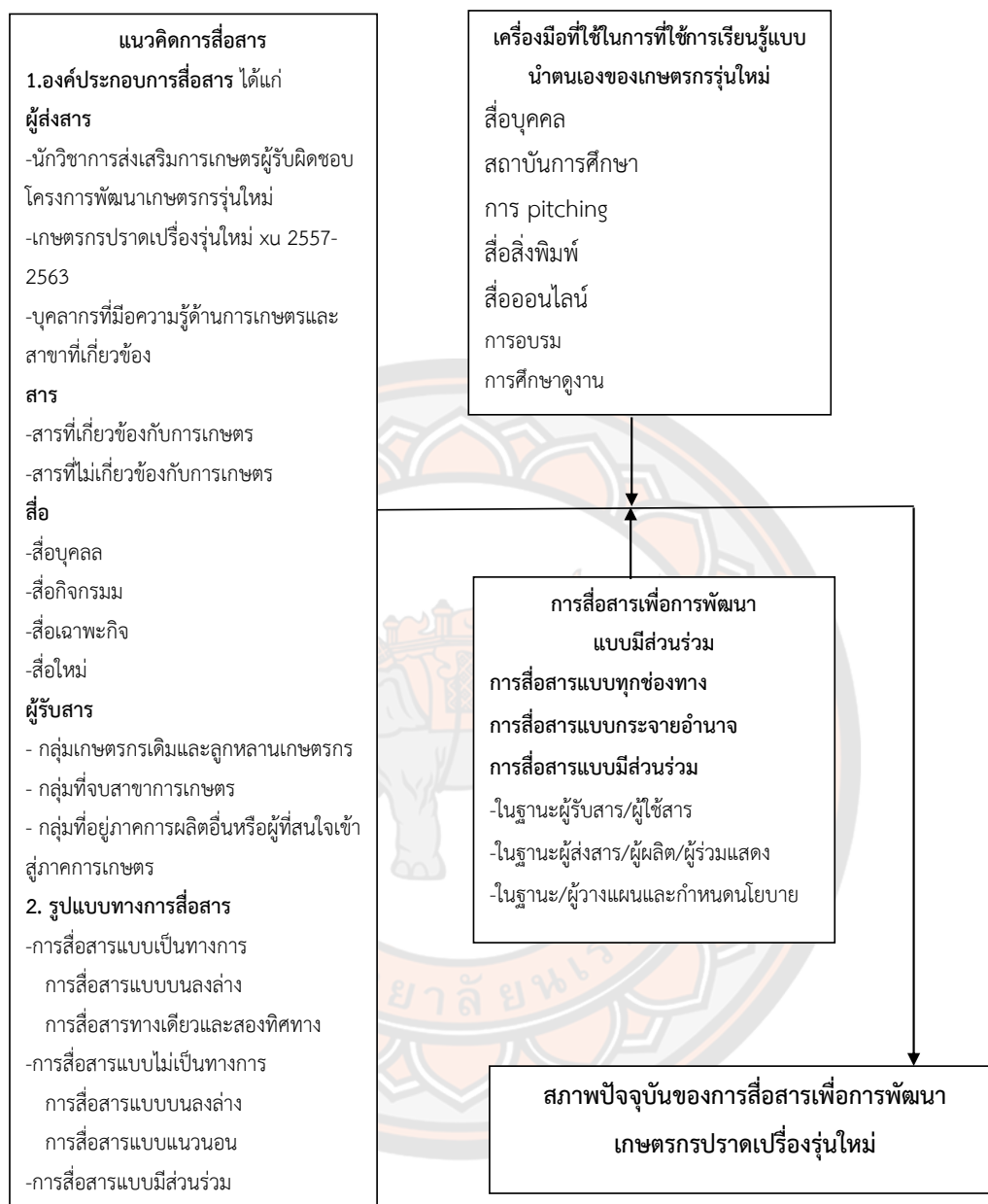

ภาพ 37 ภาพการติดต่อสื่อสารของเครือข่ายชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาสรุปได้ว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมการอบรมโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ได้รวมกลุ่มจัดตั้งชมรมยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์จังหวัดเชียงราย เพื่อขับเคลื่อนงานภาคเกษตรกรรม ทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาภาคการเกษตรให้สอดคล้องกับภาคธุรกิจ สามารถทำการเกษตรที่มีมาตรฐานตามหลักสากล ส่งเสริมเรื่องการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม สร้างกิจกรรมเชื่อมโยงธุรกิจกับภาคการค้าและภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ และประสานงานกับหน่วยงานราชการโดยสมาชิกต้องเป็นผู้นำในภาคการเกษตรและมีจิตสาธารณะ และมีกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มด้วยกัน ขับเคลื่อนกลุ่มได้ด้วยตนเองไม่ต้องพึ่งพาหน่วยงานใด และสร้างเครือข่าย ทั้งกับภาคการเกษตร หน่วยงานรัฐ และภาคธุรกิจ

การสื่อสารภายในชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย มีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) แบบการสื่อสารทุกช่องทาง การสื่อสารแบบทุกช่องทาง (All Channel Network) การสื่อสารผ่านทางออนไลน์ คือ ไลน์กลุ่ม YSF Chiang Rai Active และจัดให้มีและสื่อสารกันบนเวทีของการประชุมสัญจรซึ่งจัดขึ้นทุกๆ 2 เดือนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ชี้แจง และร่วมขับเคลื่อนกลุ่ม และเมื่อกลุ่มเกิดความขัดแย้งจะใช้การร่วมกันแก้ไขปัญหา ประนีประนอม และใช้คนกลาง (เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่) เป็นผู้ไกล่เกลี่ย

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ของชมรม มีการมีส่วนร่วมทั้งในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร, การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมแสดง และการมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย

ภาพ 38 สภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่

บทที่ 5

รูปแบบการสื่อสารการเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัด เชียงราย

การวิจัยเรื่อง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสร้างรูปแบบ โดยบทที่ 5 นี้ เป็นการสร้างรูปแบบการสื่อสารการเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย จากการวิเคราะห์ผลของสภาพปัจจุบันทางการสื่อสาร แนวคิด และทฤษฎี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบการสื่อสารการเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย

รูปแบบการสื่อสารการเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย นั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงสภาพปัจจุบันของการสื่อสารของ และพบว่าการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ มีกระบวนการการสื่อสารอันประกอบไปด้วย ผู้ส่งสาร สาร สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร ซึ่งเป็นกระบวนการการสื่อสารขั้นพื้นฐาน อีกทั้งยังพบผลของการสื่อสารที่สะท้อนถึงอุปสรรคสภาพของการสื่อสารของโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่

การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย โดยให้เกษตรกรเป็น “ศูนย์กลางการเรียนรู้ และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง” และมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็น “ผู้จัดการเรียนรู้”

ภาพ 39 กระบวนการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่

จากภาพ 39 แสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกร
ปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ประกอบด้วยกระบวนการหลัก ดังนี้

การจัดทำแผนพัฒนาตนเอง เป็นการปรับกระบวนการทัศน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ และสร้าง
แรงจูงใจในการทำการเกษตร โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความสามารถด้านการเกษตรทดแทน
เกษตรกรรุ่นเก่า และใช้ระบบแนวคิดแบบใหม่ในการปฏิบัติกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่การผลิต การ
แปรรูป การตลาด ไปจนถึงการบริหารจัดการธุรกิจเกษตร รวมถึงเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต
การตลาดกับเพื่อนเกษตรกรด้วย

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบบผสมผสานระหว่าง
เกษตรกรรุ่นใหม่กับพี่เลี้ยง ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าหรือแบบเฉพาะกิจจากประสบการณ์ของ
ปราชญ์ชาวบ้านหรือบุคคลต้นแบบ รวมถึงการเรียนรู้จากการศึกษาดูงาน การลงมือฝึกปฏิบัติจริง การ
เรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศและสื่อออนไลน์

การเชื่อมโยงเครือข่าย เป็นการเน้นหนักในกระบวนการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
และการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่กระบวนการ
ผลิตไปจนถึงการตลาด เพื่อการรวมกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาตนเอง
เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) นำไปสู่การเป็นผู้นำด้านการเกษตรใน
อนาคต ตลอดจนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่
และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

การประเมินศักยภาพ หลังจากกระบวนการพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่จะได้รับการประเมิน
คุณสมบัติ ของเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ประกอบด้วย 1) มีความรู้ใน
เรื่องที่ทำอยู่ 2) มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ 3) มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด 4) มีความ
ตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค 5) มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม
และ 6) มีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร ตลอดจนมีการสรุปผลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ประเมินผลจากการเรียนรู้ และวางแผนการพัฒนาในอนาคต

จากกระบวนการการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำขั้นตอน
ดังกล่าวรวมกับรูปแบบการสื่อสารรูปแบบการสื่อสารการเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง
รุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงรายที่ได้มา จัดการประชุมเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อ
กระบวนการพัฒนาและรูปแบบที่นำมาเสนอด้วยกระบวนการกลุ่ม (Appreciation Influence
Control หรือ AIC) เป็นการประชุมที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเพื่อจัดทำแผน โดยเป็นวิธีการที่เปิด
โอกาส ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยน ความรู้ประสบการณ์ นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่จะ
ทำให้เกิดความเข้าใจ ถึงสภาพปัญหา ความต้องการข้อจำกัด และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ
เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มีการระดมพลังสมองในการศึกษา วิเคราะห์พัฒนาทางเลือก เพื่อใช้ในการ

แก้ไขปัญหาและพัฒนา เกิดการตัดสินใจร่วมกัน เกิดพลังของการสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อการพัฒนา

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่และกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

1) กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม รายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) รุ่นปี พ.ศ.2564 – 2565 จำนวน 8 คน

(2) กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่ผ่านการเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) รุ่นปี พ.ศ. 2557-2563 และได้รับใบประกาศการกรมส่งเสริมการเกษตรเรียบร้อยแล้ว จำนวน 8 คน

(3) กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่เข้าร่วมแต่ไม่ครบเงื่อนไขที่โครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) กำหนดไว้ จำนวน 8 คน

2) กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholder) จัดประชุมร่วมกันเป็น 1 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

- นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ของจังหวัดเชียงราย จำนวน 1 คน

- ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ/นักวิชาการ/บุคลากรที่มีความรู้ด้านการเกษตรและสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน

- ปราชญ์ด้านการเกษตร /เกษตรกรปราดเปรื่อง /เกษตรกรต้นแบบ จำนวน 1 คน

ผลการศึกษาจากผู้ส่งสารและผู้รับสาร เกี่ยวกับ 1) คุณลักษณะและบทบาทของผู้ส่งสาร 2) คุณลักษณะของเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ 3) กระบวนการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ตามขั้นตอนของเทคนิคกระบวนการกลุ่ม (AIC) ซึ่งใช้เป็นแนวทางที่จะส่งเสริมให้สมาชิกองค์กรมาร่วมกันระดมความคิดเห็นในการพัฒนาด้วยการจัดการประชุมกระบวนการกลุ่ม มีดังนี้

5.1 คุณลักษณะและบทบาทของผู้ส่งสาร

5.1.1 คุณลักษณะและบทบาทของผู้ส่งสารหลัก

ผู้ส่งสารหลัก หรือ นักวิชาการกรมส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ส่งสาร มีลักษณะดังนี้

1) มีความเป็นผู้นำ ผู้นำโดยโครงสร้างจากการได้รับแต่งตั้งให้ดูแลรับผิดชอบโครงการการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) มีบทบาทในการเป็นผู้นำที่มุ่งมั่นตั้งใจ เป็นผู้ตัดสินใจ ในการแสดงความคิดเห็นหรือการทำกิจกรรมต่างๆ ของโครงการและผู้นำโดยธรรมชาติ ผู้นำที่ได้รับการยอมรับและมีความน่าเชื่อถือ

2) มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทำหน้าที่เป็นผู้กลั่นกรองและถ่ายทอดข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ จาก สื่อต่างๆ ทั้งสื่อหลักและสื่อออนไลน์ มีความพร้อมที่จะรับข้อมูลต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตรและเรื่องทั่วไป และความสามารถในการคัดกรองข้อมูลข่าวสารต่างๆ และถ่ายทอดไปยังเกษตรกร

3) มีมนุษยสัมพันธ์สูง เป็นผู้ควบคุมความสัมพันธ์ ทั้งภายในโครงการและเป็นตัวแทน ในการติดต่อกับภายนอก เช่นหน่วยงานราชการ สถาบันวิชาการ และภาคเอกชน

4) เคารพในความเห็นที่แตกต่าง เปิดใจและยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้บังคับบัญชา เจ้าหน้าที่ด้วยตัวเอง ผู้เข้าร่วมอบรมและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงตนเองต่อไป

5) ยอมรับนวัตกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ เพื่อนำไปต่อยอดและเป็นความรู้สั่งสมในการพัฒนาและถ่ายทอดหรือแนะนำให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่

6) มีจิตใจมุ่งมั่นที่จะพัฒนา ไม่เพียงแต่เฉพาะตนเอง แต่หมายรวมถึงการพัฒนาบุคคลที่เกี่ยวข้องได้แก่ เจ้าหน้าที่ด้วยตัวเอง เกษตรกรรุ่นใหม่ และไม่ยอมแพ้ต่อปัญหาอุปสรรค เป็นผู้เรียนรู้ตลอดเวลา

7) มีองค์ความรู้และมีความชำนาญทั้งทางกว้างและลึกด้านการเกษตร และมีความรู้เชิงสหวิทยาการ

ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ส่งสารหลัก หรือ นักวิชาการกรมส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ ดังนี้

1) บทบาทการประสานนโยบายจากภาครัฐไปยังเกษตรกร และป้อนข้อมูลกลับไปยังภาครัฐ

2) บทบาทการผู้จัดการการเรียนรู้ เป็นหน้าที่สำคัญในการผลิตเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ เป็นคนกลางที่เชื่อมบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าไว้ด้วยกัน กระตุ้นให้มีการเกิดบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม ดึงความคิดที่มีคุณค่าภายในตัวสมาชิกออกมาให้มากที่สุด รวมถึงเป็นพี่เลี้ยงในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูล เปิดใจรับฟังและสังเกตพฤติกรรมความรู้สึกของเกษตรกรรุ่นใหม่ เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้

3) บทบาทการเป็นผู้ประสานงาน ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและประสานงานส่วนต่างๆ ทั้งในและนอกโครงการที่เอื้ออำนวยแก่เกษตรกร

4) บทบาทการเป็นที่เล็งและเป็นผู้สนับสนุนตามความต้องการของเกษตรกรเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ทีมเกิดการมีส่วนร่วมมากที่สุดและนำไปสู่การแก้ปัญหา

5) บทบาทการเป็นนักวิจัย ทำหน้าที่วิเคราะห์ วิจัย พัฒนา เพื่อใช้แก้ไขปัญหา

6) บทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสาร ทำหน้าที่แจ้งข้อมูลข่าวสาร และความรู้เกี่ยวกับการเกษตร เทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรุ่นใหม่

7) บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ สร้างบรรยากาศให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยกัน อารงรักษากลุ่ม และลดการขัดแย้ง โกล่เกลี่ย เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น

8) บทบาทในการสร้างการมีส่วนร่วมให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมและกระตุ้นให้ร่วมกันคิด การแสดงความคิดเห็นการวางแผน การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติ เน้นกระบวนการกลุ่ม การจัดการกิจกรรมต่าง ๆ สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มและเครือข่ายที่เข้มแข็ง

9) บทบาทการเป็นที่ปรึกษาให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้คำปรึกษา เสนอแนะ และร่วมแก้ไขปัญหา

10) บทบาทการเป็นนักการจัดการและวางแผน เพราะเกษตรกรรุ่นใหม่มีกิจกรรม ความสนใจและ เวลาว่างแตกต่างกัน

11) บทบาทการเป็นสื่อบุคคล ทำหน้าที่ทั้งผู้ส่งสารและสื่อที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงและใกล้ชิดกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด สามารถจูงใจเกษตรกรได้ด้วยการพูดคุยแบบเป็นกันเอง เพราะเป็นสื่อที่ต้องมีการเผชิญหน้า เห็นหน้าค่าตากัน

12) บทบาทการเป็นนักพัฒนาทั้งตนเองและผู้อื่น

13) บทบาทการเป็นนักสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรม

14) บทบาทการเป็นนักสร้างเครือข่ายการพัฒนา

15) บทบาทในการเป็นวิทยากร

5.1.2 คุณลักษณะและบทบาทของผู้ส่งสารหลักทรง

คุณลักษณะของผู้ส่งสารรอง หรือ เกษตรกรปราดเปรี๊องรุ่นใหม่ที่ได้รับประกาศนียบัตรจากกรมส่งเสริมการเกษตร โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรี๊องรุ่นใหม่ ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ส่งสารรอง มีลักษณะดังนี้

1) เป็นผู้ที่มีพร้อมเรียนรู้ และไม่หยุดที่จะพัฒนาตนเอง

2) เป็นเกษตรกรที่สามารถพึ่งพาตนเองได้

3) มีความศรัทธา รักและภาคภูมิใจในการเป็นเกษตรกร

4) มีความสามารถถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้ ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่และผู้สนใจ

ทางด้านการเกษตร

5) เป็นต้นแบบให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ ในเรื่องการบริหารจัดการการด้านเกษตร ทั้งในเรื่องของการลงทุน การทำการเกษตร การจัดการด้านผลผลิต และการตลาด

6) เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ จังหวัดเชียงราย

7) มีมนุษยสัมพันธ์สูง เป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ทั้งภายในโครงการและเป็นตัวแทน ในการติดต่อกับภายนอกเช่นหน่วยงานราชการ สถาบันวิชาการ และภาคเอกชน

ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ส่งสารรอง หรือ เกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ที่ได้รับประกาศนียบัตรจากกรมส่งเสริมการเกษตร จากโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ ดังนี้

- 1) บทบาทหน้าที่ในการประสานความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่กับเกษตรกรรุ่นพี่
- 2) บทบาทในการเป็นผู้นำ สามารถรวมกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในระดับพื้นที่ มีความเสียสละและทำเพื่อส่วนรวม
- 3) บทบาทในการเป็นพี่เลี้ยง ทำหน้าที่เหมือนพี่สอนน้อง และให้คำแนะนำ
- 4) บทบาทในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน สร้างกำลังใจ ช่วยเหลือ เอาใจใส่กัน
- 5) บทบาทในการสร้างการมีส่วนร่วมให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมและกระตุ้นให้ร่วมกันคิด การแสดงความคิดเห็นการวางแผน การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติ เน้นกระบวนการกลุ่ม การจัดการกิจกรรมต่างๆ
- 6) บทบาทการเป็นผู้บอกต่อข้อมูลข่าวสารทั้งเรื่องการเกษตรและประเด็นอื่นๆ ที่น่าสนใจ
- 7) บทบาทในการเป็นผู้สนับสนุน ผู้ส่งสารหลัก /นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และผู้ส่งสารภายนอกโครงการ เพื่อให้เกิดการทำงานที่คล่องตัวในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

5.1.3 คุณลักษณะและบทบาทของผู้ส่งสารภายนอกโครงการ

ผู้ส่งสารภายนอกโครงการ ได้แก่ นักวิชาการอิสระ บุคลากรจากสถาบันการศึกษา วิทยากรพิเศษ ปราดูด้านการเกษตร เกษตรกรต้นแบบ เกษตรกรปราดเป็รื่อง ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ส่งสารภายนอกโครงการ มีลักษณะดังนี้

- 1) เป็นผู้มีความชำนาญและเชี่ยวชาญในศาสตร์ของตนเอง
- 2) มีความรับผิดชอบต่อนตนเองและสังคม สร้างสรรค์งานวิชาการต้องคำนึงถึงผลดีและผลเสียที่จะตามมา ต้องมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ
- 3) เป็นผู้ที่มีใจเปิดกว้าง รับฟัง ความคิดเห็น เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นและไม่ปิดกั้นความคิดของผู้อื่น มีวิธีการคิดแก้ไขที่หลากหลาย ปรับเปลี่ยนความคิด ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์โดยใช้เหตุผล
- 4) เป็นผู้มีความสามารถทั้งการรับเข้าและการถ่ายทอด มีทักษะในการอ่าน การฟัง และการพูด เพื่อถ่ายทอดความรู้ความคิดเห็น ให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้เข้าใจ ได้ง่าย และไม่ปิดบังซ่อนเร้น

5) มีความกระตือรือร้น สนใจติดตามความเคลื่อนไหวของสิ่งต่างๆ รอบตัวอยู่เสมอจะช่วยให้เป็นคนทันสมัย รอบรู้ และได้รับข้อมูลข่าวสารใหม่จากแหล่งต่างๆ อย่างเท่าทัน ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ส่งสารภายนอกโครงการ ไว้ดังนี้

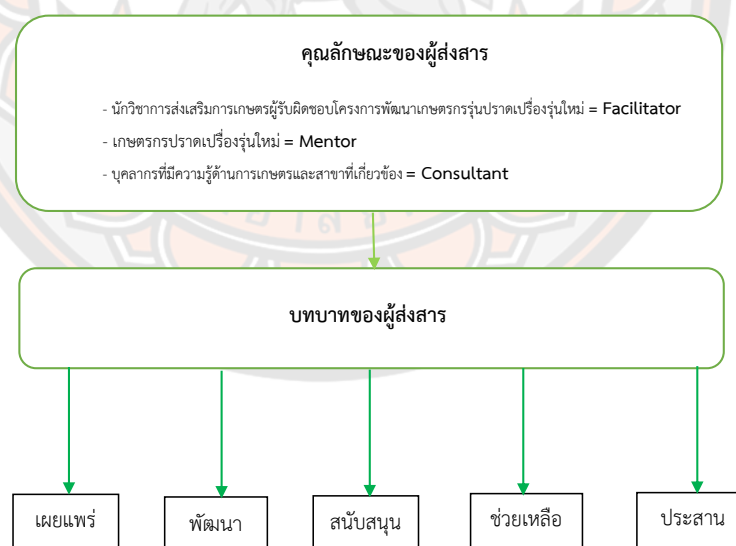
1) บทบาทการถ่ายทอดความรู้ เผยแพร่นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
2) บทบาทในการให้คำปรึกษาและแนะนำด้านการลงทุน การทำการเกษตร การจัดการด้านผลผลิต และการตลาด

3) บทบาทในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพให้กับเกษตรกร

4) บทบาทเป็นต้นแบบด้านการเกษตร

5) บทบาทในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตและผลิตภัณฑ์

จากการลงความเห็นของผู้ส่งสารหลัก/นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นปรดเป็รื่องรุ่นใหม่ ผู้ส่งสารรอง/เกษตรกรปรดเป็รื่องรุ่นใหม่ ผู้ส่งสารภายนอก/บุคลากรที่มีความรู้ด้านการเกษตรและสาขาที่เกี่ยวข้อง และผู้รับสาร/เกษตรกรรุ่นใหม่ มองว่าคุณลักษณะบทบาทของผู้ส่งสารที่เหมาะสมต่อการเป็นผู้พัฒนาเกษตรกรปรดเป็รื่องรุ่นใหม่ ควรมีลักษณะดังนี้ เป็นผู้ริเริ่ม เผยแพร่ ผลักดัน ช่วยเหลือ สนับสนุนและประสาน ดังภาพ 5.2

ภาพ 40 คุณลักษณะบทบาทของผู้ส่งสารที่เหมาะสมต่อการเป็นผู้พัฒนาเกษตรกรปรดเป็รื่องรุ่นใหม่

5.2 คุณลักษณะของเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่

จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม พบว่า ความคิดเห็นถึงคุณลักษณะของเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ โดยใช้เกณฑ์การประเมินคุณสมบัติเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้กำหนดไว้ 6 ข้อ เป็นตัวตั้งต้น ได้แก่ 1) มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ 2) มีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล และใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการได้ 3) มีความรู้และเข้าใจในการบริหารจัดการผลผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) 4) มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค 5) มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม และ 6) มีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร

- 1) มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่
 - การรู้จักตนเองและบริบทสภาพแวดล้อม
 - การเรียนรู้อย่างเท่าทันตลอดเวลา
 - เพิ่มศักยภาพในการพัฒนาตนเองเสมอ
 - เป็นวิทยากรหรือให้คำแนะนำ มีความสามารถในการถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้
 - เป็นเกษตรกรต้นแบบหรือจุดเรียนรู้ได้
 - เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) มีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล และใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการได้
 - ความสามารถในการใช้สื่อต่างๆ เพื่อเข้าถึงและเพื่อการเรียนรู้
 - รู้เท่าทันการใช้สื่อ
 - เข้าถึงแหล่งข้อมูล ผ่านระบบสารสนเทศ
 - บันทึก ข้อมูลและใช้ข้อมูลมาวิเคราะห์วางแผน
- 3) มีความรู้และเข้าใจในการบริหารจัดการผลผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)
 - การนำวางแผนและการบริหารจัดการ
 - สามารถทำการเกษตรได้ครบวงจร ผลิต แปรรูปและการตลาด
 - เข้าใจกระบวนการบูรณาการ วางแผน การจัดหา การผลิต การจัดส่ง และการคืนสินค้า
 - บริหารปัจจัย การผลิต แรงงาน ทุน
 - เชื่อมโยงการผลิตและการตลาด
 - จัดการของเหลือจากการผลิต
- 4) มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค
 - การผลิตสินค้าทางการเกษตรผลิตภัณท์มีคุณภาพ
 - มีกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับมาตรฐานการผลิต เช่น GAP Organic Thailand

PGS GMP อย.

- คำนึงถึงความปลอดภัยผู้บริโภคเป็นหลัก
 - มีความรู้หรือได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานต่างๆ
- 5) มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม
- มีจิตสาธารณะและมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม
 - คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม รักษาท้องถิ่น
 - ใช้ทรัพยากรที่มีอย่างเป็นระบบและยั่งยืน
 - มีกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคม
 - มีกระบวนการผลิตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
- 6) มีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร
- รักในอาชีพเกษตรกร
 - เป็นผู้ผลิตอาหารให้กับสังคม
 - มีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพเกษตรกร
 - รักและหวงแหนพื้นที่ และอาชีพการเกษตร
 - มีความสุขและพึงพอใจในการประกอบอาชีพเกษตร
- ข้อคิดเห็นอื่นที่ไม่อยู่ในการเกณฑ์การประเมินคุณสมบัติของกรมส่งเสริมการเกษตร
- มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ปัญหา และความเปลี่ยนแปลง
 - มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง
 - รู้จักการทำงานเป็นทีม
 - ความสัมพันธ์ที่ดีกับพี่ๆ เพื่อนๆ เกษตรกร
 - มีการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายและพันธมิตรทั้งทางการเกษตรและการตลาด
 - เป็นผู้มองการณ์ไกล สามารถคาดคะเน และวิเคราะห์ทุกมิติ
 - เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง
 - ทันทต่อเหตุการณ์
 - มีความสามารถในการเผชิญกับปัญหาที่เปลี่ยนแปลงเสมอ
 - สามารถใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเกษตรได้
 - นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ร่วมกับองค์ความรู้ปัจจุบัน
 - อ่อนน้อมถ่อมตน

จากการลงความเห็นของผู้สังสารหลัก/นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ปราชญ์รุ่นใหม่ ผู้สังสารรอง/เกษตรกรปราชญ์รุ่นใหม่ ผู้สังสารภายนอก/บุคลากรที่มีความรู้ด้านการเกษตรและสาขาที่เกี่ยวข้อง และผู้รับสาร/เกษตรกรรุ่นใหม่ มองว่าคุณลักษณะของเกษตรกรปราชญ์รุ่นใหม่ ควรมีลักษณะดังนี้ ดังภาพ 5.3

ภาพ 41 คุณลักษณะของเกษตรกรปราชญ์รุ่นใหม่

5.3 การใช้สื่อและสารเพื่อใช้ในโครงการพัฒนาเกษตรกรปราชญ์รุ่นใหม่

การจัดโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่สู่การเป็นเกษตรกรปราชญ์รุ่นใหม่ มีการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเน้นให้เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้จัดการเรียนรู้ มีรูปแบบการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่โดยให้เกษตรกรออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นให้เกษตรกรเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายโดยธรรมชาติ สามารถปรับการเรียนรู้ได้ตลอดตามความต้องการและความเหมาะสม มีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร มีศูนย์กลางการทำงานของเครือข่ายเกษตรกรปราชญ์รุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ในพื้นที่ มีเกษตรกรปราชญ์รุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ปีก่อนๆ ช่วยเป็นที่เลี้ยงในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย โดยเกษตรกรเป็น “ศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง”

ผู้ให้ข้อมูลได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสรุปออกมาเป็นกลยุทธ์เกี่ยวกับสารและสื่อ ดังนี้ กลยุทธ์การสร้างสาร กลยุทธ์การใช้สื่อ และกลยุทธ์การนำเสนอสาร เพื่อนำมาสร้างการเปลี่ยนแปลง เกษตรกรรุ่นใหม่ ตั้งแต่ระดับความรู้ ความตระหนักรู้ ทักษะคิด หรือพฤติกรรม

กลยุทธ์การสร้างสาร

1) กลยุทธ์การประยุกต์ความรู้กับกิจกรรม ช่วยให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และ เกิดความผูกพันในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนรู้รู้จักบริหารจัดการอารมณ์และการตอบสนองต่อ สถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสม ได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การบูรณาการและสร้างกลยุทธ์เพื่อ ความสำเร็จ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบและการเคารพกฎกติกาหรือผลแพ้ ชนะอย่างมีเหตุผล ในขณะที่เดียวกันได้เรียนรู้เนื้อหาสาระสำคัญและได้ฝึกทักษะต่างๆ ที่สอดแทรกอยู่ ในกิจกรรม กิจกรรมที่จัด เช่น ฝึกปฏิบัติการเจรจาต่อรองซื้อขายกับคู่ค้า ด้วยการจำลองสถานการณ์ ให้เกษตรกรรุ่นใหม่นำสินค้าตนเองไปเสนอขายให้กับคู่ค้า

2) กลยุทธ์การเล่าประสบการณ์ตรง เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกร รุ่นพี่ใช้ตนเองเป็นสื่อบุคคลโดยบอกเล่าหรือบรรยาย ประสบการณ์ความรู้ ด้านการเกษตรและที่ เกี่ยวข้อง จากประสบการณ์ตรงของตนที่ผ่านมาจากลองผิดลองถูกด้วยตนเองมา และกล่าวถึง ประสบการณ์ที่สามารถถ่ายทอดไปยังผู้อื่นได้ว่าเคยทำอะไรสิ่งใดได้ผลสิ่งใดล้มเหลว เช่น พร้อมทั้ง จูงใจโดยการบอกเล่าถึงเส้นทางที่จะไปยังเป้าหมาย สอบถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ตนสนใจ กลยุทธ์หลักเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารแบบไม่เป็น ทางการโดยการเล่าสู่กันฟัง เป็นช่องทางในการสื่อสารโดยใช้ตนเองทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลที่เป็น ตัวกลางสำคัญในการสื่อสาร เนื้อหาที่ไข่มักเป็นเรื่องของความสำเร็จ และความล้มเหลว ที่ได้จากการ ทำการเกษตรทำให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันพร้อมทั้งนำผลผลิตเหล่านั้น มาให้ เกษตรกร คนอื่นๆ ได้ทดลอง การเริ่มต้นจากการสนทนาในเรื่องของความสำเร็จ จะนำไปสู่การที่เวลา มี ปัญหาอะไรก็จะมาปรึกษากันหรือแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการเกษตรใหม่ๆ อยู่ตลอด

3) กลยุทธ์การกระตุ้นการเรียนรู้ เนื้อหาที่ผู้ส่งสารมักใช้ในการสื่อสารส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่ เกษตรกรรุ่นใหม่กำลังประสบอยู่ ซึ่งบทบาทของผู้ส่งสารนั้นจะใช้ตัวเองเป็นสื่อบุคคลที่เป็นนักพัฒนา ที่ต้องการจะเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้และสนับสนุนให้เกษตรกรรุ่นใหม่เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่ง การเรียนรู้นั้นมาจากปัญหาที่เกิดขึ้น จากการนำปัญหามาปรึกษากับเจ้าหน้าที่หรือเกษตรกรรุ่นพี่ เป็น วิธีการที่ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่เรียนรู้ปัญหาของตนเองที่เกิดขึ้นตอนว่ามีปัญหาอะไรบ้างที่ต้องแก้ไข หลังจากนั้นให้เกษตรกร ได้เรียนรู้ ถึงการตลาดถึงปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วหาทางออกหรือหาทางออก ร่วมกัน ผู้ส่งสาร หรือผู้อื่นซึ่ง ผู้ส่งสารจะช่วยแก้ปัญหาได้ โดยที่เจ้าหน้าที่ต้องมีการวิเคราะห์ปัญหา ของเกษตรกรอย่างช่วงที่แนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ นั้นจะนำมาจาก จะนำมาเป็นเนื้อหาในการ

สื่อสารโดยเนื้อหาเป็นคำตอบให้กับปัญหาของเกษตรกรรุ่นใหม่และเนื้อหาต่างๆ เหล่านั้น สามารถนำไปพัฒนาเพื่อการหาทางออกให้กับปัญหาของเกษตรกรอื่นที่อื่นได้

กลยุทธ์การใช้สื่อ

การใช้สื่อเป็นกลยุทธ์ที่กำหนด การใช้ประเภทต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เกษตรกรรุ่นใหม่เข้าร่วมกลุ่มหรือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของการของการเกษตรพบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ เทคนิคต่างเลือกใช้ที่เหมาะสมกับ วัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมาย

1) กลยุทธ์การใช้สื่อบุคคล จากการศึกษาพบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ทำหน้าที่เป็น สื่อบุคคล เมื่อเกษตรกรรุ่นใหม่ได้เข้ามาคลุกคลีและเกิดความเชื่อมั่นก่อนการตัดสินใจ รับรู้ถูกบุคคลเป็นสื่อที่สามารถสื่อสารไปยังผู้รับสารได้โดยตรงทำให้สามารถสร้างความรู้สึกรักใคร่ของผู้รับสารได้ทันที อีกทั้งยังสามารถปรับเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สื่อบุคคลจึงมีเทคนิคการเลือกใช้ สื่อบุคคลทั้งภายในและภายนอกโครงการ

สื่อบุคคลที่อยู่ในโครงการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเพื่อดูแลรับผิดชอบโครงการฯ และเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่เกษตรกรรุ่นใหม่ คนที่จากมีการเรียนรู้ในเรื่องของการรับหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้พร้อมเข้าใจการชักจูงใจให้กับเกษตรกรคนอื่น

สื่อบุคคลจากภายนอก ได้แก่ นักวิชาการอิสระ ปราชญ์ชาวบ้าน บุคคลต้นแบบ อาจารย์บุคลากรทางการศึกษา สื่อบุคคลจากภายนอกจะช่วยในเรื่องของข้อมูลข่าวสารต่างๆ และเป็นทีปรึกษาหรือผู้สนับสนุน โดยข้อมูลข่าวสารต่างๆส่วน หนึ่ง ที่มาจากคนภายนอก พร้อมทั้งเงินสนับสนุนที่จะนำมาพัฒนา ต่อยอดให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรปรับเปลี่ยนผู้ไม่มีการรวมกลุ่มของบุคคลซึ่งรวมตัวกันในรูปแบบ เพื่อเชื่อมโยงกับเครือข่ายนอกนอกจากจะปรับบทบาทแล้วเกษตรกรรุ่นใหม่ยังได้มีการปรับร่วมการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นจาก ปรับใช้การสื่อสารแบบสองทางและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ดีที่สุดของการรวมกลุ่ม และการขยายเครือข่าย

2) กลยุทธ์การใช้สื่อกิจกรรม คือ กิจกรรมหรือกระบวนการที่กำหนดขึ้นเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ใช้ในการฝึกทักษะซึ่งต้องใช้กระบวนการคิด การปฏิบัติ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ เช่น ในเวทีที่ 1 มีการฝึกปฏิบัติการเจรจาต่อรองซื้อขายกับคู่ค้า ด้วยการจำลองสถานการณ์ให้เกษตรกรรุ่นใหม่นำเสนอสินค้าตนเองไปเสนอขายให้กับคู่ค้า สื่อกิจกรรมนี้เป็นการสมมติบทบาทเพื่อเจรจาต่อรองกับคู่ค้าให้รับซื้อสินค้า ในสื่อกิจกรรมจะมีทั้งการใช้การใช้วัสดุ อุปกรณ์เข้ามาช่วย เพื่อส่งเสริม ให้เรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นการสมมติบทบาทนี้จะทำให้เกิดการจดจำได้ดีช่วยให้เหมือนมีประสบการณ์ตรง ที่นำมาใช้เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับเกษตรกรรุ่น

ใหม่ ทำให้บทเรียนดำเนินไปอย่างสนุกสนาน น่าสนใจ ทุกคนมีโอกาส ร่วมในกิจกรรมตลอดเวลา กิจกรรมหรือวิธีการ นับเป็นสื่อการสอนที่มีศักยภาพสูงต่อการเรียนรู้

สื่อกิจกรรมประเภทการสาธิต เป็นวิธีอธิบายข้อเท็จจริง ความคิด และขบวนการต่าง ๆ พร้อมกับการใช้วัสดุหรือเครื่องมือแสดง ให้ผู้เรียนรู้ได้สังเกตไปด้วย การสาธิตใช้ได้ดีกับเนื้อหาการอบรมที่มีลักษณะเป็นลำดับขั้นตอนและกระบวนการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เช่น การสังเกต วิจารณ์ และปฏิบัติด้วยตนเอง ลดเวลาในการลองผิดลองถูกให้น้อยลง

สื่อกิจกรรม ประเภทการศึกษาดูงาน ในเวทีที่ 2 และเวทีที่ 3 เกษตรกรรุ่นใหม่ จะได้เข้าร่วมการศึกษาดูงานทั้งจากสถาบันการศึกษา ส่วนของเกษตรกรปราดเป็ร่องรุ่นใหม่ รวมไปถึง ส่วนของเกษตรกรรุ่นพี่ด้วย การศึกษาดูงานนี้ เป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่ได้รับความรู้และได้สัมผัสกับสถานประกอบการจริง ได้แลกเปลี่ยนมุมมอง ทัศนคติและร่วมแชร์ความรู้ที่ได้รับ เป็นแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพตนเอง เพื่อให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์

3) กลยุทธ์การใช้สื่อพิธีกรรม เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่อจิตใจ ในเวทีที่ 1 ช่วงหัวค่ำ เกษตรกรรุ่นพี่ จะจัดแถวเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นคำว่า วายเอสเอส และให้เกษตรกรรุ่นพี่ ยืนล้อมเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นวงกลม พร้อมกับการจุดเทียน ส่องแสงสว่างต่อกันไปเรื่อยเรื่อย เมื่อครบทุกคนดีแล้ว จะมีคนดังกล่าวปฏิญาณตน และให้ทุกคนกล่าวคำปฏิญาณตนร่วมกัน เพื่อการเป็นเกษตรกรที่ดีและมีความมุ่งมั่นในการผลิตอาหารปลอดภัยให้กับผู้บริโภคทุกคน และยังมีให้คำสัญญาว่า จะซื่อสัตย์ต่ออาชีพของตนเอง และมีการบันทึกภาพนิ่งและภาพวิดีโอโดยใช้โดรนถ่ายภาพจากด้านบน และนำไปเผยแพร่ต่อบนเฟซบุ๊กเพจของเกษตรกรรุ่นใหม่

4) กลยุทธ์การจัดแสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์ ของเกษตรกรรุ่นใหม่และเกษตรกรรุ่นพี่ กิจกรรมกิจกรรมนี้มีขึ้นเพื่อให้เกษตรกรรุ่นพี่และเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้ แนะนำตนเองนำสินค้าทางการเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ของตน นำมาเสนอให้กับผู้ที่เข้าร่วมโครงการ รายละเอียดจะให้แต่ละคนว่าเล่ารายละเอียดเพิ่มเติม การจัดนิทรรศก และสร้างการจดจำได้ดีกว่าการออกมาพูดแนะนำตัวเพียงอย่างเดียว

5) การใช้สื่อแบบบูรณาการ เป็นการนำสื่อหลายประเภทมาเชื่อมประสานกันเพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และนวัตกรรมต่างๆ ไปยังเกษตรกร ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพและยังเป็นการลดข้อด้อยของสื่อแต่ละประเภท และสื่อแต่ละสื่อจะส่งเสริมกันดีเป็นอย่างดี ในเวทีที่ 1 ได้ ได้ใช้ทั้งสื่อบุคคล สื่อพิธีกรรม สื่อกิจกรรม การศึกษาดูงาน ซื่อการจัดแสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์ ในเวทีที่ 2 ในช่วงของการอบรม จะมีการ ใช้กิจกรรมประเภทการสาธิต เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้ เข้าใจและมีประสบการณ์โดยตรง การศึกษาดูงานของสถาบันการศึกษา กับสื่อเฉพาะกิจ คือ สิ่งพิมพ์ประเภทแผ่นพับ เรื่องการตรวจสอบความเป็นกรด-ด่างของดิน ด้วยชุดตรวจสอบดินอย่างง่าย

กลยุทธ์การนำเสนอสาร

กลยุทธ์การนำเสนอสาร เป็นกลยุทธ์ที่มีหลากหลายวิธีการผู้ส่งสารจะเลือกวิธีการสื่อสาร และช่องทางการสื่อสารที่ทำให้การสื่อสารนั้นเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1) กลยุทธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จากการศึกษาพบว่าการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการโดยการเล่าสู่กันฟัง เป็นช่องทางในการสื่อสารโดยใช้ตนเองทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลที่เป็นตัวกลางสำคัญในการสื่อสาร เนื้อหาที่ไข่มักเป็นเรื่องของความสำเร็จ และความล้มเหลว ที่ได้จากการทำการเกษตรทำให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันพร้อมทั้งนำผลผลิตเหล่านั้น มาให้เกษตรกรคนอื่นๆได้ทดลอง การเริ่มต้นจากการสนทนาในเรื่องของความสำเร็จ จะนำไปสู่ การที่เวลามีปัญหาอะไรก็จะมาปรึกษากันหรือแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการเกษตรใหม่ๆอยู่ตลอด

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันนี้ เป็นกลยุทธ์ที่ใช้นำเสนอสารโดยการโน้มน้าวใจแบบทางอ้อม ทำให้เกษตรกรสนใจอยากรู้ การใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารก่อให้เกิดผลดีคือสามารถนำข้อมูลข่าวสารที่ต้องการเผยแพร่ไปยังผู้รับสารได้โดยตรง และมีลักษณะที่มีความยืดหยุ่นให้ปรับให้เหมาะสมกับผู้รับสารเป็นรายรายไปและทำให้ทราบถึงความรู้สึกของผู้รับสารได้ทันที

2) กลยุทธ์กิจกรรมเสริมประสบการณ์ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจะใช้การเรียนรู้แบบกลุ่มควบคู่ไปกับการแนะนำโดยผ่านการทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์ต่างๆ ในกรณีที่เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องการความรู้ที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง จำเป็นที่จะต้องลงพื้นที่ปฏิบัติ โดยมี เกษตรกรต้นแบบคอยแนะนำทุกขั้นตอนดูแลอย่างใกล้ชิดขณะลงมือทำพร้อมทั้งสอดแทรกวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง ปัญหาที่อาจพบได้ในกระบวนการผลิตวิธีการแก้ปัญหา เกษตรกรผู้เข้ารับการอบรม สามารถสอบถามหรือทดลองปฏิบัติเองจนกว่าจะเข้าใจหลังเสร็จสิ้นการอบรมผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับผลผลิตที่ทำเองและกลับไปใช้ที่บ้าน

3) กลยุทธ์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้ส่งสารได้ส่งเสริมให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้จะไม่หยุดแค่ข้อมูล ที่ถูกส่งไปให้เขานั้นแต่เกษตรกร ยังต้องรับรู้คุณค่าของตนเองและความต้องการในชีวิตและการทำเกษตร แสดงออกถึงความตั้งใจในการเรียนรู้ประยุกต์ใช้ข้อมูลและทักษะใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิตและส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆเพื่อให้มีความรู้และความสามารถในการจัดการกับปัญหาในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป การทำการเกษตรนั้นต้องเจอกับปัญหาที่เข้ามาทุกวันเช่นสภาพอากาศสภาพการเปลี่ยนแปลงของอากาศ ปัญหาของโลกและแมลงที่เกิดในทุกช่วงฤดูกาล เกษตรกรต้องมีการเรียนรู้และนำมาปรับใช้เองเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของตน นอกจากนี้เรื่องที่ดินเองสนใจแล้วควรจะสนใจเรื่องที่ สังคมกำลังให้ความสำคัญอีกด้วยกลยุทธ์เน้นการสื่อสารกลุ่มใหญ่

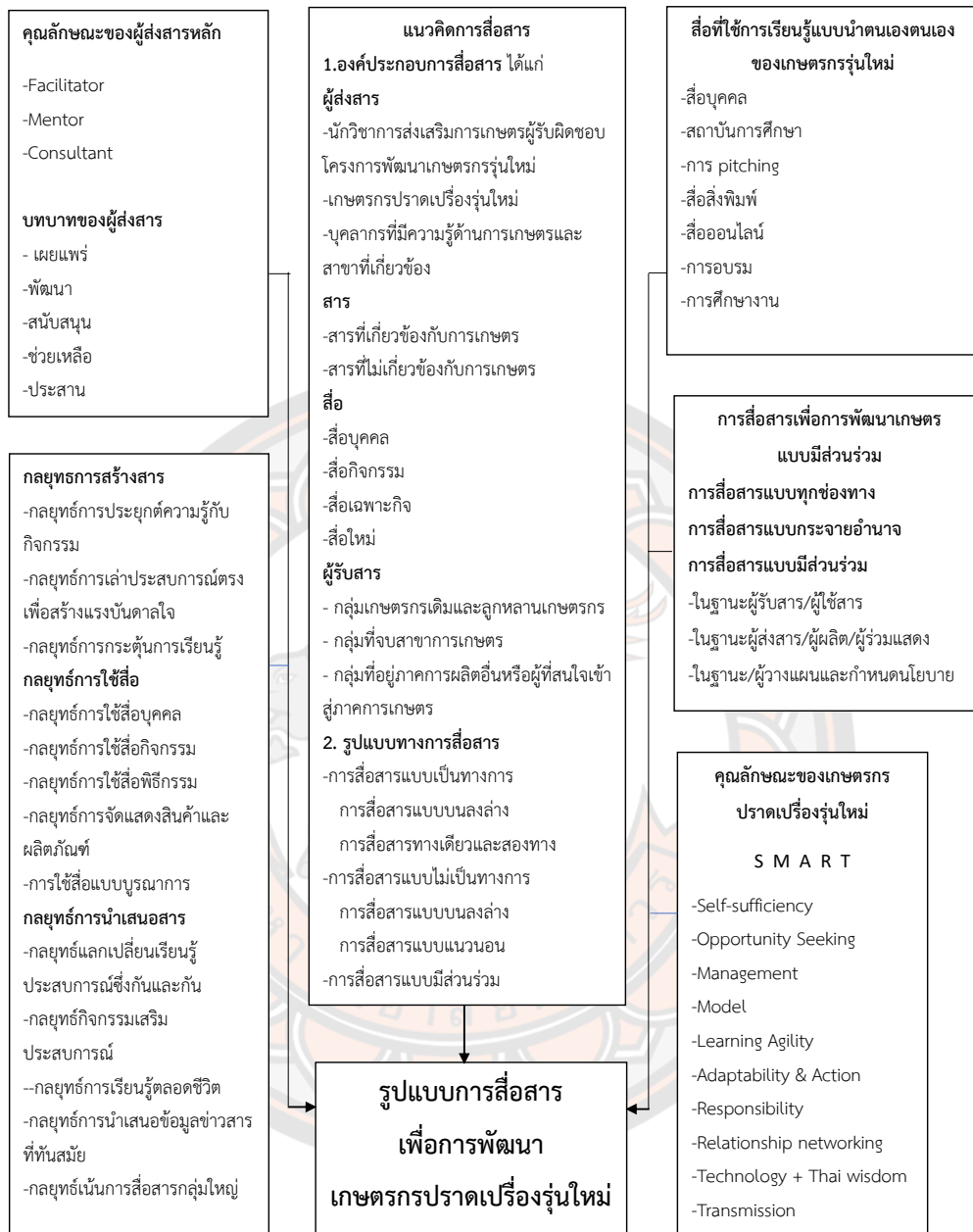
4) กลยุทธ์การนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย การแจ้งข้อมูลข่าวสาร รวมไปถึง การถ่ายทอดความรู้โดยมากจะเป็นเรื่องจริง ที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแวดล้อมอยู่ในชีวิตประจำวันทำให้

ผู้รับสารรู้สึกว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวและเป็นข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยเป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน และการใช้เหตุการณ์ที่เป็นปัจจุบันนั้นเป็นการย่นระยะทางการเล่าเรื่องทำให้ไม่ต้องอธิบายมาก นอกจากนี้ ยังได้ใช้เหตุการณ์ปัจจุบันในสื่อกิจกรรมต่างๆเช่น เทคโนโลยี

5) กลยุทธ์เน้นการสื่อสารกลุ่มใหญ่ ในเวทีที่ 3 เกษตรกรรุ่นใหม่ จะจัดเวทีเสวนาให้เกษตรกรรุ่นใหม่ทุกคนนำเสนอผลของการเรียนรู้และการดำเนินงานของสวน การนำความรู้ที่ได้ไปทดลองปฏิบัติกับสวนของตนเอง รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่พบ เพื่อมาคุยแลกเปลี่ยน ปรึกษาหาแนวทางแก้ไข

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ในวัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายและวัตถุประสงค์ที่ 2 รูปแบบการสื่อสารการเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย สามารถสรุปออกมาเป็นแผนภาพแบบจำลองรูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายได้ดังต่อไปนี้

ภาพ 42 รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย

บทที่ 6 บทสรุป

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัด เชียงราย มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัด เชียงราย
2. สร้างรูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัด เชียงราย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ผลของสภาพปัจจุบันของการ สื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดเชียงราย จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant observation) และการสังเกต แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยใช้การวิเคราะห์ตีความแบบพรรณนาความ เพื่อ สร้างข้อสรุป ข้อมูลแบบอุปนัย (Induction) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย บุคลากรที่มีความรู้ ด้านการเกษตรและสาขาที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย

6.1 สรุปผลการวิจัย

ในบทที่ 6 นี้เป็นการสรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลตามลำดับวัตถุประสงค์ของการ วิจัยโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1 สภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัด เชียงราย

โครงการการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ได้ดำเนินการจัด กิจกรรมแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นการดำเนินงาน ขั้นสรุปและประเมินผล พบว่า มี องค์ประกอบสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อหรือช่องทาง และผู้รับสาร โดยมีในการศึกษานี้ กลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้ง 2 กลุ่ม คือ ผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยผู้ส่งสารหลัก แบ่ง ออกเป็นผู้ส่งสารภายใน ได้แก่ ผู้ส่งสารหลักและผู้ส่งสารรอง ดังนี้ 1) กลุ่มผู้ส่งสารหลัก ได้แก่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกร ปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย จำนวน 3 คน 2) กลุ่มผู้ส่งสารรอง ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่ผ่านการเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) รุ่นปี พ.ศ. 2557-2563 ที่ได้รับใบประกาศ

การกรมส่งเสริมการเกษตรเรียบร้อยแล้ว จำนวน 8 คน และ 3) ผู้ส่งสารภายนอกโครงการ คือ บุคลากรที่มีความรู้ด้านการเกษตรและสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน และกลุ่มผู้รับสาร ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer รุ่นปี พ.ศ.2564-2565 จำนวน 12 คน

ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบการสื่อสารและรูปแบบการสื่อสาร แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 องค์ประกอบการสื่อสารและรูปแบบการสื่อสารการจัดอบรมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย

ตอนที่ 2 การเรียนรู้แบบนำตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

ตอนที่ 3 การสื่อสารการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย

ในการศึกษาสภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย ใช้ทฤษฎี เข้ามาช่วยวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้ องค์ประกอบการสื่อสารและรูปแบบการสื่อสาร แนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการเกษตร และแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ตอนที่ 1 องค์ประกอบการสื่อสารและรูปแบบการสื่อสารการจัดอบรมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย จากการศึกษาโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ศึกษาตามองค์ประกอบของการสื่อสาร 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร สื่อหรือช่องทาง และผู้รับสาร รายละเอียดดังนี้

1.1 ผู้ส่งสาร

ผู้ส่งสารในโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer ประกอบด้วย ผู้ส่งสารหลัก ผู้ส่งสารรอง และผู้ส่งสารภายนอกโครงการ

1) ผู้ส่งสารหลัก

ผู้ส่งสารหลัก คือ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกร รุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย

2) ผู้ส่งสารรอง

กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่ผ่านการเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) รุ่นปี พ.ศ. 2557-2563 ได้รับใบประกาศนียบัตรจากกรมส่งเสริมการเกษตรเรียบร้อยแล้ว และมีส่วนร่วมจำนวนโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

3) ผู้ส่งสารภายนอก

ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายในโครงการผลิตเกษตรกรรมรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาสู่การเป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Chiang - Rai Young Smart Farmer) จังหวัดเชียงราย ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ/นักวิชาการ/บุคลากรที่มีความรู้ด้านการเกษตรและสาขาที่เกี่ยวข้อง และ ประชาชนด้านการเกษตร / เกษตรกรปราดเป็รื่อง / เกษตรกรต้นแบบ ซึ่งผู้ส่งสารภายนอกนี้มีทั้งบุคคลที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเชิญมาเป็นวิทยากรให้ความรู้และเป็นบุคคลหรือกลุ่มผู้ที่ติดต่อขอเข้ามาร่วมทำกิจกรรมกับเกษตรกรรมรุ่นใหม่เอง

1.2 สาร

1) สารของผู้ส่งสารหลัก

การสื่อสารภายในโครงการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ส่งสารหลักจะเป็นผู้ส่งสารข่าวสารต่างๆ ที่สำคัญ สารจากผู้ส่งสารหลักแบ่งเป็นสารที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกร อันได้แก่ 1) สารที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร ได้แก่ เกษตรต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ 2) สารจากผู้ส่งสารหลักที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเกษตร ได้แก่ สารที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ฯ, สารขอความร่วมมือ/ขอความช่วยเหลือ, สารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผล, สารเสี่ยงสะท้อน-การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น , และข้อมูลข่าวสารจากภายนอกโดยผู้ส่งสารหลักจะเป็นผู้คัดกรองก่อนที่จะส่งให้กับเกษตรกรรมรุ่นใหม่

2) สารของผู้ส่งสารรอง

สารที่ส่งจากกลุ่มเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่เชียงรายไปยังเกษตรกรรมใหม่ที่ปรากฏ มี 4 ประเภท ได้แก่ สารเกี่ยวกับความรู้และเทคโนโลยีที่น่าสนใจให้กับเกษตรกรรมรุ่นใหม่ร่วมกัน สารเกี่ยวกับการดำเนินงานของชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย สารเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ต่างๆ และสารที่ใช้ในการสานสัมพันธ์กลุ่ม

3) สารของผู้ส่งสารภายนอก

สารหรือข้อมูลข่าวสารจากผู้ส่งสารภายนอกโครงการนั้น จะเป็นการติดต่อสื่อสาร ในรูปแบบของการประสานกับเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโครงการ หรือติดต่อโดยตรงการเกษตรกร ได้แก่ นักวิชาการอิสระ และบุคลากรจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการที่มีส่วนขับเคลื่อนและยกระดับศักยภาพเกษตรกรรมรุ่นใหม่ และภาคเอกชน เพื่อนำมาใช้บรรยายหรืออบรมทำกิจกรรมร่วมกันกับเกษตรกร หรือ เข้ามาเพิ่มศักยภาพให้กับเกษตรกรในด้านต่างๆ แบ่งได้ เป็น 2 ประเภท ได้แก่ สารที่เกี่ยวข้องเกษตรต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และสารที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตรแต่เป็นสารที่เข้ามาเพิ่มเติมความรู้ให้สามารถนำไปใช้กับการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรได้

1.3 ช่องทางการสื่อสาร

1) ช่องทางการสื่อสารของผู้ส่งสารหลัก

สื่อที่ใช้ในการสื่อสารมีวัตถุประสงค์เพื่อการติดต่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางการสื่อสารมีหลายหลาย ได้แก่

สื่อบุคคล : 1) นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และเกษตรกรอำเภอ และ 2) สื่อบุคคลภายนอก ได้แก่ วิทยากรที่เข้าที่เป็นผู้ติดต่อและนักวิชาการที่ติดต่อเข้ามาเป็นวิทยากร

สื่อกิจกรรม : 1) การจัดค่าย 2) การจัดกิจกรรมงานแสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้า 3) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ และ 4) การสัญจรพบปะเยี่ยมเยียนฟาร์มตัวอย่างเกษตรกรรุ่นใหม่

สื่อเฉพาะกิจ : 1) การจัดประชุม และ 2) การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

สื่อใหม่ : 1) ไลน์กลุ่ม และ 2) เฟสบุ๊กของสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย

2) ช่องทางการสื่อสารของผู้ส่งสารรอง

สื่อหรือช่องทางการสื่อสารที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างเกษตรกรรุ่นพี่กับเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อวัตถุประสงค์ในการติดต่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแสดงความคิดเห็น ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อกิจกรรม สื่อเฉพาะกิจ สื่อใหม่ รายละเอียดดังนี้

สื่อบุคคล : เกษตรกรรุ่นพี่

สื่อกิจกรรม : 1) การสัญจรเยี่ยมเยียนสวนเพื่อน 2) กิจกรรมสานสัมพันธ์ และ 3) การออกบูทแสดงและจำหน่ายสินค้า

สื่อเฉพาะกิจ : 1) การจัดประชุม และ 2) การจัดทำสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ 3) ตราสัญลักษณ์ (logo) เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย และ 4) เสื้อรุ่นและเสื้อจัดทำขึ้นเพื่อกิจกรรมพิเศษ

สื่อใหม่ : 1) ไลน์กลุ่ม และ 2) เฟซบุ๊ก แฟนเพจ

3) ช่องทางการสื่อสารของผู้ส่งสารภายนอก

ผู้ส่งสารภายนอกหากต้องการติดต่อกับเกษตรกรรุ่นใหม่ จะติดต่อผ่านทางสำนักงานเกษตรจังหวัดและสารจะถูกส่งต่อไปยังนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่ดูแลโครงการการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ แต่ถ้าหากได้รู้จักกันหรือมีการพูดคุยกันแล้วก็จะติดต่อผ่านช่องทางที่แต่ละคนสะดวกให้ติดต่อเป็นรายคนไป

1.4 ผู้รับสาร

ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ประจำปี 2564-2565 ที่ตรงตามคุณสมบัติที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้ตั้งไว้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามการแบ่งเกณฑ์ผู้เข้าร่วมโครงการของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวง

เกษตรและสหกรณ์ ดังนี้ 1) กลุ่มเกษตรกรเดิมและลูกหลานเกษตรกร 2) กลุ่มที่จับสาขาการเกษตร และ 3) กลุ่มที่อยู่ภาคการผลิตอื่นหรือผู้ที่สนใจเข้าสู่ภาคการเกษตร

รูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารหลัก ผู้ส่งสารรอง ผู้ส่งสารภายนอกและผู้รับสาร

ผู้ส่งสารหลักหรือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกร ปราดเปรื่องรุ่นใหม่ติดต่อสื่อสารกับทั้งผู้ส่งสารรอง ผู้ส่งสารภายนอกและผู้รับสารด้วยหลายหลาย รูปแบบและหลายช่องทางการสื่อสาร

1) การสื่อสารแบบเป็นทางการ

รูปแบบการสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal communication) เป็นการติดต่อสื่อสารที่มีระเบียบแบบแผน มีขั้นตอน โดยผ่านระเบียบข้อบังคับโครงสร้างการบริหารขององค์กร โดยอาจจะเป็นการสื่อสารจากบนลงล่าง ล่างขึ้นบน หรือในระดับเดียวกันก็ได้ การติดต่อสื่อสารแบบเป็นทางการ นี้จะมีเงื่อนไขที่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของผู้ส่งสารและผู้รับข่าวสาร โดยมีการสื่อสารที่เป็นแบบ ทางการมีทิศทางสื่อสารแบบบนลงล่าง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจะเป็นฝ่ายส่งข้อมูลข่าวสาร ต่าง ๆ มีลักษณะการสื่อสารเป็นเส้นตรง โดยผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ ทางโทรศัพท์ สื่อออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งลักษณะการสื่อสารนี้เป็นทิศทางสื่อสารแบบบนลงล่าง และมีระดับการสื่อสารทั้งการ สื่อสารระหว่างบุคคลและการสื่อสารระดับกลุ่ม

1.1) ทิศทางการสื่อสารแบบบนลงล่าง

การสื่อสารแบบบนลงล่างมีทั้งการสื่อสารทางเดียวและการสื่อสารสองทาง เป็นการ สื่อสารออกมาในรูปแบบของวาจาหรือลายลักษณ์อักษร ช่องทางการสื่อสารแบ่งเป็น 2 กรณี คือ ใน กรณีที่ยังไม่ได้รู้จักกับผู้เข้าร่วมอบรมมาก่อนจะใช้การโทรศัพท์ในการติดต่อ และเมื่อได้เข้ามาอบรม จะใช้สื่อออนไลน์เป็นหลักเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสาร ด้วยการตั้งกลุ่มไลน์ (LINE Group) เป็น ช่องทางหลักในการสื่อสาร เช่น แจกข้อมูลข่าวสาร การนัดหมายประชุม สรุปรวาระการประชุม เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ส่งสารหลักมีการติดต่อผู้ส่งสารภายนอก เช่น สถาบันหรือหน่วยงานต่างๆ ที่จะสามารถ เข้ามาอบรมให้ความรู้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ ลักษณะการติดต่อสื่อสารจะการสื่อสารแบบทางการไปยัง สถาบันต่างๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการจัดวิทยากรมาอบรมหรือขอเข้า ศึกษาดูงานให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่

การสื่อสารแบบเป็นทางการ มีทิศทางบนลงล่าง กรณีสื่อสารแบบสองทางนั้น ได้แก่ ถ้า สารที่ถูกส่งไปนั้นผู้รับสารเกิดความสนใจและต้องการถามรายละเอียด หรือ เป็นสารที่ต้องการคำตอบ ก็จะมีการสื่อสารแบบสองทางเกิดขึ้น

2) การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ

เมื่อผู้สมัครได้เข้ามาอบรมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง รุ่น ใหม่ Young Smart Farmer จะมีการใช้รูปแบบการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal

communication) โดยมีทิศทางการสื่อสารแบบบนลงล่างและทิศทางการสื่อสารแนวระนาบ ใช้สื่อใหม่ คือ ไลน์กลุ่ม YSF Chiang Rai เป็นช่องทางการสื่อสาร

3) การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ในการจัดโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการฯ ได้เปิดโอกาสให้เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ได้มีโอกาสในการร่วมคิดกิจกรรมร่วมออกแบบกลยุทธ์การสื่อสาร ปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสาร และติดตามประเมินผล โดยมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมหลักในโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ในการร่วมคิดกิจกรรมและเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมบางกิจกรรมในโครงการ ซึ่งก่อนที่จะมีการจัดโครงการนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการฯ จะสร้างทีมงานโดยเชิญเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่รุ่นพี่เข้ามาประชุมเพื่อวางแผนการอบรม กำหนดวันเวลา สถานที่ งบประมาณ และกิจกรรมต่างๆ โดยเป็นการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ของผู้รับผิดชอบโครงการฯ การเป็นผู้ส่งสารเพื่อที่จะทำให้เกิดการพัฒนาต้องมีลักษณะของการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งเป็นลักษณะของผู้ส่งสารที่ใช้การสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) มีทิศทางการสื่อสารเป็นแบบแนวระนาบ ทั้งออนไซต์และออนไลน์ นอกจากนั้นแล้วนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการฯ ยังมีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำแบบกระจายอำนาจ (Decentral leader) สามารถให้ทุกคนได้เสนอความคิดเห็นและรับฟัง และเป็นการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมแสดง และการมีส่วนร่วมในฐานะ/ผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย

1.5 อุปสรรคของการติดต่อสื่อสาร

1) อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากผู้รับสาร อาจมีสาเหตุจากผู้รับสารอาจจะขาดความรู้ในเรื่องที่จะส่งสาร, ขาดประสบการณ์ในการส่งสาร ขาดความชำนาญในการใช้สื่อและภาษา หรือการมีอคติต่อผู้รับสารหรือตัวสาร เช่น การถามความคิดเห็นผ่านทางไลน์ ผู้ส่งสารต้องการส่งสารเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ แต่มีแต่คนอ่าน แต่ไม่มีคนตอบ จึงทำให้ผู้ส่งสารต้องเน้นย้ำถามอีกครั้ง หรือมีการตอบกลับจากผู้ส่งสารกลับ ไปว่า มีคนอ่านแต่ไม่มีคนตอบ

2) อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากช่องทางการสื่อสาร อาจมีสาเหตุจากเครื่องขยายเสียงปรับไม่พอเหมาะ ตัวอักษรมีขนาดเล็กเกินไป หรือ มีสิ่งรบกวนจากภายนอก เช่น การประชุมแบบออนไลน์ในบางครั้ง สัญญาณไม่ชัดเจน จึงทำให้ขาดการติดต่อไปชั่วระยะหนึ่ง

สรุปผู้ส่งสารหลักหรือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ติดต่อสื่อสารกับทั้งผู้ส่งสารรองผู้ส่งสารภายนอกและผู้รับสารด้วยหลายหลายรูปแบบและหลายช่องทางการสื่อสาร สามารถแจ้งรายละเอียดได้ดังนี้

ผู้ส่งสารหลักกับผู้ส่งสารรอง ในส่วนของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้ส่งสารหลักกับผู้ส่งสารรองจะใช้ การสื่อสารทั้งแบบทางการและการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ มีการใช้การ

สื่อสารแบบบนลงล่างโดยมีทิศทางการไหลของสารเป็นแบบสองทาง สื่อสารกับผ่านระบบออนไลน์ และออนไลน์ โดยการใช้สื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ ใช้ ไลน์กลุ่ม YSF Chiang Rai (การสื่อสารกลุ่ม) นำมาใช้เพื่อแจ้งนัดหมายในการเชิญตัวแทนจากกลุ่มผู้ส่งสารรณรงค์เข้าร่วมประชุม และใช้การประชุม (การสื่อสารกลุ่ม) ในการติดต่อสื่อสารเพื่อหาข้อสรุปจะสร้างทีมงานโดยเชิญเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ รุ่นพี่เข้ามาประชุมเพื่อวางแผนการอบรม กำหนดวันเวลา สถานที่ งบประมาณ และกิจกรรมต่างๆ ของผู้รับผิดชอบโครงการฯ ในการเตรียมการด้วยการใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และทำบันทึกการประชุมแจ้งให้กับผู้ส่งสารรณรงค์ทุกคนได้ทราบผ่านทางไลน์กลุ่ม

ผู้ส่งสารหลักกับผู้ส่งสารภายนอก ในส่วนของการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารหลักกับผู้ส่งสารภายนอกนั้นจะใช้การสื่อสารแบบเป็นทางการ เช่น การทำหนังสือราชการ แต่หากได้รู้จักกันแล้วก็จะติดต่อกันส่วนตัวตามความสะดวกของรายคนหรือรายกลุ่ม

ผู้ส่งสารหลักกับผู้รับสาร ก่อนที่จะเข้าร่วมอบรม ผู้ส่งสารจะติดต่อสื่อสารกับเกษตรกรรุ่นใหม่ทางช่องทางการโทรศัพท์ การสื่อสารนั้นมีลักษณะเป็นแบบทางการและมีการโต้ตอบกันในรูปแบบของการสื่อสารระหว่างบุคคล เมื่อได้เข้าร่วมอบรมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ตั้งแต่วันแรกของการอบรมจะให้เกษตรกรรุ่นใหม่เข้าร่วมไลน์กลุ่ม เพื่อใช้เป็นช่องทางการสื่อสารหลัก ในไลน์กลุ่มนี้จะมีการอภิปราย เกษตรกรรุ่นใหม่และเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งการติดต่อสื่อสารผ่านไลน์กลุ่มนี้มีทั้งการสื่อสารแบบเป็นทางการ และการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ โดยมีทิศทางการสื่อสารแบบแนวบนลงล่างและการสื่อสารแบบแนวนอน มีระดับการสื่อสารทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคลและระดับการสื่อสารแบบกลุ่ม

ผู้ส่งสารรณรงค์กับผู้รับสาร มีลักษณะรูปแบบการสื่อสารเหมือนกับผู้ส่งสารหลักกับผู้รับสาร ต่างกับเพียงและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ผู้ส่งสารรณรงค์จะได้เจอกับผู้รับสารครั้งแรกในวันที่เริ่มจัดกระบวนการการเรียนรู้ครั้งที่ 1 การสื่อสารจะมีทั้งแบบทางการและแบบไม่เป็นทางการ และส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารแบบสองทิศทาง เพราะเนื่องจากมีช่องว่างระหว่างกันจากการเป็นเกษตรกรด้วยต้น ยกเว้นผู้ที่ไม่ค่อยจะมีปฏิสัมพันธ์กับใครผ่านบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีทิศทางการสื่อสารแบบแนวตั้งและการสื่อสารแบบแนวนอน มีระดับการสื่อสารทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคลและระดับการสื่อสารแบบกลุ่ม

ผู้ส่งสารภายนอกกับผู้รับสาร หลังจากที่ไม่มีการปฏิสัมพันธ์กัน เช่น การอบรม การเข้าร่วมฟังให้ คำปรึกษาเกี่ยวกับพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผู้ส่งสารภายนอกบางคนอาจจะให้คอนแทคเพื่อไว้ติดต่อในห้วงอบรม หรืออาจจะมีการแลกเปลี่ยนการติดต่อเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม

ตอนที่ 2 การเรียนรู้แบบนำตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

วิจัยใช้แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learning) ของ Knowles (1975) มาอธิบายวิธีการเรียนรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ แนวคิดนี้ได้อธิบายถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ดังนี้คือ 1) การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง 2) กำหนดเป้าหมาย 3) การออกแบบวางแผนการเรียนรู้ 4) ดำเนินการเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการ 5) การประเมินผลกระบวนการในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการที่ผู้เรียนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเองโดยดำเนินการ

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเกษตรกรรุ่นใหม่จำนวน 12 ราย ด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกต คือ

1) ภูมิหลังของตัวเกษตรกรรุ่นใหม่ ประกอบด้วย เพศ สถานภาพ จบการศึกษา พื้นฐานครอบครัวเกี่ยวกับการทำเกษตร ประสบการณ์การทำงาน เริ่มทำการเกษตร รูปแบบการทำเกษตร จุดเปลี่ยนสู่การเป็นเกษตรกร

2) การเรียนรู้แบบนำตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ และเครื่องมือการสื่อสารที่ใช้ในการเรียนรู้ได้แก่

สื่อสิ่งพิมพ์ : หนังสือ ตำรา นิตยสาร วารสารวิชาการ บทความทางวิชาการ

สื่อออนไลน์ : ยูทูป เว็บไซต์

สื่อบุคคล : คนในครอบครัว บุคคลต้นแบบ เจ้าหน้าที่เกษตร เพื่อนเกษตรกรรุ่นใหม่ เกษตรกรรุ่นพี่ รวมไปถึงนักวิชาการและวิทยาการ

สื่อกิจกรรม : การฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการ Pitching

ตอนที่ 3 การสื่อสารการพัฒนาของกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย ชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย (YSF CR Club) เริ่มรวมกลุ่มกันในปี พ.ศ. 2560 เป็นการรวมกลุ่มโดยไม่ได้เป็นแบบภาคบังคับ เกิดจากการเกาะกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ แต่มีจุดประสงค์เดียวกัน คือ ต้องการขับเคลื่อนเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยการเชื่อมโยงเครือข่ายองค์ความรู้และสืบสานอาชีพเกษตรกรให้เติบโตก้าวไกลไปสู่ระดับสากล

ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 53 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการและสมาชิก

ประธานชมรม 1 คน

รองประธานฝ่ายกิจกรรม 1 คน

รองประธานฝ่ายการตลาด 1 คน

ประสานงาน 1 คน

ประชาสัมพันธ์ 1 คน

วิชาการ 1 คน

เหรียญก 1 คน

เลขานุการ 1 คน

และสมาชิก 45 คน

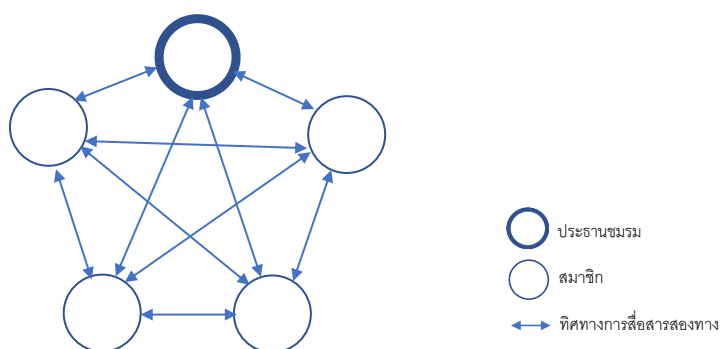
สมาชิกทุกคนเป็นผู้ที่เข้าร่วมโครงการการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่มาก่อน และ
ชมรมได้เชิญเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าร่วมด้วย

ลักษณะการสื่อสารภายในชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย เป็นการสื่อสาร
แบบสองทาง (Two-Way Communication) และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory
Communication)

ใช้สื่อออนไลน์ในการติดต่อแบบสื่อสารแบบสองทาง โดยมีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารที่
หลากหลาย เช่น การแจ้งเพื่อทราบ การชี้แจง การขายสินค้าหรือหาผลผลิตทางการเกษตร แหล่งซื้อ
ขาย การร่วมแสดงความคิดเห็น การดำรงรักษากลุ่ม การประสานความสัมพันธ์ การแก้ไขความ
ขัดแย้ง เป็นต้น

รูปแบบการสื่อสารภายในที่พบ ชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย มี
วัตถุประสงค์ในการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การการร่วมแสดงความคิดเห็น
ทั้งในการประชุม การแก้ไขความขัดแย้ง การร่วมวางแผนงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับฟาร์ม
ต้นแบบ เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในชมรม Young Smart
Farmer จังหวัดเชียงราย มีทิศทางการไหลของข้อมูลที่เกิดขึ้นภายในชมรมฯ คือ การสื่อสารแบบทุก
ช่องทาง (All Channel Network)

การสื่อสารแบบทุกช่องทางเป็นการสื่อสารแบบกระจายอำนาจ สมาชิกในชมรม Young Smart
Farmer จังหวัดเชียงราย มีการติดต่อสื่อสารกันได้โดยอิสระไม่มีใครตัดสินใจคนเดียว แต่จะเป็นการ
ร่วมกันคิดร่วมกันแก้ปัญหา เป็นวิธีที่ใช้ได้ตรงกับกระบวนการกลุ่ม เพราะทุกคนมีโอกาสในการ
ปฏิสัมพันธ์กัน

ภาพ 43 รูปแบบการสื่อสารแบบทุกช่องทางของชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย

นอกจากการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์แล้ว ชมรมยังได้มีการจัดประชุมขึ้น ทุก ๆ 2 เดือน เรียกว่า “การประชุมสัญจร” คือ นำการประชุมมารวมกับการสัญจรเยี่ยมชนฟาร์มของสมาชิกชมรมฯ โดยใช้พื้นที่ในการจัดประชุม คือ ฟาร์มของสมาชิกชมรม ทำให้ได้ไปเยี่ยมชมเยียน ศึกษาดูงานฟาร์มของสมาชิกในกลุ่มด้วย ซึ่งในการการจัดประชุมแต่ละครั้งจะเลือกเวียนไปที่ละอำเภอ และจะได้เยี่ยมชมฟาร์มต้นแบบ

จากการศึกษาพบว่าชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย มีกระบวนการมีส่วนร่วม ของสมาชิก ร่วมกันขับเคลื่อนกลุ่มไปพร้อมๆ กันในทุกมิติ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การวางแผน การดำเนินงาน และการจัดและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จะสร้างความเชื่อมโยง เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การคิด การเข้าร่วมกิจกรรม การร่วมลงมือปฏิบัติ และร่วมลงมือรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด

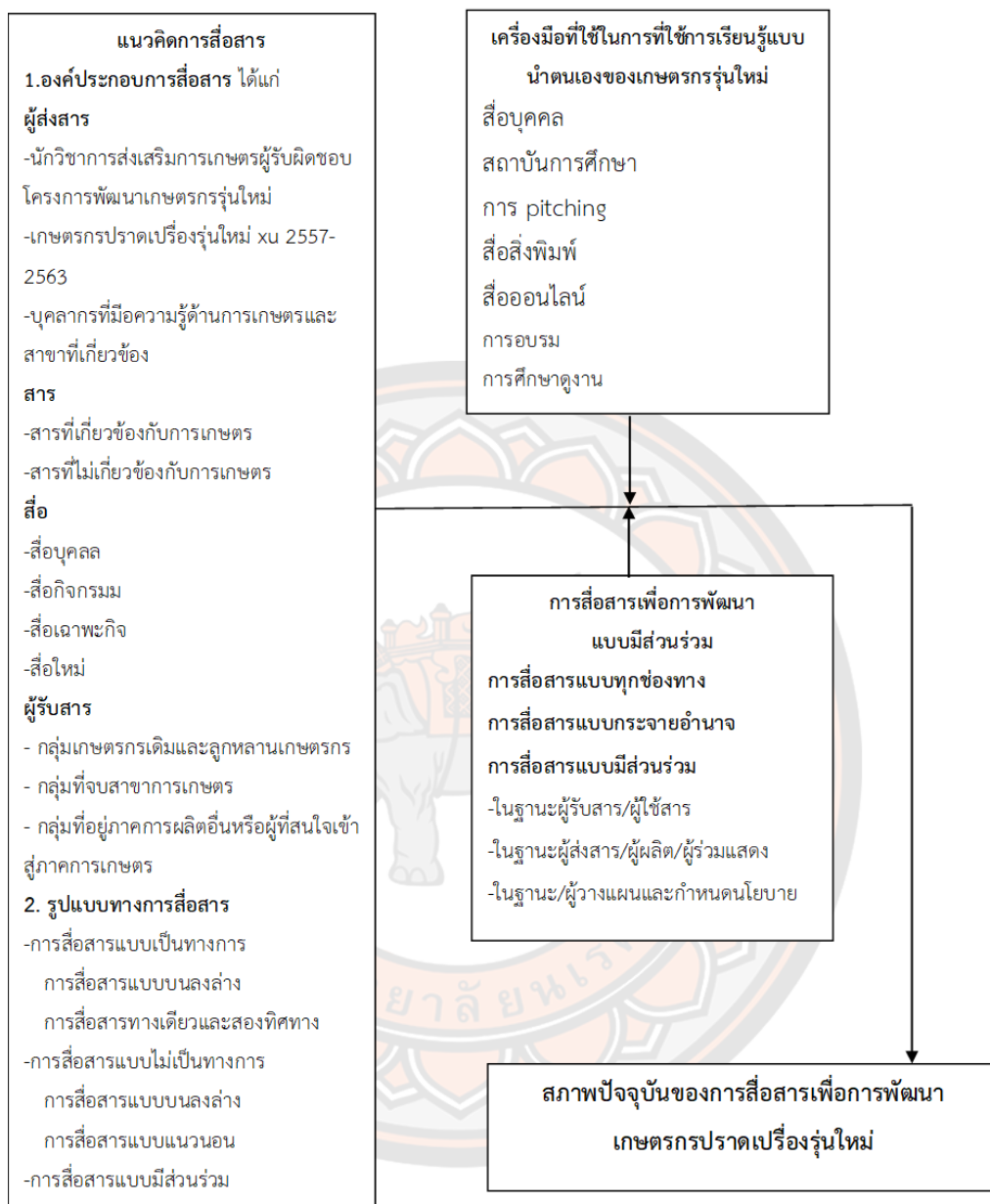
ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดการมีส่วนร่วมโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น

1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร ได้แก่ การที่เกษตรกรรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชมรมพร้อมทั้งได้นำองค์ความรู้ต่างๆ ที่ได้จากการเยี่ยมชมฟาร์มไปปฏิบัติด้วย

2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมแสดง ได้แก่ การที่เกษตรกรรุ่นใหม่มีส่วนร่วมมากกว่าเป็นแค่ผู้ใช้สารหรือยอมรับนำไปปฏิบัติแต่จะเป็นผู้ช่วยเผยแพร่ มีตำแหน่งส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชมรม และได้มีส่วนร่วมผลิตและแสดง คลิปวีดิทัศน์เรื่องการเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งจัดทำโดยจังหวัดเชียงรายร่วมกับคณะทำงานพรรคเพื่อเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียง และสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย

3) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย ได้แก่ การที่เกษตรกรรุ่นใหม่มีส่วนร่วมใน การวางแผน เกี่ยวกับการดำเนินงานในเรื่องของบุคลากร เวลา สถานที่ การติดต่อประสานงานกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น ภายในชมรมรวมทั้งมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ให้กลุ่มขับเคลื่อนต่อไป

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ในวัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย สรุป สภาพปัจจุบันของการสื่อสารการเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย ได้ดังภาพ 5.2

ภาพ 44 สภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปรารถนาเครื่องรุ่นใหม่

วัตถุประสงค์ข้อ 2 รูปแบบการสื่อสารการเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่
จังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการการทำสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อถามเกี่ยวกับ 1) คุณลักษณะและบทบาทของผู้ส่งสาร 2) คุณลักษณะของเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ 3) กระบวนการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม รายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) รุ่นปี พ.ศ.2564 – 2565 จำนวน 8 คน

(2) กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่ผ่านการเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) รุ่นปี พ.ศ. 2557-2563 และได้รับใบประกาศการกรมส่งเสริมการเกษตรเรียบร้อยแล้ว จำนวน 8 คน

(3) กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายที่เข้าร่วมแต่ไม่ครบเงื่อนไขที่โครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) กำหนดไว้ จำนวน 8 คน

2) กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholder) จัดประชุมร่วมกันเป็น 1 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

- นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ของจังหวัดเชียงราย จำนวน 1 คน

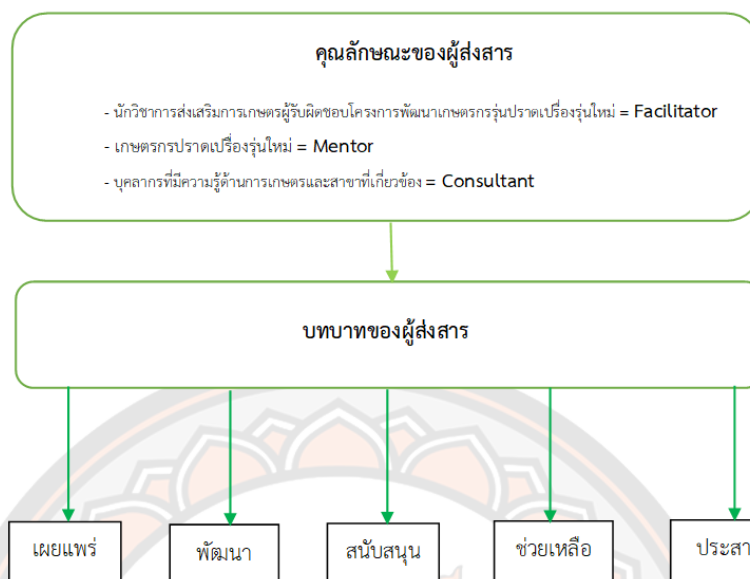
- ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ/นักวิชาการ/บุคลากรที่มีความรู้ด้านการเกษตรและสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน

- ปราชญ์ด้านการเกษตร /เกษตรกรปราดเป็รื่อง /เกษตรกรต้นแบบ จำนวน 1 คน

ผลการศึกษาจากผู้ส่งสารและผู้รับสาร เกี่ยวกับ 1) คุณลักษณะและบทบาทของผู้ส่งสาร 2) คุณลักษณะของเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ 3) กระบวนการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ มีดังนี้

1. คุณลักษณะและบทบาทของผู้ส่งสาร

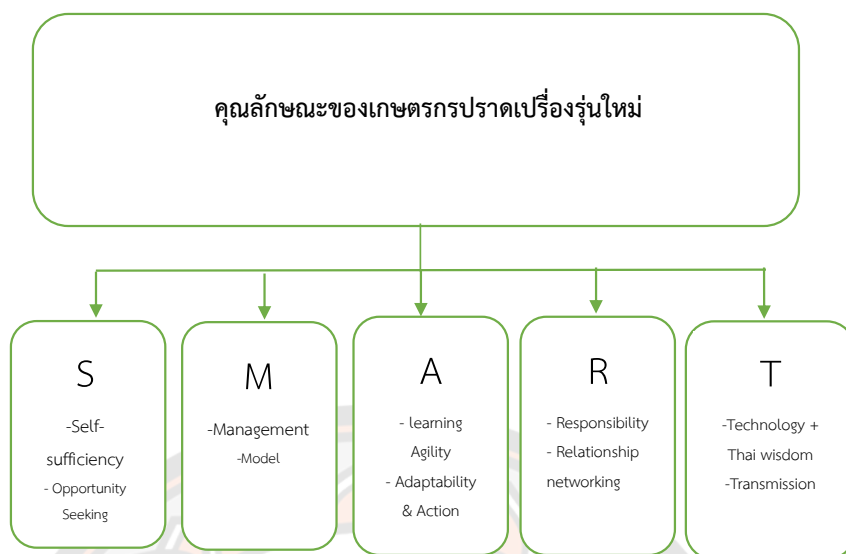
จากการแสดงความเห็นของผู้ให้ข้อมูล มองว่า คุณลักษณะของเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ควรมีลักษณะดังนี้ ดังภาพ 4.5

ภาพ 45 คุณลักษณะบทบาทของผู้ส่งสารที่เหมาะสมต่อการเป็นผู้พัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่

2) คุณลักษณะของเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ โดยใช้เกณฑ์การประเมินคุณสมบัติเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้กำหนดไว้ 6 ข้อ เป็นตัวตั้งต้น ได้แก่ 1) มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ 2) มีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล และใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการได้ 3) มีความรู้และเข้าใจในการบริหารจัดการผลผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) 4) มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค 5) มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม และ 6) มีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร

จากการแสดงความเห็นของผู้ให้ข้อมูล มองว่า คุณลักษณะของเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ควรมีลักษณะดังนี้ ดังภาพ 6.4

ภาพ 46 คุณลักษณะของเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่

3) การใช้สื่อและสารเพื่อใช้ในโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่

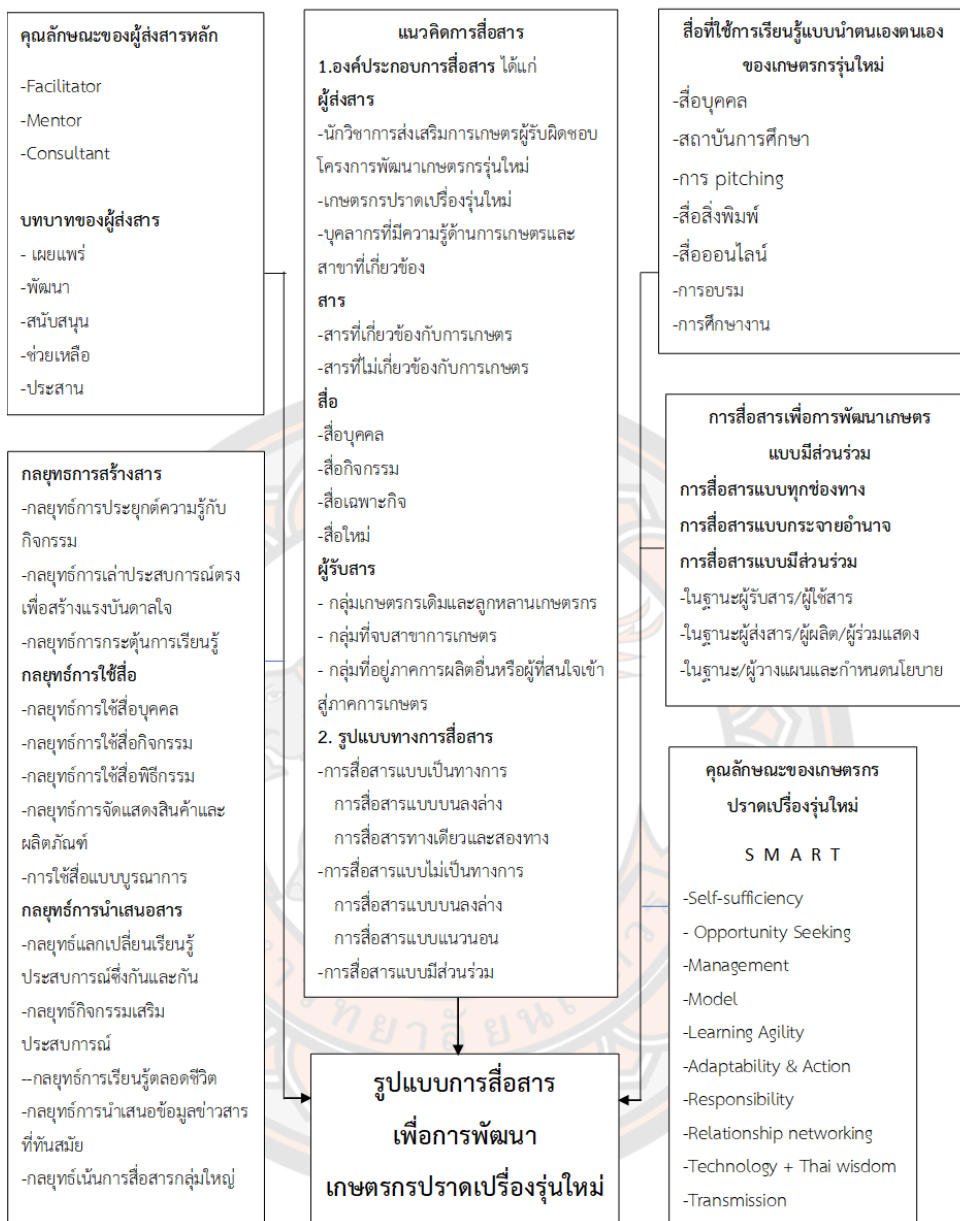
ผู้ให้ข้อมูลได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสรุปออกมาเป็นกลยุทธ์เกี่ยวกับสารและสื่อ ดังนี้ กลยุทธ์การสร้างสาร กลยุทธ์การใช้สื่อ และกลยุทธ์การนำเสนอสาร เพื่อนำมาสร้างการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรรุ่นใหม่นี้ ตั้งแต่ระดับความรู้ ความตระหนักรู้ ทักษะคิด หรือพฤติกรรม

กลยุทธ์การสร้างสาร : 1) กลยุทธ์การประยุกต์ความรู้กับกิจกรรม 2) กลยุทธ์การเล่าประสบการณ์ตรง เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และ 3) กลยุทธ์การกระตุ้นการเรียนรู้

กลยุทธ์การใช้สื่อ : 1) กลยุทธ์การใช้สื่อบุคคล 2) กลยุทธ์การใช้สื่อกิจกรรม 3) กลยุทธ์การใช้สื่อพิธีกรรม 4) กลยุทธ์การจัดแสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์ และ 5) การใช้สื่อแบบบูรณาการ

กลยุทธ์การนำเสนอสาร : 1) กลยุทธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน 2) กลยุทธ์กิจกรรมเสริมประสบการณ์ 3) กลยุทธ์การเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) กลยุทธ์การนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย และ 5) กลยุทธ์เน้นการสื่อสารกลุ่มใหญ่

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ในวัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อำเภอเชียงรายและวัตถุประสงค์ที่ 2 รูปแบบการสื่อสารการเกษตรเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่อำเภอเชียงราย สามารถสรุปออกมาเป็นแผนภาพแบบจำลองรูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่อำเภอเชียงราย ได้ดังภาพ 47

ภาพ 47 รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย

6.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ 4 หัวข้อดังนี้ คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสารดังนี้

ผู้ส่งสาร

ผู้ส่งสารหลักหรือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ของจังหวัดเชียงราย จากเดิมหน้าที่ในการส่งเสริมความรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก แต่ในโครงการนี้ นักส่งเสริม ทำหน้าที่หลักเป็น “ผู้จัดการการเรียนรู้” ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร โดยการหนุนเสริมให้เกิดช่องทางและกลไกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านเครือข่ายการเรียนรู้แบบไม่เป็นการหรือกึ่งทางการ และการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีหน้าที่สนับสนุน อำนวยความสะดวกและประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรต่างๆ ตลอดจนเข้าไปเรียนรู้ร่วมกับเกษตรกร

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยได้นำมาเปรียบเทียบกับคุณลักษณะและบทบาทหน้าที่ของนักส่งเสริมการเกษตรจากของสมาคมส่งเสริมการเกษตรแห่งประเทศไทย นักวิชาการและความคิดเห็นจากเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ เกษตรกรรุ่นใหม่ และบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องด้านการเกษตร รายละเอียดดังตาราง

ตาราง 6 เปรียบเทียบคุณลักษณะนักส่งเสริมการเกษตร

คุณลักษณะนักส่งเสริมการเกษตร		
สมาคมส่งเสริมการเกษตรแห่งประเทศไทย	นักวิชาการ	เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ เกษตรกรรุ่นใหม่ และบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องด้านการเกษตร
มีความรับผิดชอบและกระตือรือร้นให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธา	มีความรับผิดชอบในหน้าที่	มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม
มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร	การถ่ายทอดความรู้และให้คำปรึกษา	มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทำหน้าที่เป็นผู้กลั่นกรองและมีความสามารถทั้งการรับเข้าและการถ่ายทอด
ไม่ถือสันโดษและเต็มใจให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น	มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีทัศนคติที่ดีต่องาน	มีมนุษยสัมพันธ์สูง เป็นผู้ควบคุมความสัมพันธ์ ทั้งภายในโครงการและเป็นตัวแทน ในการติดต่อกับภายนอก

คุณลักษณะนักส่งเสริมการเกษตร		
รู้จักถ่อมตนและมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจคนอื่น	ยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น เรียนรู้จากชาวบ้าน	เคารพในความเห็นที่แตกต่าง เปิดใจและยอมรับฟังความคิดเห็น
ปรับปรุงตนให้ทันเหตุการณ์โดยสม่ำเสมอ	มีการพัฒนาตนเองและใฝ่รู้	ยอมรับนวัตกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นใหม่
คิดถึงผู้อื่นมากกว่าคิดถึงตนเอง		มีจิตใจมุ่งมั่นที่จะพัฒนา ไม่เพียงแต่เฉพาะตนเอง แต่หมายรวมถึงการพัฒนาบุคคลที่เกี่ยวข้อง
	มีความรู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพอย่างถูกต้อง	มีองค์ความรู้และความชำนาญ ทั้งทางกว้างและลึกด้าน การเกษตร และมีความรู้เชิงสหวิทยาการ
มีความกระตือรือร้น ในการทำงาน และกระทำด้วยความจริงใจ		มีความกระตือรือร้น สนใจ ติดตามความเคลื่อนไหวของสิ่งต่างๆ รอบตัวอยู่เสมอ
		มีความเป็นผู้นำ มีบทบาทในการ เป็นผู้โน้มน้าวชักจูงใจ เป็นผู้ตัดสินใจ ในการแสดงความคิดเห็นหรือการทำการกิจกรรมต่างๆ
มีความคิดริเริ่มและเชื่อมั่นในตนเอง		
มีความอดทนและความพยายาม		
	มีวิสัยทัศน์กว้างไกล	
	มีความคิดเป็นระบบ รู้จักวิเคราะห์ สังเคราะห์	
	มีอุดมการณ์ในการทำงาน	
	มีคุณธรรมและจริยธรรม	

จากตาราง 6 จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะของนักส่งเสริมการเกษตร จากสมาคมส่งเสริมการเกษตรแห่งประเทศไทย นักวิชาการ และเกษตรกร มีคุณลักษณะทั้งเหมือนและแตกต่างกัน แตกต่างจากที่เกษตรกรได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน

คุณลักษณะนักส่งเสริมการเกษตรของที่มีเหมือนกัน ทั้ง 3 ฝ่าย มี 6 คุณลักษณะ ได้แก่ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยอมรับความคิดเห็นจากผู้อื่น และพัฒนาความรู้อยู่เสมอ

คุณลักษณะนักส่งเสริมการเกษตรที่มีเหมือนกันที่มีเหมือนกันของสมาคมส่งเสริมการเกษตรแห่งประเทศไทยและเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ และเกษตรกรรุ่นใหม่) ได้แก่ มีความกระตือรือร้น คุณลักษณะนักส่งเสริมการเกษตรที่มีเหมือนกันที่มีเหมือนกันของนักวิชาการและเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ และเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้แก่ การมีความรู้อย่างเชี่ยวชาญ

คุณลักษณะนักส่งเสริมการเกษตรที่มีเฉพาะของสมาคมส่งเสริมการเกษตรแห่งประเทศไทย ได้แก่ มีความคิดริเริ่มและเชื่อมั่นในตนเองและมีความอดทนและความพยายาม

คุณลักษณะนักส่งเสริมการเกษตรที่มีเฉพาะของนักวิชาการ ได้แก่ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดเป็นระบบ รู้จักวิเคราะห์สังเคราะห์ มีอุดมการณ์ในการทำงาน และมีคุณธรรมและจริยธรรม และ คุณลักษณะนักส่งเสริมการเกษตรที่มีเฉพาะของเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ และเกษตรกรรุ่นใหม่ มีความเป็นผู้นำ มีบทบาทในการเป็นผู้นำในน้ำซักใจ เป็นผู้ตัดสินใจ ในการแสดงความคิดเห็นหรือการทำกิจกรรมต่างๆ

ตาราง 7 เปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของนักส่งเสริมการเกษตร

บทบาทหน้าที่ของนักส่งเสริมการเกษตร	
กรมส่งเสริมการเกษตร	เกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ เกษตรกรรุ่นใหม่ และบุคลากรที่มีความ เกี่ยวข้องด้านการเกษตร
ครู/ที่ปรึกษา	ที่ปรึกษา
วิทยาการ	วิทยาการ
วิทยาการกระบวนการ	ผู้จัดการการเรียนรู้
นักประสานงาน	ผู้ประสานงาน
นักจัดการ	นักจัดการและวางแผน
ผู้ให้บริการ	ผู้ให้บริการข้อมูลข่าวสาร ความรู้ เทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ เกษตรกรรุ่นใหม่
นักวิเคราะห์	
นักวิจัยและพัฒนา	นักวิจัย

บทบาทหน้าที่ของนักส่งเสริมการเกษตร
พี่เลี้ยงและผู้สนับสนุน
นักสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายการพัฒนา
นักสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรม
สื่อบุคคล
นักพัฒนาทั้งตนเองและผู้อื่น

จากตาราง 7 จะเห็นได้ว่าบทบาทของนักส่งเสริมการเกษตร จากสมาคมส่งเสริมการเกษตรแห่งประเทศไทย และเกษตรกร มีบทบาทที่เหมือนกัน 6 ใน 7 บทบาทจากที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดไว้ ที่บทบาทแตกต่าง จะเป็นบทบาท เกี่ยวกับเรื่องของการที่ นักส่งเสริมจะต้องทำหน้าที่เป็นเหมือนผู้จัดการการเรียนรู้ และเน้นในเรื่องของกระบวนการมีส่วนร่วม คนกลางที่เชื่อมคนทำงานเข้าด้วยกัน เป็นผู้ที่ช่วยผลักดันให้เกิดความรู้ที่สำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนางานและการเปลี่ยนแปลง ภายใต้ผู้จัดการการเรียนรู้เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม ดึงความคิดที่มีคุณค่าจากภายในตัวสมาชิกออกมาให้มากที่สุด และเกิดเป็นการวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศผ่านการใช้เทคนิคและกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหัวใจที่สำคัญ จึงทำให้บทบาททางด้านนี้มีเพิ่มมากขึ้นสำหรับบทบาทหน้าที่ของนักส่งเสริมการเกษตร ในโครงการการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่

ผู้ส่งสารหรือเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่หรือเกษตรกรรุ่นพี่ จะเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและประกอบอาชีพเกษตรเช่นเดียวกัน ในทางปฏิบัติ เกษตรกรรุ่นพี่จะทำหน้าที่เหมือนพี่เลี้ยง ที่จะทำให้หน้าที่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะมีพี่เลี้ยงคอยดูแลให้คำปรึกษาในด้านการทำงาน การใช้ชีวิต การถ่ายทอดความรู้วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ดีที่สุด ก็คือ การที่บุคคลได้พูดคุยกับอีกคนหนึ่ง ดังนั้น การพูดคุยในระบบพี่เลี้ยง แท้จริงแล้ว คือ การติดต่อสื่อสารระหว่างเพื่อนร่วมงานที่ประสบการณ์มากกว่าอีกคนหนึ่งนั่นเอง การถ่ายทอดความรู้จำนวนมากจึงเกิดขึ้น เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับองค์กรในปัจจุบัน ที่จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกัน เกิดการสร้างเครือข่าย และความสามัคคีที่ดีในการทำงาน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2564) ระบบพี่เลี้ยงเกี่ยวข้องของการพัฒนาบุคคลใหม่มีการเติบโตเกิดการเรียนรู้มีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้สามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้นประสบความสำเร็จตามเป้าหมายโดยมีพื้นฐานมาจากการมีสัมพันธภาพที่ดีมีความจริงใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ สมเกียรติ ทำนอก และคณะ (2556) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง (Coaching and

Mentoring) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะพื้นฐานด้านความรู้และด้านการปฏิบัติก่อนเข้าร่วมโครงการของผู้บริหาร อยู่ในระดับดี ส่วนของครูอยู่ในระดับพอใช้ หลังเข้าร่วมโครงการของทุกกลุ่มอยู่ในระดับดี สมรรถนะพื้นฐานของครู หลังสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง

สาร

การสื่อสารภายในโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ส่งสารหลักจะเป็นผู้ส่งสารข่าวสารต่างๆ ที่สำคัญ ตั้งแต่ก่อนเริ่มการอบรม ไปจนจบโครงการฯ ร่วมกับผู้ส่งสารรอง อีกทั้งเกษตรกรรุ่นใหม่สามารถเป็นได้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารได้ สารจากผู้ส่งสารหลัก แบ่งเป็นสารที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกร อันได้แก่ 1) เกษตรต้นน้ำ เกษตรกลางน้ำ และเกษตรปลายน้ำ และ 2) สารที่ไม่เกี่ยวกับการเกษตรโดยตรง ได้แก่ สารที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ฯ, สารขอความร่วมมือ/ขอความช่วยเหลือ, สารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผล, สารเสียงสะท้อน-การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น, และข้อมูลข่าวสารจากภายนอกโดยผู้ส่งสารหลักจะเป็นผู้คัดกรองก่อนที่จะส่งให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่

คำสำคัญของสาร ตัวเนื้อหาสารจะทำให้เห็นผลกระทบที่มีต่อผู้รับสาร สาร คือตัวเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตผู้ส่งสารและผู้รับสารที่อยู่ในกระบวนการการสื่อสาร นอกจากนั้นแล้วยังสารเชื่อมโยงออกไปถึงสังคมภายนอกอยู่ด้วยเพราะกระบวนการสื่อสาร เนื้อหาสารนั้นสะท้อนให้เห็นถึงเจตนาของผู้ส่ง การวิเคราะห์เนื้อหายังสามารถสะท้อนย้อนกลับให้เห็นถึงความตั้งใจของผู้ผลิตสารได้เช่น สารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของเกษตรต้นน้ำ เนื้อหาสารจะส่งผลกระทบต่อผู้รับสาร นักวิชาการเกษตร เกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ล้วนแต่พูดถึง “เรื่องของใบรับรองมาตรฐานทางการเกษตรกรที่ต้องมี” เพราะเนื่องจากสารที่ส่งไปนั้นให้ความสำคัญต่อผู้รับสารซึ่ง การได้ใบรับรองมาตรฐานจะทำให้ตลาด เปิดกว้างมากขึ้น รวมไปถึงการ การส่งออกต่างประเทศก็ต้องมีมาตรฐานใบรับรองที่ขึ้นอยู่กัประเทศนั้นๆ ต้องการ ดังนั้น ผู้ส่งสารทั้ง 3 กลุ่มต่างจึงผลิตสาร ที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานทางการเกษตร เพราะต้องการให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถสร้างมูลค่า ราคาเพิ่มให้กับสินค้า และสามารถวางจำหน่ายในฐานการตลาดที่กว้างมากขึ้น รวมถึงยังส่งผลไปถึงผู้บริโภค ที่จะได้รับสินค้าปลอดภัย นอกจากนั้นแล้วการได้ใบรับรองมาตรฐาน เกษตรกรรุ่นใหม่ยังสามารถนำไปสร้างสารที่เกี่ยวข้องกับสินค้าของตนได้อีกด้วย

เนื้อหาในการสื่อสารจะเกี่ยวข้องกับวิธีการติดต่อสื่อสาร บุคคลที่ติดต่อด้วย ระดับของการสื่อสาร และความสำเร็จในการสื่อสาร ซึ่งเนื้อหาในการสื่อสารนั้น จะมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องทางการเกษตรและเนื้อหาสารที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเกษตร นั่นคือเป็นเรื่องของกระบวนการจัดการการสื่อสารในกลุ่ม เช่น สารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผล สารที่เป็นเสียงสะท้อน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สารที่ขอความร่วมมือ และสารยังเป็นตัวที่บ่งบอกถึงในเรื่องของ

สัมพันธ์ภาพและความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ส่งสารกับผู้รับสารด้วย ยกตัวอย่างเช่น สารที่ถูกส่งออกไปในไลน์กลุ่ม มีสารที่เกี่ยวกับสภาพอากาศ โดยส่งภาพถ่ายจากดาวเทียมชี้ให้เห็นถึงพายุที่กำลังก่อตัว หมายความว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีความตั้งใจที่จะส่งสารเพื่อเตือนภัยให้กับเกษตรกรด้วยกัน เพราะเกษตรกรจะได้มีการป้องกันเตรียมตัวรับมือก่อน เพราะเนื่องจากหากเกิดฝนฟ้าคะนองที่มีลูกเห็บ จะก่อให้เกิดผลเสียขึ้นอย่างรุนแรงทั้งกับผลิตผลทางการเกษตร และยังรวมไปถึงอาคารสิ่งก่อสร้างอีกด้วย หรือสารที่ใช้ในการสานสัมพันธ์กลุ่มเช่น ศาลที่บ่งบอกถึงการให้กำลังใจกันและกัน ศาลที่เล่าเรื่องจากพีแหระ ที่เกษตรกรรุ่นใหม่ได้ไปเจอมาในวันนี้ หรือเนื้อหาสารที่มีการแซว สารเหล่านี้นอกจากจะทำให้ไลน์กลุ่มเกิดการเคลื่อนไหว ในทุกๆ วันแล้ว ยังทำให้มองเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยกันอีกด้วย

กลยุทธ์การใช้สื่อแบบบูรณาการ การใช้สื่อแบบบูรณาการ ในการจัดเวที ของการพัฒนาเกษตรกร ปรับเปลี่ยนรุ่นใหม่ ใช้สื่อหลายๆประเภท ที่มีการเชื่อมประสานกัน เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้วัฒนธรรมและสานสัมพันธ์ไปยังเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้สื่อแต่ละสื่อ นั้นจะส่งเสริมกันได้ดีเป็นอย่างดี ซึ่งในโครงการจะมีสื่อบุคคล สื่อกิจกรรม สื่อเฉพาะกิจ การศึกษาดูงาน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการใช้สื่อที่หลากหลายรูปแบบนี้ ประเภท ผสมผสานการเกี่ยวพันกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้เพราะสื่อแต่ละประเภท มีธรรมชาติข้อดีข้อจำกัดที่แตกต่างกันหากนำสื่อต่างๆมาใช้ผสมผสานกันก็จะช่วยเสริมกันและกัน สอดคล้องกับ พนม คลีฉายา (2549) ได้กล่าวถึง การบูรณาการสื่อว่าเป็นแนวทางในการใช้สื่อหลาย ๆ ประเภทผสมผสานกัน เพื่อนำสื่อเหล่านั้นมาเคลื่อนหมุนการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้สื่อแต่ละประเภทจะมีธรรมชาติที่แตกต่างกันมีข้อดีข้อจำกัดแตกต่างกันหากนำสื่อต่าง ๆ มาใช้ผสมผสาน ก็จะช่วยเสริมกันและกัน ทำให้ผู้รับสารสามารถรับสารได้เข้าใจเพิ่มมากขึ้น

กลยุทธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จากการศึกษาพบว่าการใช้สารแบบไม่เป็นทางการโดยการเล่าสู่กันฟัง เป็นช่องทางในการสื่อสารโดยใช้ตนเองทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลที่เป็นตัวกลางสำคัญในการสื่อสาร เนื้อหาที่เข้มข้นเป็นเรื่องของความสำเร็จ และความล้มเหลว ที่ได้จากการทำการเกษตรทำให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันพร้อมทั้งนำผลผลิตเหล่านั้น

กลยุทธ์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ จะช่วยทำให้ เกษตรกรผู้เข้าอบรมมีความรู้และความเข้าใจได้เร็วขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ อันจะนำไปสู่พฤติกรรมหรือการยอมรับปฏิบัติในที่สุด สอดคล้องกับ ปิยพัทธ์ร์ สีนบัวทอง (2544) ได้กล่าวว่า จากการปฏิบัติ เมื่อพิจารณาจากกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติแล้ว พบว่าต้องมีสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลง กระบวนการสื่อสารมีส่วนในการเป็นสิ่งเร้าที่สำคัญในการให้ความรู้และประสบการณ์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพิ่มขึ้น

กลยุทธ์การเรียนรู้ตลาดชีวิต เกษตรกรรุ่นใหม่ จะต้องพัฒนาตนเอง ตลอดเวลาจากการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเลี้ยงดูจะไม่หยุดเพียงแค่ข้อมูล จากบุคคลที่ให้ความรู้ ชาวนั้น หากยัง ต้องรับรู้

ถึงความต้องการ ของตนเอง ว่า ต้องการที่จะเรียนรู้ประยุกต์ใช้ข้อมูลและทักษะใหม่ๆ เสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต จะทำให้ตัวเกษตรกรนำความรู้ที่มีในตนเองมาบวกรวมกับความรู้ที่ได้รับเพิ่มจากการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำมาประยุกต์ ปรับให้เหมาะสมกับวิถีการทำเกษตรของตน ซึ่งสอดคล้องกับ นนทยา หงรัตน์ (2552) ที่ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การสื่อสาร เพื่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ของเกษตรกรพบว่า การเรียนรู้เป็นเป้าหมายหลักของเกษตรกร แต่ก่อนที่เข้ามาศึกษา ร่วมกันกับกลุ่มและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้น จะต้องเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และจะส่งผลให้เกษตรกรพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา

สื่อ

ผู้วิจัยแบ่ง สื่อ เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ สื่อที่ใช้ในโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ และสื่อที่ใช้ในการเรียนรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

สื่อที่ใช้ในโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่

สื่อที่ใช้ในโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ประกอบด้วย สื่อบุคคล สื่อกิจกรรม สื่อเฉพาะกิจ และสื่อใหม่

สื่อบุคคล เป็นสื่อที่ผู้ส่งสาร ทั้ง 3 กลุ่มทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคล ด้วยคุณสมบัติของการเป็นสื่อบุคคล สื่อบุคคลเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงและใกล้ชิดกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด สามารถจูงใจ

เกษตรกรได้ด้วยการพูดคุยแบบเป็นกันเอง เพราะเป็นสื่อที่ต้องมีการเผชิญหน้า เห็นหน้าค่าตากัน ดังนั้นผู้ที่ทำ

หน้าที่เป็นสื่อบุคคลจะทราบปฏิกิริยาตอบกลับจากเกษตรกรได้ทันทีทันใด เนื่องจากเห็นอากัปกิริยาซึ่งกันและกันว่าเป็นอย่างไรและสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งของตนเองและเกษตรกรได้ตลอดเวลาเพื่อให้การสื่อสารนั้นบรรลุเป้าหมาย สื่อบุคคลหรือ นักส่งเสริม หมายถึงผู้ให้บริการวิชาการถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมที่ดีขึ้น สื่อบุคคลมีบทบาทหลายประการ เช่น บทบาทผู้ประสานงาน ผู้ให้ความรู้ ผู้ให้คำปรึกษา และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการสื่อสารในการส่งเสริมการเกษตร สื่อบุคคลถือเป็นผู้ส่งสารที่เป็นผู้นำสารหรือความรู้ ข้อมูลข่าวสารไปสู่เกษตรกร โดยสื่อบุคคลที่ดีควรมีทักษะการสื่อสาร ทศนคติ ความรู้ และความสามารถในการเรียนรู้ด้านสังคม วัฒนธรรมของชุมชนเกษตร(เฉลิมศักดิ์ ดุ่มศิริณ, 2556: 2-19) สอดคล้องกับการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์สื่อบุคคลเพื่อสร้างเครือข่ายการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเกษตรกร

อินทรีย์ ของ รุจจิรา จิตต์ตั้งตรง (2557) พบว่า สื่อบุคคลมีความสำคัญในการส่งเสริมการเกษตร ดังนี้

เพื่อยกระดับความรู้ ความเข้าใจของเกษตรกรหรือผู้รับสาร ด้วยการแนะนำวิชาการด้านการเกษตรใหม่ๆที่เหมาะสมให้เกษตรกรได้รับและนำไปขบคิด แนะนำส่งเสริมการพัฒนาการผลิตทางการเกษตร วิทยาการสมัยใหม่โดยจงใจให้เกษตรกรเกิดความรู้ที่ต้องการทดลองใช้วิทยาการใหม่ ๆ เพื่อกระตุ้นและสนับสนุนให้เกษตรกรมีความสามารถในการผลิตโดยการนำศักยภาพที่มีอยู่ในตัวออกมาใช้เพื่อการพัฒนาการผลิต เป็นการกระตุ้นหรือช่วยย้ําให้เกษตรกรได้มองเห็นบทบาทและความสามารถที่ซ่อนอยู่ในตัวเกษตรกรที่สมควรนำออกมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมในด้านการผลิต กระตุ้นและสนับสนุนให้เกษตรกรมีความสามารถในการผลิตโดยการนำศักยภาพที่มีอยู่ในตัว

ออกมาใช้เพื่อการพัฒนาการผลิต เป็นการกระตุ้นหรือช่วยย้ําให้เกษตรกรได้มองเห็นบทบาทและความสามารถที่ซ่อนอยู่ในตัวเกษตรกรที่สมควรนำออกมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมในด้านการผลิต และสร้างบรรยากาศให้เกษตรกรมีโอกาสในทางพัฒนาปัญญาหรือความรู้ความสามารถโดยรู้จักปฏิบัติตนให้มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม และงานวิจัยของพลชัย เพชรปลอด (2555) ศึกษากระบวนการพัฒนาการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านเกษตรอินทรีย์ของประชาชนชาวบ้านศูนย์เครือข่ายประชาชนชาวบ้าน บ้านดอนผิงแดด จังหวัดเพชรบุรี พบว่า กระบวนการพัฒนาการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านเกษตรอินทรีย์ของประชาชนชาวบ้านแบ่งเป็น 3 ยุคคือ ยุคที่เป็นผู้รับนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์โดยผู้นำชุมชน ยุคที่เป็นผู้เผยแพร่นวัตกรรม ยุคที่เป็นผู้พัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ กระบวนการพัฒนาการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ของประชาชนชาวบ้านศูนย์เครือข่ายประชาชนชาวบ้านบ้านดอนผิงแดด คือ ภาพสะท้อนบทบาทที่สำคัญของสื่อบุคคลในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น สื่อบุคคลสามารถทำหน้าที่ในการแพร่กระจายนวัตกรรมได้ดี ประชาชนชาวบ้านทุกคนล้วนเป็นสื่อบุคคลที่ทรงประสิทธิภาพ สื่อบุคคลกับการแพร่กระจายนวัตกรรม สื่อมวลชนจะมีประสิทธิภาพเรื่องการสร้างความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม ขณะที่สื่อบุคคลจะมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่จะส่งผลให้เกิดการยอมรับหรือปฏิเสธแนวคิดใหม่ๆ คนส่วนใหญ่ไม่ได้ประเมินนวัตกรรมจากด้านข้อมูล กลยุทธ์สื่อบุคคลที่มักพบคือ กลยุทธ์ความเป็นกันเองในการสื่อสารระหว่างบุคคล กลยุทธ์การใช้ภาษาท้องถิ่น กลยุทธ์การสื่อสารในบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ และข้อแตกต่างที่ค้นพบคือสื่อบุคคลในยุคใหม่ๆ เริ่มเป็นผู้ที่เปิดรับนวัตกรรมใหม่ๆ มากขึ้นและสามารถทำหน้าที่ในการแพร่กระจายนวัตกรรมได้ดีกว่ายุคก่อนๆ ซึ่งส่งผลให้สื่อบุคคลมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสารได้ดีกว่ายุคก่อน สอดคล้องกับ บุหลัน กุลวิจิตร (2560) ได้กล่าวถึง สื่อบุคคลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยี และนวัตกรรมให้แก่เกษตรกรเพื่อให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สื่อบุคคลเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงและใกล้ชิดกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด สามารถจงใจเกษตรกรได้ด้วยการพูดคุยแบบเป็นกันเอง เพราะเป็นสื่อที่ต้องการมีการเผชิญหน้าเห็นหน้าค่าตากัน ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลจะทราบปฏิกิริยาตอบกลับจากเกษตรกรได้

ทันทีทันใด เนื่องจากเห็นอากัปกิริยาซึ่งกันและกันว่าเป็นอย่างไรและสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งของตนเองและเกษตรกรได้ตลอดเวลาเพื่อให้การสื่อสารนั้นบรรลุเป้าหมาย

สื่อกิจกรรม เป็นสื่อที่มีลักษณะสำคัญของการใช้สื่อเฉพาะเพื่อการพัฒนา โดยเลือกกิจกรรมที่กลุ่มเป้าหมายสนใจและเน้นให้กลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทั้ง การปรับกระบวนทัศน์ตามวัตถุประสงค์และความบันเทิงไปพร้อมๆ กัน โดยโครงการอบรมเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ได้จัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายรูปแบบขึ้น สื่อกิจกรรม ประกอบด้วย การจัดค่าย การจัดกิจกรรมพิเศษ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การสัญจรพบปะเยี่ยมเยียนฟาร์มตัวอย่าง สื่อกิจกรรมแต่ละประเภท มีความโดดเด่นที่แตกต่างกัน

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เลือกที่จะอบรมในรูปแบบของการจัดค่าย เพราะค่ายเป็นสื่อกิจกรรม ที่ต้องมีการวางแผนองค์ประกอบทุกส่วนเอาไว้ล่วงหน้า มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และจะต้องระบุ ผู้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และการวางตัวกลุ่มผู้รับผิดชอบในการทำหน้าที่ต่าง ๆ ในค่ายจากนั้นเป็นองค์ประกอบเรื่องของเวลาและสถานที่ การวางแผนเรื่องรูปแบบ ประเภท ลำดับและขั้นตอนของกิจกรรมที่ใช้ การวางกฎระเบียบ ซึ่งเป้าหมายของการ จัดค่ายในครั้งนี้ เน้นในส่วนของ การปรับกระบวนทัศน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ และการสร้างเครือข่าย การวางเงื่อนไขจากสื่อกิจกรรมค่าย และการออกแบบกิจกรรมต่างๆ ล้วนมักมีความหมายหรือเป้าประสงค์อยู่เบื้องหลัง และค่ายยังเป็น สื่อกิจกรรมแบบบูรณาการ เนื่องจากในค่ายจะมีกิจกรรมย่อย ที่ถูกจัดไว้ โดยแต่ละกิจกรรม ที่จัดขึ้นมาจะมีเป้าหมาย ของแต่ละกิจกรรมนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมเชิงวิชาการ กิจกรรมเชิงสันตนาการ เช่น สถานที่ที่จัด สาเหตุที่ต้องมาจัดที่อำเภอพาน และอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง เพราะ ต้องการให้เกษตรกรรุ่นใหม่ ได้ใช้เวลาช่วงกลางคืน ในการทำความรู้จัก สานสัมพันธ์ กับทั้งเกษตรกรรุ่นใหม่เอง และเกษตรกรรุ่นพี่ นอกจากนี้แล้วยังได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ อภินันท์ ธรรมเสนา และคณะ (2556) ศึกษาเรื่องกระบวนการใช้กิจกรรมค่ายเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน จัดกิจกรรมค่ายผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อฝึกฝนให้เยาวชนในจังหวัดอุบลราชธานี สามารถนำเอาสื่อสมัยใหม่ไปใช้ในการรักษาป่าชุมชนของตน การจัดเข้าค่ายนี้ ทำให้เด็กๆ ได้รับความรู้ทั้งสองเรื่องพร้อมกันคือ เรื่องของการผลิตสื่อวีดิทัศน์และการรักษาป่าชุมชนของตน เยาวชนที่มาเข้าค่ายได้ทำ ความรู้จักและได้แลกเปลี่ยนเกี่ยวกับป่าชุมชนของตนกับเยาวชนอื่น พร้อมกับได้รับความรู้เรื่องการผลิตสื่อวิทยุชุมชนกลับไปทดลองในพื้นที่ของตน

การจัดแสดงและการจำหน่ายสินค้า นอกจากจะเป็นกิจกรรมทางการตลาดแล้ว ยังใช้เป็นเครื่องมือในการช่วยประชาสัมพันธ์ทั้งสินค้าและบริการรวมถึงความสามารถของเกษตรกรรุ่นใหม่ เช่น การนำเทคโนโลยีทางการเกษตร การปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ไปสาธิต ให้ดูเป็นแบบอย่าง เป็นการสร้างความน่าสนใจให้กับบูทและดึงคนเข้าบูทได้ด้วย นอกจากนี้การ จัดแสดงและจำหน่ายสินค้า ยังสามารถ ออกแบบ ในเรื่องของ การนำเสนอสินค้าเกษตรกร ให้ดูน่าสนใจ เช่น หากสินค้าเป็นข้าว

สามารถสร้างความสนใจได้ด้วยตัวกลืน โดยมาจากการหุงข้าว เพื่อนำไปให้ผู้สนใจได้ชิม ซึ่งจะได้ทั้งการรับกลิ่นและการทดลองชิม ทำให้เพิ่มยอดขายได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถเปรียบเทียบสินค้ากับคู่แข่ง และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมงานพิจารณาคัดเลือกสินค้าหลากหลายได้อย่างใกล้ชิด กิจกรรมการศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ โดยก่อนไปศึกษาโดยเว้น โดย การศึกษาดูงาน ผู้รับผิดชอบ จะต้องแจ้ง ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ทราบก่อนว่า สถานที่ที่จะไปดูงานเกี่ยวข้องกับอะไร มีอะไรที่น่าสนใจบ้าง เพื่อให้ เกษตรกรรุ่นใหม่ ได้เตรียมตัว และทำการศึกษา ในสิ่งที่ต้องการจะไปดู ในการศึกษาดูงานนั้น เป็นเพียงที่แห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับการแลกเปลี่ยนประสบการณ์มุมมองความคิดเห็นต่างๆ ร่วมกันในสถานการณ์เดียวกัน และเมื่อศึกษาดูงานเสร็จสามารถนำสิ่งที่ได้ไปเรียนรู้มาถอดบทเรียน เพื่อดูความสำเร็จของทีนั้นๆ ว่าเขามีกระบวนการอย่างไร

การพบปะสังสรรค์เยี่ยมเยียนฟาร์มตัวอย่าง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกรรุ่นใหม่ จะช่วยกันเลือกฟาร์มตัวอย่าง ที่มีความน่าสนใจเข้ากับสถานการณ์ในตอนนั้น และตรงกับความสนใจส่วนมากของเกษตรกรรุ่นใหม่เอง การไปเยี่ยมชมฝ่าย ของเกษตรกรรุ่นใหม่ นอกจากจะเป็นสื่อ ที่ทำให้เราได้เห็นได้สัมผัส รวมไปถึงการทดลองปฏิบัติ แล้ว ในทางตรงกันข้ามเจ้าของฟาร์มก็จะได้ฝึกเรื่องของการนำเสนอ รวมถึงการเล่าเรื่อง ที่มาความเป็นไป ปัญหาอุปสรรค กว่าจะมาถึงทุกวันนี้ได้ ซึ่งในการเยี่ยมชมฟาร์มเกษตรกรร่วมกัน จะมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อนช่วยเพื่อน ยกตัวอย่าง เช่น ฟาร์มที่เราไปดูสามารถนำเอาเทคโนโลยี การบริหารจัดการฟาร์ม หรือการแก้ไขปัญหา นำมาใช้กับฟาร์มของตนเองได้ รวมไปถึง การแลกเปลี่ยนมุมมองความคิดเห็นของผู้ที่เข้าร่วมด้วยกัน ก็จะทำให้มุมมองของเกษตรกรรุ่นใหม่แต่ละคนเปิดขยายเพิ่มขึ้น

สื่อเฉพาะกิจ ประกอบด้วย การจัดประชุม การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ตราสัญลักษณ์ สื่อ เอกสารประกอบการอบรม

การจัดประชุมเป็นแหล่งระดมความคิดเห็นในการวางแผน วางนโยบาย ตลอดจนแนวปฏิบัติ หรือระดมความคิด เพื่อให้การปฏิบัติงานของกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งสำเร็จผลตามเป้าหมาย ฉะนั้น การจัดการประชุม และการเขียน รายงานการประชุมที่กระชับรัดกุม จะสนองให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประชุมตามความมุ่งหมาย เพื่อมาร่วมปรึกษาหารือเพื่อร่วมกันคิดอย่างมีวัตถุประสงค์ มีระเบียบวิธี และเวลาที่กำหนดให้ วัตถุประสงค์ของการประชุมเพื่อแจ้งให้ทราบ ขอความคิดเห็น หาข้อตกลงร่วมกัน หาข้อยุติหรือเพื่อแก้ปัญหา การจัดการประชุมของ นักวิชาการเกษตรและเกษตรกรรุ่นใหม่ ถูกจัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ของการประชุมในแต่ละครั้งแตกต่างกันอยู่กับว่าเป้าหมายของแต่ละครั้งในการจัดประชุมเป็นอย่างไร ขั้นตอนการจัดงานประชุมจะต้อง มีการเตรียมการ กำหนด วัตถุประสงค์ในแต่ละครั้งของการประชุม การรายงานการประชุมวาระการประชุมรวมทั้งศึกษารายละเอียดของระเบียบวาระนั้น เพื่อสร้างแนวทางในการดำเนินการประชุมต่อไป การกำหนดวันเวลา สถานที่ รวมไปถึง

รูปแบบของการประชุม เช่นการประชุมออนไลน์หรือการประชุมแบบออนไลน์ หลังจากนั้นจะทำการนัดผู้เข้าร่วมประชุม เมื่อนัดเรียบร้อยแล้ว ก็จะดำเนินการประชุม ดำเนินการประชุมให้ราบรื่น เปิดโอกาสให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง รวมทั้งคอยสรุปประเด็นสำคัญของแต่ละเรื่องเพื่อหาข้อสรุปในการประชุม และนำผลที่ได้ไปปฏิบัติ

การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เป็นการผลิตสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือและสื่อกลางในการสื่อสารจากองค์กรสู่กลุ่มเป้าหมาย การสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดให้เกิดขึ้นระหว่างองค์กรกับกลุ่มเป้าหมายการถ่ายภาพกิจกรรม เขียนข่าวออกแบบจัดทำสื่อ การทำคอนเทนต์ออนไลน์ การออกแบบและการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์นั้น ทำขึ้นมาเพื่อเผยแพร่ ลงบน พื้นที่ของการประชาสัมพันธ์เช่น บอร์ดประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ สื่อสังคม การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่เป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เป็นกลยุทธ์สำคัญในการดำเนินงาน จากกลุ่มหรือองค์กรไปสู่สาธารณชน ให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดำเนินงาน

ตราสัญลักษณ์ การออกแบบตราสัญลักษณ์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ และเป็นผู้ออกแบบ ตราสัญลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย และออกแบบโลโก้ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ประเทศไทย โดยในการออกแบบแต่ละครั้ง จะออกแบบมากกว่าหนึ่งแบบ เพื่อนำไปโหวตและร่วมช่วยกันเลือก เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวขององค์กร ทำให้มีความโดดเด่น ง่ายต่อการจดจำ สร้างความน่าเชื่อถือและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรได้การออกแบบโลโก้หรือตราสัญลักษณ์จะเป็นตัวบ่งบอกถึงความ เป็นตัว เอง ว่าแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร ซึ่งเราพวกนี้สามารถทำได้ควรจดจำ ใช้สื่อสารได้ในระยะเวลาสั้นๆ เพราะจดจำและมองเห็นได้ง่ายกว่าข้อความใช้พื้นที่น้อย สามารถย่อ-ขยายได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะอ่านออกไหมเหมือนข้อความ เป็นสื่อเชิงสากล สามารถเข้าใจได้แม้ไม่รู้ภาษา กลุ่มลูกค้าจดจำได้ง่าย และเป็นเอกลักษณ์ของธุรกิจ การออกแบบจะส่งผลต่อภาพพจน์ของแบรนด์ ทำให้สื่อสารออกไปได้จากการออกแบบโลโก้

เลือกรุ่นและเลือกรุ่นขึ้นเพื่อกิจกรรมพิเศษ

เลือกรุ่น เกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย ได้จัดทำเลือกรุ่นขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ออกแบบสื่อด้วยการ ใส่ตราสัญลักษณ์หรือโลโก้ของเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเชียงรายก่อน แล้วจึงจัดทำสื่อในแต่ละรุ่น จะใช้ตราสัญลักษณ์เดิม แต่สิ่งที่เปลี่ยนคือสีของสื่อ เพื่อให้ทราบว่า เป็นรุ่นอะไร ลักษณะของสื่อเป็นสื่อโปสเตอร์ ทำให้สามารถสวมใส่ได้หลายโอกาส ข้อดีของการทำสื่อทิม เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเป็นทีมเวิร์ค และสร้างแรงผลักดันการทำงานเป็นทีม ให้ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่แบ่งแยก ช่วยประชาสัมพันธ์กลุ่มองค์กร ไปงานไหนจะสามารถจำได้ทันที

นอกจากนั้นแล้ว ชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย ได้จัดทำสื่อขึ้นมาเพื่อใช้ในงานสานสัมพันธ์พี่น้อง ครบรอบ 10 ปี การออกแบบสื่อเป็นของที่ระลึก ด้านหน้าตัวอักษรคำว่า Young Smart Farmer Chiang Rai 10TH และรูปกราฟิกรูปต้นไม้และนก ด้านหลัง เป็นการคอลแลปกับไร่

เชิญตะวัน มีและก็นำเอาคำสอนของพระเมธีวชิโรดม หรือ ท่าน ว.วชิรเมธี “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน จากนั้นจึงให้คนอื่นได้พึ่งพา” สาเหตุที่ยกเอาคำสอนของท่านมาใช้ เพราะท่านเป็นพระเป็นที่กลุ่ม เกษตรกรรุ่นใหม่และประชาชนทั่วไปนับถือและเคารพ คำสอนมาใส่ลงบนสื่อด้านหลัง เพราะเป็นการ เตือนสติและเป็นสิ่งยึดถือปฏิบัติให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ และท่านช่วยเขียนลายเส้นสติให้กับสื่อทุกตัว ที่จัดทำขึ้นมาเป็นของที่ระลึก 57 ตัว โดย ตัวเลข 57 มาจาก ปี พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นปีแรกที่ได้เริ่มมี โครงการ พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

เอกสารประกอบการอบรม ใช้ประกอบในการอบรม ในที่นี้เป็นเอกสารประกอบการอบรม ของวิทยากรภายนอก ทิศทางนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเชิญมาสอนในหัวข้อ การเป็นวิทยากรมืออาชีพ ให้กับกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ มีการจัดสอน บัตรการจัดเป็นการปิด จัดอบรมฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ เกษตรกรรุ่นใหม่ นำเอาไปใช้ได้จริง โดยจัดให้ผู้เข้าร่วม นำเสนอเกี่ยวกับ ฟาร์มของตนเอง 5 นาทีเป็น การเล่าให้กับผู้ที่มาศึกษาดูงาน ก่อนที่จะเข้าไปศึกษาดูงานในฟาร์ม กิจกรรมสานสัมพันธ์ ในทุกครั้ง ที่มีการจัดโครงการ พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ กิจกรรมสานสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมหนึ่ง ที่ถูกนำเข้ามาใช้ เพื่อทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่ ได้ ละลายพฤติกรรม สร้างความคุ้นเคย ทำความรู้จัก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การทำงานเป็นกลุ่ม ผ่านกิจกรรมสนทนาการต่าง เช่น การเล่นเกม การร่วมจุดเทียนปฏิญาณตนในการเป็นเกษตรกรที่ดี

สื่อใหม่

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ได้นำหลายกลุ่มมาใช้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 โลกมีลักษณะ เฉพาะที่สร้างความแตกต่างอย่างชัดเจนจากรูปแบบการสื่อสารแบบอื่น และยังเป็นช่องทางการติดต่อ สื่อสารในกลุ่ม สามารถเลือกใช้ได้โดยสะดวก ซึ่งโลกมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ (ศุภศิลป์ กุล จิตต์เจี๊วงค์, 2556 : 46-47)

1) เป็นการติดต่อสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) โลกเป็นการสื่อสาร โดยตรงจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยผู้ส่งสารสามารถส่งข้อความรูปภาพ เอกสาร หรือข้อมูล ข่าวสารตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารเพื่อก่อให้เกิดการรับรู้และพฤติกรรมที่ผู้ส่งสารต้องการ เช่น การ สนทนากับเพื่อนร่วมงาน การส่งภาพถ่ายการส่งรูปภาพ การส่งข้อมูลเกี่ยวกับการประชุมขององค์การ เป็นต้น อีกทั้งผู้รับสารยังสามารถแสดงปฏิกิริยาข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) โดยตรงได้ทันทีทำให้ผู้ ส่งสารสามารถทราบความสำเร็จของการติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว

2) สามารถทำการติดต่อสื่อสารได้เฉพาะกลุ่ม (Group Communication) เมื่อต้องการ พื้นที่เฉพาะสำหรับการติดต่อสื่อสารสามารถตั้งค่าการใช้งานของโลกด้วยวิธีการสร้างกลุ่มเฉพาะใน แวดวงสนทนาที่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างบุคคลหลายบุคคลให้สามารถเชื่อมต่อและสื่อสารกัน ภายในกลุ่ม เช่น กลุ่มงานด้านการวางแผนกลุ่มผู้บริหารขององค์การกลุ่มแผนงานด้านการเงิน เป็นต้น ซึ่งเมื่อสมาชิกภายในกลุ่มคนใดคนหนึ่ง ภายใต้อีกการได้ โดยโปรแกรมโลกเป็นโปรแกรมที่มี

สัญลักษณ์และสามารถใช้ติดต่อสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ตบนสมาร์ทโฟน จุดเด่นอย่างหนึ่งของ LINE นั่นก็คือบริการ Free Voice Calls ที่ให้ใช้งานสามารถโทรหาผู้ใช้ LINE ด้วยกัน โดยใช้งานผ่านเครือข่าย 3G และ Wi-Fi เพื่อส่งข้อมูลรูปแบบเสียง โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ นอกจากการแชทด้วยการส่งข้อความแบบปกติแล้ว LINE ยังสามารถอัดภาพวิดีโอหรือเสียงแล้วส่งไปให้เพื่อน ๆ ได้อีกด้วย โดยสามารถส่งได้เป็นคลิปวิดีโอหรือเสียงในแบบสั้น ๆ ความยาวไม่กี่วินาที อีกหนึ่งความสนุกของแอปฯ แชททั่วไปที่ขาดไม่ได้ก็คืออีโมติคอนน่ารัก ๆ ที่ช่วยเพิ่มสีสันให้การแชทสนุกสนานยิ่งขึ้น และสำหรับ LINE มีทั้ง Stickers และ Emoticons รูปแบบต่าง ๆ

การสื่อสารผ่านไลน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในมุมมองของผู้ส่งสารสามารถเป็นได้ทั้งการสื่อสารทางเดียวหากผู้รับสารไม่ตอบกลับ แต่วัตถุประสงค์ของไลน์จะใช้ในการสื่อสารสองทางโดยต้องมีทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร จึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร เมื่อการสื่อสารแล้วไม่เข้าใจในสิ่งที่ผู้ส่งสารส่งมา มีการอ่านแล้วไม่ได้รับการตอบกลับ หรือเวลาผู้ส่งสารถามไปไหนไม่ได้รับการตอบกลับ ทำให้การสื่อสารมีปัญหาเกิดความไม่เข้าใจกันนับว่าเป็นปัญหาในการสื่อสารบางคนรู้สึกไม่ไหวหน้าที่ที่ต้องตอบ ก็จะไม่ตอบกลับ

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรใช้เฟซบุ๊ก แฟนเพจ ชื่อว่า สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย เพื่อใช้ เป็นช่องทางในการส่งสารประเภทข่าว เพื่อการประชาสัมพันธ์ และเกษตรกรรุ่นใหม่ใช้เฟซบุ๊ก แฟนเพจที่มีชื่อว่า Young Farmer Chiang Rai

เฟซบุ๊ก (Facebook) ที่ได้ชื่อว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสาร ช่วยประชาสัมพันธ์ส่งเสริมภาพลักษณ์/สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีขององค์กร เพิ่มรายได้ให้กับธุรกิจ สร้างการมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกได้อย่างรวดเร็ว ช่วยประหยัดต้นทุน และเข้าถึงคนได้เป็นจำนวนมาก และยังใช้สร้างช่องทางในการทำธุรกิจ เฟซบุ๊กแฟนเพจ Young Farmers Chiang Rai ยังเป็นพื้นที่ ในการทำการตลาดออนไลน์ให้กับเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่ ได้นำสินค้าและผลิตภัณฑ์ของตน มาจำหน่าย ด้วยการใช้วิดีโอถ่ายทอดสด (live Facebook) ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่และยังเป็นช่องทางในการเริ่มต้นของการทำการตลาดออนไลน์

สื่อที่ใช้ในการเรียนรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

เกษตรกรรุ่นใหม่หลายคนใช้ การ pitching เมื่อมองว่าเป็นการประกวดแข่งขันรูปแบบหนึ่ง ที่ช่วยให้ในการเรียนรู้เกษตรกรรุ่นใหม่เริ่มต้นการเป็น Start Up และเข้าร่วมการ Pitching ทั้งกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เกษตรกรรุ่นใหม่มองว่า Pitching นอกจากจะทำให้ได้เงินสนับสนุนแล้วยังทำให้ได้เรียนรู้เรื่อง การวางแผนธุรกิจ การฝึกการนำเสนอ การโน้มน้าวใจ และการวิเคราะห์หลากหลายมิติ เช่น การวิเคราะห์ผู้ฟังและการสื่อสารในการพิชชิง (ศรีหทัย พรหมณี, 2561) คือการปรับทัศนคติของตัวเองว่าการพิชชิงทางธุรกิจนั้นไม่ได้เป็นการทำเพื่อตัวเองเท่านั้น แต่มันคือการร่วมมือกันของทั้งสองฝ่าย ต้องเปลี่ยนจากเรื่องของฉันหรือเรื่องของคุณมาเป็นเรื่องของเรา เปลี่ยน

จากความคิดที่ว่าผมทำอะไรให้กลายเป็นพวกเราจะร่วมมือกันทำอะไร เปลี่ยนจากการเล่าข้อมูล (tell) เป็นการพิสูจน์ว่าเราจะทำได้อย่างไร (prove) เปลี่ยนจากการนำเสนอ (presentation) ให้เป็นการสนทนา (conversation) และข้อมูลหรือสาร ต้องใส่ข้อมูลการเปรียบเทียบ ตัวเลข กราฟ รูปภาพ เพื่อให้ง่ายและดึงดูดความสนใจ

ผู้รับสารหรือเกษตรกรรุ่นใหม่

จากผลการวิจัย ประวัติความเป็นมาของกรณีศึกษา ความเป็นมาของครอบครัว ประสบการณ์การทำงาน และจุดเปลี่ยน มีประเด็นที่น่าสนใจนำไปสู่การอภิปรายผลดังนี้ การศึกษาและประสบการณ์จากผลการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่ศึกษาระดับปริญญาตรี มีเกษตรกรรุ่นใหม่ 7 คน ที่ครอบครัวไม่ได้ทำการเกษตรมาก่อน และมี 2 คนที่เรียนเกี่ยวกับการเกษตร ผู้วิจัยมองว่าการเรียนรู้ นั้นสามารถที่จะเริ่มเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ตลอดชีวิต เพียงแต่เราต้องเข้าใจตัวเองว่าต้องการที่จะเรียนรู้อะไร และนำไปใช้ทำอะไร สอดคล้องกับการเรียนแบบนำตนเอง ผู้เรียนมีความริเริ่มในการเรียนรู้โดยการวินิจฉัยความต้องการเรียนรู้ของตนเอง วางแผนการเรียนรู้ แสวงหาวิธีเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้ (Knowles, 1975)

ส่วนเกษตรกรรุ่นใหม่อีก 5 คนนั้น เดิมโตมาจากครอบครัวที่ทำการเกษตรมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ ปู่ย่าตายายและมีประสบการณ์ที่เคยช่วยครอบครัวทำการเกษตร มีที่ดินทำกินของตนเอง แต่เมื่อได้เข้ามาอยู่ในการภาคเกษตร เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องการที่จะปรับให้วิธีการทำเกษตรกรเป็นไปความต้องการของตนเอง เช่น YSF 11 ปรับเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรจากเดิมที่ครอบครัวทำโดยใช้สารเคมี มาเป็นเกษตรอินทรีย์ หรือ YSF 4 นำเอาระบบเกษตรอัจฉริยะเข้ามาใช้ เกษตรกรรุ่นใหม่จะประสบความสำเร็จได้ คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งบุคคลที่จะประสบความสำเร็จได้ นั้นจะต้องพัฒนาตนเอง และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังที่ อมราภรณ์ หมีปาน (2552) กล่าวว่า มนุษย์เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์จึงเกิดขึ้นตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมให้มนุษย์ได้เรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาหรือกิจกรรมเรียนรู้โดยตรง หรือจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ นับว่ามีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะสภาพสังคมได้แปรเปลี่ยนไปอยู่ เสมอ การดำรงชีวิต และการเรียนรู้ของมนุษย์จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ใน บริบทแวดล้อมที่สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ได้เกิดการเรียนรู้ และสอดคล้องกับแนวคิดของศรีนยา คำพิลา (2546, อ้างถึงใน พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข, 2559) ที่ได้ถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ตัวเอง เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยากสำหรับเกษตรกรและชาวบ้านทั่วไป ในที่นี้ เสนอการเรียนรู้โดยการทำบันทึกรายจ่าย ด้วยการเก็บข้อมูลการ

ดำรงชีวิตในแต่ละวัน ยอมรับต่อ ข้อมูลที่ปรากฏขึ้น เพื่อเข้าใจพฤติกรรมของตนเองและครอบครัว เช่น รายจ่ายนั้นเป็นรายจ่ายที่จ่าย เพราะความจำเป็นหรือตามความต้องการ เพื่อรู้จักกิเลสของตนเองและเรียนรู้ที่จะพอประมาณ 2) การเรียนรู้และทำความเข้าใจปัญหาของตนเอง โดยมีแนวคิดว่าเป็นปัญหา คือ สิ่งที่ต้องเรียนรู้ เพื่อทำ ความเข้าใจและพัฒนาความสามารถในการจัดการกับปัญหานั้น ๆ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการที่ ผู้คนในชุมชนจะได้มาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาของกันทั้ง ปัญหาส่วนตัวและปัญหาส่วนรวม เพื่อช่วยกันแก้ไข 3) การเรียนรู้และทำความเข้าใจทรัพยากรท้องถิ่น ในที่นี้ทรัพยากร หมายถึง สิ่งทั้งปวงอันมีค่าที่เป็นทั้งคุณค่าและมูลค่าเป็นของจริง เช่น ที่ดิน พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ผลผลิตในไร่ นา แหล่งน้ำ ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งผู้คนที่พร้อมด้วยความรู้ภูมิ ปัญญาและประสบการณ์ ชีวิตที่ยาวนาน ประเด็นสำคัญอยู่ที่การเรียนรู้และเข้าใจ คุณค่าของ ทรัพยากร รู้จักพัฒนา และรู้จัก จัดการทรัพยากรที่ยังคงมีอยู่ จากนั้นจึงไปสู่การเรียนรู้และทำความเข้าใจกระบวนการจัดการเพื่อพึ่งตนเอง

กลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่

รูปแบบการสื่อสารภายในที่พบ ชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การการร่วมแสดงความคิดเห็น ทั้งในการประชุม การแก้ไขความขัดแย้ง การร่วมวางแผนงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับฟาร์ม ต้นแบบ เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย มีทิศทางการไหลของข้อมูลที่เกิดขึ้นภายในชมรมฯ คือ การสื่อสารแบบทุกช่องทาง (All Channel Network) สอดคล้องกับ กุลทัต หงส์ชยางกูร และปรัชญานันท์ เทียงจรรยา ได้ศึกษาการสร้างและการบริหารกลุ่มไว้ว่า ปัจจัยสำคัญในการสร้างและบริหารกลุ่ม ประกอบด้วย ผู้นำของกลุ่ม การกำหนดตัวผู้นำกลุ่มที่มีภาวะผู้นำเข้มแข็ง สามารถระดมความร่วมมือร่วมใจจากสมาชิกในกลุ่มรวมทั้งมีความรู้และประสบการณ์ร่วมกับเครือข่ายมีความเข้าใจในปัญหา และความต้องการของกลุ่ม เป็นที่ยอมรับเชื่อถือของ สมาชิกและที่สำคัญคือ สามารถบริหารกลุ่มได้ และระบบ การติดต่อสื่อสารและการมีกิจกรรมร่วมกัน การติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิกเป็น ช่องทางที่สร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่ายซึ่งต้องอาศัยผู้ประสาน และต้องใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการติดต่อสื่อสาร การมีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพราะเป็นการสร้างเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาไปด้วยกัน กระบวนการสื่อสารเป็นกลไกที่เชื่อมสมาชิกของเครือข่ายเข้าหากัน ช่วยสร้างความเข้าใจในภารกิจของกลุ่มให้กับสมาชิก ช่วยแพร่กระจายความรู้หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกระดับความตระหนักในปัญหาของสมาชิก รวมถึงการมีระบบการเรียนรู้ร่วมกัน

ชมรม Young Smart Farmer จังหวัดเชียงราย ยังได้มีการจัดกิจกรรมประชุมสัญจรขึ้นอย่างสม่ำเสมอ มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนของกลุ่ม และส่งผลต่อระบบการเรียนรู้ร่วมกัน การมีกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เป็นกลไกสำคัญที่จะดึงสมาชิกของ

เครือข่ายให้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์ต่อเนื่อง รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารกลุ่มจะแข็งแรงก้าวหน้าขึ้นไปได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของสมาชิกของเครือข่าย การให้ความรู้เฉพาะเป็นสิ่งจำเป็น เพราะแต่ละกลุ่มอยู่ในบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกัน จึงต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาสมาชิกของกลุ่มอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน จากการปฏิบัติทางการติดต่อผ่านทาง การเขียน การพบปะพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกัน มีกิจกรรมประชุมสัมมนา ร่วมกัน จะช่วยให้กลุ่มเกิดความรู้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาความต่าง ที่อยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์จริง ดังนั้นการจัดระบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะช่วยสร้างและสะสมองค์ความรู้ที่สามารถนำมาปรับใช้และเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีความจำเป็นต่อการพัฒนาของเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นอย่างยิ่ง ทั้งในส่วนของการมีส่วนร่วมในการร่วมกันจัดโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่และการมีส่วนร่วมของชมรม สอดคล้องกับ ปารีชาต สถาปิตานนท์ (2549) หัวใจสำคัญของของกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมคือ กระบวนการร่วมกันคิด ร่วมกันรับฟัง และเคารพในความคิดของผู้อื่น ตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน ร่วมวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางสังคม แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนกระบวนการค้นหาแนวทางและตัดสินใจร่วมกัน โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานที่สมบูรณ์ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคมจะนำไปสู่สำนึกเชิงสาธารณะ (Public Conscientization) และกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ระหว่างสมาชิกในสังคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคม

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องรุ่นใหม่จังหวัดเชียงราย” ผู้วิจัยได้เสนอข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ประการ คือ

1. ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกรรุ่นใหม่

1.1 การใช้สื่อออนไลน์ที่มีเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ชมรมยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์เชียงราย มีเกษตรกรผู้มีความรู้ความสามารถ และยังเป็นความรู้ที่มีความหลากหลายในด้าน การเกษตรดังนั้นจึงควรนำความรู้ที่มีมา ร่วมกันจัดการองค์ความรู้ให้เป็นความรู้ของกลุ่มโดยเริ่มจากนำองค์ความรู้จากคนในกลุ่มพัฒนาคนในกลุ่มเองและ สอง นำความรู้ที่มีจากในกลุ่ม นำมาพัฒนาสู่ภายนอกเช่นการ จัดอบรมให้กับบุคคลภายนอกที่สนใจ อาจจะมีค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมอบรมเพื่อเป็นรายได้ ให้กับทางชมรม นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่า เกษตรกรรุ่นใหม่บางคน ได้นำองค์ความรู้ที่ตนเองมี จัดเผยแพร่ลงทางช่องทางยูทูป ซึ่ง ผู้วิจัย เห็นว่า ถ้าหากใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจ ยังสมาร์ทเชียงราย เป็นพื้นที่เผยแพร่องค์ความรู้ให้กับสาธารณชนทั่วไปฟรีโดยการจัด อาจจะมีเริ่มต้นจากเดือนละ 1 ครั้ง มีการทำ

ประชาสัมพันธ์ก่อนว่าเราจะพูดเรื่องอะไรโดยทำเป็นไลฟ์สด เพื่อจะมีการโต้ตอบกันระหว่างกรรมการไลฟ์สด ความรู้หรือสารที่ถ่ายทอดไปนั้น ส่งผลอย่างไรกับผู้เข้า เข้ามาชม ทั้งนี้ยังเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับชมรมอีกด้วย

นอกจากนั้น การใช้ ไลน์กลุ่ม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการที่จะจัดเยี่ยมชมฟาร์มเพื่อนเกษตรกรระบบออนไลน์ อาจจะทำสลับกับประชุมสัญจรโดยทำให้มีการออนไลน์ขึ้นมา ในเดือนที่ไม่ได้จัดประชุมสัญจร โดยการออนไลน์นั้นก็ทำให้ คนที่เป็นเจ้าของฟาร์มเล่าเรื่องเกี่ยวกับฟาร์มของตน และบอกถึงข้อดีข้อเสียเพื่อที่จะให้ สมาชิกในชมรม ได้ทั้งความรู้และร่วมกันช่วยแก้ปัญหา อีกทั้งยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ที่จะต้องเดินทางเพราะจังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่กว้างใหญ่และบางพื้นที่เป็นเขาทำให้การเดินทาง ต้องใช้เวลา

1.2 กระบวนการทำงานกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่

ผู้วิจัยพบว่า ในส่วนของการมีส่วนร่วมของกลุ่มยังมีน้อย เช่น การเข้าร่วมประชุมที่ไม่ใช้ประชุมสัญจร พบว่าในการมีส่วนร่วมที่จะเข้ามาประชุมมีจำนวนน้อย หากเทียบกับจำนวนสมาชิกที่มีผู้วิจัย จึงเสนอว่า ในการประชุมอาจจะจัดขึ้นในรูปแบบของไฮบริด จัดขึ้นพร้อมกันทั้งออนไลน์และออนไลน์ เพื่อให้บุคคลที่ไม่สามารถแต่สนใจเข้าร่วมการประชุมสามารถเข้าประชุมได้ และยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง โดยที่จะมีการถามก่อนว่าสะดวกประชุมเวลาไหน เพื่อให้การประชุมจะได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากสมาชิกอย่างทั่วถึงและในส่วนของการดำเนินงานของชมรม ควรมีการกำหนดวาระของคณะกรรมการให้ชัดเจน และมีการขยายจำนวนสมาชิกหรือการผลัดเปลี่ยนให้กับคนที่เข้ามาใหม่ได้มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ กระจายความรับผิดชอบของผู้ดำเนินไปสู่นักนำใหม่ โดยให้ผู้ดำเนินเป็นที่เลี้ยงดูและถ่ายทอดประสบการณ์ และเสริมคุณภาพผู้เข้ามาใหม่ เช่น สนับสนุนผู้ที่เข้ามาใหม่เข้าร่วมงานอบรม การสัมมนา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาเกษตรกรปราดเป็รื่องรุ่นใหม่กับจังหวัดอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบ กระบวนการสื่อสาร การเรียนรู้และการมีส่วนร่วม เพื่อจะได้แนวทางที่หลากหลายในการพัฒนาต่อไป

2) การศึกษารูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาของนักวิชาการส่งเสริมเกษตร ในฐานะของผู้จัดการการเรียนรู้และการพัฒนานักวิชาการเกษตรควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิติมา สุรสนธิ. (2557). ความรู้ทางการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักส์ จำกัด.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2548). ก้าวต่อไปของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2543). สื่อเพื่อชุมชน: การประมวลองค์ความรู้. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรการจัดกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). Young Smart Farmer อนาคตและทิศทางภาคเกษตรไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2548). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- จินตนา สุขจามันท์. (2549). การศึกษาและการพัฒนาชุมชน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภัสวดี นิติเกษตรสุนทรและคณะ. (2557). ปรัชญาวิทยาศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร. หน่วยที่ 3 แนวคิดหลักด้านการสื่อสาร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช. นักพิมพ์
- ธีรพงษ์ แก้วหาญ 2544 กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งประชาคม ประชาสังคม” พิมพ์ครั้งที่ 7 เอกสารวิชาการ ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- อัจฉรา ศรีพันธ์. (2554). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม. ใน การบรรยายรายวิชาการสื่อสารเพื่อการพัฒนา. พิษณุโลก คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). การมีส่วนร่วม: หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สิริลักษณ์การพิมพ์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). 45 ปีกรมการพัฒนาชุมชนเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชน. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน.
- ปรมะ สตะเวทิน. (2540). หลักนิเทศศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2552). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

สภาวณิ ทรวงพรวาณิษฐ์ (เรียบเรียง) 2546 วิธีการและเครื่องมือในการสร้างประสิทธิภาพในการ
ดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น. โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่าย
การท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค,
เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560) เกษตรกรยุคใหม่ เพื่อ
อนาคตประเทศไทยเอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2560 ของ สศช. เรื่อง “ขับเคลื่อน
แผนฯ 12 สู่ออนาคตประเทศไทย” วันจันทร์ที่ 3 กรกฎาคม 2560

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2552). แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ การประยุกต์ และการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่
ที่ 2. กรุงเทพฯ: โฟร์เพช

สมยศ นาวิการ. (2545). การบริหาร. กรุงเทพฯ: ชาญวิทย์เซ็นเตอร์.

พีระ พรนวม. (2544). ศรีทธาต่อหลักการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์การบริหาร
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิทยานิพนธ์

เกษศิรินทร์ พิบูลย์. (2560). ความหลากหลายของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และ
ปราจีนบุรี: คุณลักษณะ, ปัญหาที่เผชิญและการมีส่วนร่วมกับโครงการสนับสนุนเกษตรกร.
เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กียรติยา สวัสดิภาพ. (2554) ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของ
เกษตรกร รุ่นใหม่. พัฒนาสังคม. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จิราภรณ์ ศรีคำ. (2547). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนวชิ
รวิทย์ ระดับประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธัญพร วณิชฤทธา. (2558). การพัฒนารูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบผสมผสาน ด้วยหลักการ
สื่อสารเพื่อการพัฒนาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้เป็นทีมของกลุ่มกองทุน
หลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ดำรงพล ดุมน้อย. (2561) การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการทำเกษตรอินทรีย์ของมูลนิธิสายใยแผ่นดิน
และการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรบ้านขุนลาว ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอ
เวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. การสื่อสารศึกษา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ประสาทพร สীগพลี. (2560) เครือข่ายปั๊มเพาะเกษตรกรรมรุ่นใหม่ : การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรมภาคครัวเรือน. ปรัชญาดุสิตบัณฑิต นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- นิคม ผัดแสน. (2540). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาต่อการพัฒนาการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนอุดรศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นันทิยา ศรีทัดจันทา. (2557) แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในจังหวัดเลย. เกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต. เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นลทวรรณ มากหลาย. (2557) แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในจังหวัดระยอง ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. เกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต. เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- พชรพลชัย เอี่ยมอาภรณ์. (2557) แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่. เกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต. เกษตรศาสตร์และสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พลชัย เพชรปลอด (2555) กระบวนการพัฒนาการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านเกษตรอินทรีย์ของปราชญ์ชาวบ้านศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านบ้านดอนผิงแดด จังหวัดเพชรบุรี. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต การตลาด มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิมชนก ดมดอก. (2560) การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของโครงการแม่แจ่มโมเดล อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การสื่อสารศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์. (2550). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริการของโรงเรียนล้อมแรดวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง. การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รุจิรา จิตต์ตั้งตรง. (2557). กลยุทธ์สื่อบุคคลเพื่อสร้างเครือข่ายการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา “เกษตรอินทรีย์” ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต นิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศิริเมฆ กليبแก้ว. (2551). เครือข่ายการสื่อสารของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอม มะลิอินทรีย์ โครงการเกษตรอินทรีย์ จังหวัดสุรินทร์. นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต การประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สัญญา เคนาภูมิ. (2551). ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนใน 4 จังหวัดชายแดนลุ่มน้ำโขง. รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

อัจฉรา มลิวศ์. (2548). การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมของเกษตรกรเครือข่ายเกษตรยั่งยืนแม่ทา ใน ตำบลแม่ทา กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่. ส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

อมราภรณ์ หมี่ปาน. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องทางวิชาชีพแบบ อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพพยาบาลกองทัพบก. วารสารพยาบาล กองทัพบก 10, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม).

บทความและงานวิจัย

กัลยา มิขมา. (2555). กระบวนการเรียนรู้และการสร้างความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา. วารสารวิจัยมช. (บศ.) ฉบับ 12 (2) : เม.ย. - มิ.ย. 2555.

ชนิตา พันธุ์มณี อัมรินทร์ ศิริแก้ว. (2557). รายงานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพของ เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าอินทรีย์ในภาคเหนือของประเทศไทย: การประยุกต์ใช้ แนวคิดห่วงโซ่คุณค่า. เชียงใหม่: สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

บุหลัน กุลวิจิตร (2560). สื่อบุคคลกับการส่งเสริมการเกษตร 4.0. วารสารฉบับภาษาไทย สาขา มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม 2560.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). รายงานการวิจัย การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยภายใต้ การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

อัจฉรา ศรีพันธ์. (2555). กลยุทธ์การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ของประเทศไทย. วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 7 เล่มที่ 1 เดือนตุลาคม 2554 – เดือนมีนาคม 2555.

ออนไลน์

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. ความหมายของการพัฒนา. ออนไลน์. สืบค้นวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2565. จาก mgmtsci.stou.ac.th/downloads/ความหมายของการพัฒนา.pdf.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). สถิติผู้มีงานทำ <http://www.nso.go.th/sites/2018/Pages/สำรวจ/ด้านสังคม/แรงงาน/ภาวะการทำงานของประชากร.as>. ออนไลน์. สืบค้นวันที่ 22 พฤษภาคม 2566.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 https://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420. ออนไลน์. สืบค้นวันที่ 23 พฤษภาคม 2566.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). เกษตรกรรุ่นใหม่กับการเกษตรในยุคหน้า. <https://www.trf.or.th/research-digest/1063-2013-12-07-03-28-52>. ออนไลน์. สืบค้นวันที่ 23 พฤษภาคม 2566.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1. (2565). รายงานภาวะเศรษฐกิจการเกษตร จังหวัดเชียงราย. <https://oaezone.oae.go.th/view/4/index/TH-TH>. ออนไลน์. สืบค้นวันที่ 23 พฤษภาคม 2566.
- ศรียุทธ พรหมณี. (2561). Pitching ที่ดีเป็นอย่างไร? ไม่ใช่แค่เรื่องราวหรือสไลด์ แต่เป็นการวางกลยุทธ์เพื่อชนะใจคนฟัง. <https://thestandard.co/ais-the-startup-persuasive-startup-pitching/>. ออนไลน์. สืบค้นวันที่ 23 พฤษภาคม 2566.
- ศูนย์ข่าวกรมส่งเสริมการเกษตร. (2566) เกษตรฯ จัดเวทีเครือข่ายพัฒนา Young Smart Farmer ระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง. <https://doanews.doae.go.th/archives/13963>. ออนไลน์. สืบค้นวันที่ 20 พฤษภาคม 2566.
- คณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์. (2560). แผนยุทธศาสตร์พัฒนาเกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี. www.moac.go.th/dwl-files-401291791024. ออนไลน์. สืบค้นวันที่ 20 พฤษภาคม 2566.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร ระยะ 20 ปี <https://www.doae.go.th/doae/upload/files/2560-2564.pdf>. ออนไลน์. สืบค้นวันที่ 20 พฤษภาคม 2566.

ภาษาอังกฤษ

- Arnstien, S.R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*. 35(4): 216-224
- Berlo, K. D. (1960). *The Process of Communication*. New York: Holt, Rinehart and Winston inc.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies*. New York: Cornell University Press.

- Dance.Frank, E.X. (1982). Human Communication Theory. New York: Harper and Row.
- Defleur, M. C. (1960). Theories of Mass Communication. New York: David, Mckay.
- Daniel Lerner. (1972). Communication for Development Administration in Southeast Asia. Asia Society. SEADAG.
- Huntington, S. & Nelson, S. (1975). No easy choice: political participation in developing countries. New York: Harvard University Press.
- Koufman, F. (1949). H.F. Participation Organized Activities in Selected Kentucky Localities. Agricultural Experiment Station Bulletins. 4(2): 5-50.
- Knowles, S. M. (1975). Self-directed learning: A guide for learners and teachers. New York: Follett.
- Knowles, Malcolm S. (1980). The Modern Practice of Adult Education : From Pedagogy to Andragogy. New York: Cambridge, The Adult Education Company.
- Lasswell, H.D. (1948). The Structure and Function of Communication in Society, In Bryson (ed) The Communication of Idea. New York: Harper and Brothers.
- Putti. (1987). Work values and organizational commitment: A study in the Asian context. Human Relations. 4(2): 275-288.
- Servaes, Jan. (2008). Communication for Development and Social Change. SAGE Publications.
- Schramm, C. and Weaver, W. (1949). The Mathematical Theory of Communication. Urbana: University of Illinois Press.
- Schramm, Wilbur., & Lerner, David. (Eds.). (1976). Communication and change: The last ten years and the next. Honolulu, HI: University of Hawaii Press.
- Rogers, E. M. and Kincaid, D. L. (1980). Communication Networks: Toward a New Paradigm for Research. New York: Free Press.
- United Nations (1981). Yearbook of International Trade Statistics. United Nations: UN Press.
- Virginia P. Richmond, James C. McCroskey and Mark L. Hickson. (2011). Nonverbal Behavior in Interpersonal Relations. 7th Edition. Boston: Pearson/Allyn & Bacon

William, E. (1976). Electoral Participation in a Low Stimulus Election. *Rural Development*. 4(1) : 111-124.

